Famel,

JOHNNY WALKER

AV INGE BJØRN

DET NORDLIGE ISHAV

Norsk Polarinstitutt Bibliotek

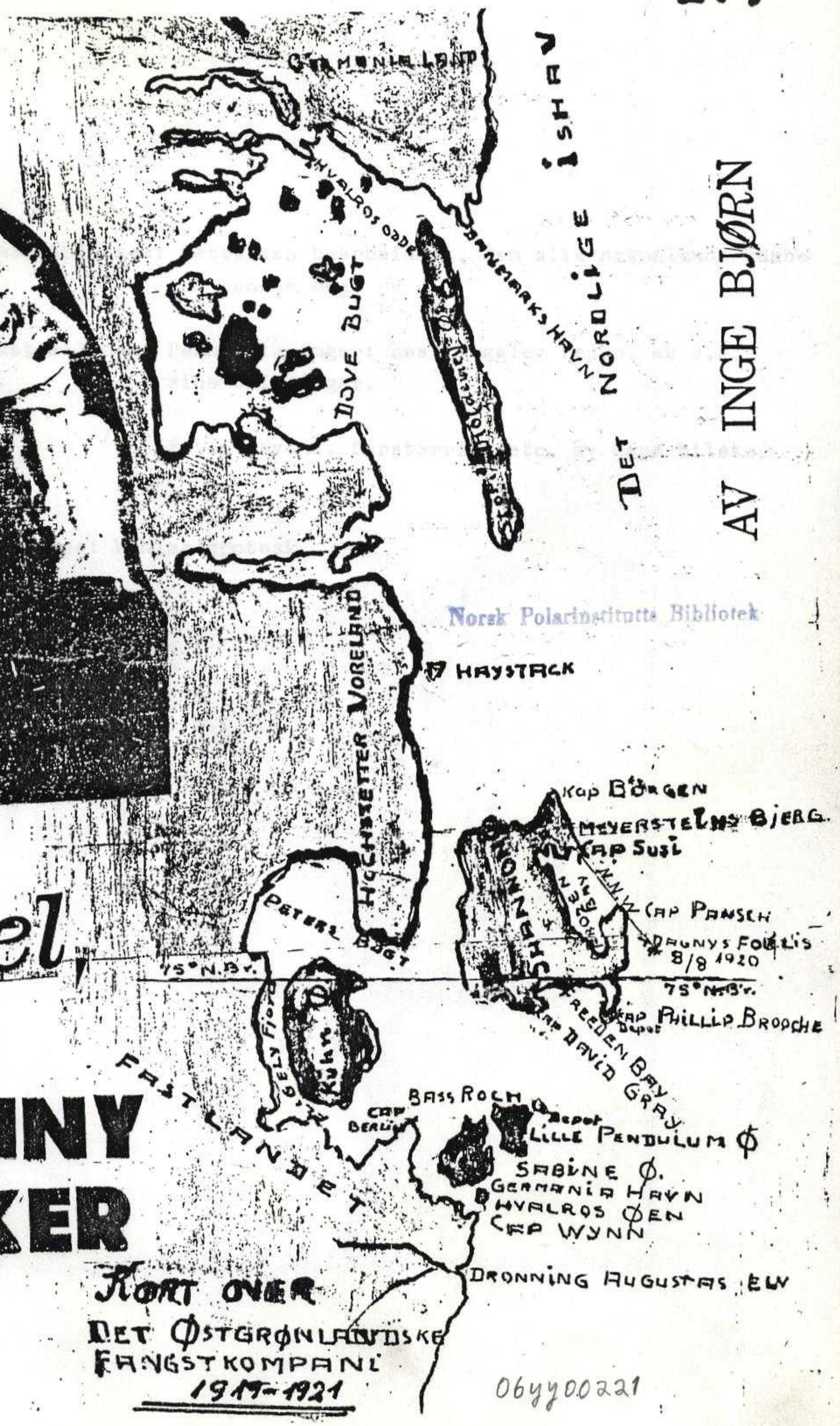

KORT OVER
DET ØSTGRØNLANDSKE
FANGSTKOMPANI
1917–1921

06yy00221

Del I.

Framsidebiletet: Dette kan bearbeidast. Men slik nokonlunde kunne eg tenkja meg.

Illustrasjonar: Penneteikningar: Best mogeleg repro. av J.W. sine teikningar.

Fotos: Event. forstørring etc. av hans bilete.

Skrifttype: Vanleg grotesk.

Papir: Vanleg.

HVOR SOLEN GAAR NED
BOR MIN LYKKE!
MIN DRØM I GRØNLAND 1922

Kapittel 1.

Kanskje sat han med utsyn over Judea fjell-land, han som skreiv orda:

" Der finst ingenting nytt under sola.---
Ingen tenkjer på ætter som var;
og ætter som ein gong kjem,
vil heller ikkje leva i minnet
hjå dei som sidan fylgjer."

Frå sitt skrivekammer let han augo gli ut over olivenhagar, kjende åsar, knausar og grasbakkar der gjætarane leidde flokkane sine. Han såg vinteren koma og bakkane bleikna. Såg netter, kalde og stjernekláre, før ein ny vår føddest med sprettande tre og grønkande strå.

Eller han såg ned på ei travel gate der folk skunda seg forbi til og frå byen. Såg handel og vandel. Såg gråherde gamle på veg til templet. Såg borna deira og borneborna. Såg dei gamle verta borte og dei nye grenerasjonane koma som ledd i ei endelaus lekkje av kjøt og blod. Det vart "livshjulet" han skreiv om sist i boka si.

Eg veit ikkje kvifor, men eg har alltid tenkt på han som ein gammal mann. Tunt kvitt hår over kruna. Ei rukkete hand som skreiv på papyrusrullen. Ei hand som støtta kjaken i dei lange tenkjepausane der inne i kammeret. Aldrande augo som såg bakom alt det synlege.

Men tanken kvikk og klár, både til å skildra alderdom og ungdom.

Ein gong kjende folk han, men dei er alle borte. Tusenåra har lagt sitt gløymsleteppe her, som over så mykje anna. Tidene har skift. Målformene. Samfunnet og soga. Alt er anleis. Ein kunne tru det kom frå ei anna verd, det han skreiv stundom.

For meg har det verdi framleis.Det interesserer og har evne til å fanga tanken. Ikkje fordi det er gammalt, men fordi mennesket i seg sjølv ikkje har endra seg så mykje. Tankane leikar med dei same draumane. Hjarta ber på same lengten. I det ytre anleis, men i det indre og i si enklaste form uendra.

Frå denne milde tonen, kan han vera så respektlaus tindrande klár. Og han legg ikkje fingrane mellom, endå om det gjalt hans eiga kongelege ætt:

" Ein ungdom som er fattig,
men klok,
er betre faren enn ein konge
som er gammal og dum
og ikkje har vit til å ta mot råd. "

Og i ei verd der løva var symbolet på kongemakta og hunden botnen på den sosiale rangstigen, kjem det like enkelt:

" Det er betre å vera ein levande hund,
enn ei daud løve."

Men kvifor skal me i dag bruka tid på slikt gammalt? Kan det læra oss noko i vår moderne tid då himmelrømda har vorte leikeplass for dei store landa i verda?

Eg skal ikkje gjeva deg svar. Du får svara sjølv, om du vil. Men for meg gjer det godt å tenkja over ting frå farne slekter. Personleg vil eg bruka ordet "mimra" til kvardags. Og å "mimra" er like edelt som den finaste meditasjon. - Det gjev oss høve til å sjå tilbake og ta med oss lærdom frå ting som har vore. Livsvisdom, om du vil.

Eg sit forresten her ei sommarnatt og let tankane gå. Det kallar eg " å mimra ". Spørsmål vert som fuglar som strekkjer vengene og flyg rundt i verda. Dei prøver å koma seg over dei blåe fjella som ligg rundt min personlege horisont. Dei finn stadig noko som lokkar og dreg. Ting lenger bak eller lenger framme, i tid og i rom. Inni meg og utanom meg.

Blygrå fjell held meg med selskap utanfor glasa. Det er over midnatt alt, men tankane vil ikkje roa seg og gjeva svevnen rom. Då vert det å sitja her ved stovebordet og bla i bøker og vekkja opp tankar .

Gjev tankane var tamme fuglar som ein kan lokka til seg. Få dei til å setja seg på handa og så setjast dei i bur!

Men dei er villfuglar som elskar fridomen. Er nære stundom. Flyg lenger bort. Stundom glidande på stive vengjer. Stundom arbeidande seg oppover med faste tak. Men alltid i uro.

Eg legg bort "Den gamle Boka" og tek ei ny. Ei skissebok, nærast. Teiknepapir, og med tunne vernesider inni, som var det ein gammal album. Nei, det ER ein album. Ein sjølvlaga album frå eit skiftande liv. Handteikna og med innlimde bilete her og der.

På innsida av første permen står det:

" MITT LIVS BILLEDBOG.
Tilegnet Erna paa hendes fødselsdag

24'november 1971."

Eg har fleire bøker av same forfattaren. Alle er nøye føreseggjorde. Eg sit her og let handa gli over ein grå lerretsrygg. Over gråe slitehjørne på permkantane. Over gammalt papir.

Ei bok har eg i to eksemplar. Begge handskrivne, men stort sett like. Den vakrast heiter "GRØNLAND midnatssolens land". Ho har

framsidebilete av ein isbjørn, ei snøugle, eit par polarrevar og ein ulv. I bakgrunnen fjell eg veit skal finnast på 75 grader nord, vestom Island ein stad.

Eg har aldri sett dei fjella uten i tanken når eg har høyrt fortalt derfrå, eller lese i desse bøkene. I tanken står dei som tagale tilskodarar til forteljingane som er skrivne ned i bøkene framfor meg. Og ikkje berre i desse. Eg har og tre gamle dag-bøker som er skrivne rundt 1920. Dei to føregåande bøkene eg har nemnt, byggjer på det forfattaren fann viktigast i dagbøkene sine.

Det er eit sekstiårsminne omlag sidan Noreg tapte dei områda der oppe på Nord-Aust-Grønland. Det dei kalla "Eirik Raudes land". Og det er eit titals år lenger sidan desse dagbøkene vart skrivne der oppe i det landet Noreg og Danmark striddest om.

Er det nokon som minnest dette, utenom dei som er sogegranskarar og polarfolk? Eller dei folka som stod midt oppe i hendingane den gongen? Og kor lenge vil det verta hugsa?

Forfattaren laga bøkene sine for hand. Som skrivaren der i Jeru-salem sat han og tenkte tilbake på hende ting. Drog frå og la til i sitt livs rekneskap. Prøvde å finna livsvidom ved det. Ein livsvidom han ynskte å gjeva meg del i, underleg nok.

Vi har alle gjort feil. Når me i mimrestunder ser tilbake, er det så mangt ein skulle ynskt anleis. Mange gonger vil ein seia med vismannen frå Jerusalem: "Det er fåfengt", - eller dumt gjort. Men kven av oss kan venda tilbake langs livsvegen og gjera om att det som er gjort?

Eg hugsar han såg på meg med sine kloke gammalmanns-auge, og sa med sitt blide danske tungemål: "Gi aldri opp! Om du blir misfor-stått eller ser ting bli oppfattet annerledes enn det du tenkte. - Fortsett!". Og i tanken min står det liksom så klårt at han la til: "Husk: Det er bare de syge og de døde fisker som driver nedover Floden".

I mi vesle tankeverd, var han ein vismann. Lik den første eg nemnde, kunne han og vera krass til tider. Respektlaus på sin måte. Livet hadde lært han så mangt både gjennom einsemd og frå samliv med andre. Ting å læra frå seg. Ting å læra av.

Kapittel 2.

John Petersen heitte han og var født i Danmark siste del av forrige hundreår. I "Mitt livs billedbok" har han teikna "Mit barndomshjem, Birkets Tørvemose, 1889 - 1897". Der, under Niels Borres Banke, bak eit gjerde, kan me sjå heimen. Nokre tre. Dammar med siv rundt. Ein benk utanfor porten. Fuglekassen på veggen. Og under har han skrive:

" Født i Hytte eller Slot
Mindet om Barndomshjemmet
vil altid være det kæreste
En ukrænkelig helligdom. "

NILS BORRES BANKE

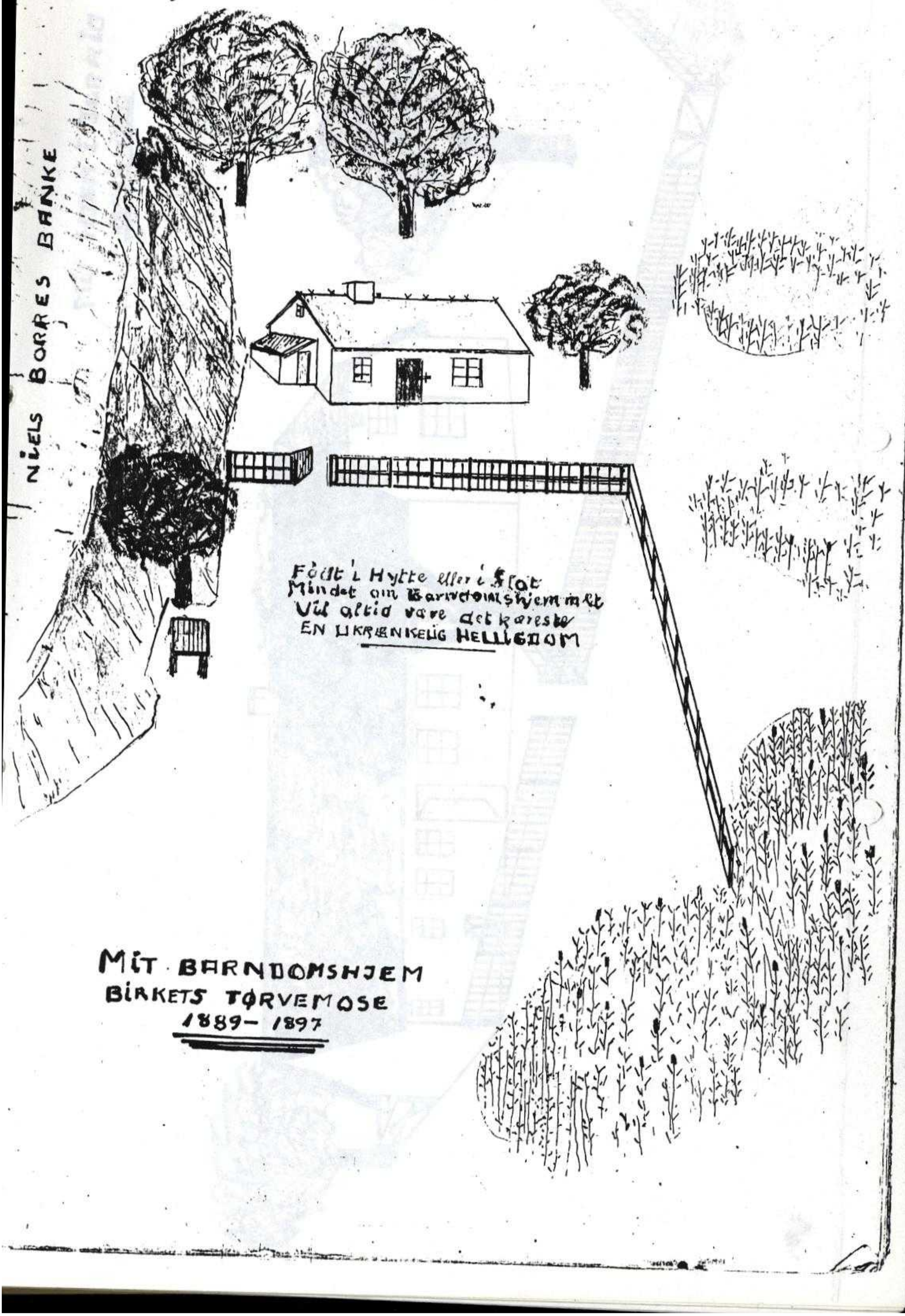

Født i Hytte eller i Slot
Mindet om Barndomshjemmet
Vil altid være det kæreste
EN UKRÆNKELIG HELLIGDOM

MIT BARNDOMSHJEM
BIRKETS TØRVEMOSE
1889– 1897

Mit Hjem i Torrig

1898 – 1930

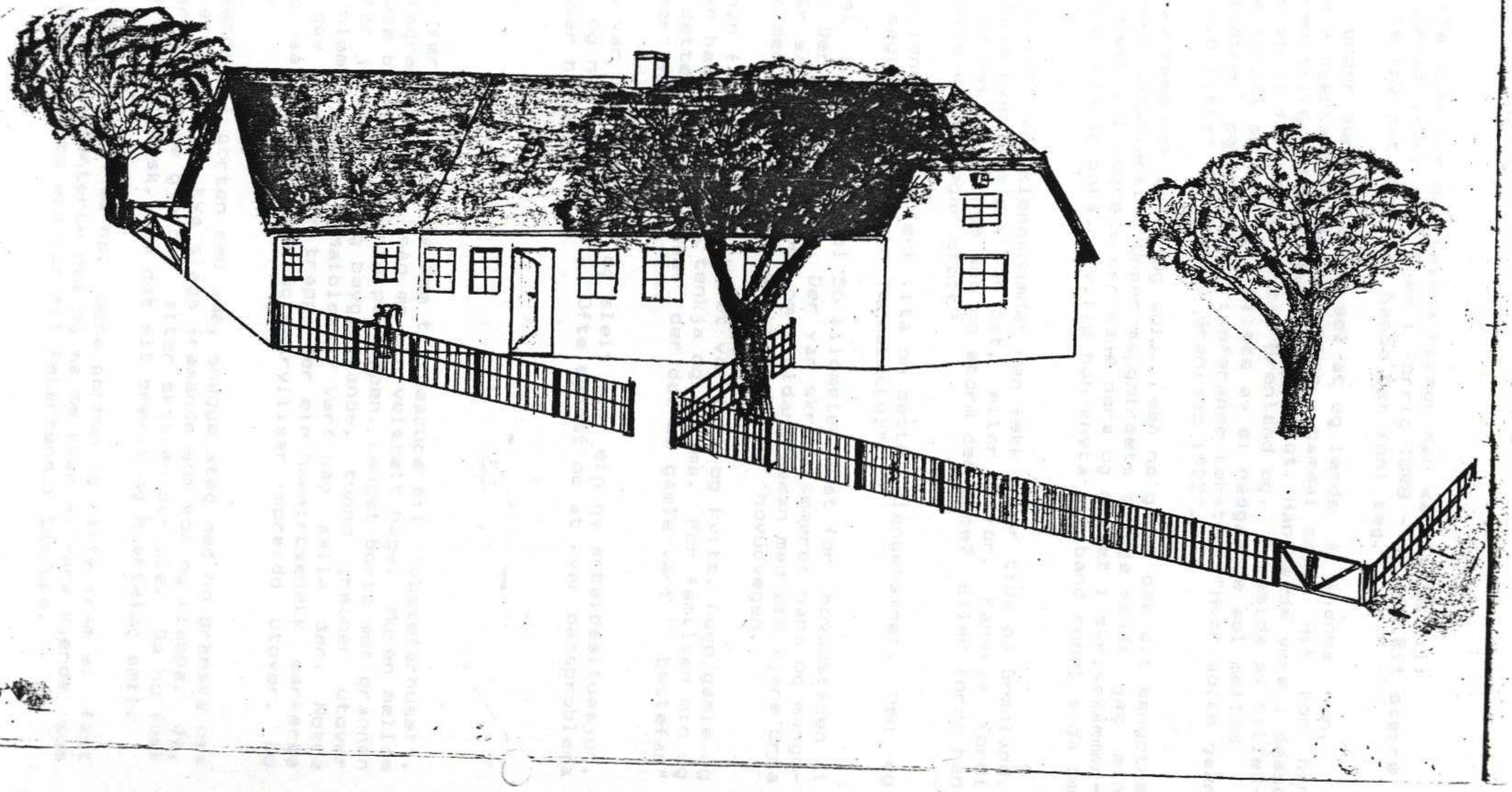

Og på neste sida har han teikna heimen han så flytte til: Øvst i hjørnet står: "Mit hjem i Torrig 1898 - 1930". Eit større hus. Han teikna det slik han hadde det inni seg.

Det var under Søramerika si sol at eg lærde å kjenna han. Eg lærde å kjenna han som ein roleg, gammal mann. Hit kom han etter turen til Grønland. Her slo han rot. Han hadde vore i desse kantar av verda før han drog til Grønland og. Framsida av billed-boka hans fortel om det. Eit bilete av ei nedgåande sol mellom grøne palmetre, og med den triumferande teksten: "Hvor solen gaar ned, bor min lykke! Min drøm i Grønland 1922".

Baksida av same bok viser og sola, men no gøymt bak eit mangotre sitt tjukke bladverk: "Under mangotreets skygge fandt jeg min lykke". Huset til høgre viser både døra og glaset i skrivekammer-et. Med framsida og baksida ville han knyta eit band rundt soga om livet sitt.

"Johnny Walker" var klengenamnet han fekk under tida på Grønland. Eg veit ikkje kven som gav han det, eller kvifor. Kanskje fordi han gjekk så mykje gjennom snø og storm der oppe? Eller fordi han ville gå sine eigne vegar støtt?

Det gjekk lenge før eg fekk vita om dette klengenamnet. Men eg trur han såg på det som ein "ærestittel".

Me møttest i Caacupe, vel 50 kilometer aust for hovudstaden i Paraguay. Der han budde då. Der var skrivekammeret hans og mango-treet. Der sat han på troppa om kveldane saman med sin kjære Erna og fylgde med trafikken som gjekk forbi på hovudvegen.

No hadde han falle til ro. Håret var tunt og kvitt. Augo, gamle og kloke. Han hadde tid til å tenkja og drøyma. For familien min og meg vart dette "bestefarhuset" der dei to gamle vart " bestefar" og "bestemor" for våre born.

Kona og eg var nye i landet og sleit med ein ny arbeidssituasjon, ny kultur og nye tankemåtar. Ofte synest me at kvar dagsproblema vaks oss over hovudet.

Eg hugsar første gongen me kom til Caacupe til "bestefarhuset". Bak to mørkegrøne portar, såg me ein velstelt hage. Muren mellom hadde piggete blomstrar planta på toppen. Lengst borte mot grannen stod ei stor julestjerne og bøygde lange, tunne greiner utover muren. Ho blømde raudt. "Maiblomst" vart han kalla der. Nokre sypressar gav skugge over trappa der ein hawairosehekk markerte kanten. Og så var der roser og amaryllisar spreidd utover. Og margaritar.

Erna kom gåande til porten med små, snøgge steg med ho granska oss nøye. Sikkert spent på kva slags framande som kom og klappa. Ja, for det var klappa me gjorde, etter skikken der ute. Då ho fekk høyra at me snakte norsk, kom det eit breidt og hjarteleg smil.

"Kom inn.- Kom inn", sa ho, opna porten og rakte fram ei fast arbeidshand. Me presenterte oss og sa me kven av våre kjende som hadde rådt oss til å ta ein tur til Petersens i Caacupe.

Me vart viste inn i ei lita stove med persiennedekte glas. Fekk plass på ein sofa bak eit salongbord med glasplate på. Under glasplata låg bilete av felles kjende, og menneske me først seinare kom til å verta kjende med.

"Nu må jeg gå og hente John",sa ho og vart borte med eit "Unskyld mig". Litt etter høyrde me dei to koma. Tre var dei forresten. Først kom Bonzo svinsande og knurra litt. Han var ikkje så trygg på oss, tydelegvis. Så kom ho. Til slutt han sjølv, støttande seg på to stavar.

Praten kom snøgt i gang, og vart gåande om mangt eg i dag ikkje hugsar. Veit så at konene for på kjøkenet etter ei tid, og me to karane vart sitjande att og prata Søramerika. Eit spanande kontinent.

Men detaljane frå det me snakka om, er borte. Hugsar meir ramma rundt praten. Han i stolen sin ved peisen. Eg ved sida av. Dei olja mørke dørane. Dei grøne veggene som gjekk heilt til topps der me såg opp på eterniten som utgjorde taket. Vindaugo var opne bak persiennene. Dei slepte luft inn. Det same gjorde døra som gjennom ein kort gang gav rommet opning til hagen framfor.

Eg veit han spurde mykje. Det var ikkje året sidan me hadde kome til landet. Mangt var nytt og vanskeleg. Særleg den gongen. Me budde åleine i eit hus nær hovudstaden og lærde språk. Så mangt skulle lærast om landet.

Lange stunder sat han tilbakelent i stolen og høyrde på. Handa kom gjerne opp under haka, med han lydde etter. Det tunne håret var stroke over den blanke issen med handa. Skjeggstubbane var nokre dagar, truleg. Skuldrane verka breie. Breiare enn det ein venta etter kroppsstorleiken. Det var vel stavane fekk skuldermusklane til å utvikla seg så, - og halda seg vedlike medan dei elles i kroppen minka bort.

Bestemor laga til kaffi i bakgangen, - ein open gang mellom kjøkenet og badet. Utanfor dette opne overbygget, såg me den delen av hagen som var skjerma frå gata. Her fekk me høyra om borna deira. Den eine, jenta, var gift med sin sveitsar og budde i grannebyen der dei hadde forretning. Sonen var styrmann på ein dansk båt i utenriksfart. Han gjekk mellom Austen og USA.

Etterpå var det omvisning inne og ute. Sonen hadde vore heime og måla huset for ikkje lenge sidan. Han hadde ordna på badet og lagt inn vatn. Bestemor ordna sjølv med blomane og hagen. Han hadde murt murar rundt heile eigedomen, og grave veitar på kryss og tvers. Frå gammalt av området våtlendt og det laga seg gjørme. Han hadde grave ei hovudgrøft langs kvar sidemur, og så laga stikkgrøfter mellom. Plassen bak huset var murstein lagt i sand. Dei små raude maurane laga seg hus under steinane og bar opp sandkorna i små haugar når veret var fint. Dette gjorde at golvet seig litt her og der, og at ein då måtte ta opp nokre steinar og retta det av med jamne mellomrom.

Bak i hagen var der eit lite hus med to rom, eit lager og kontoret hans. No var det skrivekammer mest. Arbeidet hadde han slutta med. Helsa heldt ikkje. Ei trapp med fire trinn førde ned frå gangen i det vesle huset til mursteinsgolvet bak hovudhuset. For ikkje lenge sidan hadde han dotte i denne troppa og svigerson-

en hadde fått sett opp eit rekkverk på begge sidene så han kunne halda seg i.

Ved foten av troppa stod ei "amaka" av tre, med plass til to. Det var plassen å slappa av på når veret var slik. Ein gammal prydpalme gav skugge saman med dei elleve slaga krotonar som kransa inn hagegangane. Langs alle kantar var det dessuten planta "mor med tusen barn" som ei grøn og gul innramming av det heile.

Bonzo svinsa rundt oss tida og såg opp med sitt rare pekinesarfjes. Eldsteguten vår, den einaste me hadde den gongen forresten, var eit år vel og stabba på usikre bein. Hunden var ikkje van med anna enn eldre folk. Dette minimennesket var det vanskeleg å bli klok på for han. Tryggast var det lengst inne under stolen til Petersen.

Erna foltalde oss at han gøydde mot alle paraguayarar, men ikkje når det kom skandinavar til porten. Kvifor hadde dei ikkje funne ut. Truleg lukta dei anleis!

For oss som skulle med bussen heim før det vart mørkt, vart ikkje dette opphaldet langt. Med eit hjarteleg: "Kom snart ig en" i minnet,drog me til oss sjølve.

Då norsk misjon kom til landet og skulle kjøpa jord, hadde dei spurt Petersen om å måla opp tomten og laga kart. Det var yrket hans, sjølv om han no hadde vorte pensjonist. Men han var så dårleg i ryggen og føtene, at han hadde rått dei til å be ein nasjonal landmålar om å gjera arbeidet. Dei avtalte at misjonæren og landmålaren skulle møtast hjå Petersen for å gjera den endelege avtalen.

Landmålaren kom, og dei vart snart einige om kva som skulle gjerast.Oppgåva var nokså grei, i og med at området låg mot hovudvegen og hadde beine grenseliner over flat mark.

Men kva ville prisen verta? Landmålaren ville ikkje avtala ein pris på førehand. Det kunne vera så mykje usikkert, skulda han på.Nokon bindande avtale ville han ikkje vera med på. Dei fekk snakkast når arbeidet var gjort.

Men då tende den gamle. Det var greitt så skjøna at her var målet å lura ut av "gringoane" mest mogeleg pengar. Ikkje å ta betalt for ein enkel jobb. Det vert fortalt at Petersen reiste seg i stolen og peika mot døra. "UT!" var ordren. Om hin brått ville skifta taktikk, var ordren grei. Han hadde ikkje meir her å gjera.

Og så vart det Petersen som gjorde arbeidet likevel.... Folk som ikkje ville spela ærleg spel, skulle ein ikkje ha noko med å gjera.

Kapittel 3.

No når eg blar i MITT LIVS BILLEDBOG, finn eg bilete og datoar eg lite veit å plasera. "Pederstrup slot 1906","Vasatorp 1915", "Rudbjerggård 1907", er vel frå stader han hadde arbeidt. Eit gulna bilete av han som ung "Forstelev paa Oxholm 1914" og som "Gardehusar 1910" er og minne han ville gjeva Erna. Eg veit han var

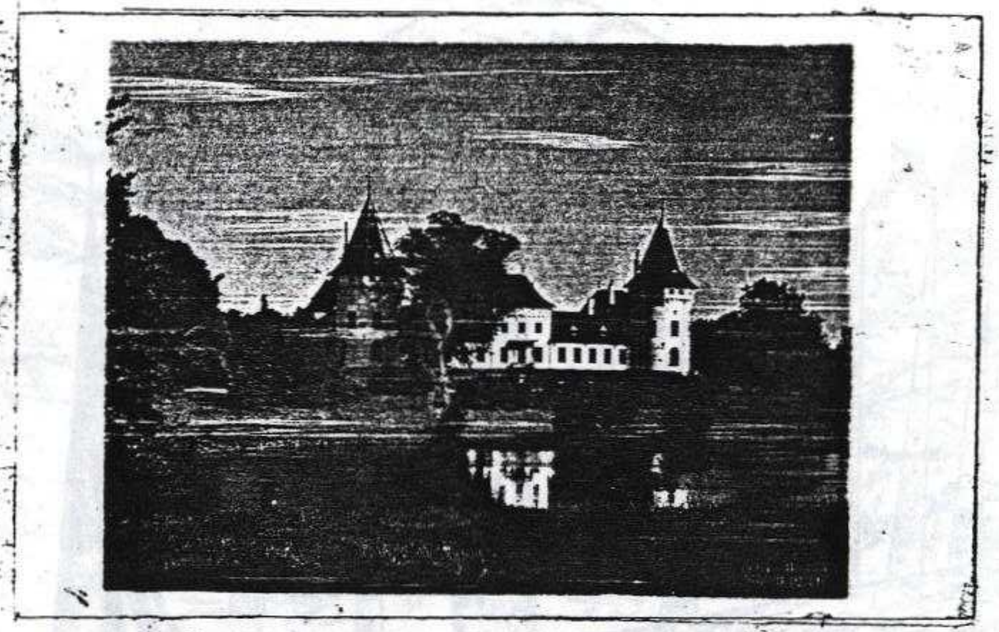

PEDERSTRUP SLOT 1906

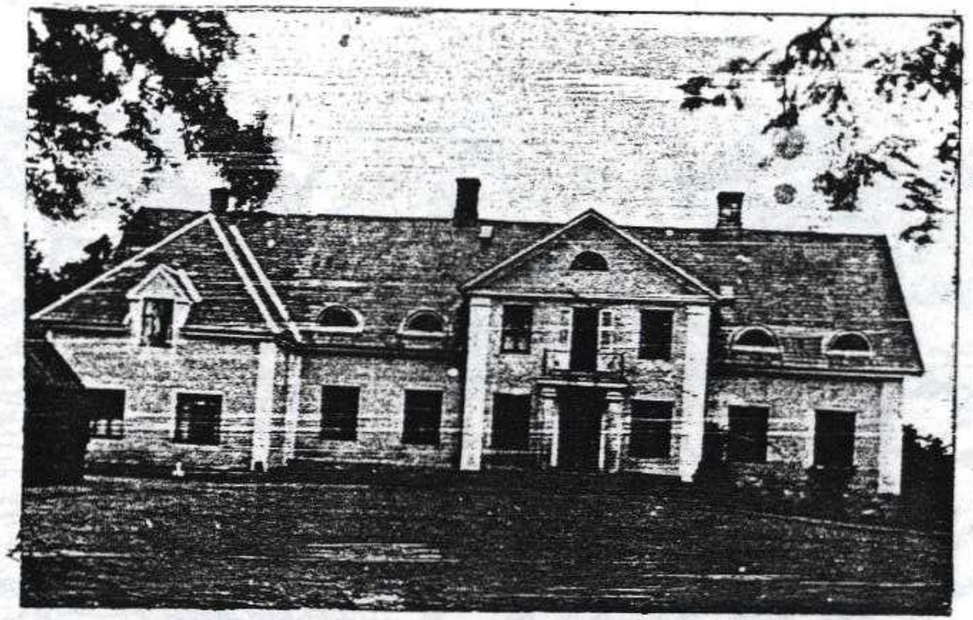

VASATORP 1915

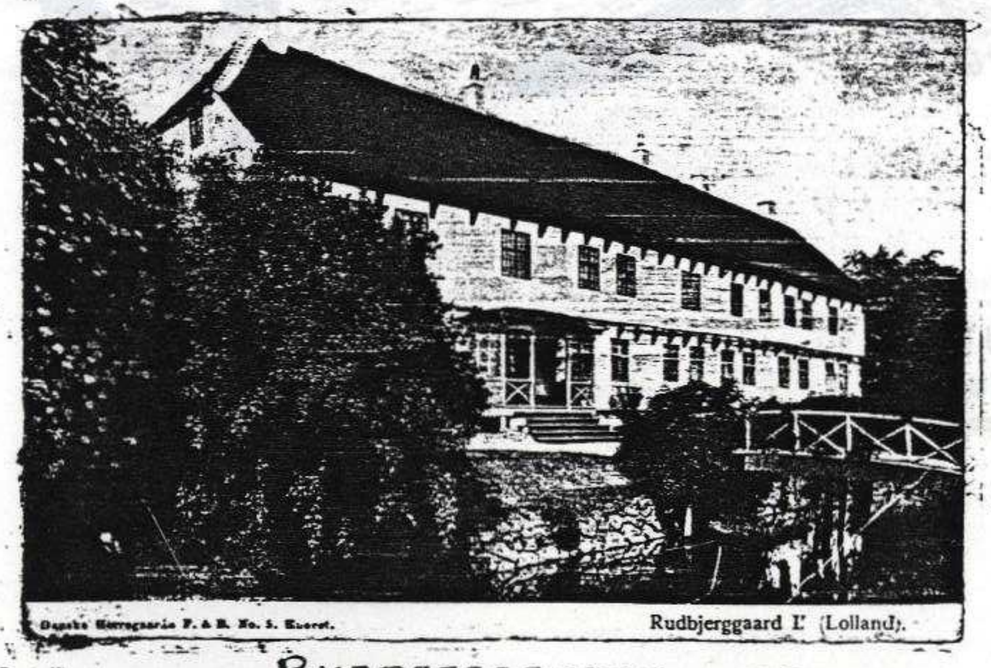

RUDBJERGGAARD 07

GARDEHUSAR 1910

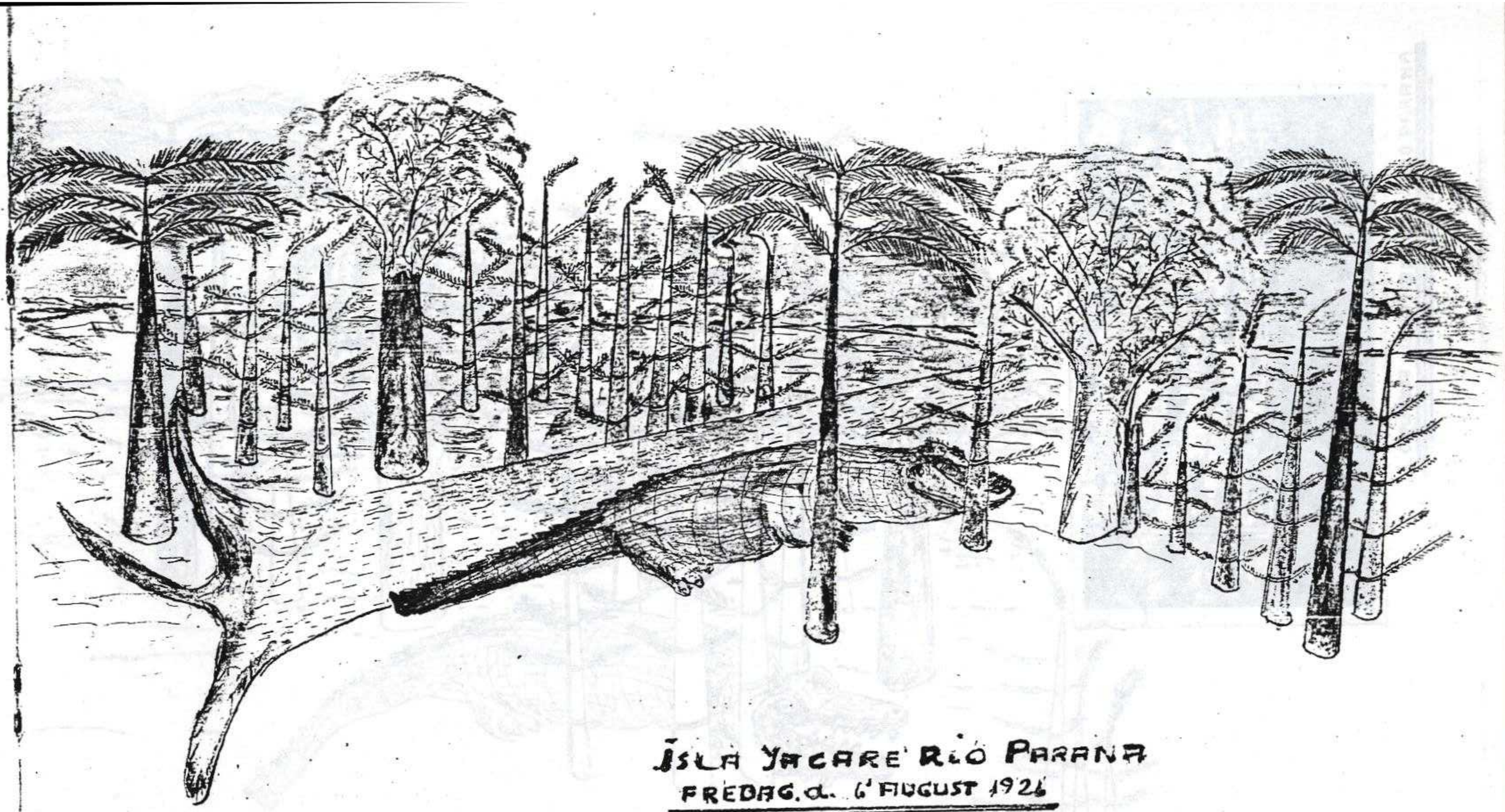

ISLA YACARE RIO PARANA
FREDAG. d. 6' AUGUST 1926

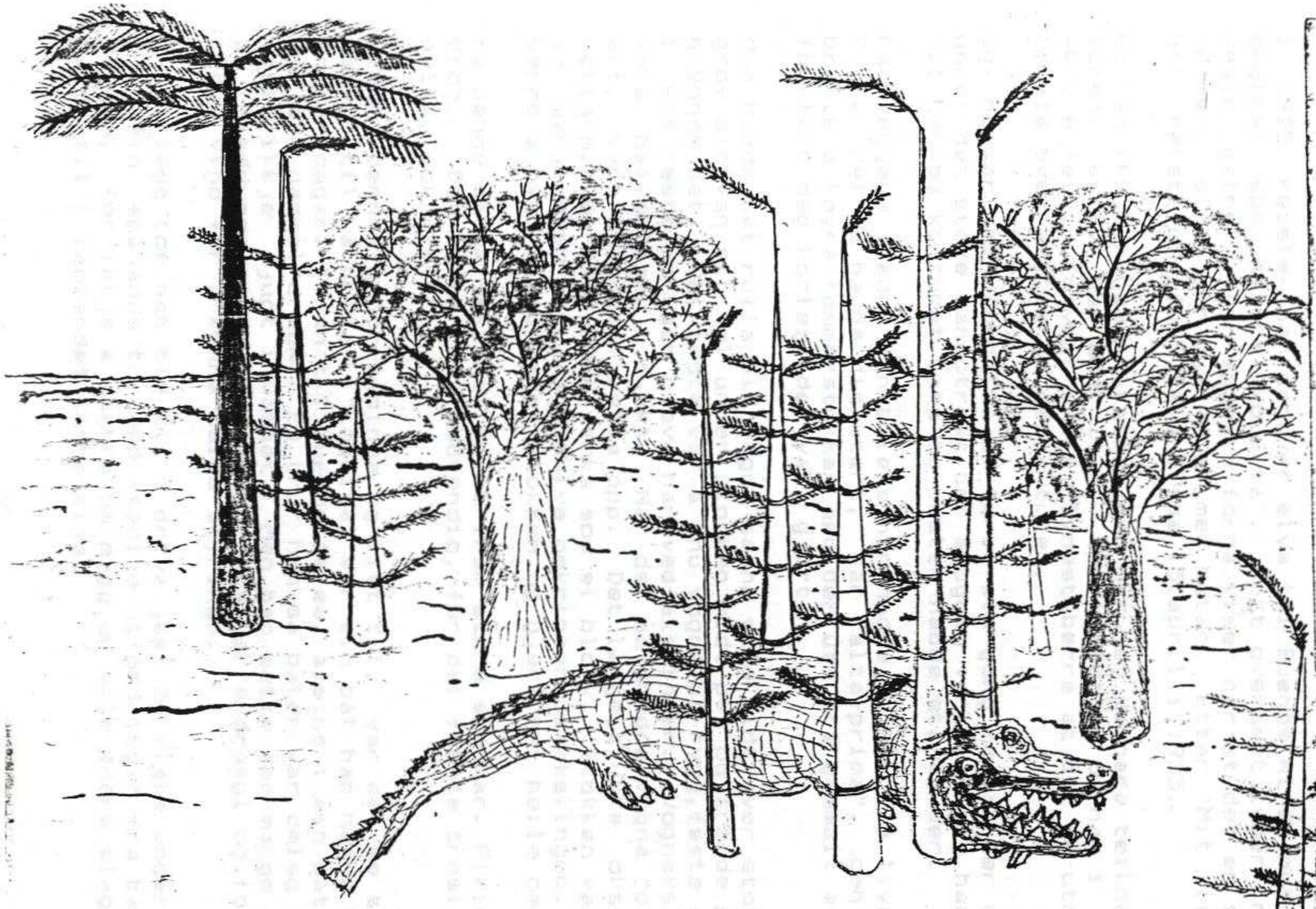

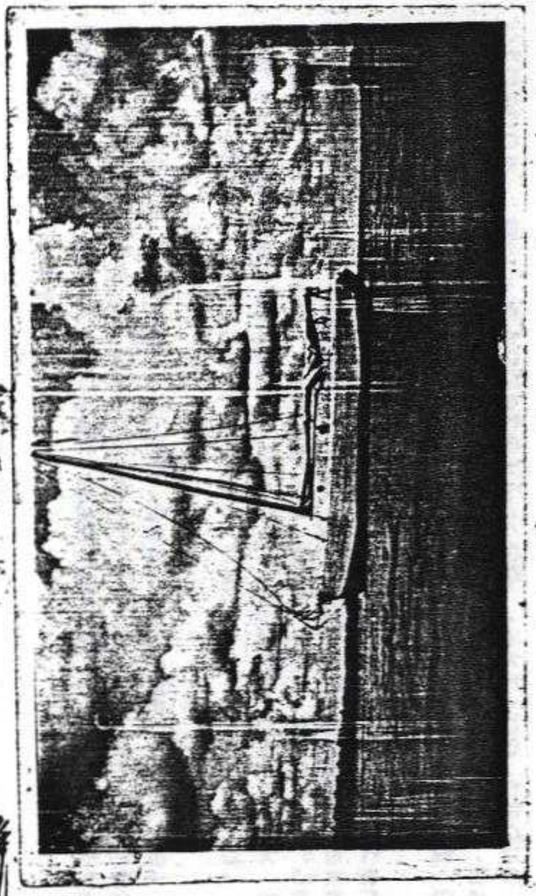

LOQUITA GRUNDSTOCK. RIO PARANA

ISLA YACARE' RIO PARANA
6'AUGUST 1926

MIRAKLET

utdanna ei skogstell og jakt og hadde vore både i Sverige og Finland i sin ungdom. Og så hadde han hatt ein tur til Søramerika før han melde seg på som fangstmann til Grønland.

I det høvet var det at forfattaren Petter Freuchen i eit nummer av Politikken noksá nedverdigane hadde skrive om Petersen og den andre utdanna jegeren som var med: "Jeg hører at der ,ogsaa er Herregaardsskytter med! Saadanne Folk kan jo ikke en Gang tjene til Føden".Dette nemner han i "Grønland. Midnattsolens land",s.45.

Det vart Paraguay me snakte mest om dei neste gongane me var hjá dei to gamle i Caacupe. Tilbake frá Grønland planla han turen til Paraguay. Ei tid var han oppe i den halvørkenaktige Chaco, nord for elva Paraguay.

I 1925 reiste han nedover elva til Buenos Aires med ein liten seglbåt som heitte "Loquita". Rett oversett tyder nemnet "Den vesle galne". Den spanske forma viser har et det er snakk om ei "dame", slik der gjerne er med båtar. Etter "Mit livs billed-bok" reiste han frá Villa Elisa 15.april i 1925.

Eg kan ikkje hugsa årstalet, men når han seinare teiknar frá denne turen, skriv han året 1926. Spørsmålet er om han i farten har skrive feil. Eg veit ikkje. Synest berre at det er utruleg at han brukte over eit år på denne turen.

Eg hugsar han fortalde om turen ein gong me var der oppe og sat under det store mangotreet der skuggen var sval. Eg hadde kome opp til han på kontoret hans og praten hadde starta der.

På veggene hadde han bilete han hadde teikna frá livet der ute. Eit av dei me hadde diskutert, var "alza-prima", den vogna folk brukte á køyra tommerstokkar med der ute frá gammalt av. Han hadde forklart meg korleis det vart gjort.

Med handemakt rulla ein vogna så ho stod midt over stokken. Så grov einkvan eit hol under stokken midt på, og tredde ein kjetting gjennom det. Det neste var á snu vogna på rygg,feste ein kjetting i eit feste på den grove hardved-akslingen. Vognakslingen kunne vera halvmeteren i tjukk. Når dei så snudde vogna "på rett kjøl" att, vart stokken letta opp. Det lange,tjukke oksedraget var vektarm, og akslingen verka som ei blokk. Stokken vart letta opp så mykje over marka som halve omkrinsen på akslingen. Så var det berre á byggja opp under stokken og gjera det heile om att.

På denne måten fekk dei køyrt fram store stokkar. Fleire par oksar drog. Det kunne vera nødvendig, for dei fleste treslaga som vart nytta, sokk i vatn.

Etter denne undervisninga og litt til, var det me sette oss i hagen til á prata. "Loquita" var ein båt han hadde hatt i sine ungkarsdagar. Turen til Buenos Aires, åleine i ein båt på floden, var ein gammal draum. Eg trur han sa båten var omlag 30 fot, og stakk ikkje djupt i vatnet. Men han sette seg mange gonger fast på sanddynene nedover. Framdrifta var storsegl og fokka, og han trong vind for á kunna halda styringa.

I tillegg tok han tid til á driva jakt og fiske under vegs. Det var ein spanande tur med stadige utfordringar frá både vind og straum, for ikkje á snakka om mygg og alle andre slags utdyr som heldt til i låglandet langs elva.

Den sterkaste opplevinga hadde han på ei lita øy eit stykke nedanfor der elva Paraguay renn inn i elva Parana. Han var komen så langt at landet på sidene var Argentina.

Etter teikningane i billedboka, var datoen 6. august 1926. Han kallar øya "Isla Yacare", som berre tyder "aligator-øya". Kanskje sette han namnet ut frå si eiga oppleving.

Loquita hadde gått på ein sandbanke, og han greidde ikkje å få henne av grunnen åleine. Så måtte han venta på at elva skulle stiga, eller på at det skulle koma folk forbi som kunne hjelpa han av. Og det kunne vel henda, for det var ikkje så langt til landsbyen Bella Vista.

Båten låg godt fast. For å strekkja føtene litt, vassa han inn til stranda for å gå seg ein tur. Dagen var fin, og han rekna ikkje med nokon fåre frå nokon kant. Børsa låg derfor att i båten.

Øya var kledd med tre, og bambus. Eit stykke frå sandstranda, sette han seg på ei rotvela for å slappa av. Han skulle vel ta seg ein røyk, kan eg tenkja meg.

Men ikkje forvel nedpå stammen, skvatt han opp av eit veldig brøl. Bak stammen, i sola, låg den største "yacareen" han nokon gong hadde sett. "Yacare" er guaraninavnet på aligator, eller krokodille som mange feilaktig kallat dei. I elva her er det to slag: Den svarte som etter fargen vert kalla "Yacare hu" (Svart aligator), og den andre som har på grunn av utvekstar på ryggen vert kalla "sommarfugl-aligator", "yacare panambi".

Kva slag dette var,veit eg ikkje. Han hadde heller ikkje tid å filosofera over det. Mot vanleg åtferd, der aligatoren ville røma til elva fortast råd, sette denne på fullt firsprang rundt treet for å taka inntrengjaren i jaktområdet hans. Her var ikkje store tre å røma opp i. Bambusen gav heller ikkje noko vern.

Det var berre eitt å gjera: springa. Mellom kratta med fjørforma bambus, sprang han vegen mot elva alt det han makta. Men han visste at dyret bak han kunne setja opp mykje større fart.

Avstanden til båten var og for lang til å nå han før dyret nådde han. Først måtte han springa eit stykke. Så måtte han vassa eit stykke. Kven kan vassa frå ein rasande aligator?

Då han trudde slutten var komen, høyrde han brått eit underleg brøl bak seg. Han kika over skuldra med han sprang, og såg noko utruleg. Aligatoren hadde vilja teke ein snarveg, og kjørt hovudet fast mellom to kraftige bambusskot! Der stod han og brølte av raseri.

No stilte ikkje "bestefar" seg opp for å sjå korleis det gjekk. Han sprang vidare og kom seg vel opp i båten. Aligatoren såg han ikkje noko til meir. Enten vart han ståande fast, eller så skifte han meining etter basketaket med kjempegraset.

Då vatnet steig senare den dagen, greidde han å koma seg laus med eiga hjelp og fara vidare.

Men, han såg på dette som ein av dei gongane det han hadde berga livet som av eit under. Og det gav han ein lærepenge som han tok

med seg tilbake til Paraguay etter endt tur.

I ei tid etter dette vart han buande på sørsida av elva, 30-40 kilometer nedanfor hovudstaden Asuncion. Ei tid budde han i ei lita hytte på elvebakken. Det var endå, så langt eg hugsar, på eigedomen til nokre danskar ved namn Johansen. Ein sonen deira er i dag ein av Paraguay sine generalar. Han var i mange år sjef for landet sin krigsskule i Aregua.

I denne tida levde "bestefar" av jakt og fiske. Han budde på den sida av elva der det var mest folk. Der kunne han lettast selja det han fanga. Dessutan var det frodigare her. Fangsten sin henta han på andre sida, i Chaco.

Ikkje langt frå hytta hans kraup det gjerne opp aligatorar og la seg på sanden om natta. Det var på ei lita sandstrand der folk stundom la opp båtane sine.

Ein kveld hadde han lånt bort båten sin til ein paraguayar som ville over elva og fiska saman med guten sin. Dei rekna med å vera der til neste morgon. Og "bestefar" laga seg kveldsmat og budde seg på å sitja vakt ved stranda i von om at det ville krypa opp ein "yacare" han kunne skyta. Ved sida av skinnet, var sporden rekna for godt mat når han var nysalta. "Det smaker som nysaltet torsk", fortalde han oss som var nye.

Han venta på månen for å ha skytelys, så det vart seint den kvelden før han kom seg av stad. Så stiltra han seg nedover med rifla i handa. Ein båt låg oppdregen på sanden då han kom.

Etter at han hadde sete vakt ei stund, vart han var noko som rørde så vidt på seg i skuggen frå den oppdregne båten. Han stirde lenge, og såg tydeleg omrisset av noko langstrakt som låg der. Skuggen var ikkje stor, men det kunne vera ein liten aligator som låg litt samanbøygd.

Han tok sikte, men skaut ikkje. Skuggen var ikkje tydeleg, og han ville ikkje skamskyta. Enten fekk han skyta så dyret døydde med det same, eller lata det vera. Tida gjekk, og det kom ikkje andre aligatorar opp denne kvelden.

Om månen hadde stige så mykje at han såg betre, eller korleis det var, hugsar eg ikkje. Men han hadde til slutt gjort seg klar til å plasera ei kule der han syntest hovudet var. Då det kom ein lyd frå skuggen som fekk det til å gå kaldt gjennom han. Inne frå skuggen kom det på spansk: "Skal vi reisa heim snart,pappa?"

Sanninga var den at paraguayaren hadde skift meining og lagt båten opp der på sanden kvelden før. Så hadde han gått litt nedover,og sett seg i strandkanten for å fiska. Guten hans derimot, hadde lagt seg til å sova ved sidan av båten fordi der var sanden enno varm og god å liggja i.

"Bestefar" var sikker på at hadde han skote, hadde guten vorte drepen av kula. Denne opplevinga vart så sterk for han, at han bar børsa heim og lova seg sjølv ikkje å gå på jakt meir!

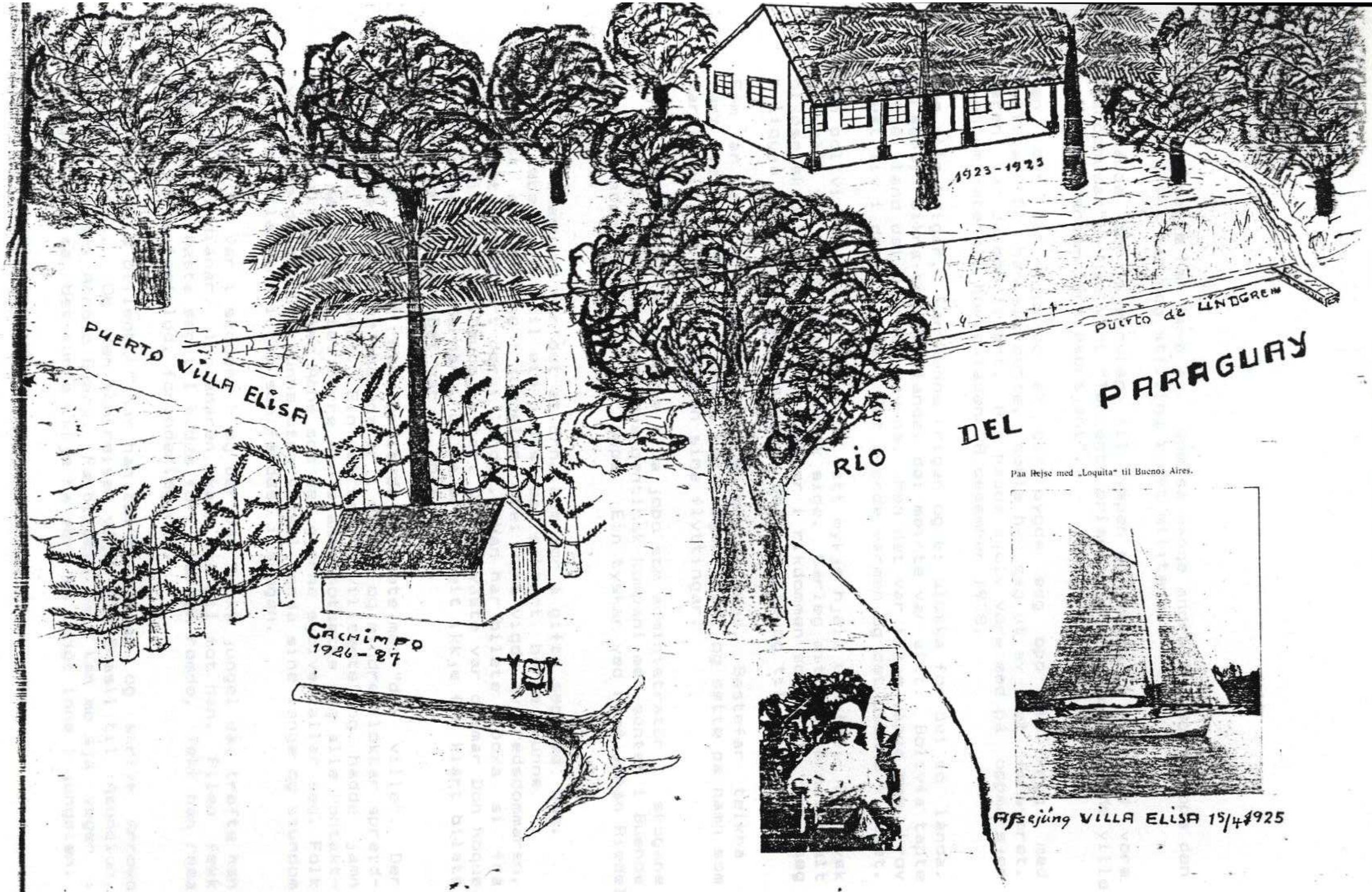

Paa Rejse med „Loquita" til Buenos Aires.

Afrejúng VILLA ELISA 15/4 1925

Kapittel 4.

Men noko måtte han leva av. Som så mange andre frå Nordeuropa den gongen, fekk han seg stilling i det militære.

Han hadde god kjennskap til våpen og hadde i si tid vore "gardehusar". Han vart "Teniente primero honoris causa". Me ville vel sagt "æres- førstesersjant".

Men det var tydeleg at det bygde seg opp til krig med Bolivia. Då han såg dette, søkte han seg ut av det forsvaret. Hæren var då mobilisert. Han hadde sjølv vore med på oppmarsjen gjennom gatene i hovudstaden 28.desember 1928.

Som alle krigar, var denne krigen og ei ulukka for dei to landa. Paraguay sikra seg det landet dei meinte var sitt. Bolivia tapte mykje land dei gjorde krav på. Men det var ikkje våpna som krov flest liv i denne krigen. Det gjorde varmen og det usunne klimaet.

Den bolivianske hæren hadde og fått mykje hjelp utanfrå. Ein tysk general var sjef på boliviansk side. Særleg eitt internasjonalt oljeselskap hadde store interesser i rikdommen som hadde vist seg å liggja under den tørre sanden. Dei hjelpte og til, visst nok.

Fem år varde krigen. Så vart det slutta fred. Bestefar teikna kart over den delen av Chaco der krigen rasa, og sette på namn som var kjende frå slag og hæren sine flyttingar.

Sjølv fekk bestefar i denne tida jobb som administrator i skogane i Caaguazu. Eit europeisk-argentinsk kompani med senter i Buenos Aires, hadde kjøpt land der oppe. Ein tyskar ved namn Johan Riedel var sjef.

Dit til Caaguazu var det at Erna kom for å gifta seg med han. Frå København til ein plass som sikkert berre kunne kallast ein rydning i jungelen. Dei vart vigde av fredsdommaren, slik det vert gjort der i landet. Han har bilete i boka si frå dette. Eit med brullaupsgjester. Dei gjevaste var dommar Don Roque og sekretæren Don Hernan. Og så er der eit ikkje for klårt bilete av dei to nygifte. Det var 1. april 1933.

Her inne var det han opplevde eit møte med "dei ville". Der budde framleis mange indianarar i større og mindre flokkar spreidde rundt om i landet. Ein del var "siviliserte" og hadde jamn kontakt med dei kvite. Berre ein stamme motsette seg alle kontaktar: guyakiane. Eller Ache som dei gjerne sjølve kallar seg. Folk var redde desse. Dei kunne uten varsel senda sine lange og stundom giftige pilar inn i dei som ferdast i skogen.

Ein dag han var i skogen, - og der var tjukk jungel då, trefte han ein slik indianar. Indianaren skaut ein pil mot han. Pilen fekk han så vidt kasta seg til sides for. Då han rømde, fekk han røma uten å verta forfylgd, forunderleg nok.

I "Mit livs billedbok" har han teikna scena, og skrive Arroyo Guazu, 1931. Og den som reiser vegen frå Brasil til Asuncion, køyrer over Arroyo Guazu. På biletet hans kan me sjå vegen i bakgrunnen, så det kunne ikkje ha vore så langt inne i jungelen.

KRIGEN OM CHACO
1928-1936

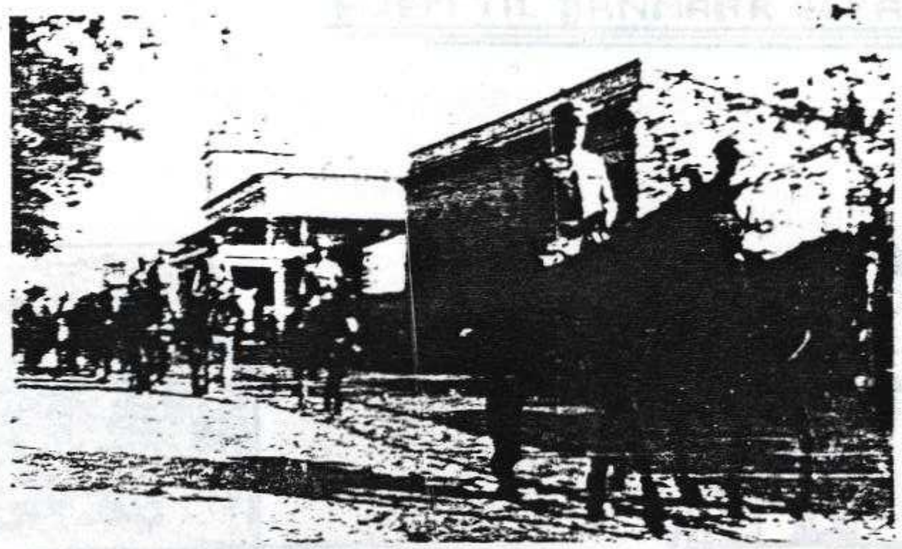

JOHN PETERSEN

Tte 1º honoris causa

Ejercito National del Paraguay

1928-1930

HEREN MOBILISERES
28 Desember 1928

PAA HITANEN
LIDENER STUEN
HVOR JNGE BLEV FØDT

ADJUDANT I KRIGSMINISTERIET

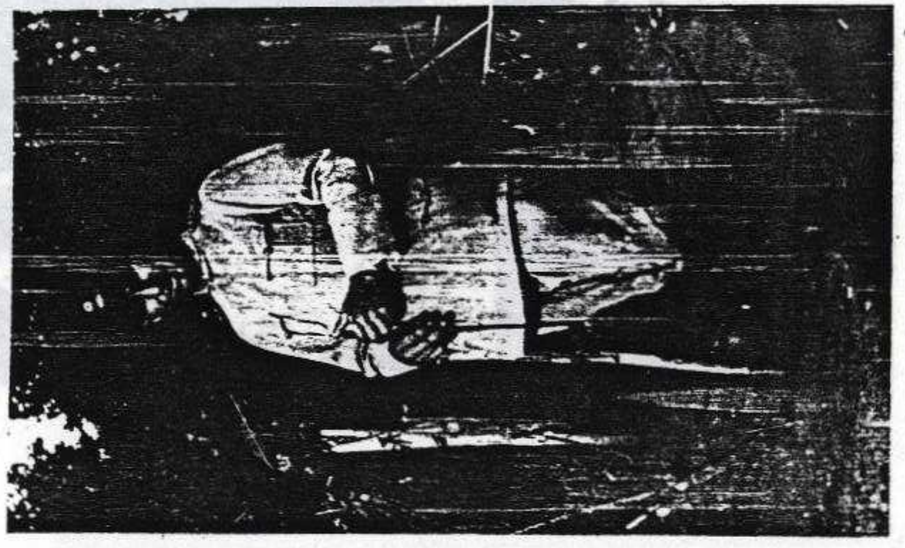

UNDER EN OVELSESTIME
1930.

HJEM TIL DANMARK 24 MAJ 1924.

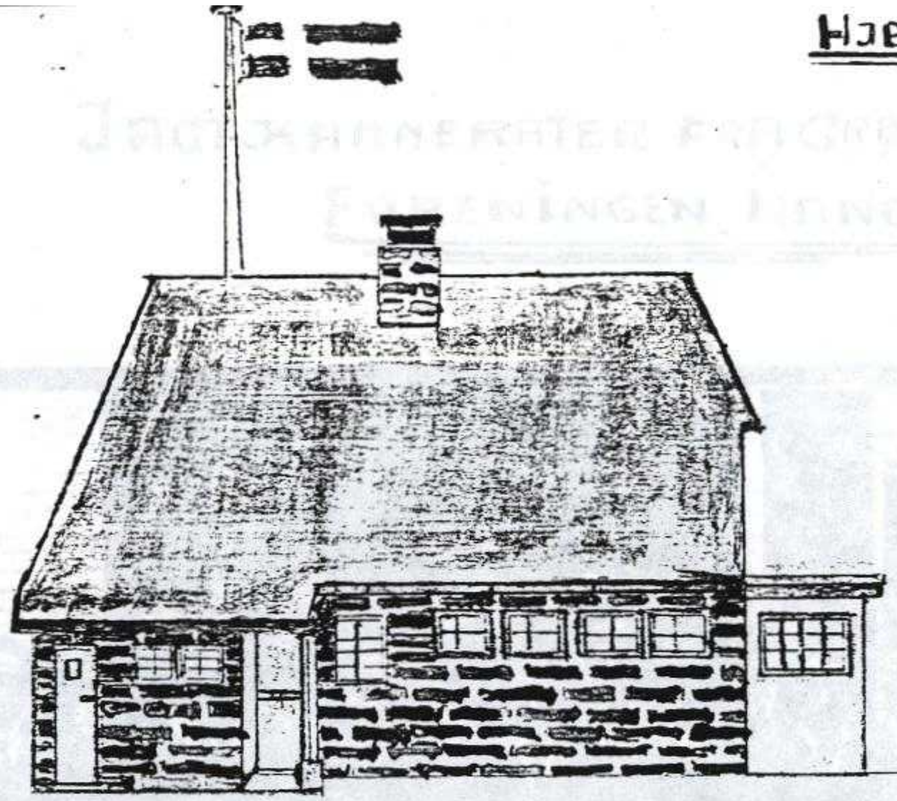

VORT HJEM I VIRKLUND 1934-1936

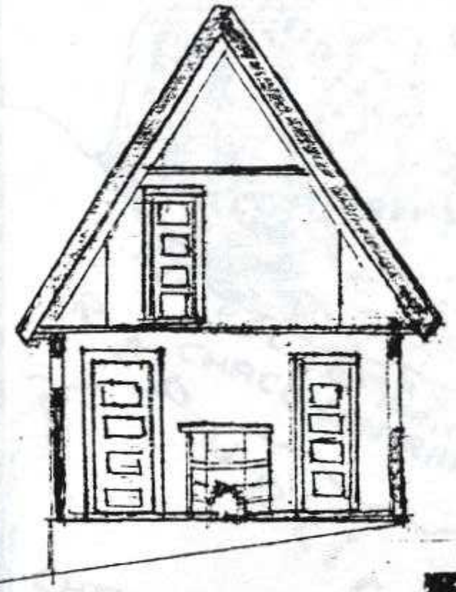

Inge d. 7/8 34
Höjd 0,44 cm
Vægt. 10 Kg. 595 Gr.

INGE OG HENDES MOR

JAGTKAMMERATER FRA GRØNLAND

FORENINGEN „NANOK"

FORENINGENS 25 AARS JUBILÆUM

22 SEPTEMBER 1946

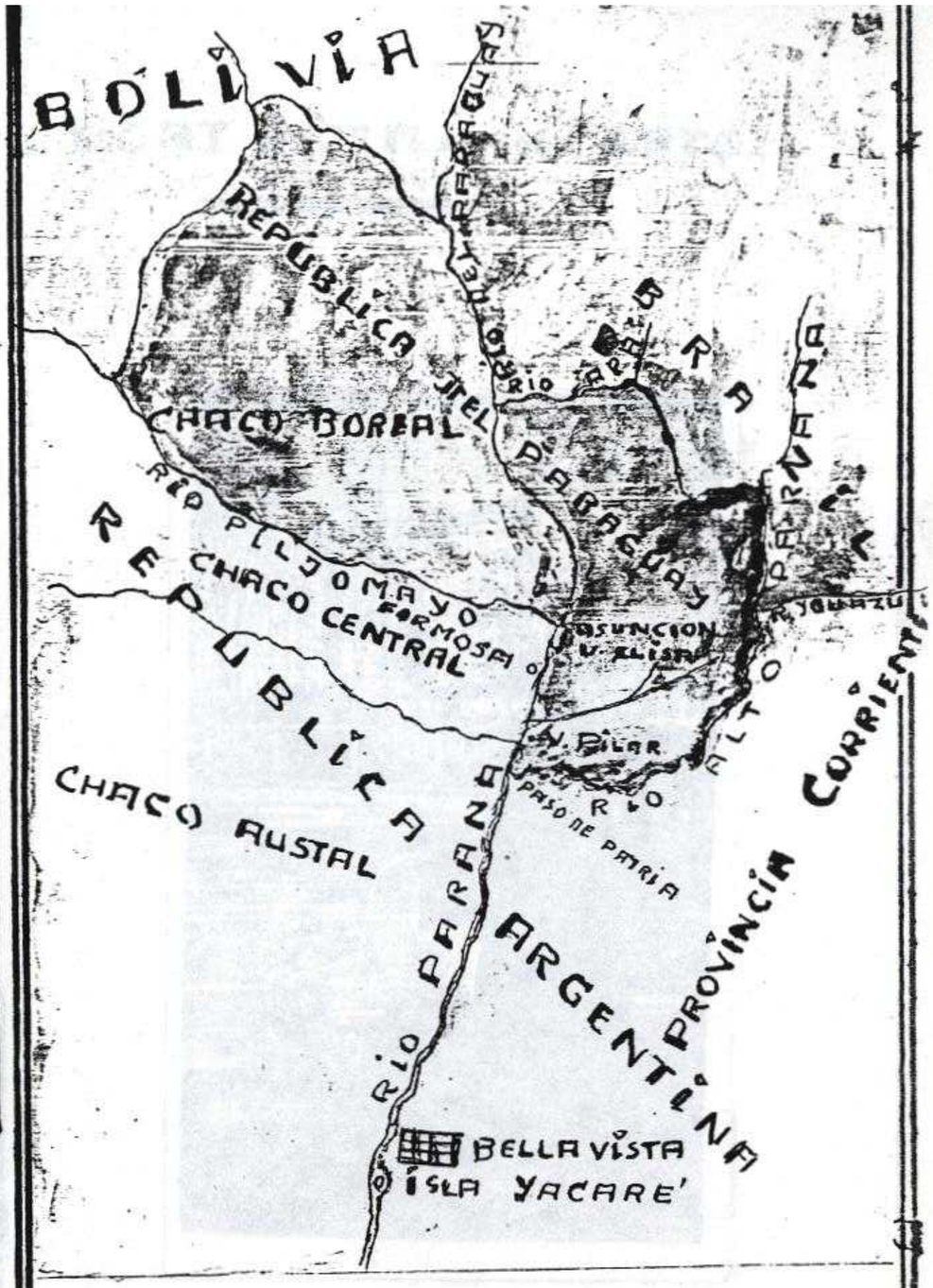

REJSEN TIL PARAGUAY PLANLAGT

TORRIG 1922

VORT HJEM PRÆ FLATØ
1936-1947

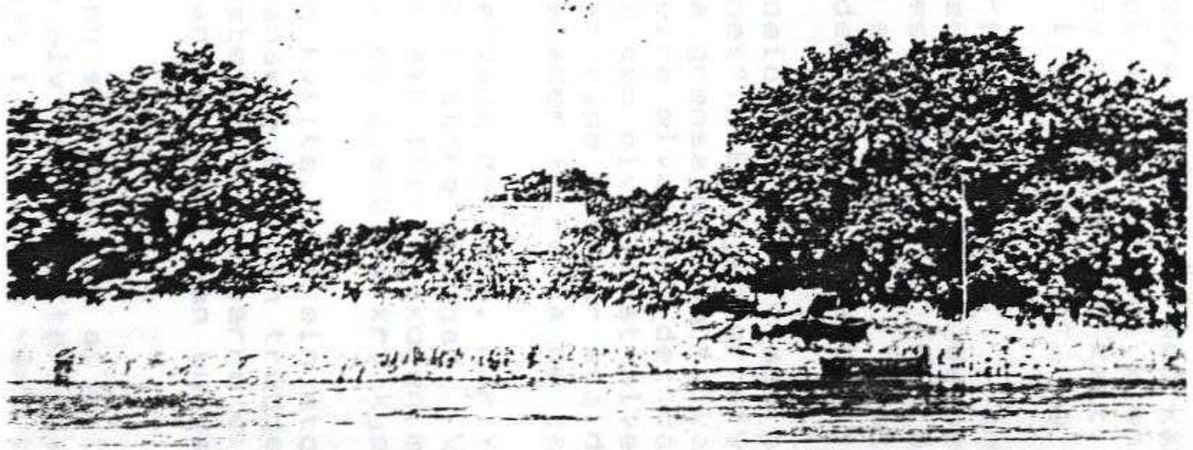

YNGE 4 ÅR 10 M.
JOHN. G. 2. ÅR 5 M.
d. 1/1. 1939

YNGE OG HENDES MORMOR.
1934

Kapittel 5.

Etter nokre år der ute saman med Erna, vart det heimreise til Danmark. På ei teikning av første heimen deira då, i Virklung,skriv han "Hjem til Danmark 24 maj 1924". Eg trur det skal verå 1934, for dei budde i Virklung 1934-36.

Og teikninga viser eit lite murhus med danebrog vaiande over. På same sida har han sett inn bilete av eldstebarnet, dottera Inge.Ho vart født då dei kom heim.

Neste heimen deira var på Flatø frå 1936 til 1947. På den sida han nemner Flatø, er fleire familiebilete, og eitt der Erna er saman med borna. Dei hadde då fått ein gut til.

I denne tida hadde han kontakt med jaktkameratar frå Grønland. Eit bilete viser foreninga "Nanok" sitt 25-årsjubileum der han sjølv står midt i flokken. 16 mann var med på det biletet.

Men året etter vart utreise på nytt. Dei forlet Danmark 23 desember 1947 og la etterkrigs-Europa bak seg. No var det han for alvor starta som landmålar. Ved å ta solhøgda greidde han å plasera terrenget betre i samsvar med kartet enn mange samtidige. Dei måtte berre gå ut frå punkt dei kjende, og som var merkte meir eller mindre rett av på tidlegare kart. Han kunne finna av sol-høgde nøyaktig kvar i verda han var, og så kartleggja ut frå det.

Åra spom fylgde vart omflakkande. Familien budde ikkje så langt i byen Cnel. Oviedo. Det var i desse åra danske forfattaren Arne Falk-Rønne gjesta han. Han arbeidde då i nærleiken av byen Florida noko lenger sør i landet. "Bestefar" hadde ikkje så mykje positivt å seia om den vitjinga nett.

I 1961 hadde han arbeid ved ei elv som heiter Yuquery. Namnet tyd-er "Det salte vatnet". Eg kjenner elva frå mitt eige opphald i landet. Ho ligg på grensa mellom fylka Caaguazu og Alto Parana. Det er forresten fleire elvar med det namnet. Ofte finn ein av ein eller annan stad ved den elva finst elvebakkar som inneheld salt. Ville dyr hjortedyr kjem dit for eta denne salte jorda. Slike stader er populære stader for å gå på jakt.

Som så ofte ved elvane der ute, har Yuquery store myrområde elva buktar seg fram i store svingar. Ved det tilfellet det var snakk om, låg han i ein leir i skogen med han kartla området. Han hadde brote ein fot, og gjekk på krykkjer.

Ein kveld han sat og kvilte, kom ein stor kvælarslange ut av sivet og angreip han. Kanskje slangen trudde det var eit skadd dyr han hadde føre seg. Bestefar hadde berre eine krykkja til våpen, og med den forsvarde han seg best han kunne.

Forunderleg nok fann slangen ut at bytet var for vanskeleg, og gav opp. For han sjølv vart dette møtet med Boa Constictor noko som brende seg fast i minnet og vart til eitt høve meir der han hadde sett døden i auga, og overlevt....

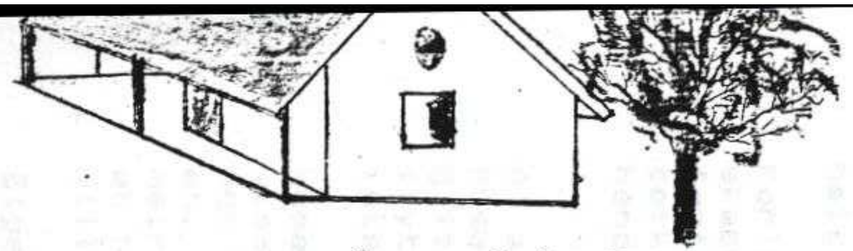

COMISARIA INMOBILIARIA

JOHN RIEDEL
DIRECTOR FOR LA COMPAGNIA
INMOBILIARIA. BS. AIRES

ADMINISTRACION INMOBILIARIA
"MONTE CARAGUAZU"
1930-34.

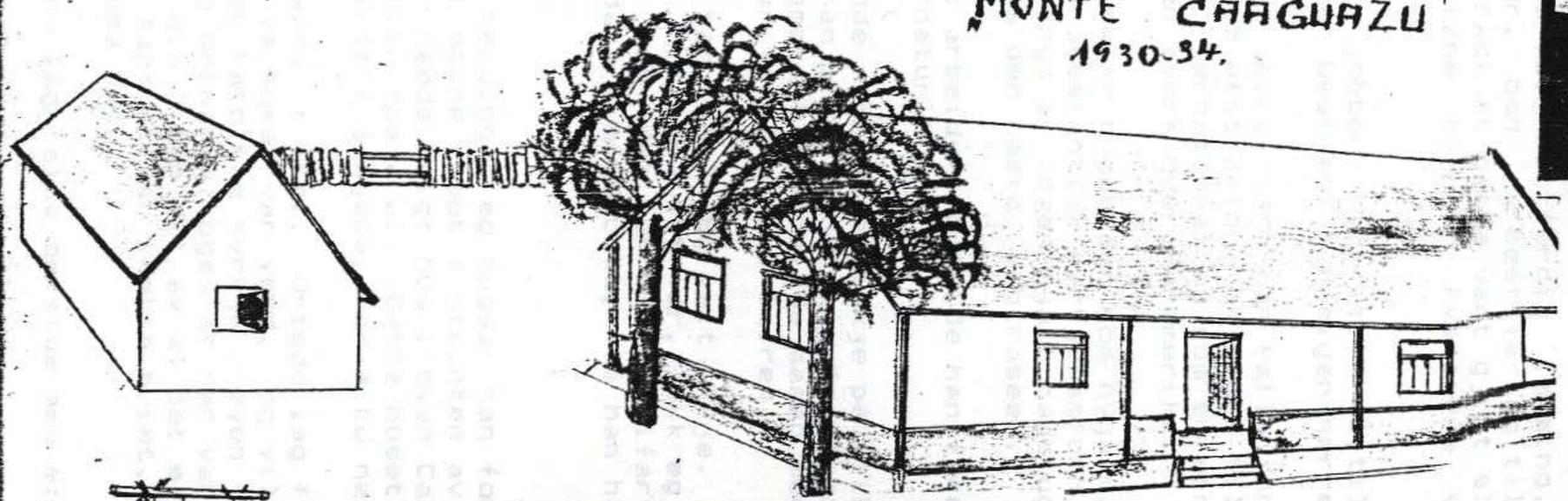

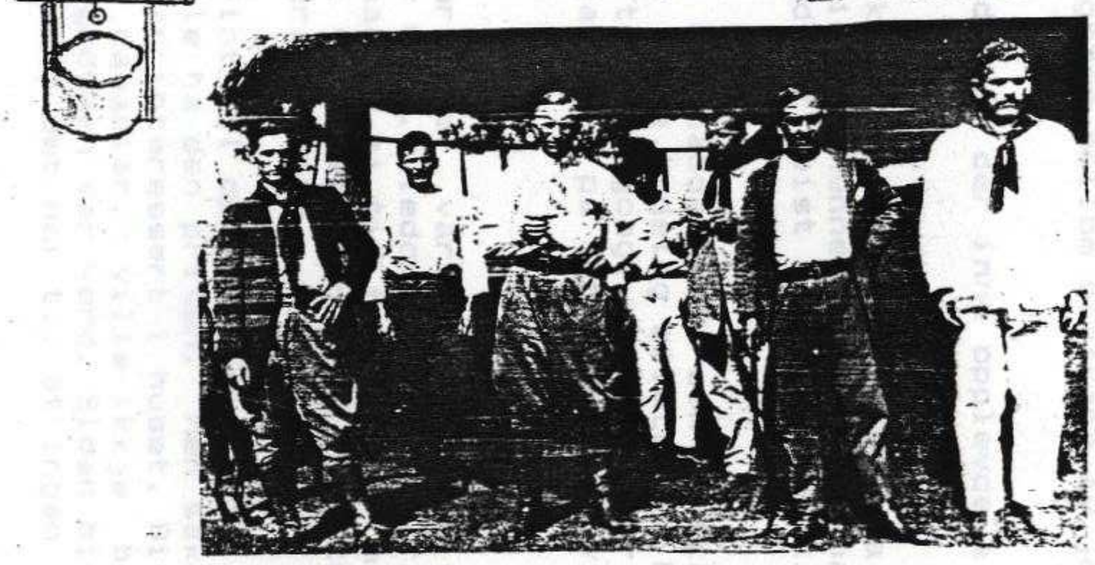

VORT BRYLLUP I
ADMINISTRATIONEN
1. APRIL 1933

BRYLLUPSGESTER -

DOMMERHANS SEKRETÆR -
med DON ROQUE og DON HERMAN

I desse åra som landmålar fekk han ry på seg for å vera ein rettferdig mann som ikkje let seg kjøpa av nokon part. Ved eit høve skulle staten få laga veg ut til Villa Elisa der han hadde budt den gongen rundt 1930.

Det var store og mektige jordeigarar der, og mykje krangel om kvar vegen skulle gå. Her budde mange av dei familiane som hadde makt i landet, og mange av nordeuropeisk ætt.

For å få ei rettferdig løysing, sende presidenten i landet, Stroessner, bod på bestefar og tilbaud han arbeidet. Kven som hadde tilrådt at dette vart gjort slik, veit eg ikkje. Men innvandrarfamiliane kjenner kvarandre vanlegvis når dei bur i same området....

Han gjorde jobben, men ville så tilbake til sitt eige arbeid. Han treivst best som sin eigen herre.

Ein annan gong vart han kalla inn til presidenten for å ta ei oppgåve med utstikkinga av vegen til Brasil. Det er den som i dag en Ruta International og som er ein del av den transamerikanske hovudvegen tvers over Søramerika.

Sidan bestefar budde der som nygift, hadde mykje jord vorte selt til eit protestantisk kyrkjesamfunn kalla "mennonittane". Problem med stikkinga av vegen gjalt både ugreie mellom eigarane av jorda, og å finna den beste vegtraseen.

Om dette arbeidet fortalde han fordi han der inne opplevde å sjå noko overnaturleg.

Han trudde eigentleg ikkje på slikt, men denne opplevinga var slik at han ikkje fann anna forklaring på henne. Eg hugsar han sa at dei andre han arbeidde saman med var reist bort, for det var helg. Han var åleine i leiren.

Korleis var det? Eg veit ikkje. Han hadde sett ein kvitkledd skapnad. Men kva det var, fekk eg ikkje tydeleg bilete av. Han fortalde meg det berre i forbifarten ein gong. Likevel har han teikna det i minneboka, så han har sett på det som ei viktig hending.

Av andre hendingar eg hugsar han fortalde, var ei om då han selde huset dei hadde kjøpt i utkanten av Cnel.Oviedo. Dottera deira var gift og hadde leigt hus i byen Caacupe ei tid før ho og mannen flytte til Ypacarai. Dette huset var "bestefar" og "bestemor" interesserte i å kjøpa, for å bu nærare henne.

Huset deira i Cnel. Oviedo låg fint til oppe på ei høgd. Han visste kva huset var verd, og ville ha den prisen. Men saka var den at den katolske kyrkja i byen var interessert i huset. Biskopen, - eg meinar å hugsa at han var canadiar, ville ikkje betala meir enn ein liten del av av det eigedomen var verd. Sidan biskopen hadde sagt at han ynskte huset, var det nok til at ingen andre ville kjøpa det.

Eigedomen låg side om side med ein eigedom kyrkje åtte frå før.

ARROYO GUAZU 1931

TILBAGE TIL PARAGUAY

FRA KØBENHAVN 23 DECEMBER 1947

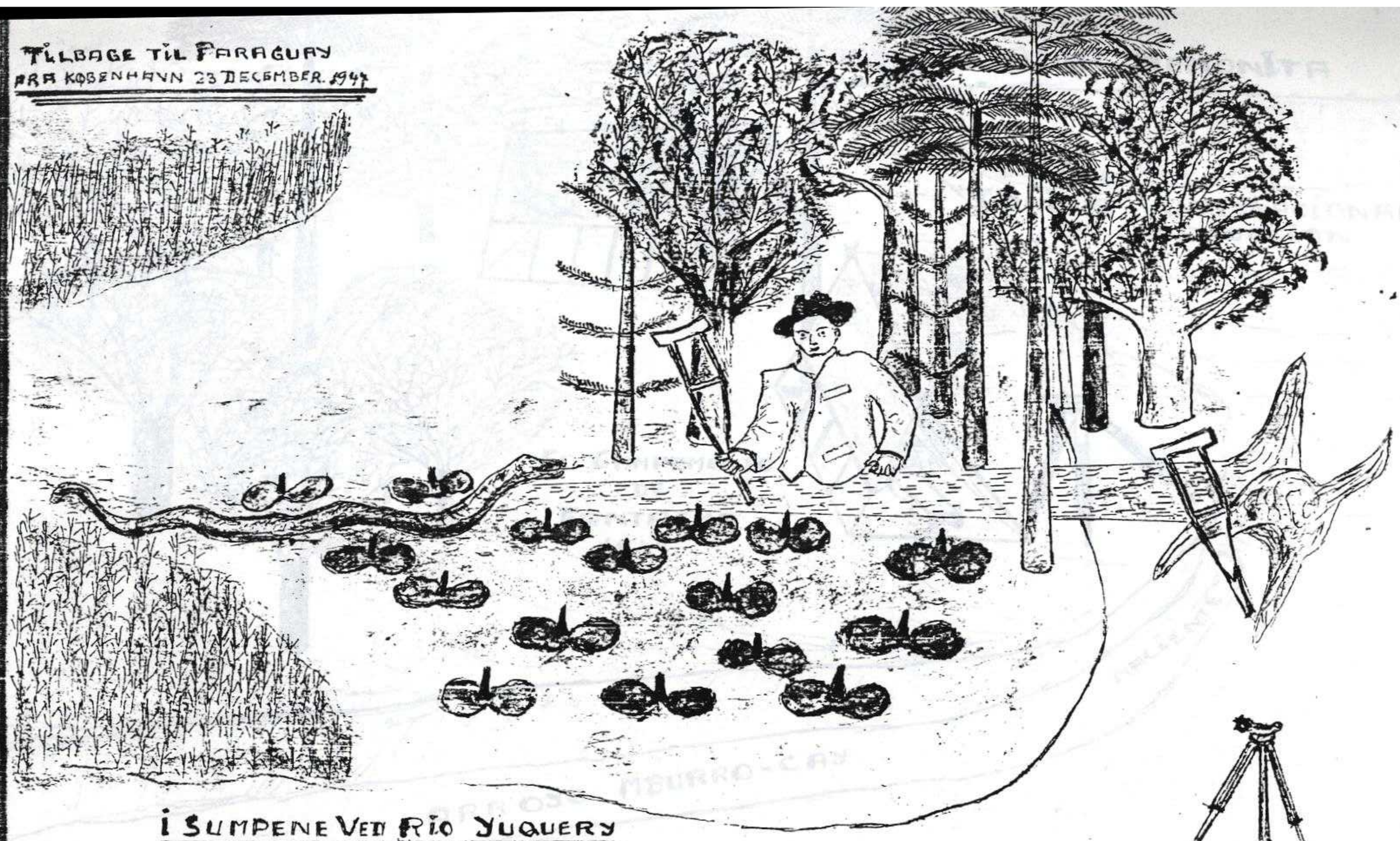

I SUMPENE VED RIO YUQUERY

ET UHYGGELIGT MØDE MED
BOA CONSTRICTOR
1961

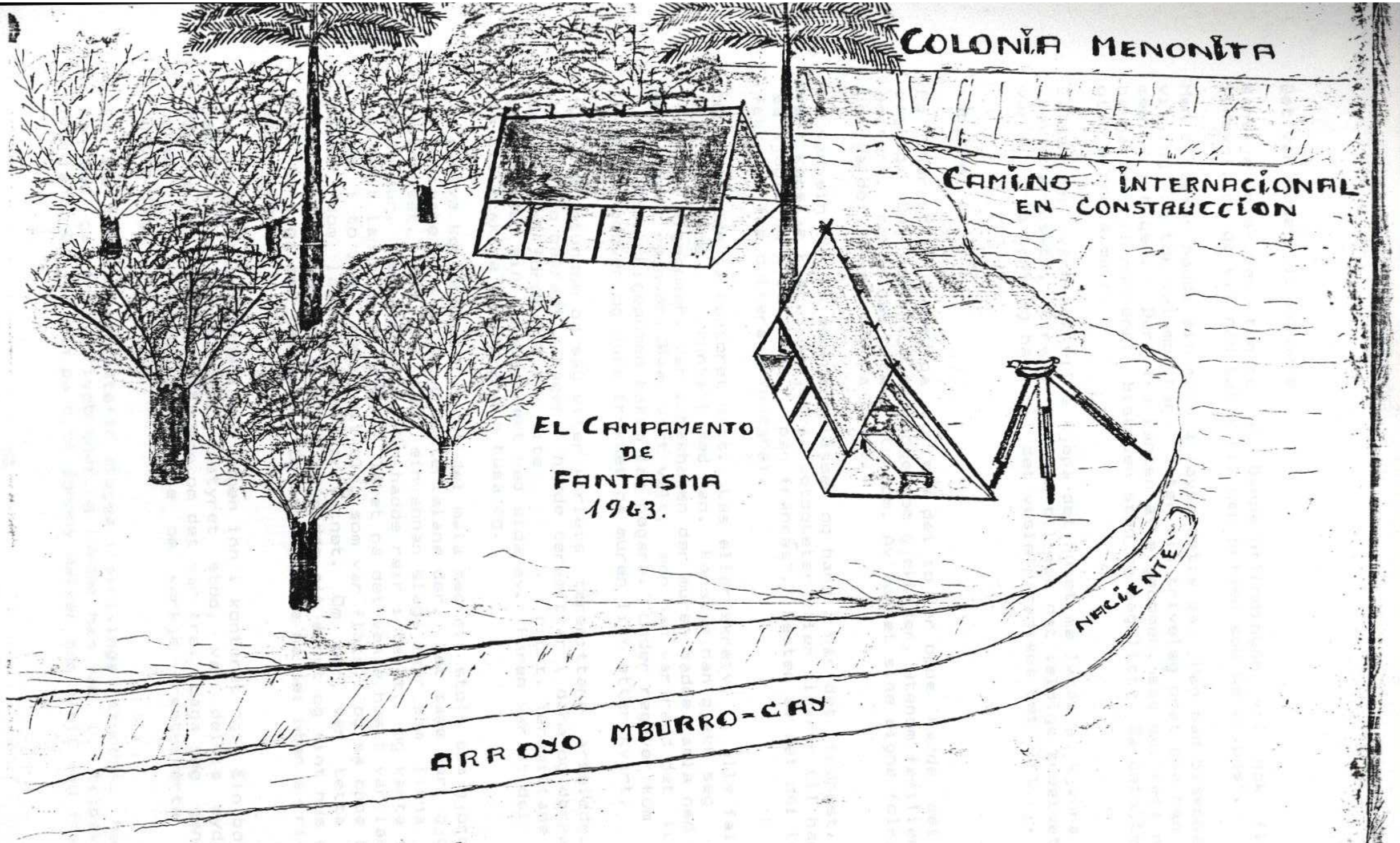
COLONIA MENONITA
CAMINO INTERNACIONAL
EN CONSTRUCCION
EL CAMPAMENTO
DE
FANTASMA
1963.
NACIENTE
ARROYO MBURRO-CAY

Det var huset til nonnene.

Kanskje biskopen tenkte at "Denne utlendingen vil nok flytta likevel, og då vil han selja til den prisen som høver oss".

Men bestefar hadde sin måte å løysa dette på. Han bad biskopen på vitjing og tok vel mot han. Etter ein triveleg prat bad han han med ut i hagen. Der, frå kanten av eigedomen, såg dei rett ned i bakgarden til nonnene. Biskopen stod og såg litt. Så betalte han uten å pruta meir.

Salssummen var nok til å kjøpa det huset me lærde å kjenna som "bestefarhuset". Straks tok han til med det veldige arbeidet det var å forma tomt og hage til det vesle paradiset det vart....

Kapittel 6.

Eg undrast stundom på korleis dei to der oppe hadde det til dagleg. Det var ikkje så mange som gjekk der, utenom familien til dottera, og så oss norske stundom. Av landet sine eigne folk, var det få dei slepte inn på livet.

Ho var ein tur på marknadsplassen og handla når det trongst. Det var kanskje kjøt, manjokka, søtpoteter eller sigarar til han. Og så kjøpte ho kvitt brød, "pan francés". Resten av det dei trong, fekk dei frå dottera i Ypacarai.

Han arbeidde på kontoret sitt. Las eller skreiv, i alle fall dei åra eg hadde kontakt med han. Kanskje han gjekk seg turar rundt på eigedomen. Var i bakhagen der muren hadde ramla ned under eit stort regnver. Han vart vølt, men han var redd det kunne henda att. Eigedomen bakom låg høgare. Under regnver kom jorda sigande nedover og auka trykket på muren litt etter kvart.

Han var stundom og såg etter korleis teremittane arbeidde. Eit lite utedo bakrast i hagen, hadde teremittar i døra og dørkarmen. Det var vel fordi det var lite brukt. Teremittane hadde gøymestaden sin i mangotreet ved sida av. Fåren var at dei ville gå til åtak på dei to andre husa og.

I sjølve kontoret han hadde dei måla med eit stoff som gjorde at teremittane ikkje åt trematerialane der. Det same var gjort i hovudhuset. Men der var ein annan slags maur som likna norsk hestemaur. Berre svart. Han hadde reir i taket, og kasta stadig ned skit langs eine veggen. Taket på det vesle huset var laga av panner i to lag. Nedst eit slag som var flate, og så oppe bøygde panner som laga kanalar for vatnet. Om der var tetta langs kantane, kom maurane seg inn og hadde eit stort og fint hus mellom dei to laga med takstein. Og ingen kunne nå dei uten å riva av øvste laget.

Men teremittane hadde funne vegen inn i kontoret og. Ein bokkasse bak i kråa der landmålarutstyret stod, var delvis øydelagd. Maurane åt papiret nett som om det var tre. Laga seg gangar i bøkene og brydde seg ikkje om korkje prentesverte eller innbinding.

Eg kan tenkja med bestefar stogga i skrivinga stundom. Han let tankane gå frå skrivebrodet og landet han var i, tilbake til Grønland. Då var han på nytt Johnny Walker som sleit seg fram over

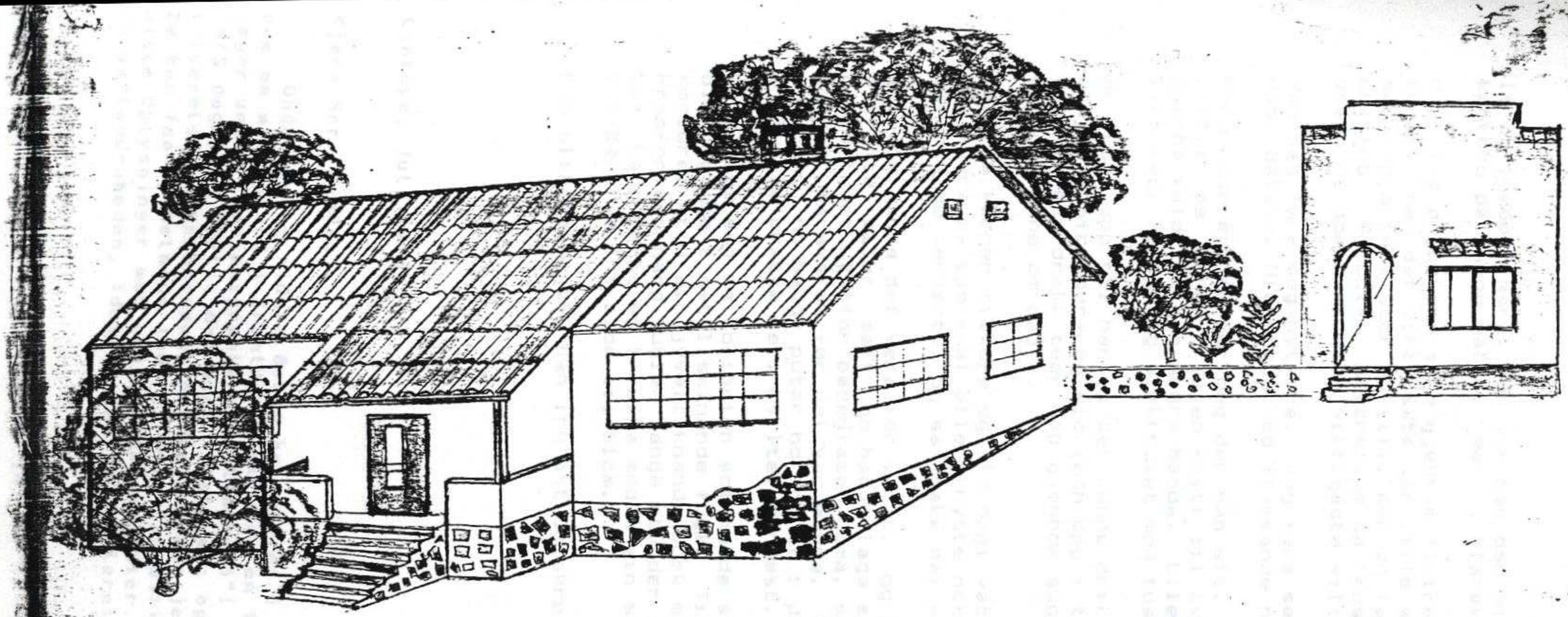

VORT HJEM I CARCUPE

FRA 2'DECEMBER 1964

is og snødekt mark. Då var han den einsame jegeren. Sjølvrådig og kantete på mange måtar, men klårsynt i så mangt.

Han las dagbøkene sine gjennom fleire gonger. Las, tenkte, og skreiv ned det viktigaste han ville skulle leva vidare. Såg føre seg isbjørnen. Stor og vill, men og leiken. Såg ulven som streifa omkring. Snøugla. Revane som så truskyldige møtte desse tobeinte vesna og som var deira viktigaste vilt.

Han såg føre seg hyttene. Såg føre seg folka han hadde vore saman med. Båtane. Midnattsol og flammande nordlys. Sommar og vinter.

Enno ser eg han for meg der han sit. Lange stunder med hovudet støtta på handa. Neven knytt til kvile for kinnet. Sigaren - gjerne kald - i den andre handa. Eller på kanten av skrivebordet like ved. Pennen og blekkhuset med tusj. Fargane. Skrivearka.

Ho kom opp til han så dei kunne drikka mate saman. Sette seg i stolen innfor døra og slo vatn opp i tekoppen. Sende så til han. Såg med han drakk teen opp gjennom sugerøyret. Sa noko av det som opptok henne om dagen.

Fekk så koppen tilbake og slo oppi vatn på nytt. Så drakk ho, med han svara på spørsmål eller knytte noko til. Så det same om att og om att. Ho serverte, og så drakk dei annankvar gong.

Stundom kunne det vera for varmt, og dei drakk kaldt drikke. Litt sitronte eller saft ho hadde laga sjølv av appelsinene på det gamle treet utanfor badeglaset. Små, søte appelsiner som vart mest svarte på skalet før dei var modne. Dei sette seg kanskje ut i amakaen. Ho hadde putar ho tok ut i den. Ein til han. Ein til seg sjølv. Så pratte dei. Kvilte. Mintest.

Eller dei såg på kolibrien som hadde slege lag med dei. Ein liten blå og grønt metallskinande fugl. Til venstre for inngangen til kontoret stod ein jyvelliknande busk med traktforma, raude blomar. Framfor den hang fuglen lange stunder kvar dag og saug nektar. Ja, han hang verkeleg i lufta medan ein så vidt kunne sjå vengeslaga som bar han frå blom til blom.

Ein slik dag gjekk han inn att og skreiv:

Caacupe, Juli 1973.

Kjære Hrr. Bjørn.

Under deres sidste Besøg her hos os i Caacupe, fortalte jeg Dem om mit Ophold i Grønland; hvor jeg en Tid var andsat som Jæger under "Det østgrønlandske Kompagni"! Jeg fortalte Dem om "M/S Dagny's" Forlis der oppe i Ishavet; og om min Eneboer-tilværelse på Shannonøens Nordspids! Men jeg tror dog at for at De kan faa et helheds Indtryk over Expeditionen, bør jeg suplere disse Oplysninger med nogle Dagbogsnotater. - Disse bestyrker jo ogsaa Sandruheden, idet de kan kontrolleres. -

Dette var starten på mi utgåve av minneboka han skreiv. Den andre skreiv han til kona si. Alt var om åra på Grønland. Bortsett frå starten, var bøkene like. Ord for ord, mest. Teikningane er og dei same.

Ved nu, saa mange aar efter at baade disse Dagbogsopptegnelser passerede Revu, kan jeg ikke frigøre mig for den Tanke, at om to af Kompagniets Topledere havde været udvalgte med bedre Omhu, kunde Kompagniet eksisteret endnu i Dag. Og for mig ser det ud som om 2 Menneskeliv kunde have været sparet.

Ved at lese disse Dagbogsopptegnelser igennem, vil De sikkert finde at Ledelsen var baseret paa et "vi alene vide"-system, uden Hensyn til Lagkundskab; og at Fangsten paa Pelsvildt var basseret paa en skaanselløs Udryddelseskrig. Drag nu selv Deres Slutninger.

→(Ned)

Pennespissen teikna eit lydbilete i rommet medan han skreiv. Stogga stundom. Tenkte seg liksom om, før han tok sats og krasla seg vidare bortetter nye liner på den store blokka av gulbleike ark. Ein tunn og markert lyd. Mest som ei strime av sollys i eit støvfyllt rom.

Nei, ikkje sollys, forresten. Livslys.Attglans frå eit tilvære i farne tider. Målte no med blekk og lyd. Minne om det som var. Bygde på ei gulna dagbok. Datoar,temperaturar og hendingar kledde i ord.

Blekket tørka sakte bort og svartna. I det låg brusen frå nordlysorkesteret i Austgrønlands polarnatt og skriket av fuglar over sakte drivande is. No spunne inn i susen frå mangotreet utanfrå.

Handa som styrde pennen gav rytmen til lyden. Ei fast hand. Bleike hår i eit spel av lys og skuggar i tusen små rukker i brunt skinn. Knokane lyste gjennom, før skinnet mørkna medover handbaken. Nokre blodårar teikna seg av med mørkare striper. Rørslene får alt til

spela. Rørsler fødde oppe i armen ein stad.

Handleddet er breitt og fast. Det fortel om styrke frå år med hardt arbeid. Den brutale krafta er borte, men karakteren står att. Sterk. Ærleg. Trufast. Som handa, så mannen.

Lyset kjem gjennom glaset og fell beint på papiret, framifrå. Det let handa som skriv, kasta skugge. Lysast nedst, og så mørkare opp mot albogen som ligg fast mot bordkanten. Den andre handa teiknar seg bleikare av. Ho peikar liksom ut i veret og fører eit nytt element inn i biletet. Lukt.

Handa er alltid halvknytt når han skriv. Det er vanen. Kanskje innvant då han sat i einsame neter og skreiv, eller i dagar då polarstormane ikkje gav han lov til å opna dørane og gå ut. Mellom peikefingeren og langfingeren ligg sigaren. Halvbrend og utslokna. Han stryk av ei fyrstikk og kveikjer stundom, men gløymer seg ut og let gloa døy.

Det er ikkje lukta av sigarane me kjenner i Europa. Den frå dei sigarettliknande,lange tunne. Heller ikkje av julesigarane frå "gamle dagar". Dei med magebind og spanande treoskjer. Heller ikkje den frå dyre kontorlandskap med mjuke teppe og dyre møblar. Nei, det er lukta av ekte tobakk. Frå der tobakken vart funnen og teken med heim til "den gamle verda". Det er tobakksblad oppe frå Caaguazu ein stad. Blad som mergen vart riven av før dei vart hengde opp til tørk under eit stråtak ved sida av tobakksåkeren. No rulla saman, enkelt og uforfalska. Av kvinnene oppe i merka-doen. Rulla av korte, brune fingar og "limte" på gamlemåten.

Denne lukta er det som gjev farge til miljøet i rommet. Er ein del av det alt saman, frå den mørkegrøne hardvedkarmen rundt glaset og døra, til bøkene i bokhylla og skrivebordet. Og mannen sjølv.

Rommet er ikkje stort. Berre tre gonger tre meter. Skrivebordet

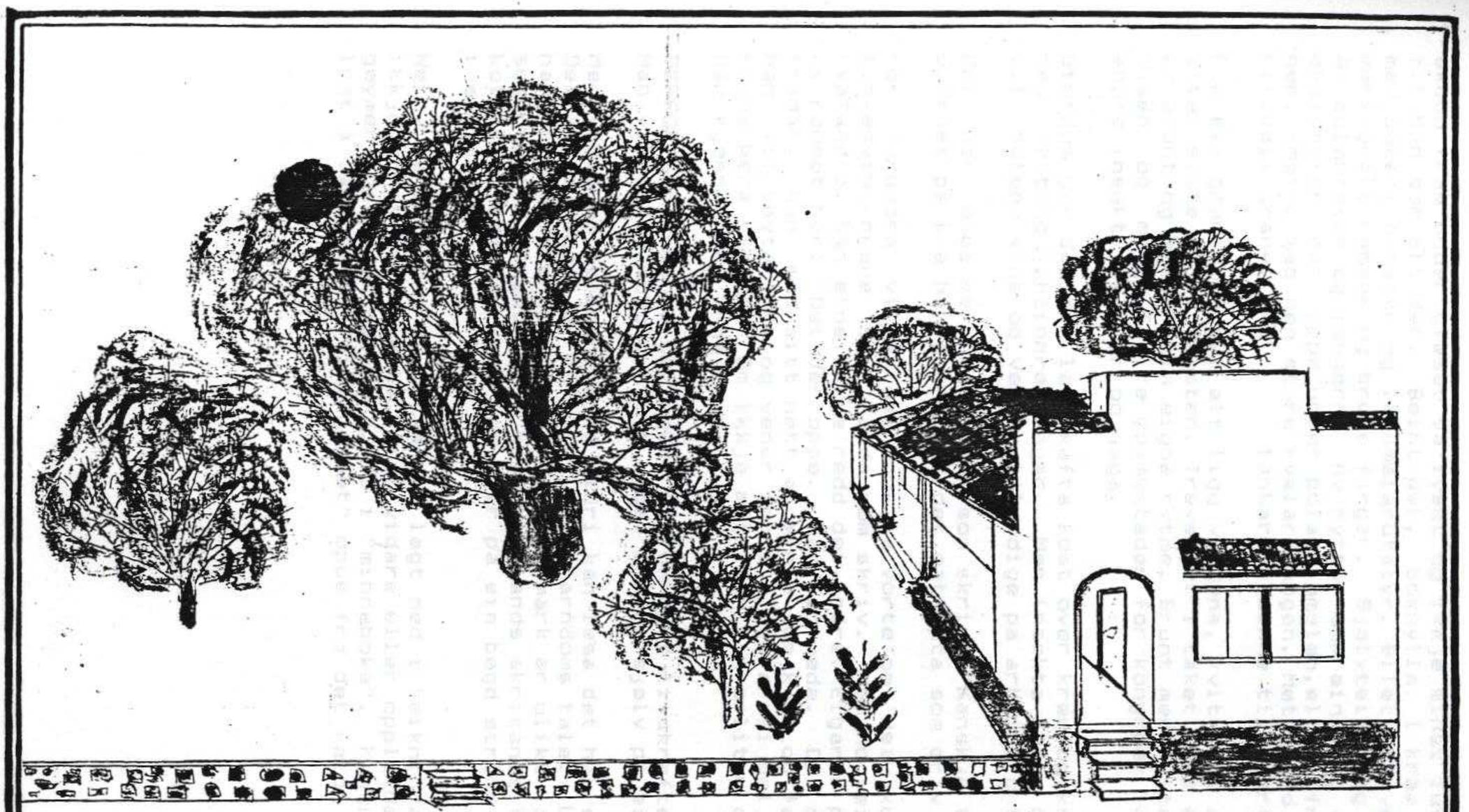

UNDER MANGOTÆETS SKYGGE
FANDT JEG MIN LYKKE

skudd fram under glaset så lyset og ikkje minst luft kan koma inn til han som sit der. Beint bak, bokhylla. I kråa nokre kartongar med bøker, notatar og landmålarutstyr. Bilete på veggane. Alle med mørkegrøne rammer og brune fargar. Sjølvteikna og sjølvopplevde. Av polarrevar og isbjørn. Av hytter som ein gong var, eller endå eksisterer der oppe under polarhimmelen,eller frå opplevingar her. Møtet med den store kvælarslangen. Møtet med dei ville guya-ki-indianarane. Med tankar og minne til kvart pennestrøk.

Som ein grunntone bak alt ligg veggene, kvitkalka og endå stripete etter siste lag av kosten. Treverket i taket, det som ber pannene, er brunt og skaper sin eigne rytme. Brunt med kvite flater mellom. Tusen og mange fleire gøymestader for kongroer og maur. Eller andre insekt. Jegerar og jaga.

Stundom går det ein langskafta kost over krær og krokar og tek med seg nett og jaktinnretningar. Men insekta berre dreg seg tilbake til holene sine og ventar tålmodige på arbeidsro til å vøla.

Dei der oppe ser ned på han som skriv. Kanskje tenkjer dei og undrast på kva han gjer? Er det matjakta som driv han og?

Kor forundra ville dei nok ha vorte om dei kunne fanga opp tankesvingingane bak handa som skriv. Men no veit dei berre om kvarandre. Den eine ikkje redd dei andre. Eigarar på kvar sin måte av rommet her. Dei der oppe. Han der nede. Dei med sine nett av trådar. Han med sitt nett av minne som kjem og fer. Trådar han vil knyta born og vener inn i. Gjeva dei del i det så dei kunne bera vidare. Om ikkje meir enn ein ørliten del av rikdomen han kjenner på, inne i seg.

DERFOR skriv handa der nede. DERFOR bryt livskreftene i den gamle. Han vil GJEVA noko av sitt eige. Av seg sjølv på ein måte.

Men vissa om at barneborna aldri kan lesa det han skriv, ligg der. Deira daglegmål er så ulikt hans barndoms tale. Liksà fjernt som hans barndoms grøne dal heime i Danmark er ulikt landet som breier seg utanfor glaset. Som hans heimlands skrikande terner er ulike kolibrien som har laga seg reir på ein bøgd streng under skråtaket i svalgangen.

Nett derfor vert så mykje tid lagt ned i teikningane. Dei treng ikkje språk for å verta borne vidare eller opplevde. Og så gøymer han dei mellom blada i "minneboka". Kanskje einkvan får lyst à læra dette "vikingmålet" oppe frà det kalde nord?

Del II.

Dagboka.

Papirtype: Gulaktig, helst ein type som verkar gammalt.....

Skrift: Handskriftliknande, men ein må passa godt på at det ikkje verkar uroleg eller vert tunglese. Større enn vanleg.

Sideskift: Som i den originale dagboka (= manuset her).

Bilete: Repro. av orig.

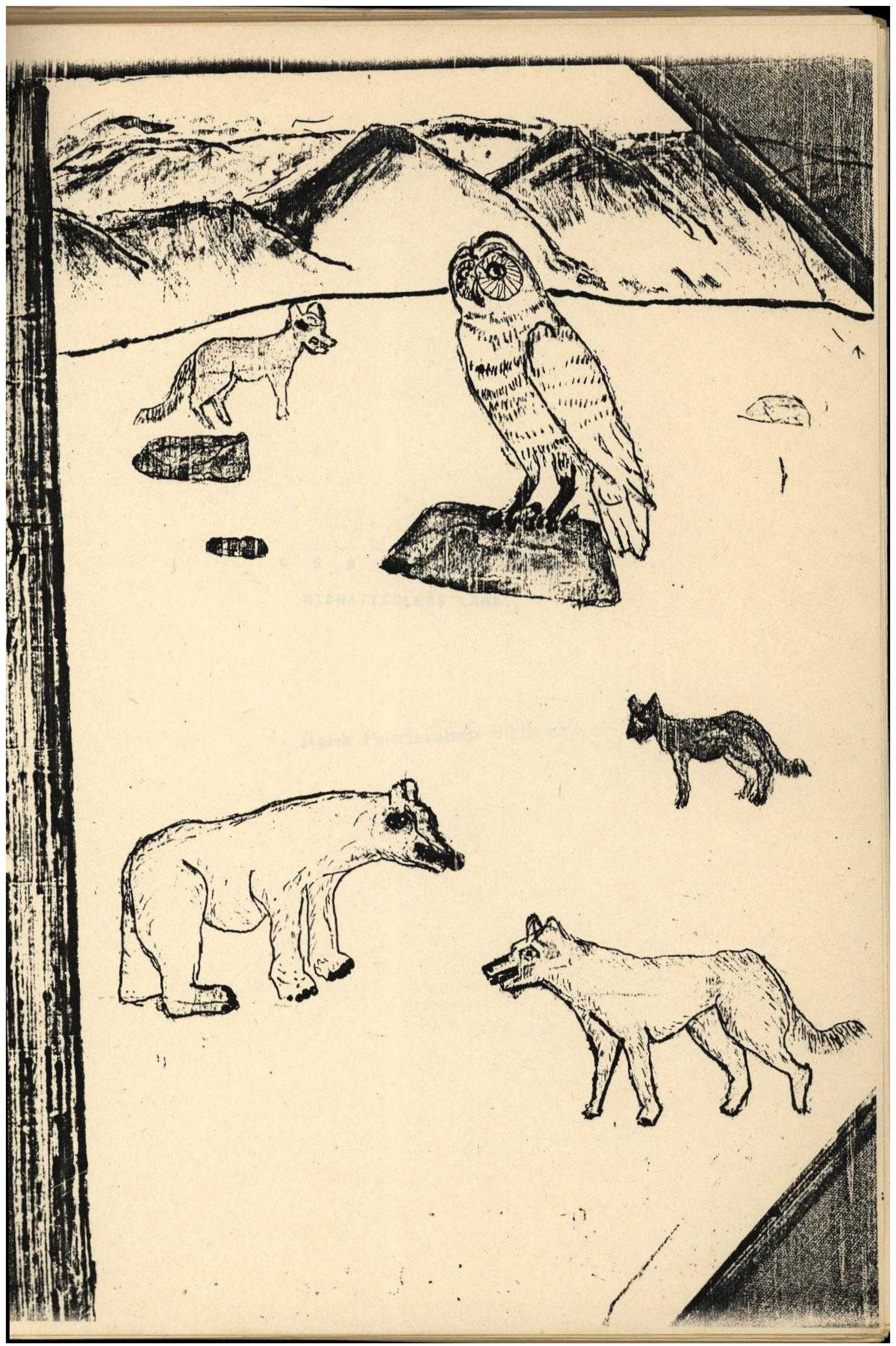

G R Ø N L A N D

MIDNATTSOLENS LAND.

Norsk Polarinstitutts Bibliotek

DAGBOGSOPPTEGNELSER
FRA
NORDØSTGRØNLAND
1919 - 1920.

M I N D E R N E
FRA MIN VIRKSOMHED
VED DET ØSTGRØNLANDSKE FANGSTKOMPAGNI,
JUNI 1919 - OKTOBER 1921.

TILEGNES MIN HUSTRU ERNA PAA HENDES FØDSELSDAG
24' NOVEMBER 1973.

Din John.

(2)

Første Gang jeg hørte om Fangstkompagniet, var i Foraaret 1919. - En Annonse i Berlinske[1] Tidende fortalte at et Medlem fra Danmarks Expeditionen til Grønland 1906 - 1908 , en tidligere Hovmester - Hans Ludvig Jensen, havde faaet ideen om at Starte et Fangstkompagni og udnytte de rige Fangstmuligheder i Nordøst-Grønland.

Denne Ide blev støttet af Konservator A.L.V.Manniche, der havde været Ornitolog ved Danmarks Expeditionen. Han var For-fatter til Bogen "Midnattssol og Mørketid", og han skulle være "Leder af Jagtexpeditionen som i nærmeste Fremtid afgaar fra København." Artikkelen meddelte forøvrigt at Selskabet havde købt m/s "Dagny", og at dette skulle føres af Skipper Gustav Thostrup fra Aalborg, tidligere Styrmand paa Danmarks Expeditionen 1906 - 1908. - Saavidt Berlinske Tidende.

Jeg skrev til Kompagniet for at høre om man kunde have brug for Mig. Fortalte at jeg var uddannet ved Jagt, Vildtpleje og Skovbrug[2] Danmark, Sverige og Finland, - havde siden været et Aar i Argentina. Svaret kom omgaaende: "Kompagniet beklagede at man i første omgang ikke havde Brug for mine i øvrigt ret gode Evner, men at man opbevarede min Adresse for det Tilfelde at man senere kunde kontakte mig". Brevet var underskrevet af A.L.V.Manniche.

1) Berlingske Tidende

2) Skovbrug

Der gik nogle Dage, og saa kom der et nyt Brev! "Een af Deltagerne af Jagtexpeditionen er forhindret i at gøre rejsen", skrev man," saa er De fremdeles interesseret, bedes De snarest komme ind paa vores Kontor, medbringende Deres Andbefalinger".

Paa Kompagniets kontor traf jeg Konservator Manniche og Skibsprovianteringshandler Grosserer Møller (Formand i Kompagniets Bestyrelse). Jeg fremlagde mine Papirer for Hrr. Manniche, og efter at have lest dem igennem, sagde han henvendt til Hrr. Møller: "Ja, - (hm) - de er jo saa gode, - vil De se dem?"

"Nej,Tak! Jeg haver ikke Brug for Anbefalinger,"svarede han. Hrr. Manniche vendte sig mod mig:" Er de bange for en Bjørn?", spurte han.

"Det kan jeg ikke udtale mig om,"svarede jeg," jeg har aldrig været stillet overfor en Bjørn".

"Forstaar de at stille en Rævesaks?"

"Ja, men jeg gør det ikke gærne".

"Hvorfor?"

"Fordi det er den mest modbydelige Fangstmetode jeg kender. Et Dyrplageri der burde forbydes!"

"Ja, saa ved jeg nesten ikke", sagde hrr. Manniche,"om vi kan antage Dem".

Hrr. Møller brød ind. "Hvis Hrr. Petersen kender andre,mere humane Fangstmetoder,har vi intet imod at han benytter dem",sagde han.

Hrr. Manniche blev hidsig: "Jo, det har vi, og jeg forbyder det! Jeg har stillet som Betingelse at kun mine Fangstmetoder maa benyttes, og vil Hrr. Petersen ikke ind herpaa, skriver jeg ingen Kontrakt med ham".

Hrr. Møller forsøgte at give Samtalen en anden Vending. "Hrr. Manniche spurte Dem om De var bange for en Bjørn,"sagde han. "Jeg tror at Hrr. Manniche bedst kan forklare Dem at Bjørnene ikke er saa slemme, - uden selvfølgelig de Bjørne man selv trokker ned!"

Hrr. Manniche smilede.

"Nej,"sagde han,"Isbjørnene er ikke saa slemme, -selfølgelig bortsett fra disse 3-aarige Lømler der tror de kan dupere hele Verden. Dem gir man kun et Skud svære Hagel paa Halsen, og saa ferdig med dem". Hrr. Manniche syntes meget overlegen.

"Skal vi saa skrive Kontrakten for 2 Aar?" foreslog hrr. Møller.

"Nej, jeg mener 1 Aar"sagde hrr. Manniche.

Ogsaa jeg mente det var bedst aa nøjes med 1 Aars Kontragt.

Vi skrev Kontragt for at Aar,gjeldende fra Skibets afgang fra København til min Tilbagekomst til København. Løn Kr. 300 pr. Maaned og alt frit, herunder Vaaben,

forsikring.

bekledning, kost og Ulykkes-

"De behøver ikke at være Bange",sagde Hrr. Manniche, "der bliver sørget for De i alle Ender og Kanter! Paa Danmarks-expeditionen maatte selv Videnskabsmænderne betale deres udrustning."

Jeg spurte om hvornaar vi skulle afrejse, og der blev svaret dette afhang av naar Kaptajn Thostrup kunde forlade Lostjenesten i Aalborg. Men jeg skulle høre nærmere fra dem.

"Lørdag 24. Maj fik jeg Brev fra Hrr. Manniche."Kommer De ind paa vort Kontor førstkommende Mandag mellem 7 og 11 Fmd., vil De faa de fornødne Oplysninger med Hensyn til Anbringelse af Deres Bagage etc.", skrev han.

Det viste sig at Kontoret var flyttet til Hrr. Møllers Skibsprovianteringshandel i Nyhavn. Her blev jeg præsenteret for Hrr. Jensen. Jeg spurte om hvornaar vi skulle afrejse.

Hrr. Manniche trak paa Skulderen. "Ja",sagde han," vi skal en af Dagene have Afskedsfest paa Industrikafeen, og derefter varer det ikke saalenge. Men gaa nu med Hrr. Jensen og han præsenterer Dem for Deres fremtidige Kammerater".

Vi gik ned i Provianteringsbutikken og gennem denne til et Baglokale hvor 2 unge Mennesker

- velfricerede og ikledte hvide Kitler,var beskeftigede med at nedpakke Proviant i Kasser. Jeg blev præsenteret for dem. Den ene, telefonassistent Falsøe, den anden Kor. Haaber Nielsen, begge gamle Venner af Jensen og antaget som Jægere i Kompagniets Tjeneste. De to pene unge Mennesker sagde ikke ret meget. Jeg fik Indtrykk af at de helst saa mig forsvinde. Jensen og jeg gik ud paa Gaden.

Ret overfor Butikken laa Skonnerten "Dagny" fortøjet, og paa Boldværket laa hele Lasten Hulter til Bulter, alt sammenblandet - som det var ankommet - og smidt ned uden Kontrol eller System. En del Personer var Beskeftigede med at lempe Kul ned i Skibets Last. Hrr. Jensen pegede paa mig og sagde:"Ja, det er ham som den Gamle har andtaget".

Een nede paa Lasten svarede:"Altsaa een fra Modpartiet?"

En 3die raabte til mig:"Du som er kommen ind fra Landet maa vel være vant til at bruge Skovl. Kom herned og lad os se hvad De duer til!"

Hrr. A.L.V.Manniche var imidlertid kommet over Gaden. "Holder De Dem for god til at lempe Kul?" spurte han. "Paa Danmarksexpeditionen maatte selv Videnskabsmændene lempe Kul!"

Jeg blev riktig arrig!

"Bliv mig fra Livet

med Deres idiotiske Snak om Videnskabsmænd!"sagde ieg.

"De ved at min Tjeneste begynder ved Skibets Afgang fra København! Hvem betaler mit Ophold indtil da? Der er ingen udsigt til at vi kommer herfra den første Uge, saa De har kaldt mig herind under falsk forutsetning".

"Jensen", stammede Manniche," alle de andre Deltagerne hjælper jo til".

"Jo,"indskød H.L.Jensen,"men disse har været paa Dagløn i længre Tid, og bor her i Byen; medens Hrr. Petersen maa bo paa Hotel for egen Regning".

"Jamen paa Danmarksexpeditionen", begundte Hrr.Manniche, - men stoppede plutselig op og skyndte sig tværs over Gaden til Kontoret.

"Bry Dig ikke om det gamle Vrøvl!" sagde Jensen," - alt ordner sig nok, bare vi kommer af Sted! Manden er simpelt hen for gammel til at lede en Expedition som denne". Vi var sammen paa Danmarksexpeditionen, og der høstede han sine Lauber.Han kunde skrive sine Oplevelser da vi kom hjem, - han afholdt Foredrag og slog sig op som Konservator og Videnskabsmand, men han glemte at fortelle at han laa i Telt i 3 Dage uden at faa Mælk i Kaffeen fordi han ikke vidste i hvilken Ende at Mælkeboxen han skulde bore Huld i! — Mælkeboxen var eens

i begge Ender!"

Hrr. Jensen fortsatte:"Det er mig der har faaet Ideen til denne Expedition! Jeg personlig har skaffet Aktiekapitalen og startet Kompagniet! Men saa begyndte Bladene at Interessere sig for os. - Altsammen Rævespind af Manniche.Han svarer at jeg haver ganske visst været en god Kok og Hovmester paa Danmarks-expeditionen, men derfra og til at være Storvildtjæger, var et langt Spring, og forundrede sig over hvorfor man ikke havde raadført sig med virkelig Sagkyndige, som for eksempel Konservator A.L.V.Manniche, virkelig en Expert paa Dyre- og Fuglelivet i Nortøstgrønland. -

Jojo, Manniche oppnaaede hvad han vilde. Aktionærene blev urolige. - Generalforsamling og alt det der. Nu,Bestyrelse blev valgt og Mannicke kom i Højsedet, og jeg som egentlig er Kompagniets Skaber, vil blive puffet til Side".

"Hvornaar regner De med at vi starter herfra?" spurte jeg.

"Ja, det er vanskelig at sige",svarede han."Styrmand Arvidsen sidder med et Par Mand paa et Loft og syr Sejl og Fokk, og før han er ferdig kommer vi i alle Fald ikke herfra. Din kollega, der er Skytte paa Hanselagen Gaard , er endnu ikke kommen. Og til Kaptajnen kommer, og Styrmanden faar stuet Lasten,

og Manniche har holdt sin Afskedstale, bliver vi liggende her".

Den bebudede Afskedsmiddag paa Industrikaffeen blev lykkeligt overstaaet. Manniche holdt sin afskedstale.

"Danmarksexpeditionen", sagde han, "var en Videnskabelig Expedition paa hvis Erfaringer den paatenkte Jagtexpedition var baseret, og havde han betinget sig, at kun hans Fangstmetoder maatte anvendes. Han havde," sagde han," antaget to profesionelle Jægere, nemlig Jæger Kristian Larsen og John Petersen, fordi disse er kendt med skindberedning, hvilket selvfølgelig ikke kunde forlanges af de øvrige, tidligere antagne Mandskab der hjemmehørede i København".

Han udtalte at de to profesionelle Jægere maatte blive godt modtaget som gode Kammerater af de øvrige Medlemmer af Expeditionen.

"Alle kan ikke være lige gode Jægere", sagde han, "men naar hver Mand kom paa sin "rette Hylde", vilde han kunne gøre god Gavn i Kompagniets Tjeneste. Man kan bestride Retten til at drebe et stykke Vildt", sagde han," men af humanistiske Hensyn, paahviler der enhver Jæger Pligten at gøre Vildtet Døden saa let som muligt. Intet smerter mig saa dygtigt som at have anskudt et Stykke Vildt".

"Med hensyn til Hvalrosjagt,"sagde han," vilde det være grusomt at skyde paa Dyret naar det befandt sin i Vandet. Man anskyder Dyret og paadrager der unødige Lidelser. Og selv om Skuddet er drebende, vil Dyret synke og der gaar 1000 Kroner tabt for Kompagniet. - Nej,"fortsatte han," vent ganske roligt til I ser at Hvalrossen er gaaet op paa Isen for at sove, og naar den har sover i 12 Timer,kan I segle ud, gaa op paa Isflaget hvor Dyret ligger og sige "Bom". Dyret bliver liggende; - smertefri død. I kan flendse den paa Stedet, og tage Hud og Spæk hjem til Stationen".

Efter denne belæring, fulgte et par Strofer som "Jeg vil føre Jer til Verdens skønneste Land; hvis Skønnhed I aldrig vil have drømt", og saa skaalede vi og ønskede hverandren god Rejse.

Direktøren for Industrikafeen der var Medlem af vor Bestyrelse, holdt en Tale om Kameradskabet, og udtalte at endnu den Dag i Dag var det ham en Glede at kunne trykke tidligere Kamerater i Haanden,naar han traf dem paa Gaden.

Fra een eller anden blev det sagt:"Saa er det sikkert ikke en Jord- eller Betonarbejder!" Bemerkningen faldt højt og tydeligt, men gjorde intet skaar i Feststemningen.

Den 4' Juni erklærede Kaptajn Thostrup at nu skulde det være slut med den Boldværkspladder. Hvad endnu laa paa Kajen, skulde lastes om Bord, saa vi kunde sejle til et andet Sted op af Kysten og der gøre sejlklar.

Paa Kontoret , det hed sig, at vi skulde have vore Forsikringspoliser i Orden, og blev alle samlede i Forkontoret, og skulle derefter indkaldes efter Navneopraab. Den første der blev, var Hans Ludvig Jensen. Han var glødende rød i Hovedet sa han kom u igen, - undertrengt Harme og Arrigskab! "Saa har den gamle Ræv allerede fanget mig!"sagde han.

Slagter Andersens Navn blev raabt op! Ogsaa han syntes desorienteret da han atter kom ud. Derefter var det Tømrer Hans Nielsens Tur. Det trak lidt ud før han atter viste sig. Jeg hørte Manniche raabe:"Si til han at han tager en Taxi og kommer herned øjeblikkeligt!"

Hans Nielsens øjne flakkede lidt, og saa ud som han ville sige:"Jeg har ikke gjort noget!"

Med lidt rystende Stemme sagde han til H.L.Jensen:"Jeg har faaet Penge til at købe mig et Jagtgevær! saa jeg vil tage ud til Forst og Jagthuset for at se om jeg kan købe en Drilling". Og dermed forsvandt han ud ad Døren.

Der blev stille i Lokalet! Vi ventede paa næste Akt. Hans Ludvigs Venner samlede sig om ham--. Der maatte være overgaaet noget meget slemt, - noget som han maatte tage Stilling til.

Der gik vel knapt en halv Time. Direktøren for Industri-kafeen kom ind fra Gaden. Han sagde "God Dag" idet han gik gennem Lokalet og fortsatte direkte til det indre Kontor. Et Øjeblik efter kom han ud igen fulgt af Grosserer Møller og Manniche.

Grosserer Møller sagde:"De to af Deltagerne som vi hidtil har talt med, protesterer imod Bestyrelsens Beslutninger, og jeg tvivler ikke om at hver enkelt av de resterende vil gøre det samme. Jeg har derfor anmodet vort Medlem af Bestyrelsen om at komme herned for at vi alle tilsammen kan klarlegge Spørgs-maalet."

Direktøren for Industrikafeen viste sig at være en meget klog Mand.

"Sagen drejer sig om", sagde han, " at alle Deltagerne vil være paa samme Plads som H.L.Jensen og at han skal være deres Leder. Men dette er faktisk umuligt, for det vil blive utlagt - foreløbigt - 3 Stationer, med saa store indbyrdes Afstande at man overhode ikke kan have forbindelse med hinanden. Derfor maa hver enkelt Station have sin selvstendige Leder som haver Ansvaret for Stationens Arbejde. De maa forstaa det saaleades: Hrr. H.L.Jensen faar Ledelsen af Danmarkshavn station saaledessom han har ønsket og vedtaget. Han har ogsaa selv udvalgt de af hans Kamerater han skal være sammen med.

Men de øvrige Fangststationene som skal udlegges og hvilke Fangstmænd der her skal landsættes, maa I overlade til Kompagniets Sagkyndige Konsulent, Hrr. Konservator Manniche, at bestemme.

Det er jo indlysende at een enkelt Mand, - han være sig nok dygtig, kan overkomme et saa omfattende arbejde, derfor har Bestyrelsen bestemt det saaledes, og det vil gøre os meget ondt, om det hele skal strande paa denne Bagatel.

Hrr. Manniche kender jeg kun saa lidt til da jeg først for nylig er indvalgt i Bestyrelsen, men Hrr. Grosserer Møller har jeg kendt gennem mange Aar, og jeg kan gaa god for at hvad han er med at afgørem kun er godt. Altsaa, mine Herrer," afsluttede han, "skal vi saa tage hinanden i Haanden og ønske godt Kameratskab og saa at faa det bedst mulige Resultat".

Alle Deltagerne erklærede sig indforstaaet, og Direktøren sluttede:" Ja, saa kan vi kun sige Tak! og maa jeg ønske Dere alle en god Rejse".

Og dermed gik han ud af Døren. En fin Diplomat hadde bragt forstaaelse mellem de to Rivaler, Jensen og Manniche, - et Prestigiesspørsmaal. Tiden skulle vise hvad de var værd.

Den 5' Juni, Danmarks Grundlovsdag, og min 30-aarige Fødselsdag, sejlede vi ud fra København. Kaptajn Thostrup gav en øl til hele Besetningen, for at fejre Dagens Begivenhed.

Ud for Snekkersten ankrede vi op. En jolle blev sat i Vandet og Kaptajnen spurte mig om jeg forstod at ro. Og da jeg svarede "Ja", bad han mig om at sette han og Manniche i Land.

Paa tilbageturen satte jeg Seglet paa Jollen til stor Forundring for Styrmanden og hele den øvrige Besetning. "Hvor har saadan en Landkrabbe lært at krysse Bidevind?"spurte Styrmanden. Jag forklarede ham at jeg tidligere havde været Fisker. Derefter blev det alltid mig der blev den daglige Forbindelse mellem "Dagny" og Land.

Vi forlod Snekkersten den 7' Juni og ankrede op for Skagen den 8'. Her var en del der skulde ordnes. Manniche og hans Søn gik i Land.

Vi skulle ogsaa have Ferksvand om Bord, og først 11' Juni stod vi ud fra Skagen.

Vi fik hardt Vejr i Skagerak. Jæger Larsen blev søsyg.

Vi gik indunder langs Norges Kyst indtil Bergen. Derfra stak vi Kurs mod øen Jan Mayen. Vinden blæste frisk Kuling, og der skulle rebes Sejl."Du din Landkrabbe," skreg Styrmanden,"se om Du tør gaa op og stikke et Reb i det Sejl".

Han havde selv taget Roret, og begge Matroserne laa søsyge i deres Kojer.

"Ja, om Du slapper Sejlet af, skal jeg gaa op og slaa Reb i Sejlet",svarede jeg.

"Hvad F...., Mand!Skal Du lære din Styrmand Sømandskab? Hvis jeg løber Skuden op i Vinden gaar den over Stag".

"Du med din Sætteskippereksamen maa vel vide at dette afhenger af de Grabber der holder paa Rattet",svarede jeg.

Kaptajn Thostrup kom op paa Dækket. Uden et Ord tog han Roret! Skibstømrer Jørgensen og jeg gik til Tops og rebede Sejlene. Styrmanden brummede:"Nu gaar jeg ned og tar mig et Knivstik". Dette "Knivstik" bestod i kogesprit og Daasemælk.

Øen Jan Mayen laa gemt i Taagen, vi saa den ikke. Derimod kom en Del Søfugle flyvende rundt og over os. Vi benevnede den ved deres Navne efterhaanden som Arten passerede forbi. Sagde vi f.eks. "Stormaage",blev det øjeblikkeligt rettet af Manniche til "Larus glauces" , men han var jo ogsaa Videnskabsmand.

Paa et Tidspunkt af Dagen da jeg havde Rorstørn

kom Hrr. Manniche med sin Fiskesnøre og kastede denne i Vandet. Maagerne slog ned paa Maddingen og blev hengende paa Krogen.

Jeg blev rasende, og skældte ham ud, og sagde at det var uverdigt af ham der vilde udgive sig for at være Storjæger, og dog fiske Fugle paa Krog.

"Jamen jeg smider dem jo ud igen!"sagde han."Paa Danmarksek-speditionen fanget jeg mange paa Krog".

"Ja,det tvivler jeg ikke om",svarede jeg," men Fuglens Tunge og Næb er gennemboret af Fiskekrogen".

Han trak paa Skulderen."Aah, det mærker de saamænd ikke!"

Min kolega Jæger Larsen laa stadig med sin Søsyge i Køjen, men de af J.L.Jensens Venner der ikke laa syge, kom ud Agter og Manniche fik Lejlighed til at fortælle om sine Bedrifter fraa Danmarksekspeditionen.

"Jeg har en gang skudt 3 Harer i et Skud, og en anden Gang skød jeg 7 Ryber i et Skud. - Jo, man maa spare paa Amunitionen!" Og henvendt til mig, sagde han:" De paastaar at man bør jage en Hare og en Fugl op før man skyder. Dette forbyder jeg Dem! - forbyder Dem at skyde i Flugten! De skal skyde mens Dyret sidder paa Jorden."

Hertil svarede jeg at dette var en Sag han maatte overlade til mig selv, og at en virkelig

Jæger med Respekt for sig selv, aldrig vilde prate om hvor mange Dyr han havde nedlagt i eit Skud.

"Jeg har afskudt flere Skud i min Tid en De", skreg han,"og flere end De nogen sinde kommer til at afskyde, og jeg tror at De er den mest forkerte Mand jeg har faaet med herop".

"Det er dog vidst lidt tidligt at udtale Dem herom",sagde jeg.

"Tværsmod!"svarede han."Det er for sent!"

"Du maa hellere søge et andet Sted at afholde Dine Foredesninger",sagde Kaptajn Thostrup. "Her paa Agterdækket distraherer Du Rorgængeren".

"Jamen, det er ikke mig der distraherer Petersen, men han der alltid hakker paa mig, som om jeg ikke forlengst har traadt mine Børnesko".

Den 22'Juni naaede vi Isranden. Det ca. 120 mils brede Bælte af Drivis der fra Polhavet uophørligt driver mod Syd. Jeg har aldrig set saa mange Sæler som her eller saa smukke Farver paa Is. Store Isfjelde - renvaskede i Havvand! Store og smaa Isflager, med aabne Kanaler imellem. Kaptajn Thostrup entrede op i Udkikstønden; for derfra at dirigere Sejlasen ad de aabne Kanaler. Kort tid efter lukkede Kanalene sig, og vi maatte fortøje ved en Isflage.

(18).

Da vi kom ind i Isen, kom Jæger Larsen op paa Dækket! Søsygen havde fuldkommen forladt ham, samtidig med at Havets Dønninger ikke mere føltes. Vi havde faaet udleveret vaare Vaaben. Larsen og jeg fik hver en Buchsflint , brugte Geværer, opkøbt af private Ejere. Højre Løb til Hagel, og venstre Løb til Kugle. H.L.Jensen og Tømrer Nielsen havde hver en Drilling. Resten af Jægerne fik udleveret Reminton Rifler.

Desuden gav Manniche mig en Harpun med paalæg om at lægge den i min Køje, saa jeg i paakommende Tilfælde vidste hvor den var at finde.

Den første Bjørn saa vi den 22'Juni, men udenfor Skudhold. Der blev sænket en lille Pram i Vandet og de to Jægere H.L. Jensen og Hans Nielsen forsøgte at komme Bjørnen paa Skud, men det lykkedes ikke.

En Grylletejst havde lagt sig i en lille Aabning mellem Isflagene. Hrr. Manniche skød paa den, og Haglerne dryssede ned omkring Fuglen, men Tejsten fløj. Hrr. Manniche beklagede, det var ganske sikkert Kruttet der ikke var kraftigt nok, og dog viste Stemplet paa Patronen at det var fra Hærens Krutfabrikker. Meget beklageligt. Han havde tænkt at vise os hvordan man skindlægger en Fugl.

(19).

Sejladsen i Isen gaar meget langsomt. Kaptajnen maa staa deroppe i Tønden næsten alle Døgnets Timer og give Agt paa Drivisen der stadig forandrer sig. Snart aabner der sig en Rende for et øjeblik efter atter at lukke sig.

Om Morgenen d. 24' Juni saa jeg atter en Grylletejst der havde slaaet sig ned i en Klaring ved Skibet. Jeg hentede Geværet op, tog en træsplint og kastede den ud i Vandet. Grylletejsten lettede paa Vingerne, og jeg skød. Tejsten faldt paa en Isflage hvor jeg kunde hente den uden brug af Baaden. Manniche var rødglødende af Arrigskab.

"Hvor kan det falde Dem ind at skyde", raabte han. "Hvad skal vi med den Fugl? Den har vi jo ingen brug for!"

"Ja, hvad med den De skød paa forleden, og ikke fik? Hvad vilde De med den? De har forklaret at ingen Fugl deroppe fra, er mindre end 10 Kroner værd! Skuddet koster 20 ører, saa jeg mener at den maa kunne betale Skuddet!"

"Nu kommer De igen med een af Deres bitre Bemærkninger! For Eftertiden bærer De kun Geværet naar jeg giver Dem lov." Hrr. Manniche var vred!

"Pas paa den Gamle", sagde H.L.Jensen."Han er hadefuld, og har været Dig paa Nakken

siden den Dag De blev antaget".

En Bjørn kom spadserende langs Kanten paa en Isflage. Afstanden fra Skibet anslog jeg til ca. 30 meter. Hrr.Manniche laa paa Knæ med Bøssen i Anslag paa Rælingen. Vi andre stod ude paa Fordækket og ventede paa Skuddet. Ogsaa Bjørnen ventede. Den drejede sig, snart til den ene og saa til den anden Side, rokkende med Forkroppen. - Og saa endelig faldt Skuddet. Og Bjørnen stak af! Manniche skulle have en ny Patron i Børsen, og imidlertid var Bjørnen udenfor Skudhold.Saa raabte Manniche paa mig. "Kom med mig i Baaden og ro mig efter Bjørnen", raabte han. Bjørnen var anskudt og havde sat sig ned bak en Isskodse. Vi roede derover indtil vi var den saa nær at Hrr. Manniche mente at kunne ramme. Jeg log aarene ind og ventede. Manniche tog en Riffelpatron op af Lommen.

"Jeg kan ikke faa Patronen ind i Kammeret!"klynkede han. "Hvad kan det være der sidder i Løbet?"

"Har De ikke et tomt Patronhylster i Lommen?"spurte jeg. Hrr.Mannichefølte Lommen.

"Jo, det har jeg",sagde han.

"Saa stik da Hylsteret ind i Kammeret og skyd Kuglen ud!" sagde jeg. Manniche var smadder nervøs.

Bjørnen var imidlertid blevet ked af at vente. Den rejste sig og gik lengere ind paa Isflagen.

"Det kan ikke nytte noget",klynkede Manniche. "Alt kruttet ligger i min Lomme".

"Saa tag kuglen ud af en Patron",sagde jeg,"stik Hylsteret ind i Kammeret saa det omslutter Kuglen, og skyd saa."

"Nej, jeg vil ikke. Jeg vil hjem! - Ro mig om Bord!".

Han gløsede ondt.

"Hvorfor har De ingen Børse med?",snærrede han.

"Det skulde vel ikke forundre Dem etter den Overhaling De gav mig i Gaar for Grylletejsten",parerede jeg.

Han sat lidt og tænkte sig om.

"De skal faa lov at skyde den næste Bjørn", sagde han. "Men hvordan er den Kugle kommen til at sidde fast i Bøsseløbet?"

"Men tænk Dem dog om, Mand. Da De havde skudt paa Bjørnen, stak De en ny Patron i Løbet. Da De entrede ned i Baaden, tog De Patronen ud. Men Kuglen blev siddende i Løbet".

Imidlertid fra "Dagny" havde man sat en Baad i Vandet, og H.L. Jensen, Tømrer Nielsen og Skibstømrer Jørgensen samt Matros Stjernebo roede nu rundt om Isflagen. Bjørnen der var haardt anskudt, havde atter sat sig bag en Isskodse.

Der lød et Skud, og lidt efter saa vi at Bjørnen blev slæbt hen til Baaden.

Bjørnen, en gammel Han, blev hejst om Bord, og Manniche spurte hvem det var der havde givet Bjørnen "Fangst". Hans Nielsen svarede at det var han der havde skudt Bjørnen.

"Nej", sagde Manniche,"Det var mig der skød den. Det var Du der gav den "Fangst"! Bjørnen er min".

- "Men Gud, De har jo skudt den i Hovedet og ødelagt hele Kraniet!"

"Ja", svarede Nielsen,"Jeg syntest det var Synd at den skulle lide mere".

"Lide hær og lide dær", snærrede Manniche," og jeg som saadan havde gledet mig til at udstoppe Hovedet på min første Bjørn og sende Skindet med udstoppet Hoved til President Wilson. Og De har ødelagt det hele".

Dette var Kompagniets første Bjørnejagt! Videnskab og Praksis havde hver for sig bestaaet sin Prøve; og det var d.24' Juni 1919.

Dagen efter blev Jæger Larsen kaldt op paa Dækket.

"Det ser ud til at vi skal op til Examen,"sagde Larsen. Tømrer Nielsen kom ogsaa frem

med sin Drilling, men blev vinket tilbage af Manniche.
"Der ligger en Remmesæl paa Isen der over", raabte han."Skyd den! - Frihaandsskyding!"
"60 Meter", mumlede Larsen."Gid han vilde stoppe den Motor! Det ryster for meget!"
"Vi maa skynde os!" sagde jeg,"den har rejst sig paa Forlufferne. Om lit gaar den i Vandet. - Skyd De først!"
Larsen skød. Sælen gav et Spræl og begyndte at hoppe paa Lufferne hen langs Iskanten. Saa skød jeg, og derefter skød Larsen endnu et Skud, og Sælen gik i Vandet. Hele Besætningen og Manniche stod paa Agterdækket.
"I ramte ikke", raabte Manniche til oss.
Men oppe fra Tønden raabte Kaptajnen:"Den flyder paa Bælgen! Sæt en Baad i Vandet".
Larsen og Jørgensen roede over og slog et Reb om bag-lufferne, og bugserede Sælen om Bord.
Manniche og Thostrup undersøgte Sælen, og konstaterede:"3 Kugler ind og 3 Kugler ud!"
"Jeg tror vi bestod Opgaven!" sagde Larsen da vi gik ned i Lugaret med vores Børser.

Samme eftermiddag blev der raabt at jeg skulde komme op med mit Gevær. Alle var samlet paa Fordækket. Manniche pegede paa en Klapmyse der laa paa Kanten af en Isskodse forude om Styrbord. 75 Meter. Motoren i gang. Skibet rystede.
"Skynd dig, Mand" skreg Manniche.

"Er det Sælen de vil have, eller vil De at jeg skal dumme mig?" spurte jeg.

Manniche var nervøs. "Hvis ikke De skyder nu, saa skyder jeg," raabte han.

60 Meter. - 50 Meter. - 45 Meter, og jeg skød. Sælens hoved faldt ned paa Isen, og en Straale Blod flød ud af dens Pande. Kaptajn Thostrup vendte sig og saa paa mig, men sagde ikke noget. Manniche skreg opp:"Ja, havde De ikke skudt den gang, saa havde jeg skudt!"

Jørgensen og jeg hentede Sælen om Bord. Den havde faaet en læt og smertefri Død.

Den 26'Juni fik vi Land i Sigte. Isen var mindre Kompakt, og som Følge deraf avancherede vi hurtigere. Under Sejladsen gennem Isen havde vi set mange Bjørne, og de fleste av disse burde have været nedlagte, men i første Række gjalt det om at naa Land og faa landsat de forskjellige Stationer.

Det havde været tæt Taage hele Formiddagen, og Middags-observationen maatte derfor tages ved kunstig Horrizont. Kaptajnen og Styrmanden havder derfor placeret sig paa en Isflage med en Skaal Olie mellem sig medens jeg holdt en Sejldug udspendt for dem.

Det syntes imidlertid som om Deres Obserrvationer ikke stemte overens

hvorfor jeg blev sendt om Bord for at hente en større Presending. Derefter prøvede vi at udspile denne i forskjellige stillinger.

"Deres Observationer stemmer ikke, Arvidsen!" sagde Kaptajnen, "og jeg forstaar ikkje hvordan De er kommen til det Resultat! Lad mig se Deres Sextant!"

Styrmanden brummede noget uforstaaeligt, men aflevere Sextanten.

"Ja, men Sextanten er jo smadder gal", udbrød Kaptajnen. Han begynte at indstille Instrumentet, og tabte en Skrue ned i Sneen.

Kaptajen var en ældre Mand og ret sværlemmet og havde ondt ved at bøje sig for at finde Skruen.

"Ja", sagde han," meget Sømand er De ikke, Arvidsen, men havde De lidt bedre Opdragelse, havde De bøjet Dem ned og fisket denne Skrue op".

"Arvidsen brummede:"Jeg kan F..... rænde mig ikke gøre for hvordan De sidder og fumler med Instrumentet"!

Hrr. Manniche kaldte mig hen paa Agterdækket. Han bød paa en Cigar.

"Forstaar De engelsk?"spurgte han.

"Ja", svarede jeg,"engelsk, tysk, spansk og de 3 skandinaviske Sprog. Han laante mig Bogen:"THE ANIMALS AND BIRDS IN NORTH EAST GREENLAND" skrevet af ham selv under

(26)

Danmarksexpeditionen.

Den 29ᵈ Juni vognede jeg ved at høre et Skud. Jeg lyttede. Baaden laa stille! Motoren var standset, vi maatte ligge fortøjet!

Jeg hørte Manniches jamrende Stemme:"Vi faar den ikke, Gustav! Den driver med Strømmen!"

"Sludder, Manniche! Herinde i Havnen er ingen Strøm." Det var Thostrup der talte.

En Mand kom løbende hen over Dækket."Kom op med Harpunen!" blev der raabt.

Paa Dækket gik Manniche og vred Fingrene av nervøsitet. Vi laa fortøjet ved Land i Germania Havn paa Sabineøen. En Hvalros var dukket op ved Skibssiden. Manniche havde givet den en Kugle i Nakken, og nu laa den paa 4 Meters Vand. Vi kunde tydeligt se den i det klare Vand. Vi havde ingen Staager lange nok til at naa derned. Havde[d] vi enda haft en Pilke, men heller ikke dette havde man tænkt paa. Dog efter 4 Timers venting, havde Dyret samlet saa meget Mavegas at det flød op til Overfladen.

Vi bugserede den ind til Land hvor den blev flendset.

Vi har paabegyndt Opførelsen af Stationen og Landsætningen af denne Udrustning. Nielsen og jeg bygger Huset, mens Besætningen bringer det i Land.

[d] Havde

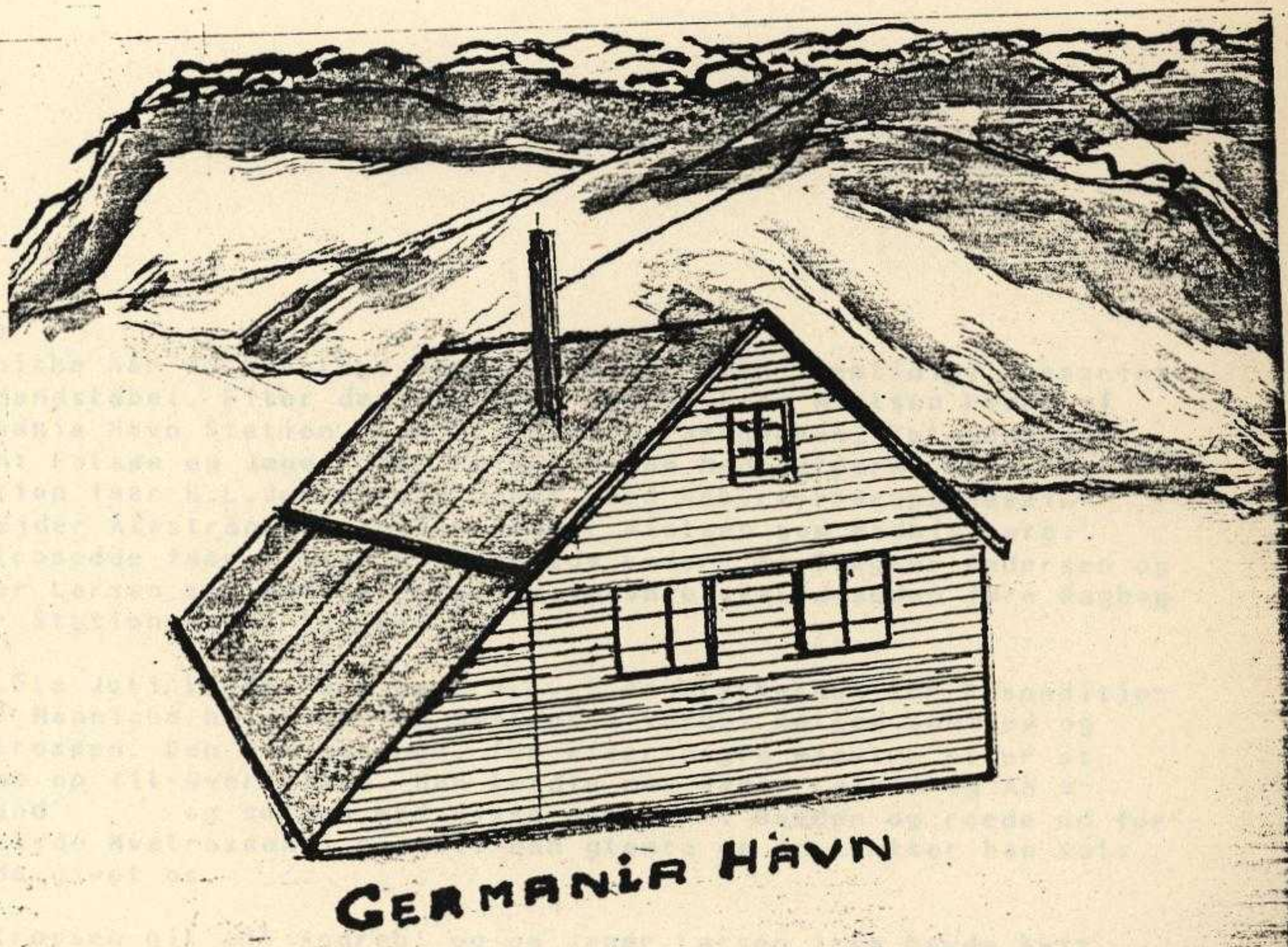

GERMANIA HÄVN

(27)

Manniche har nu planlagt Dagsordenen for den fremtidige Plasering af Mandskabet. Efter denne bliver Tømrer Hans Nielsen Leder af Germania Havn Station, med Skibstømrer Jørgensen, Telefonassistent Falsøe og Jæger John Petersen som Medhjelpere. Danmarkshavn Station faar H.L.Jensen som Leder, med Robert Frørup, Maskinarbejder Akestrand og Kokken Haaber Nielsen som medhjelpere. Hvalrosodde faar Fisker Nielsen som Leder, og Slagter Andersen og Jæger Larsen som Medhjelpere. Sistnævnte skal desuden føre Dagbog over Stationens Virksomhed.

Den 5te Juli kunde nære være blivet en Ulykkesdag for Ekspeditionen! Manniche havde set en Hvalros i Vandet mellem Sabineø og Hvalrosøen. Den dukkede ned, for efter nogle minuter atter at komme op til Overfladen. Han kaldte paa Jæger Larsen og AK estrand og sammen med disse gik han i Baaden og roede ud for at skyde Hvalrossen i Vandet. Han glemte de Instrukser han selv havde givet os.

Hvalrossen gik til Angreb! og om Jæger Larsen ikke havde haft koldblodighed og Konduite, ville den have kantret den lille Baad. Larsen gav den 3 Kugler i Hovedet. Dyret sank. Hrr. Manniche fik ikke skudt et eneste Skud.

Hrr. Manniche var bleg og rystede af Skræk.

"Der kunde det nær gaaet galt,"sagde han.

"Saa havde det ogsaa været fortjent", svarede jeg. "De har glemt Deres egne Instrukser! - Formaningstalen om hvor meget Kompagniet taber ved ikke at følge Deres Ordrer! Om De som Videnskabsmand var gaaet tabt, spiller ingen rolle; men de Mænds Liv De saa letsindigt sætter paa Spil, er betydeligt mere værd. - De taler om hvor mange Skud De i Deres Tid har affyret; men en heldig Jæger er De ikke".

Vi havde nu faaet Huset saa vidt færdigt at vi 4 kunde flytte ind, og saa kom den uundgaaelige Fotografering før Afskeden.

Den 7nde Juli lettede "Dagny" Anker, og stod mot Nord, og vi med 4 Sledehunde og et Aars Proviant blev tilbage.

Jeg havde aldri kunnet fordrage at tale om Jagt. Kun i de Tilfælde hvor jeg selv har dummet mig, og andre har reddet Situationen, forteller jeg gerne.

Det er vist meget faa Slagtere der holder Regnskab med , - eller praler af, hvor mange Okser han har slaaet for Panden.

Vi havde faaet ikke saa faa Bjørne og Hvalros da "Dagny" d.8 August kom tilbage fra Danmarkshavn. Manniche og Thostrup kom i Land og vi afgav Beretning.

Som Forbindelsested var Germania Havn Statiopn exelent fordi der her blev aabente Vand tidligere end noget andet Sted paa Kysten. Som Basis for Bjørn- og Hvalrosjagt kunde det nok forsvares, men Rævejagt burde søges paa Fastlandet. Det blev derfor bestemt at "Dagny" den følgende dag skulde sejle os til Shannonøen for at udlegge et Køddepot for at kolde Ræve til, saaledes at vi i Løbet af Vinteren kunde slæde der op paa Rævefangst.

Manniche fortalte om en Moskusoksejagt som han havde planlagt paa Germania Land.

5 Moskusokser med en Kalv, var kommen til Syne og Manniche vilde have Kalven med Hejm til Zoologisk Have. Manniche havde dirigeret Jægerne til de strategiske Punkter og sagt:"Versaa god! Der er dækket Bord." Alle Mand havde skudt, og saa viste det sig at en Kugle havde gaaet gennem en Ko og drøbt Kalven.

Manniche morede sig over sin Fortelling, mens igen Morskaben holdt brat op. Og da hana rejste sig for at gaa om Bord, bad han Nielsen om at følge med. Han bød mig ikke "God Nat".

Da Nielsen kom tilbage, bragte han Besked om at jeg den følgende Morgen skulde skaffe en Edderfugl til Skindlægning. I en Smeltevandsdam paa Hvalrosøen fandt jeg

en Del Edderfugle og jeg var saa heldig at nedlegge 2 Eksemplarer.

Manniche og Thostrup kom i Land og jeg gikk i gang med at skindlægge den ene af Fuglene. Manniche sagde ingen ting! Først da jeg hadde syet det sidste Sting, sagde han at eftersom der ikke var Udsigt til en tilfredsstillende Rævefangstpaa øen, fandt han at en 4 Mands Besætning avar unødvendig og henstilllede til Jørgensen og Falsøe selv at afgøre hvem af dem der ville med hjem. Falsøe nægtede at tage hjem, hvorfor Jørgensen pakkede sine Ting og gik om Bord. Valget var frivilligt og smærtefrit for os alle.

Vi gik alle om Bord og sejlede til Shanonøen hvor vi nedlagde Køddepotet; og paa Tilbageturen besøgte vi Depothusene paa Bass Roch.

Da vi rundede Pynten ved Germania Bjerg, saa vi at en norsk Sælfanger laa for Anker saa at man fra Skibet signaliserede fra Mastetoppen. Samtidig saa vi en Robaad komme ud fra Havnen.

Vi løb op paa Siden af "Normanden" for at hilse paa. Manniche købte en Isbjørnunge af Skipperen. En Mand fortalte mig at han havde set 4 Polarulve inde paa øen. Jeg spurte om de havde været paa Land, og han svarede "Nej".

Begge Skibe lettede samtidig og vi vinkede "Farvel" til dem begge. Nordmanden der gik mod Syd, og "Dagny" ud gennem Storisen mod Øst, og vi 3 tilbageblevne roede mod Land. Det var Søndag 10 August 1919. Det forundrede os at vore 4 Hunde ikke som Sædvane kom ned til Brædden for at byde os velkommen. Heller ikke kom de ved den sædvanlige Fodringstid.

To dage senere fik jeg øje paa de 3 af Hundene, og om Natten hørte vi dem gø fra Toppen af Germania Bjerg. Vi fik dem lokket hjem til Huset, men kun to lod sig binde op. Den 3dje fangede vi en Uge senere. Den fjerde Hund saa vi aldrig mere.

En Dag fant Nielsen 2 afskudte Riffelpatroner paa Land ved Germania Havn! De var stemplede "Aalesund 1919" - Forklaring paa Snakken om de 4 Polarulve.

Et Uhr paa Germania Havn Station var uden Betydning. Derfor hang mit Uhr alltid paa et Søm over min Køje. Endnu den 10 August stod Solen paa Himmelen 24 Timer ! derfor tog jeg ikke Uhret ned da vi sejlede til Shannonøen. Nu da vi vendte tilbage efter Afskeden med "Dagny", og satte os til Bords for at nyde vor i Hast tilberedte Middagsmad, og ved at se over mod min Køje, og ved at se over mod min Køje og ser det tomme

Søm hvor Uhret havde hængt; - et mærkeligt Fenomen. Jeg rejste mig og endevendte min Køje. Uhret var der ikke, og vi fandt det aldrig.

Dette blev Samtalestof for lange Tider. Jørgensen var rejst hjem til Danmark. Hang Uhret paa Sømmet efter at han var gaaet us af Huset, eller forsvandt Uhret samtidig med ham? Tre Hunde saa forskræmte at det grænsede til Vildskab! En Hund sporløst forsvunden! 2 afskudte Riffelpstroner fundt ca 100 Meter fra Huset! Alt dette gav Stof til Eftertanke. Herefter maatte en Mand blive tilbage i Huset.

Et andet Samtaleemne var et Tilbud fra Manniche! Ved Afskeden, - vi stod ved Rælingen om Bord paa "Dagny", og jeg var ved at kravle ned i Baaden:"Vil De saa ikke tegne Kontrakt for endnu et Aar?" spurgte han.

"Nej", svarede jeg,"Jeg vil først se hvordan dette Aar gaar, og om jeg overhodet egner mig for Livet heroppe".

"Godt", sagde han,"naar "Dagny" næste Aar kommer tilbage, og om De end til da har bestemt Dem for at blive, vil Skibets Fører have Fuldmagt til at forhandle med Dem, og De vil blive Leder av en ny Station som skal udlegges".

"Til Gængeld betroede Nielsen mig at Aftenen før vi seglede til Shanon

havde Manniche sagt han vilde Afskedige mig, men at Nielsen havde protesteret hermod, da jeg var den eneste jagtkyndige, - den eneste der kunde flaa en Rev, - og foruden han selv, der forstod at manuvrere en Seglbaad. Derfor blev det Jørgensen der blev sendt hjem.

Imidlertid. Midnatssolen forsvandt i Midten af August, og de mørke Nætter begyndte. Pragtfulde Nordlys og Stjernefuld Himmel, - dertil at Maanelys saa klart som jeg aldrig før har set det. Efteraars- og Vinterstormene kommer plutselig uden Varsel, - Storme - Orkaner saa kraftige at det er umuligt at gaa udenfor Huset.

I Dagevis maa man holde sig indendørs, og da afhænger det af om hver enkelts Karakter hvad han kan taale, uden at gaa Amok.

Nielsen havde en vidunderlig Karakter! Stødt og rolig! Intet, selv den mest kritiske Situation kunde bringe han ud af Ligsvægt! Falsøe, velopdragen, kraftig Kamerat,men letbevægelig og til Tider irriterande pirrelig. Kontormand og et Stemnings-menneske. Og jeg selv, - ja, jeg tror at jeg til Tider var en meget vanskelig Kamerat - for Nielsen og Falsøe. Min tidligere Gerning havde medført en inderlig Kamp mot Tilværelsen, Kamp mod krybskytter, Kamp mod smaaskaaret Intriger og Agrecion og Sladder

hvilket avler Bitterhed og Kamplyst.

Naar Snestormene rasede derute oftest i 3 - 4 Dage uden ophør, kunde vi faktisk flyve i Flint ved at se paa hverandres bedrøvelige Fjæs.

Forsøgte man at fortælle om Episoder af ens tidligere Oplevelser, risikerede man at der blev raabt:"Saa hold da din Kæft med dem Løgnhistorie! Det var jo slet ikke saadan Du fortalte den forrige Gang!"

Man kunde udtale sig om Vejret! - beklage at i dette Uvejr sad der maaste en Ræv i Saxen! Straks blev der svaret:"Saa hold de Kæft med dit Vrøvl, eller tror Du maaske at Vejret bliver bedre ved at Du begynder at græde!"

Undertiden undgik man helt at tale til hinanden. Men naar Vejret tillod det, gik man lange Ture, og naar vi kom hjem igen, havde vi ligefram en sykelig Rædsel for ikke at faa fortalt alt hvad man havde set paa vor Vej; Rævespor, Bjørnespor, eller om Stormen havde revet Havisen op, - indtil Fortælleren afbrydes med et:"Hold nu op med det Pladder!"

Mørketiden er frygtelig. Lykkelig er den der har gode Nerver!

Nielsen og jeg spillede to-Mands 66 om Tendstikker. Tendstikkene havde vi jo gratis, i det de hørte med til vor Udrustning. Naar spillet var

forbi, samlede vi Tendstikkene i en fælles Æske, - Tab og Gevindst gik lige op.

Falsøe spillede ikke,- han var fuldkommen blottet for Interesse herfor. Som Regel læste han, tegnede eller sydde paa sit Tøj,- men ved et enkelt Tilfælde bad han om han maatte spille med. Men hans tanker fulgte ikke Spillet.

"Hvorfor meldte De ikke de 20' Du sidder med paa Haanden?"spurte jeg.

"Kikker Du mig i Kortene?"

"Du sidder jo og fumler med Kortene saa vi alle kan se dem".

"Hold Kæft!"

"Hvad siger Du? Holde Kæft til mig?"

Begge vaare Stole væltede da vi sprang op. Nielsen var kvik. Han skubbede Bordet ind mellom os.

"Sæt dig ned Petersen! Ingen Slagsmaal her! Og Du, Falsøe! Pas paa dine Kort, ogsaa jag har set dem!"

Ja,saadan er Livet i Mørketiden under arktiske Forhold, - et Helvede! 3 Mand innestængt i samme lille Stue og uden Forbindelse med Omverdenen. Bedre er det at være alene! Man slaas ikke med sig selv!

Den 19'Oktober forsøgte Nielsen og jeg med 3 Hunde for Slæden at naa til Shannon Øen. De sidste Dages Snestorm havde gjort Slæde

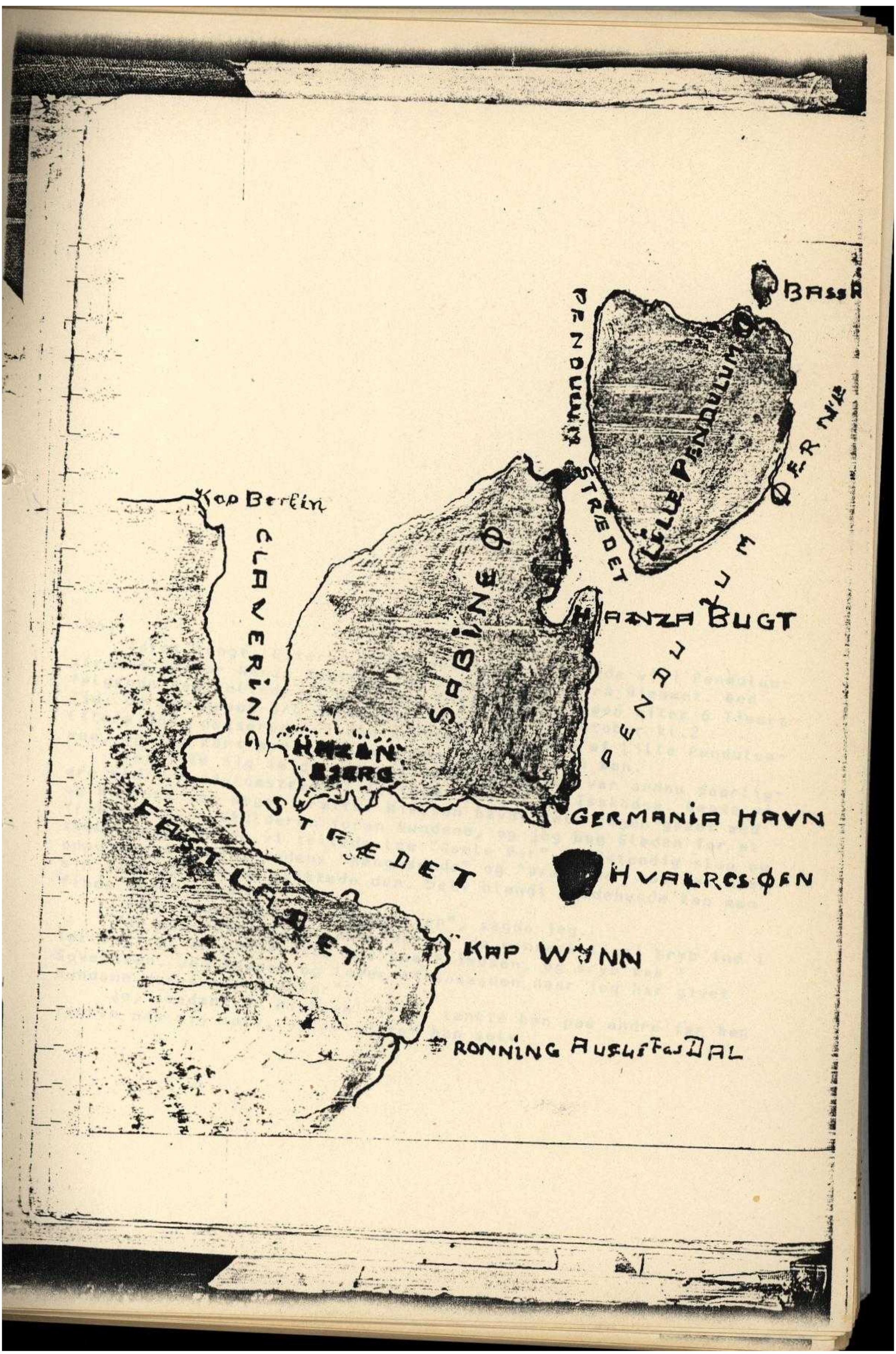
BASS
PENDULUM
ØSTRE
KUMULUS STRÆDET
LILLE PENDULUM Ø
HANZA BUGT
Kap Berlin
CLAVERING
STRÆDET
HUKEN BJERG
SABINE Ø
PENDULUM
GERMANIA HAVN
HVALROSØEN
EAST LAND
KAP WYNN
RONNING AUSTFJORDAL

føret tungt. Efter 3 1/2 Times Kørsel teltede vi i Pendulumstrædet ud for Hanza Bugten, kun 2 danske Mil fra Hjemmet. Den følgende Dag teltede vi midt for Lille Pendulumøen efter 6 Timers Tid, og kun naaet 3/4 dansk Mil frem. Den 21' Oktober kl.2 Eftermiddag passerede vi den nordvestlige Odde af Lille Pendulumøen, og tog Kurs mod Cap David Gray paa Shannon øen.

Det viste Sig imidlertid at Slædeføret her var endnu daarligere end i Pendulumstrædet! Teltede i Ly af en Isskodse. Baade vi og Hundene var meget trætte. Nielsen havde hele Dagen gaaet med Træksele over Skulderen foran Hundene, og jeg bag Slæden for at skubbe paa. Nu da vi teltede laa "Gamle Per" fuldstendig slap og oppgiven i Sneen, medens "Hængeørede" og "Dragonen" laa paa hver sin side af den og slikkede den. Selv blandt Slædehunde kan man finde medfølelse!

"Gud, hvor jeg er trøt;Nielsen", sagde jeg.

"Ja men Pase!"sagde han,"det er da menneskeligt! Kryb ind i Teltet, sæt en Kasserolle Sne paa Primusen, og kryb saa i Soveposen. Jeg kommer og laver Aftensmaden naar jeg har givet Hundene deres Aftensfoder".

Ja, saadan var Nielsen! Altid tænkte han paa andre før han tenkte paa sig selv, og altid tok han selv

den værste Tørn.

Den 22' Oktober laa vi hele Dagen i Teltet, og stod kun op for at fodre Hundene. Disse laa fuldkommen tildækkede af Sne, og kom kun frem hver gang de blev fodret, men de var glade og udhvilede.

Vi oppgav at naa frem til Shannonøen. Dermed besluttede vi at tage til Bass Rock.

Den 23' Oktober naaede vi frem til Bass Rock efter 5 Timers Tid. Vi maatte bogstavelig talt skovle os frem gennem Sneen.

Her kunde vi nyde Hvilen. Her var Proviant, kul og Petroleum. Hundene kom i Hus, og fik alt det Kød de orkede at Æde. Stormen havde revet Isen op mellem Bass Roch og Shannon Øen. Selv om Havet frøs til, medførte Stormen at de store drivende Isflage skruede Nyisen op i taarnhøje Skruvninger der gjorde rejsen umuligt.

Den 26' Oktober forlod vi Bass Rock! Isen havde været brudt op øst for Lille Pendulumøen, men Nyisen var glat og let at færdes paa. Udfor Pendulumstrædet teltede vi op for Natten. Næste Morgen saa vi en Flok Hvalros boltre sig i Vandet langs Iskanten. Der var minst 20 gamle Dyr!

CAP WYNN.

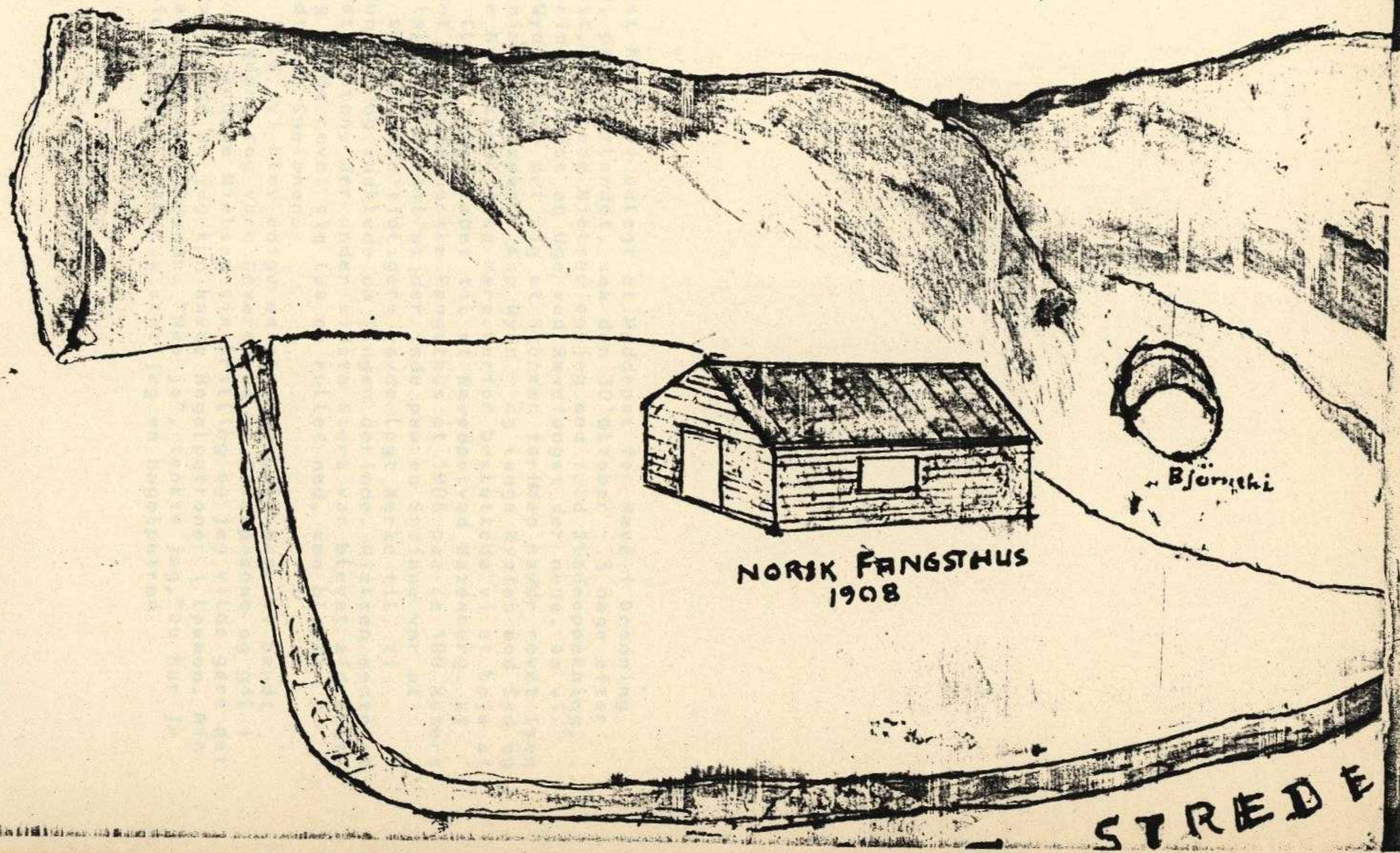

I August havde vi udlagt et Køddepot for Ræve i Dronning Augustas Dal paa Fastlandet, saa den 30'Oktober - 3 dage efter vor Hjemkomst, startede Nielsen og jeg med fuld Slædeoppakning, for at tilbringe mindst en Uge ved Rævefangst der nede. Da vi naaede Kap Wynn viste det sig at Stormen forleden havde revet Isen op ilige Linie Hvalrosøen - Kap Wynn - og langs Kysten mod Syd og den natgamle Nyis kunde ikke Bære.Derfor besluttede vi at bøje af og gaa over Cloveringsstrædet til et Rævedpotved Hazenberg. Vi passerede det forladte norske Fangsthus at 1908 paa ca 100 Meters Afstand og lagde mærke til at der inde paa en Snefane var et mørkt Punkt som vi ikke tidligere havde lagt Mærke til. Vi standsede Hundene og snakkede om Tingen derinde. Nielsen mente at det var en stor Sten, der under sidste Storm var blevet afdækket af Sneen, og havde revet sig løs og rullet ned, men blevet hængende midt paa Snefanen.

I alle fald, vi blev enige om at undersøke det. Vi bandt Hundene til Slæden, tog vore Geværer ud af Geværposene og gik i Land. Paa Vejen ladede Nielsen sin Drilling og jeg vilde gøre det samme, men opdagede at jeg kun havde Hagelpatroner i Lommen. Min Kuglepose hang nede paa Slæden. "Naa ja", tenkte jeg,"Du har jo ingen Brug for Kugler". Altsaa stak jeg en Hagelpatron

i Løbet. Det viset sig ar det mørke Punkt var en Hule i Sneen! Muligvis et Bjørnehi. Der var ingen Spor i Sneen, og intet Tegn paa levende Væsen deromkring, hvorfor jeg gik op over Snefanen for at undersøge hvad der havde foraarsaget dette Hul i Sneen. Jeg bøyde mig for at kikke ind, og var nær stødt sammen med en Bjørn der var paa Vej ud. Samtidig raabte Nielsen "Han er dernede. Pase!"

Jeg fik lige Tid til at springe til Siden da Bjørnen kom frem af Aabningen. Jeg gav den et Hagelskud paa Halsen saaledes som Hrr. Manniche i sin Tid havde sagt!

Bjørnen fnøs af Arrigskab! drejede rundt for at angribe, men faldt for Nielsens Riffelkugle.

Saa flensende vi Bjørnen, tog et af Baglaarene med og kørte hjem til Falsøe. Bjørnebøfferne var reddet, og Nielsen havde reddet mit Liv.

Julen 1919 blev fejret i Stilhed og i Fordragelse, hver med sine egne Tanker. Falsøe havde pyntet op med smaa Danmarksflag! og Nielsen der havde Bakstørn, serverede Risengrød, Harestuing og Æblekage. Bestyrelsen havde sendt os en Julekasse med Bøger, og meget andet godt. Denne blev aabnet,- der var rigeligt med Spiritus, men mærkværdigt nok, ingen af os havde Smag derfor.

Et enkelt lille Glas, for at ønske hinanden en "Glædelig Jul"! Manniches "Midnatssol og Mørketid", Ejnar Mikkelsens Bog " Tre Aar

paa Grønlands østkyst" slugte vi med Begærlighed. Lide anede jeg at jeg den følgende Jul skulde tilbringe denne i hans efterladte Hjem:Alabama Hus paa Shannon øen.

Under Mørketiden bliver man Soltilbeder! Man drømmer, haaber og snakker om Solens Tilbagekomst! I de første Dage af Februar, ser man det første røde Skær paa Himmelen i Syd. Vi havde regnet ud at Solen paa vor Breddegrad skulde vende tilbage d. 4' Februar Kl. 12 Middag, men grundet paa Taage, lod den sig først se den 5 Februar, men kun for et Tidsrum af 18 Minutter. Saa gik den under Horizonten. Derefter la den 18 minutter paa pr. Dag.

Der fulgte nu en Række Snestormdage, og da disse ophørte var mørketidens Trøngsler glemt.

Den 10' April 1920 kørte jeg Nielsen og Falsøe over til Kap Wynn, hvor de vilde telte ved det forladte norske Fangsthus, og derfra gaa over Land til D ronning Augustas Dal for at se paa Lokaliteterne der. Det blev bestemt at jeg den følgende Dag skulle afhente dem, hvorefter jeg kørte hjem.

Den følgende Morgen fandt jeg spor af en Bjørn med 2 Unger udenfor Huset. Hundene havde aabenbart ikke følt sig generet af deres Besøg. Ikke et "Bjef" havde jeg hørt fra dem. Den 11' April kørte jeg tidligt hjemmefra. Nielsen og Falsøe havde besøgt Dronning Augustas Dal den

foregaaende Eftermiddag, men fandt intet Spor af Vildt. Ikke en eneste Ræv havde været ved Køddepotet der.

Jeg fik lyst at besøge Egnen omkring "Hünenberg" og det blev bestemt at Falsøe skulle afhente mig den følgende Dag. I Egnen omkring "Hünenberg" fandt jeg kun gamle Spor af Moskusokser,- gamle affeldede Takker af Vildrehner, men intet Spor af levende Vildt. Kun en enkelt Snespurv.

I en Dalsænkning ud mod Claveringstrædet lagde jeg mærke til a Dynge mørke Sten, det saa paa afstand ud som om de var skudt op af Jorden. Jeg gik derhen for at se nærmere efter. Det viste sig at være S_tenkul! men indimellem laa der nogle gyldne Smaaklumper. De var krystalicerede og lignede de Kandisklumper min gamle Bestemoder tog i Munden naar hun drak Kaffe. Hjemme paa Stationen anstillede vi forskjellige Forsøg med det. Det smeltede ved meget høj Varmegrad; men størknede øjeblikkelig naar man tog det ud af Ilden. Det afgav en Lugt af Svovel! Slog man det itu med en Hammer, var Brudspidserne saa skarpe at de kunde skere Glas. (Jeg hjemførte en Prøve til Danmark, - afleverede den til Hrr. Manniche der sagde: "Er det noget at bringe hjem? Havde det endnu været en Guldmine!" Men jeg fik aldrig vide hvad det var).

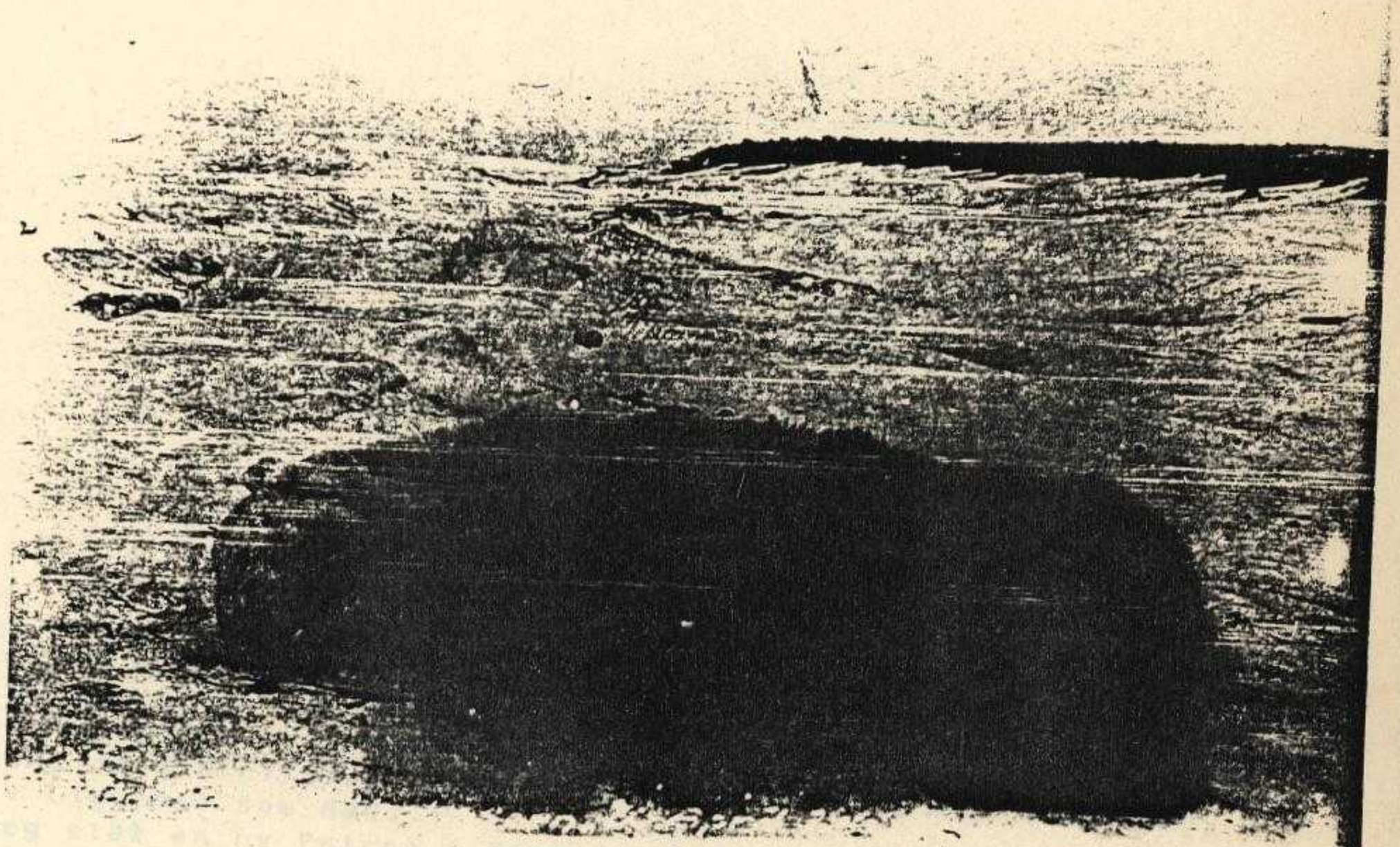

Bjørnsund

HVALFRCSØEN 30 APRIL 1920

Den 30' April 1920 saa vi en Hunbjørn med 2 unger paa Vej mod Hvalrosøen. Vi spendte Hundene for Slæden og kørte derover. Bjørnen var gaaet op over øen. Vi fortøjede Hundene ved Slæden paa Isen, og gik efter Bjørnen. Jeg skød først og Bjørnen faldt og blev liggende som død.

Jeg stak en ny Patron i Kammeret og gik op mod Bjørnen. Pludselig sprang denne op og ruschede ind imod mig. I min Beflipelse skød jeg fejl; men samtidig skød Nielsen, og Bjørnen faldt død kun 2 Meter fra mine Fødder. Det var 2den Gang at Nielsen havde reddet mit Liv paa Bjørnejagt!

Paa vejen hjem sad Nielsen paa Slæden med Bjørneungerne i Skødet, og de sov fredeligt. Hjemme paa Stationen fodrede vi dem med Daasemælk og Blodpølse indtil de fik Tender saa de kunde æde Kød. Da de blev større lavede Nielsen et Bur af Træ til dem. Vi stillede Buret udenfor vore Vinduer. En Nat vognede vi ved at Bjørneungene peb saa ynkeligt derude. Det var en gammel Bjørn der forsøgte at vælte Buret. Nielsen skød gennem Vindusruden. Bjørnen faldt ved siden af Buret. En Morgen fandt vi at en Bjørn havde væltet en tønde Spæk! Den havde ædt sig saa mæt at den havde lagt sig til at sove paa en Isskodse mellem Germania Havn og Hvalrosøen. Nielsen gik derud og skød Bjørnen. Spæktønden blev atter fyldt.

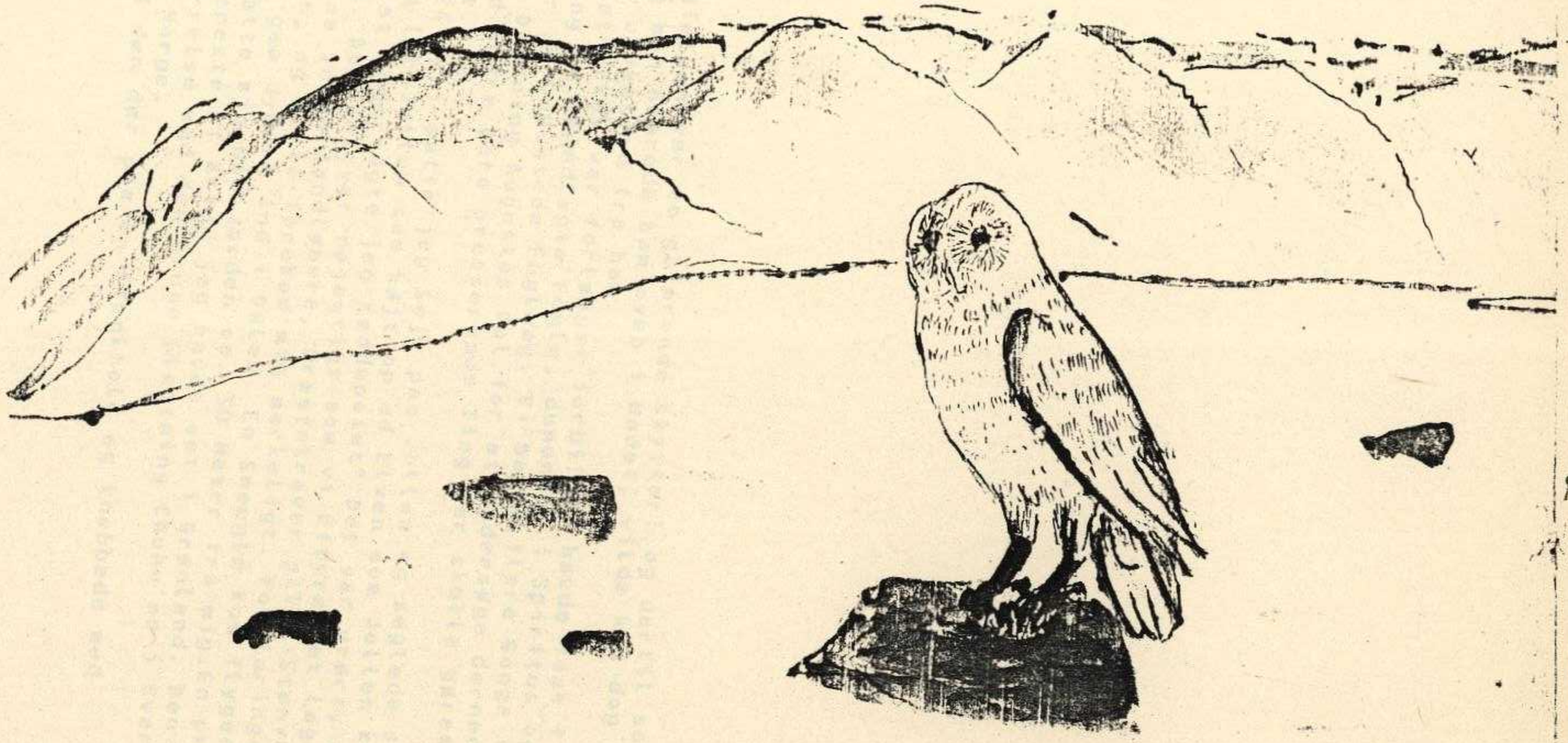

SNEUGLE
DRONNING AUGUSTAS DAL
24 JULI 1920

Ja,Nielsen var en glimrende skytter! og dertil saa velsignet rolig. Om man hamrede ham oven i Hodet, vilde han dog ikke høre et eneste ukvemsord fra ham.

Fugletrækket var forlængst forbi! Vi havde faaet en ganske god Samling af skindlagte Fugle, dununger i Spiritus og forskjellige Arter av udpustede Fugleæg. Vi havde flere Gange talt om at sejle til Dronning Augustas Dal for at undersøge dernede, men der var alltid andre mere presserende Ting der skulle gøres og Turen blev udsat.

Den 24' Juli satte jeg Sejl paa Jollen og seglede selv derned; og løb Jollen saa højt op ad Elven som Jollen kunde flyde. Først undersøgte jeg Køddepotet" Det var urørt, altsaa ingen Ræve. Depotet var nøjagtigt som vi Efteraaret lagde det ud.

Jeg saa ingen Sandløbere, Præstekraver eller Stenvandrere langs Elven, og dette forekom mig mærkeligt. Forklaringen fant jeg ved at gaa dybere ind i Dalen. En Sneugle kom flygende mod mig. Den satte sig paa Jorden ca. 30 Meter fra mig.En pragtfuld Fugl. Den eneste af Arten jeg havde set i Grønland. Den er hvid, og paa Størrelse med den brune Slægtning Chuhu'en i Sverige, Finland og Norge.

Nu sad den der paa en Stenknold og knebbede med

Næbbet og rullede med Øjnerne, - et tydeligt Tegn paa at den havde unger.

Jeg gik imod den, og den begyndte paa de gamle Triks at bilde mig ind at den var syg! Liksom alle Fugle der heroppe yngler paa Jorden, begyndte den at halte, slæbe den ene Vinge efter sig, bevægende sig i modsatt Retning hvorfra den kom.

Den benyttede alle Kneb for at lokke mig bort. Til slut lagde den sig nedpaa Marken med begge Vinger udstrakt! Ogsaa jeg lagde mig ned paa Jorden. Saa rystede Uglen sig og fløj væk. Den satte sig paa Jorden ca. 400 Meter borte. Jeg tog Kending af Stedet, og rejste mig. Øjeblikkelig kom Uglen igen, og den samme forestilling gentog sig. Da Uglen oppgav at spille Invalid, fløj den bort og satte sig paa nøjaktig det samme Sted som før.

Altsaa var det der jeg skulle søge dens Rede. 2 halvvoksne Sneugleunger og en gammel Sneugle, blev Resultatet af Turen. Den gamle blev skindlagt, og Ungene fodrede vi med Blodpudding.

Der var imidlertid det ubehagelige ved Turen at da jeg kom ned til Baaden for at sejle Hjem, stod denne paa tørt Land. Jeg havde kommet ind ved Højvand, og maatte vente 12 Timer inden Baaden atter kunde flyde. I mellemtiden fik jeg 4 Havletter og en Edderfugl (han) til skindlægning.

Mange Gange daglig gik Nielsen op daa Bjerget for at spejde[1] efter Skib, men kom altid skuffet tilbage!

[1] spejde

Intet Skib at se. Storisen der drev østen om Hvalrosøen og videre ned langs Kysten mot Syd, var Kompakt.

Endelig, den 28' Juli kom "Dagny" op gennem det aabne Vand fra Kap Wynn, over Claveringstrædet til Sabineøen. Vi stod udenfor Huset og fulgte Baaden med øjnerne. Nielsen var stærkt bevæget.

" Det er godt vi er her alle 3", sagde ham.

"Dagny" blev ført af Kaptajn V. Hansen, tidligere Styrmand, nu tjenestegørende i Opdagelsespolitiet, men faaet Orlov for at føre "Dagny" paa denne Rejse. Styrmand Larsen var ogsaa en ny Mand, desuden var der Jæger Sørensen som skulde til Danmarks Havn til Afløsning af Haaber Nielsen og Jæger Madsen til Afløsning af Falsøe og mig.

Kok og Letmatros Broer Sandberg var den eneste om Bord som havde været med herop i Fjor.

Vi roede ud for at byde dem alle velkommen og for at modtage vor Post! For mit vedkommende var der kun daarlige Nyheder; hvorfor jeg øjeblikkelig besluttet at blive endnu et Aar i Grønland.

Der var en Del aargamle Aviser! bl. a. et Nummer af "Politikken" hvori Forfatteren Peter Freuchen havde skrevet:"Jeg hører at der ogsaa er Herregaardeskytter med! Saadanne Folk kan jo ikke en Gang tjene Føden!".

Jeg var den ene af disse "Herregaardsskytter" og den anden, Jæger Larsen, var uden Tvivl Kompagniets bedste Mand.

Skibsbesætningen kom i Land, og Kaptajn Hansen sagde, henvendt til mig:"Ja, De skal jo Hjem! saa De maa hellere pakke Deres Tøj og komme om Bord".

"Nej, svarede jeg, "jeg vil gerne blive heroppe endnu et Aar".

"Gerne vil", vrængede hen,"man skulde jo ogsaa gerne have Evner dertil! Jeg har Ordrer til at Tage Dem hjem, og dermed bliver det".

Nu erklærede Nielsen at han ikke vilde blive siddende med kun een Mand paa Sabineøen. "Fangsten skal vi hente paa Fastlandet", sagde han,"og da vi alltid skal over Vand om Sommeren og kun een Mand er sejlkyndig, vil jeg ikke være her. Jeg maa forlange at blive flyttet til Shannonøen; hvor der maa være større Mulighed for Jagt paa Land".

Kaptajnen gik med til at Nielsen og Madsen blev forflyttede til Depothuset paa Shannonøen, men at Stationen paa Germania Havn ikke kunde flyttes fordi der her blev tidligere end noget andet Sted, aabent Vand. Jeg forsøgte endnu eg Gang at protestere mod min Hjemrejse, idet jeg henholdt mig til Manniches Løfter! Men han vressede mig af:"De maa hellere se at faa pakket Deres Tøj og komme om Bord, elles har jeg midler til at tvinge Dem til det!" svarede han. Altsaa pakkede vi alle og gik om Bord i "Dagny". Og Fredag d. 30'Juli forlod vi Germania Havn.

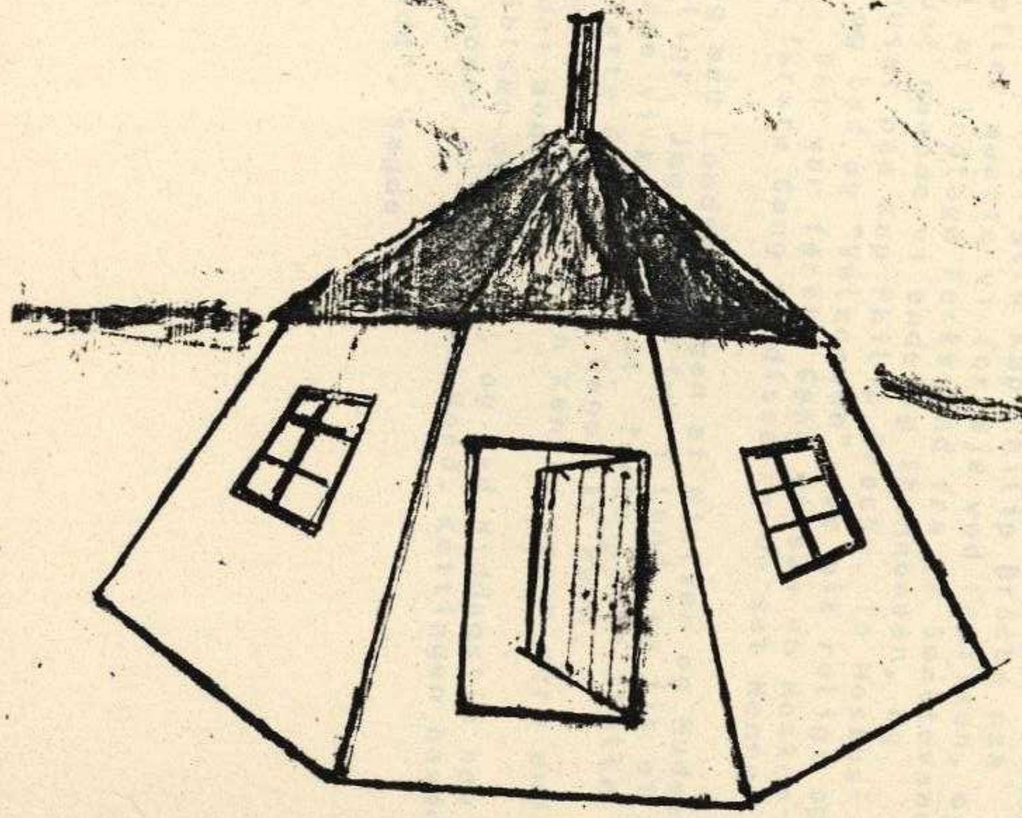

DEPOTHUSET CAP PHILLIP BROCHE.

Ud for Lille Pendulumøen blev vi stoppet af Is, og først d. 4 August aabnede der sig en Rende i Drivisen saa vi kunde naa ind til Bass Roch. Der blev dog kun et kort Besøg! En Time senere aabnede der sig igen en Rende i Isen, og vi haabede nu at kunne naa frem til den 4 1/2 Mil nordligere Kap Philip Broche paa Shannonøen, men straks efter maatte vi fortøje ved Fastisen, og benyttede Ventetiden til at indtage Ferksvand fra en Smeltevandsdam paa Isen. Den 5' August naaede vi endelig Shannonøen, og ankrede op ud for Depothuset paa Kap Philip Broche. To Moskusokser stod paa Stranden og bød os "Velkommen". De gik roligt op over Bakken og forsvandt. Det var første Gang vi saa en Moskusokse! og antagelig ogsaa første Gang at disse havde set Mennesker.

Vi gik straks i Gang med Landsætningen af Nielsen og Madsen og gøre Depothuset beboeligt. Jeg gik en Tur i Land, og fik et Par Sneharer, og nu ventede vi kun paa, at forholdene skulle bedres saa vi kunne fortsætte Rejsen mod Danmarks Havn.

Først d. 7' August aabende der sig en Kanal, næppe mere end 100 Meter bred langs Landet mod Nord.

Vi tog afsked med Nielsen og Madsen, og med Middagstid hev vi Ankeret op. Dette kom noget uvanligt om Bord. Kættingen havde Tørn om Ankeret!

"Det betyder Skibbrudd", sagde

Styrmand Larsen. Der var ingen der tog notis heraf, men Fakta blev at Manden havde Ret.

Den faste Landis var endnu ikke brudt op! Vi havde denne om Bagbord. Mellem denne og Storisen var der, som før sagt, ca. 100 Meter aaben Kanal. Hen paa Aftenen overtog jeg Bakstørn etter kokken Broer Sandberg, og begyndte at tilberede Hare. Da denne var stegt,raabte jeg op til Kaptajnen i Tønden at Maden var ferdig.

"Ja,"svarede han,"det er vi ogsaa. Kast Isankeret ind". Isankeret blev varpet ind paa Landisen, og ved Kanten af denne laa vi nu fortøjet. Da jeg kom ud af Kabysset, saa jeg at vi laa saa at sige med Boven mod Drivisen i en Trekant. Landisen om Bagbord, Drivisen for og om Styrbords Bor, og agterud 100 Meter aabent Vand. Efter Kaptajnens udsagn laa vi i lige Linie Kap Susi - Kap Pansch - og "Dagny" n.n.West.

"Det var en udsat Plats at ankre paa", sagde jeg da Kaptajnen kom ned og gik agter ud. Han saa paa mig, men svarede ikke. Antagelig har han tenkt paa dette med "Evnerne".

Broer Sandberg kaldte paa mig Kl.11 Fmd. d. 8 August. Jeg havde lovet at hjælpe ham med at bage Pandekager. Han vidste ikke hvorrdan man rører Deien

sammen.

Da jeg kom op paa Dækket kastede jeg et Blik agterud. Sejlrenden fra i Gaar var delvis lukket af enkelte drivende Isflager. Drivisen skruede langs Strybords Bor! En svag østlig Vind. Kun Falsøe og Broer Sandberg paa Dækket.

Jeg begyndte at røre Pandekagedejen sammen, men da jeg hørte een sige:"Skal vi ikke kalde paa dem?", satte jeg fadet paa Bænken og gik ud paa Dækket. Den østlige Vind var nu blevet kraftigere, og satte Drivisen ind mod Styrbord og lukkede Sejlrenden vi havde benyttet Dagen i Gaar. Jeg var næppe kommen ud paa Dækket før det første Stød kom. "Dagny" krængede over mod Fastisens Kant, hvormed bagbords ræling trykkedes ind. Herved slappede Bagbords Vanter og Fokkemasten falt ned.

Kaptajnen og Styrmanden kom op paa Agterruffet hvor de stod og tog Bukserne paa!

Frivagten kom tumlende op fra Folkelugafet og Kaptajnen raabte:"Red saa meget I kan!"

(Paa Halvtres aarsdagen for Skibbruddet, læste jeg i et Tidsskrift en Udtalelse af Broer Sandberg at det var ham der gik rundt hamrede paa Kammerdørene og raabte:"Red saa meget I kan". Dette maa dog være en Hukommelsesforskydelse af Hrr. Sandberg Der var om Bord paa "Dagny" ingen Kammerdøre, men

fra Forruffet førte en Trappe-Stige ned til et stort Lugaf hvor Køjerne var slaaet op i Forlængelse af hinanden rundt langs Skodtet. Ved første Stød ramlede de alle Mand ud af deres respektive Køjer, og Vandet fossede ind.)

Men "Dagny" sank ikke lige straks, - vi havde masser af Tid. Den var nemlig presset saa fast mellem Storisen om Styrbord og Landisens høje Kant om Bagbord, at den ikke kunde synke. Vi fik bjerget alt det i Lasten der ikke stod under Vand: Proviant, Seglduk + 4 Tønder Petroleum og hele Kabyssen. Alt hev vi ind paa Fastisen. Jeg fandt et Fotografiapparat, vistnok Falsøes, og tog et Billede at "Dagny". Filmen har jeg endnu

Pandekagetværingen var røget i Dørken, men Broer Sandberg fik rigget noget Konservers sammen og serverede Middagsmaden paa Nogle Kasser ine paa Isen.

Kaptajnen forklarede os at vi ikke var daarligere stillet end Hanzaexpeditionen der 1869 havde lidt samme Skæbne. Ogsaa de var skruet i Sænk af Isen, men havde drevet med Isen ned til Eskimokolonierne.

"Og", mente han, "vi kunne gøre det samme. Sikken en Masse der kan skrives om en saadan Tur!"

Herimod protesterede jeg og fortalte Skibsmandskabet om Efteraars- og Vinterstormene paa disse Breddegrader, pegede paa Smeltevandsdammene omkring os, og forklarede at om faa Dage ville denne Flage være gennenhuldet, slaa Revner og komme i Drift.

"Og ved Orkan vil den blive pulveriseret mellem Storisen. - Her staar vi paa Landisen!"sagde jeg."Vi har Land i Sigte. - Jeg gaar i Land".

Kaptajnen sendte mig et langt Blik, men sagde intet. Styrmand Larsen og Mandskabet udtalte sig heller ikke. Imidlertid begynte det at regne. Den første regnvejrsdag jeg havde opplevet i Grønland. Vi riggede en Teltlejer op. De 4 Hjørner markeredes af hver en Petroleumstønde og herover anbragte vi "Dagny"'s Reserve Sejl der nu dannede Loft. Segldug ovenpaa Isen[1] gjorde udmærket Fyldest som Gulv. Kabysset blev stillet op og tjente som Indgang til Telthuset.

Jeg kom pludselig i Tanker om at Prøven af det "mineral" jeg i sin tid fandt paa Kysten af Claveringsstrædet endnu laa i min køje om Bord paa "Dagny"; hvorfor jeg entrede om Bord paa "Dagny" og ned i Lugaret. Der stod Vand over Dørken, men jag fandt Blickdaasen og skyndte mig ind paa Isen. Vi inddelte os i Vagtskifter. 7 Mand, hver 2 Timers Vagt, giver en Vagtdrejning paa 14 Timer.

[1] Isen

Sidste Vagttørn vilde saaledes blive Jæger Sørensen, og det blev bestemt at han skulde have Morgenkaffen færdig naar han purrede ud. Jæger Sørensen havde reddet sin Harmonika ind paa Isen, og næste Morgen vækkedes vi ved Musik og Sang; hvis Omkved var:"Men een Ting jeg ved, der blev aldrig betalt, og det er den for to dejlige Fletninger".

"Dagny "havde forladt os i Løbet af Natten,paa hvilket Tidspunkt vidste vi ikke. Kunde ogsaa være ligegyldigt for der var ikke mere at redde. Hvad der endnu var om Bord, vilde være ødelagt af Havvand. Det var endnu Taage og ingen Landkending.

Henimod Aften blev der et øjebliks Klaring og Kaaptajnen tog en Pejling av Land. Der var en ubetydelig Forskel paa denne, og den forrige Pejling hvilket jeg udlagde med at Isen havde slaaet Revner og Flagen drejet sig en Ubetydelighed.

Den 10'August begyndte Kaptajnen og Falsøe at pakke Proviant ned i den norske Ispram. Denne havde Sledemejer undernede saa den ville kunne bruges paa Isen som slede. Kaptajnen gik med Notisbog og skrev op hvormegen Chokolade eller Konserver Falsøe stuvede i ned Baaden. To Kontorister havde fundet

hinanden. Styrmand Larsen filede et nyt Sigtekorn paa sin Bøsse. Altsaa dog et Tegn paa Landgang. Men det var stadigt usigtbart Vejr.

Den 11' August rejste vi Masten til Redningsbaaden, og Styrmanden skrev en Beretning om Forliset der skulle henlegges i Telthuset naar vi forlod dette for at gaa i Land.

Den 12' August hejsede vi Dannebrog paa Redningsbaadens Mast, og tog allesammen Rebene om Skuldrene og trak den tungtlastede Ispram efter os mod Land. Vi gjorde en kort hvil for at varme lidt Konservers over Blæselampen, men fortsatte derefter uafbrudt til Kl.3 næste Morgen. Da standsede vi for at koge Kaffe. Egentligt havde vi tænke at fortsætte straks, men saa begyndte det at regne! Det var koldt og usigtbart, saa vi klatrede alle op i Baaden og trak Sejldugen hen over os, - og faldt i Søvn.

Vi sov i 8 Timer og havde sikkert sovet endnu lengere, hvis ikke Skipperen pludselig var begyndt at raabe op om at der gik en Bjørn rundt om Baaden. Falsøe og jeg gik ud for at undersøge Terrainet, men der var intet Spor af Bjørn. Vi fortsatte Marsch-en, og nogle Timer senere kom vi til aabent Vand. Isflagen havde revet sig løs og var i Drift. Heldigvis lettede Taagen saa vi fik land-

KORT OVER SHANNON Ø

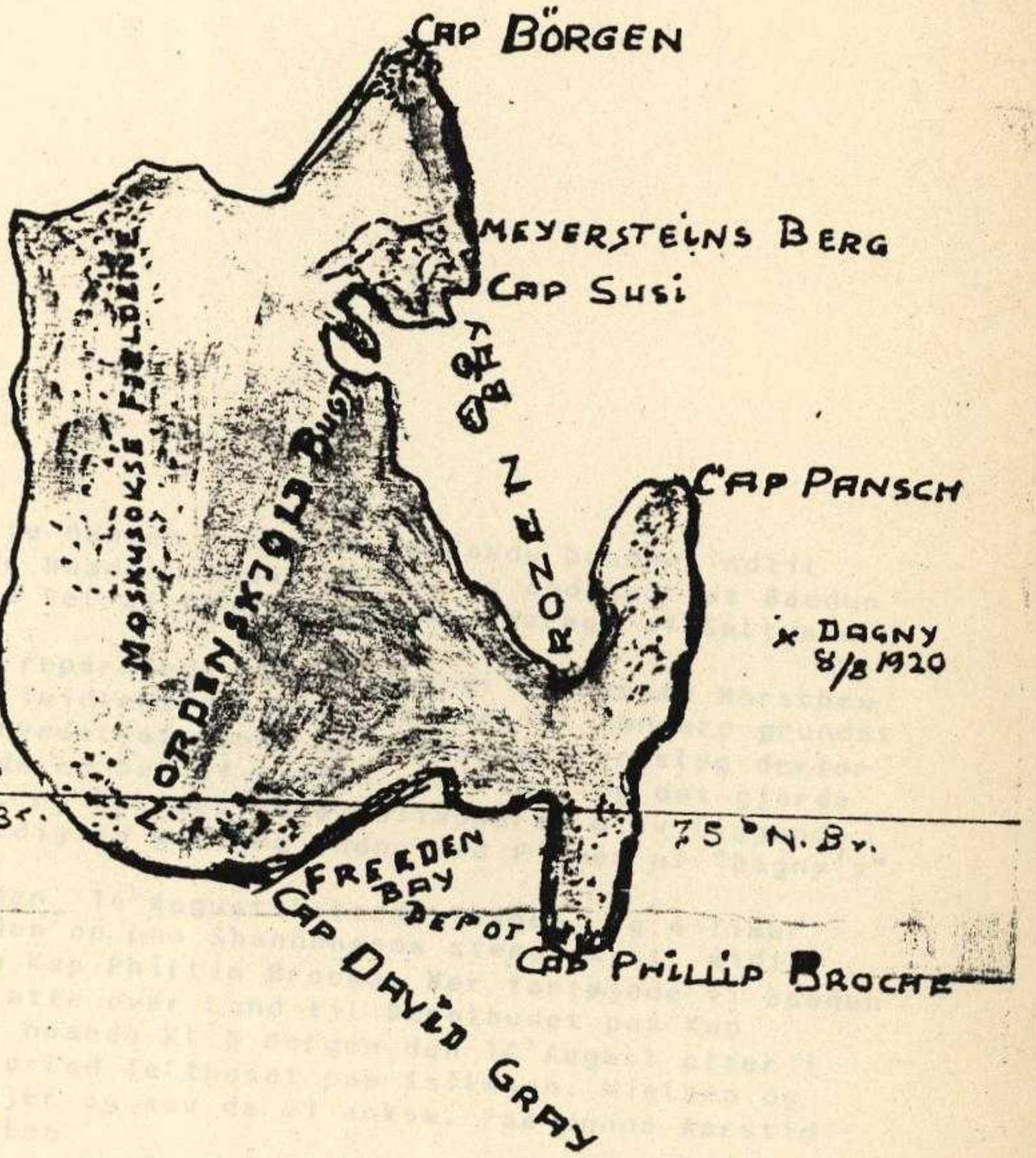

KORT OVER SHANNON Ø

kending. Vi satte Baaden i Vandet og roede baaden indtil næste Isflage, halede Baaden op paa denne, og opdagede at Baaden var slaaet Læk, og en Del af Chokoladen var ødelagt af Saltvand og maatte efterlades.

Styrmand Larsen reparerede Lækken, og vi fortsatte Marschen mod Land. Baaden var imidlertid blevet betydeligt tungere grundet paa at alt var gennenvædet af Vand, og Kaptajnen foreslog derfor at vi skulde efterlade en Del af Lasten paa Isen. Og det gjorde vi. Min Haandkuffert, og Falsøes Fotografiapparat blev liggende paa den Isskodse. Heldigvis gik jeg endnu med Filmen af "Dagny's" forlis i Lommen.

Ved Middagstid den 14) August lettede Taagen, og 4 Timer senere halede vi Baaden op paa Shannonøens stende Kyst, midt imellem Kap Pansch og Kap Phillip Broche. Her fortøjede vi Baaden ved en Sten, og fortsatte over Land til Depothuset paa Kap Phillip Broche som vi naaede Kl.8 Morgen den 14) August efter i alt 40 Timer fra vi forlod Telthuset paa Isflagen. Nielsen og Madsen laa i Deres Køjer og sov da vi ankom. Paa denne Aarstid staar Solen paa Himmelen

alle de 24 Timer, altsaa ingen Forskel paa Dag og Nat. Man sover naar Man har Tid eller føler Trang dertil uden Hensyn til havd Klokken er.

De kom imidlertid hurtigt ud af Køjerne, og Nielsen, der i den Uge havde Bakstørn, gik i Gang med Tilberedning af Morgenmaden; og lenge varede det ikke før han serverede den dejligste Havregrød med Daasemælk man kunde ønske sig. Vi havde alle en glimrende Apetit. Syv forsultede Mænd gør et føleligt Indhug paa en sparson Proviantering. Jeg ser endnu for mig Nielsens bekymrede Ansigt. Syv Mand foruten ham selv og Madsen. I alt 9 Mand, og kun Proviant for 2 i eit helt Aar. Hvordan skulde det ende? Nielsen tilbød Kaptajnen sin Køje, en anden fik Madsens. Vi andre lagde os paa Gulvet, - jeg lagde mig ved siden af Styrmanden.

Naar man hører nogen tale i Søvne, er det som Regel en uforstaaelig Mumlen, uden Sammenhæng. Men Styrmand Larsen kunde underholde hele Selskabet. Højt og tydeligt talte han, saa ingen kunde være i Tvivl om hvad han drømte om: "Na - manne", sagde han, "come on! Keep him going. Pull him up! Don't be tired! - Come along Boys! -- Hvad siger du, Holte! Nej, min Dreng, den gaar ikke, Du. Der bor jo Pigebarnet!"

Een eller anden skubbede til ham: "Hold da op for....., vi kan jo ikke sove!"

Larsen gryntede, og vendte sig, og sov videre.

(56)

Nielsen gik stille og puslede med sine Kogegrejer. Opvasken efter Morgenmaaltidet havde han besørget. Nu gik Døren op og Madsen kom ind med en Snehare som han havde flaaet og renset. Han og Nielsen talte hviskende sammen. Madsen tog en Gryde og gik ud. Da han kom ind, var Gryden fuld af Sne, der blev sat til Smeltning paa Komfuret,- og saa faldt jeg i Søvn.

Haresteg med Rødkaal og tørrede Kartofelskiver og Æblekage var Nielsens Mesterverk hin dag 14'August 1920. Jeg vil aldrig kunne glemme det!

Det er et Særkende ved den danske Nation, at den er saa trættekær. Det er det Svenskeren kalder for "Grälesjuka". Man finder altid Stof til en lille rask Diskution. I dette Tilfælde var det, uden at ville det, Nielsen der gav Bolden op.

"Jeg fik et Schok da jeg saa Sørensens blege Ansikt med skræmte øjne stirre ind gennem det østlige Vindu", sagde han.

"Hva siger du? - Jeg stirre ind gennem Vinduet? Jeg har overhodet ikke set noget Vindu! Jeg gik Vesten om Huset". Sørensen var kommen "Harnisk".

"Jeg bleg i Ansiktet! Hvor kan du komme med saadant forbandet Sludder Mand?"

Sørensen var bleven rød!

"Er det nogen af Jer der har set mig gaa den Vej rundt om Huset?"spurte han os.

Der var ingen der havde lagt mærke til hvilken Vej Sørensen

var gaaet for at naa frem til Døren.

En af Kameraterne sagde:"Kan det da ikke være ligegyldigt fra hvilken side De kom frem til Døren?"

"Nej, han skal ikke komme her og sige at jeg var bleg, og at jeg kikkede ind at det Vinduet, naar jeg kom fra den andre Side!"

Jeg tror det var Matros Hansen der fik den lyse Ide: "Nielsen holder paa at han saa Dig gennem det østlige Vindu," sagde han,"og Du paastaar at Du gik Vest om Huset. - Well, se nu her gamle Dreng. Nielsen laa i sin Køje da vi kom! Køjens Hovedgærde støder op imod den vestlige Væg. Og da han ikke har øjne i Nakken, er det ganske givet at han kun kan have set Dig gennem det østlige Vindu. At Du var bleg, maa Du ikke tage Dig nær! Det var vi alle sammen. Hvad kan man vente andet efter 40 Timers Marsch og Slæb for at naa frem hertil!"

Madspørsmaalet er for Danskerne en evig Kilde til Diskution - dette med at give Livremmen et "Hul" mere for at bilde Tarmerne in at de har faaet Mad, ligger ikke for Gennemsnitsdansken. Her i Landet siger man at vil man at Dansken skal udføre et spesielt Arbejde, maa man først byde ham et rigtigt lækkert Maaltid og en lang Cigar. - Løfte om det samme, - og kontant Betaling naar Arbejdet er tilendebragt. Men tilføjes det, saa kan man ogsaa være sikker paa at Arbejdet er godt gjort.

1912 i Argentina

mødte jeg en Sydlænding. Talte jeg med ham om et Akkordarbejde, svarede han altid: "Mañana" (I Morgen). Natten med sin pige, Aftenen med sin Gittar og det Caña (Brændevin) han kunde drikke, og halvdelen af den akkorderede Løn for Arbejdet og den andre Halvdel naar Arbejdet var udført. Og saa kunde man være bombesikker paa at man selv maatte gøre Arbejdet om.

To forskellige Livsanskuelser, og et Særpreg for to forskellige Nationer.

Jeg hjalp Nielsen med Opvasken. Madsen gik ud for at finde en Hare til Aftensmaden.

Een spurgte:"Hvornaar kan vi vente Skib herned?"

Nielsen svarede:"Til næste Aar ved denne Tid".

Kaptajnen laa i Nielsens Køje."Der kan komme Skib herind hvilken som helst Dag!",sagde han.

"Saa, hvem for E.S.?" brød jeg ind.

"Ja, for E.S. en norsk Sælfanger",svarede han.

"Saa vidt jeg har hørt,"sagde jeg,"skal de norske Sælfangere være ude af Isen inden 15' August af Hensyn til Forsikringen af Fartøjet".

"Hør nu han Landkrabben!"svarede Kaptajnen,"han vil gøre sig klog paa Sømandsreglerne!"

Jeg saa rødt. "Maaske var det bedre om De selv var blevet paa Landjorden", svarede jeg.

Et par af Kameraterne gik ud.

Een mumlede:"Han igen".

Een anden svarede:"Jaja, ham vil vi faa megen Glæde af".

Jeg tror det var Falsøe som indskød:"Hvorom alting er, fra Kompagniets Side kan vi ikke vente Undsætning. De har jo ingen Anelse om hvor eller hvordan vi befinder os!"

"Fra Kompagniets Side vil det blive gjort alt for at komme til Hjælp!"sagde Kaptajnen.

"Spørgsmaalet er om hvornaar! - og om hvad vi skal leve af i Mellemtiden,"sagde Nielsen.

"Vi ror over til Depothusene paa Bass Roch naar Isforholdene tillader det", sagde Kaptajnen.

"Ikke jeg", svarede jeg.

Kaptajnen væltede sig ud ad Køjen:"Hvad! Hvad mener De?"

"Jeg mener at jeg gaar op til Alabama Hus. Ejnar Mikkelsens gamle Hjem ved Cap Susi, og der bliver jeg boende i Vinter. Jeg fortsætter mit Arbejde i Kompagniets Tjeneste og vil fortjene den Løn Kompagniet skal betale mig".

"Deres Løn faar De, selv om De gaar med os til Bass Roch! Hvad kender De til Huset deroppe ved Cap Susi? Er der Proviant?"

"Jeg kender intet til Huset deroppe! Men jeg kender Bass Roch. Nielsen og jeg har boet der nogle Dage, og jeg ved at der ikke er Proviant tilstrækkelig for os alle i at Aar".

"De glemmer vist, at det er Mig der er "Leder" og at jeg har Ret til at bestemme?"

"Deres Lederskab ligger paa Havets Bund! Her er jeg paa Land

og fortsættet mit arbejde, og ingen Sømand skal fortælle mig hvor jeg skal finde det Vildt jeg vil jage! Jeg har mit Jagtgevær og Amunition havde vi Overskud fraa foregaaende Aar, og af dette vil Nielsen overlade mig tilstrækkeligt".

Det var Nielsen der kom med det forløsende Ord.

"Ja, Hansen,"sagde han,"jeg ved hvad vi har af Proviant her. Du ved ogsaa hvor mange Mænd vi er! Paa Bass Roch er der kun meget lidt,- i alle Fald ikke tilstrækkeligt til jer alle. Og før om et Aar kan der ikke ventes Hjælp udefra. Saa jeg tror nok at om der i Alabama Hus endnu findes lidt Proviant, var det maaske værd at forsøge. Der vil i alle Fald være een Mand mindre at føde he rnede".

Kaptajnen gik ind for Ideen.

"Godt", sagde han,"men jag gaar selv med derop, og er der ikke Proviant for en Mand for Vinteren, vil jeg benytte alle Midler til at bringe Dem med tilbage".

"Du skal være velkommen til at gaa med derop",sagde jeg,"men med Hensyn til "Midler", saa raader jeg over nøjagtigt de samme som De selv".

Om Eftermiddagen støbte Nielsen og Kugler til min Buchs- flint, og ladede Patroner. Nielsen fandt ogsaa nogle Daaser Krut og et Par Kilo Hagel som jeg

kunde faa med.

Vi laante Nielsens Jolle, og den 16 August sejlede Styrmand Larsen, Matros Hansen, og Jæger Jørgensen, - og Kaptajnen og mig til Lavlandet mellem de to Bugter. Freeden Bay var endnu belagt med Is. Men langs Kysten var der en Stribe aabent Vand. Paa Kysten af Lavlandet halte vi Jollen paa Land. Kaptajnen og jeg gik mod Nord mod Cap Susi, og de 3 Kamerater gik mod øst for at bringe Isprammen vi 2 Dage forut havde halet paa Land paa Kysten af Ishavet, hjem til Depothuset.

Lavlandet, der havde været dækket af Sne, var nu opblødt og Fødderne sank dybt i Leret. Dertil havde Smeltevandet dannet store Damme som vi maatte gaa rundt om. Vi søgte over mod Kysten av Frozen Bay hvor Landet var højere. Frozen Bay laa tilfrosset, kun langs Kysten var der en Stribe aabent Vand.

Nordenskiøldsbugten var isfri, saa vi maatte gaa en stor Bue udenom. Den første Del af Meyersteens Bjerg gik Fjeldet ned i Fjorden uden at danne Strandbred. Vi maatte derfor gaa op over Bjerget idet vi dog stadig spejdede nedefter mod Fjorden for at finde Huset. Hen paa Morgenen den 17' August satte vi os paa hver en Sten deroppe paa Bjerget for at nyde litt stegt Kød og en Skonrok, Nielsen havde givet os med. Vi var trøtte og faldt i Søvn. Da vi vognede, var vi stive

i Lemmerne, og vi frøs. Kaptajnen der gik i sine Træskostøvler, havde store Gnaavsaar paa begge Fødder. Søfolk har aldrig været gode Fodgangere, og Kaptajn Hansen var ingen Undtagelse fra Regelen. Jeg havde ærligt talt ondt af ham.

Klokken var 4 Eftermiddag den 17' August da vi fik øje paa Huset dernede ved den lille Bugt syd for Cap Susi. Vi gik ned ad en Snefane der fra Bjergets Top ragte helt ned til Huset. Dette, der var bygget af Alabamas Vrag laa paa jævn, stenfri Plads, godt beskyttet af Klippen nordøst for Huset, mod Nord og Nordvest i Læ av Meyersteen Bjerg, mod øst og Syd Udsikt over Frozen Bay. En ideel Plads at anlegge en Fangststation, - naar man ser bort fra Besejlingsmulihederne.

Frosen Bay er altid belagt med Is.

En lav Trappe førte op til Indgangsdøren. Denne var lukket, men ikke laast. Stuen 4 x 5 Meter. Et komfyr og to Køjesenge, een paa hver Langside af Stuen. Et Bord, en Bænk og en Bogreol var alt Bohavet. Gulvet var træ op fyldt med Is. Taget var Brædder beslaaet udvendig med Sinkplader. Træveggene havde gennem de mange Aar siden 1910, aabnet sig, slaaet Revner, - saaledes at Sneen frit kunde fyge ind. Denne er i aarenes Løb omdannet til Is.

Der var rigeligt med brændt Kaffe paa Daase, - en Kaffemølle fandt vi ogsaa. Med nogle Brædstumper fik vi Ild paa Komfuret. En Kasserolle fyldt

med Sne, og Kaffen var hurtigt Lavet. En Beskøjte og Skonnerok til og vi var tilfredse. Hansen tog en Underkøje i Besiddelse, og jeg Overkøjen langs den modsatte Væg. Vi var begge trætte. Det var 30 Timer siden vi forlod Cap Phillip Broche.

Denne Nat gik Solen for første Gang under Horizonten kl. 12 Midnat, og nu vilde den gradvis aftage Deg for Dag indtil den ikke mere viste sig over Horizonten.

Da jeg næste Morgen vognede, var Hansen i fuld Sving med at hugge Is op fra Gulvet. En økse og en Skovle havde han funnet udenfor Huset. 2 store Blæselamper fra Alabamas Motor hvoraf han havde tændt den ene der brølede for fuld Kraft ind gennem Komfuraabningen.

Udenfor Huset stod Skeletet til et Telthus. Sejldugen hang i Laser, men her havde han fundet 2 store Zinktanke med tilsammen omkring 500 Liter Petroleum. Jo, jeg maatte revidere mine Tanker om Hansens Personlighet. I Stedet for som tidligere antaget - en selvgod Spradebasse, afslørede han sig her som en fuldendt Expeditionsmand.

Vi fandt en Tønde med Hvedemel. Rundt Tøndens invendige Side var melet grønt og forstenet, men i Midten af Tønden var Melet aldreles fint. Det forstenede Mel kunde knuses med en Hammer og rulles under el Flaske og derefter blandes med det friske Mel for at drøje det op.

Daaser med Bagepulver, 10a2 Kg. Daaser dansk Smør, Daaser med kondenseret Mælk, og kasser med Krut og poser med Hagel af forskjellige Numre, men der var intet Brændsel til Komfuret. Men der var 17 Tønder med Hundefoder og Hansen fandt ud af at dette Hundefoder kunde brænde i Komfuret, om man blot stadigt stod og purrede op i det med Ildtangen. Der var Daaser med Oksekødsuppe, Stegt Lever, brune Bønner med Flæsketerninger, Leverpostej og meget Andet, saasom tørede Kartofler. Løg og Hvidsalt.

Rundt om Huset laa spredt Daaser med Lakskons. og det forundrede os. Hvorfor var disse Daaser smidt ud?

Forklaringen fik vi ved at prøve os frem. De var saa fyldte med Peber, at man følte det som havde man slugt Ild. Resultatet af alle disse Herligheder var at Hansen erklærede at her var Proviant for een Mand i 4 Maaneder, og at jeg efter dette Tidsrom, skulle gaa ned til Nielsen paa Cap Phillip Broche.

Der fantes et Kronometer som Hansen trak op, og det gik saa lang Tid jeg var der i Huset. Selvfølgelig trak jeg det op hver Dag Kl.12. Der var 2 Thermometre der hver viste indtil -50° Celcius. Biblioteket var righoldigt! Norsk, svensk, dansk, tysk og engelsk, saa jeg vilde kunne

faa Gavn af mine Sprogkundskaber. Her findes ogsaa en De brugt Tøj, og Tepper, som vil kunne komme mig til nytte da jeg ikke har andet end det, jeg bærer paa Kroppen.

Hansen er godt i Gang med at reparere en Robaad der ligger med Bunden i Vejret nede ved den lille Havn. Værk og Beg findes i Telthuset. Jeg har helt overtaget madlavningen.

Mandag 23' August 1920.

Det var efter Middagssøvnen jeg stod i Døren og Skyllede Kaffeposen. Hansen laa endnu i sin Køje. En Moskusokse kom fra Stranden og gik op over den store Snefane, mod Meyerstens Bjerg. Jeg kaldte paa Hansen for at han kunde overbevises om at der ogsaa fandtes Storvildt her paa Ditriktet.

"Set Vand over til Kaffen!", sagde han, "Jeg gaar op og skyder Oksen!"

Han greb sin Remington Riffel og løb bag efter Oksen op over Snefanen. Jeg satte en Kasserolle Sne over Ilden og gik atter hen til Døren. Oksen stod der oppe paa Bjergskraaningen. Det saa ud til at den havde fundet noget at æde. Men Hansen saa jeg ikke. En Tid stod jeg og ventede paa at høre Knaldet, men der faldt intet Skud. Saa tog jeg min Buchsflint og gik op og skød Oksen. Hansen lod sig ikke se, hvorfor jeg satte mig paa en Sten og ventede. Før eller senere maatte han da

dukke op.
Hvorlenge jeg sad, ved jeg ikke for jeg havde intet Uhr, men endelig stak han Hovedet fram bag en Fjeldkam.
"Hvor er Oksen?" spurgte han.
Jeg pegte paa den. Hansen gik derhen.
"Hvordan gik det til?" spurgte han."Jeg saa overhodet ikke Dyret".
"Det er dette med Evnerne, ved De nok,"sagde jeg. Hansen saa paa mig, men sagde intet.
"Lad oss gaa ned og drikke Kaffe", sagde jeg. "Bagefter kan vi flaa Dyret og bringe Kødet hjem".
Skindet af Oksen har vi spilet paa Træveggen, og kroppen har vi gravet ned i Sneen. Det skal være mit Vinterfoder.
Hansen har stoppet alle Revner og Sprækker i Husets Vægge! Da der ikke var mere Værk, bragte han Alabamas Signalflag for, som han sagde, saa gør det dog nytte.
Tirsdag den 31) August blev der aabent Vand langs den store Snefane saa der kunde Sejles langs Bjergets Fod til Kysten Syd for Nordenskiøldsbugten. Vi satte Baaden i Vandet og jeg roede Baaden til Pynten øst for Nordenskiøldsbugten. Jeg kaldte Pynten "Cap Hansen".
Her landsatte jeg Ham. Det er hans 31 aarige Fødselsdag i Morgen den 1ste September, og denne vil han fejre sammen med Kammeraterne paa Cap Phillip Broche.
"Husk nu", sagde han ved Afskeden,"at naar Provianten om 4 Maaneder slipper op, maa De gaa

ned til Nielsen paa Kap Phillip Broche, og blive der indtil der kommer Skib. Og naar de ror tilbage, saa maa De endelig ikke ro indmellem de to Isskodser derhenne. Bedre at holde Dem langs Land, for hvis den ene af Isskodsene skulle kalve, er der Fare for at Baaden vælter".

"Egentlig mærkeligt at vi skulle treffes her oppe. De fylder 31 Aar i Morgen. Jeg fyldte det samme for 4 Maaneder siden. De har været 4 Maaneder i Ishavet, medens jeg har 15 Maaneders Erfaring heroppe. Imidlertid, for at De ikke skal gaa Fejl af Vejen, følg Kysten hen indtil De finder vore Spor gennem Mudder-et. Følg disse til Kysten af Freeden Bay. Gaa endelig ikke ud i Vandet, for det er meget koldt, men følg Kysten mod øst til De finder Baaden vi halede op paa Land. Skub denne i Vandet og hold Dem stadig i dette indtil De naar frem til Depothuset. De kan ogsaa, om De skulle være i Tvivl om Deres Evner som Sømand, lade Baaden ligge. Nielsen vil senere afhente den. Gaa op over Højdedraget samme vej som da vi kom i Land, og De vil umuligt kunne gaa Fejl af Depothuset. - Jeg tror, Hansen, at vi forstaar hinanden! - Og saa: Farvel og Lykke paa Rejsen".

Jeg stødte fra Land og roede hjem.

Hansen havde sat sig paa en Sten, og der sad han saalenge jeg kunde se ham. Antagelig for at se om jeg roede indom de to Isskodser.

Temperaturen i Aften: - 10° Celcius.

Hansen havde glemt sit Uhr, og dette kom mig til overordentlig Nytte.

Jeg maatte kænde Terraenet og benyttede Uhret og mit Lommekompas til at opmaale og kortlegge Landet. Dette blev selvfølgeligt ikke helt Nøjaktigt. Heller ikke var det Meningen at dette Kort skulde tjene som Udstillingsgenstand, men for at jeg selv kunde have lidt Begreb om den omtrentlige Afstand mellem de forskjellige Punkter, og i hvilke Lokaliteter man kunde forvendte at finde de forskjellige Arter af Vildt. Desuden var det for mig et behageligt Tidsfordriv, og samtidig en absolut nødvendig Training, saavel fysisk som aandelig.

Landet havde været opmaalt af "Den Arktiske Germania Expedition 1870-71 ført af Kaptajn Koldewey og Løjtnant Pager.- Een af deres Varder - opmaalingspunkter-staar endnu paa Toppen af Kap Susi, og et af deres Kort havde vi paa Fangststationen Germania Havn. Fugletrækket begyndte i Begyndelsen af September. Jeg fik en Del til Nedfrysning som Vinterføder, og Sneen

er fortrinlig som Køleskab. Den 7' saa jeg Snespurvene holde Flyveøvelse. Svømmefuglene trak bort samtidig med at Vandet langs Kysten af Forzen Bay frøs til.

Den 12' September saa jeg den første og sidste Sneugle forlade Landet paa flugt mod Syd, og derefter fulgte nogle Dages Snestorme hvor jeg holdt mig i Køjen. Jeg kunde ganske simpelt ikke faa Døren aabnet uden at Stuen føg fuld af Sne.

28' September fik jeg Besøg af den første Ræv. Blæselampen havde oset noget saa frygteligt, derfor havde jeg taget den ud af Komfuret for at rense den, og nu stod den paa Gulvet med den røde Flamme ud fra Brænderen og brølede for fuld Kraft ud i Stuen.

Jeg aabnede Døren for at faa fornyet Luften. Nedenfor Trappen stod Ræven og lyttede. Et saadant Spetakkel havde den aldrig hørt før.

Nu rejste den sig paa Bagbenene for at kunne se op over Trappen om ind i Stuen. Ræven var endnu ikke udfarvet. Den var hverken blaa eller hvid. Den stod lidt og saa paa mig med sine smaa sorte øjne, gik ganske roligt hen til Tønderne med Hundefoderet. Een af disse var væltet af Stormen. Her aad den saa længe den orkede, rullede sig derefter i Sneen, pudsede Næsen med Forpotene, kom igen hen for at Kikke ind gennem Døren, og saa gik den sin Vej.

Jeg mindedes den første

hvide Ræv vi i Fjor fangede ved Køddepotet ved Hazenberg. Det havde i nogle Dage været Snestorm, og nu kom Falsøe og jeg kørede med Hundeslede for at røgte Revesakserne. Allerede paa Afstand saa vi en lille hvid Ræv hoppe rundt med Saksen dinglende fra det ene af dens Forben. Da vi kom op til den, holdt den forbauset op med Saksen hengende. Jeg vil aldrig kunne glemme det tillidsfulde Blik fra Rævens smaa sorte øjne. Sport eller erhverv, gør pinen kort og afhold Dig fra enhver Form for Dyrplageri.

Paa denne Ræv var højre Forben knækket af Saksen, og kun et Par Sener og det frosne Blod fast til dette Torturredskab. Begge Ben var stivfrosne.

Jeg har aldrig set et saa smukt og et mere tillidsfuldt Dyr som Polarræven. Hvor let ville den ikke kunne fanges med mere humane Metoder. Disse Dyr der aldrig har set eller følt Menneskets Ondskab kan man fange levende og opdrætte, uden at de selv aner at de er fanget, men lever stadig i Troen paa at de lever deres naturlige Liv.

Se, det er Vildtopdræt. Hvad vores Kompagni var ude for, var reen og skær Udryddelse af alt levende. Den gamle Historie om Guldægget om igen.

Vildrehnen er udryddet her paa disse Breddgrader! Hvem har gjort det? Eskimoer eller Europerer?

holdt den

hvide Ræv vi i Fjor fangede ved Køddepotet ved Hazenberg. Det havde i nogle Dage været Snestorm, og nu kom Falsøe og jeg kørede med Hundeslede for at røgte Revesakserne. Allerede paa Afstand saa vi en lille hvid Ræv hoppe rundt med Saksen dinglende fra det ene af dens Forben. Da vi kom op til den, holdt den forbauset op med Saksen hengende. Jeg vil aldrig kunne glemme det tillidsfulde Blik fra Rævens smaa sorte øjne. Sport eller erhverv, gør pinen kort og afhold Dig fra enhver Form for Dyrplageri.

Paa denne Ræv var højre Forben knækket af Saksen, og kun et Par Sener og det frosne Blod fast til dette Torturredskab. Begge Ben var stivfrosne.

Jeg har aldrig set et saa smukt og et mere tillidsfuldt Dyr som Polarræven. Hvor let ville den ikke kunne fanges med mere humane Metoder. Disse Dyr der aldrig har set eller følt Menneskets Ondskab kan man fange levende og opdrætte, uden at de selv aner at de er fanget, men lever stadig i Troen paa at de lever deres naturlige Liv.

Se, det er Vildtopdræt. Hvad vores Kompagni var ude for, var reen og skær Udryddelse af alt levende. Den gamle Historie om Guldægget om igen.

Vildrehnen er udryddet her paa disse Breddgrader! Hvem har gjort det? Eskimoer eller Europerer?

holdt den

Jeg tenker begge Raser har været lige gode.
Gamle Gevierrer af Rehner kan findes overalt. Jeg har fundet Gevierrer med Huller foraarsaget af Geværkugler. Men der er ogsaa Tegn paa at hele Landet har været beboet af Eskimoer. Paa Eskimonæsset ved Germania Havn kan findes 3 Huler i Jorden frembragt af Eskimoer. "Teltringe", - Sten lagt i en Ring, beregnet til at fastholde Teltet forneden, kan man finde overalt.

Moskusoksen, hvis ikke denne bliver totalfredet, vil denne gaa Samme Skæbne i Møde som Vilderehnen! Det harmede mig da Manniche fortalte at han havde ledet en Jagt paa Moskusokser oppe paa Germania Land. 5 Moskusokser havde man dræbt for at faa en Kalv, ogsaa viste det sig at ogsaa Kalven var dræbt. Manniche udgav sig for at være Storvildtjæger og Videnskabsmand, men jeg sidestiller ham med en ganske almindelig Træsko-Jæger. En Mand der har Kærlighed og Respekt for Dyrelivet vilde have benyttet andre Metoder og faaet Kalven levende. Desuden - den virkelige Jæger praler ikke af at have anrettet et Blodbad paa en Vildtbestand der gaar sin Undergang i Møde. Saa maa man hellere ofre lidt for at rette paa denne kummerfulde Tilværelse og kunne bevare og forbedre Bestanden.

Ejnar Mikkelsen havde efterladt mange gode Ting deroppe i Alabama Hus. Ting som kom mig til stor Nytte og Tidsfordriv. Der var Snedkerverktøy, Sav,Hammer,Knibetang og Søm. Oven Bordet hang en Lampe med Skærm, Vege og Petroleum i Beholderen lige til at tænde. En ganske almindelig køkkenlampe fantes ogsaa med Glas og det hele. Paa Væggen hang en 3 strenget Violin, og i den ene Overkøje, laa en af de rigtig gamle Gramofoner med en Tragt saa stor som et Raabehorn.

Ja, der var mange gode Sager. Desverre viste det sig at Gramofonens Fjeder var Knækket! Den var ganske simpelt rustet op. Jeg fik den nettet sammen, men den var saaa slap, at jeg maatte stadig dreje paa Handsvinget for at holde Pladen i Gang!

Der var kun een Plade, og den var revnet! Og hver Gang Stiften kom til Revnen, blev den ved at gentage, - og hvis jeg ikke i en Fart fik løftet Membranen over Revnen, løb denne med et Brrrrrrr tværs over Pladen og begyndte forfra.

Stiften var rustet. Jeg forsøgte at file et Søm til, for at omskifte dette med den rustede Stift, men det viste sig at Stiften var rustet fast til Membranen. Jeg frygtede at brække denne om jeg

tog for haardt. Jeg lod den derfor sidde. Pladen var een af Christian Schrøders gamle Slagere som jeg havde hørt som Dreng. Jeg elskede den Plade. Den gav mig Underholdning i Mørketiden. Og den gav Stof til Eftertanke:

" Se Maanen han smiler fra Himmelen graa
og Stjernene nikke og dikke.
Oh, kom Sofie, kom hid lad os gaa.
Hvad siger Du?
Hvadbehaver? Tør Du ikke?

Du skal ikke vær bange for aa gaa
i Skoven med mig, Sofie!

Oh, vær ikke bange, kom hid kun min Skat,
Od, ser du hvor Maanen han smiler.
aa gaar vi en Tur i den dæmrende Nat,
mens Nattens Timer de ihler.

Ja saa, her er Dit Kammer.Jo, Søvnen er sund,
oh kom Du kom med ind i Maanenattens Stund,
Aah jeg er saa glad at jeg faar Dig igen,
(Revnen i Pladen gjentager:)
-igen,-igen,-igen, - (og saa:) Brrrrr.

Nu kan jeg slukke Din Lampe, min Venn."

Ikke sandt: Langt hyggeligere Toner end dem jeg var kendt med fra forrige Aars Mørketid:"Saa Hold da for ---- Kæft med den Historie".

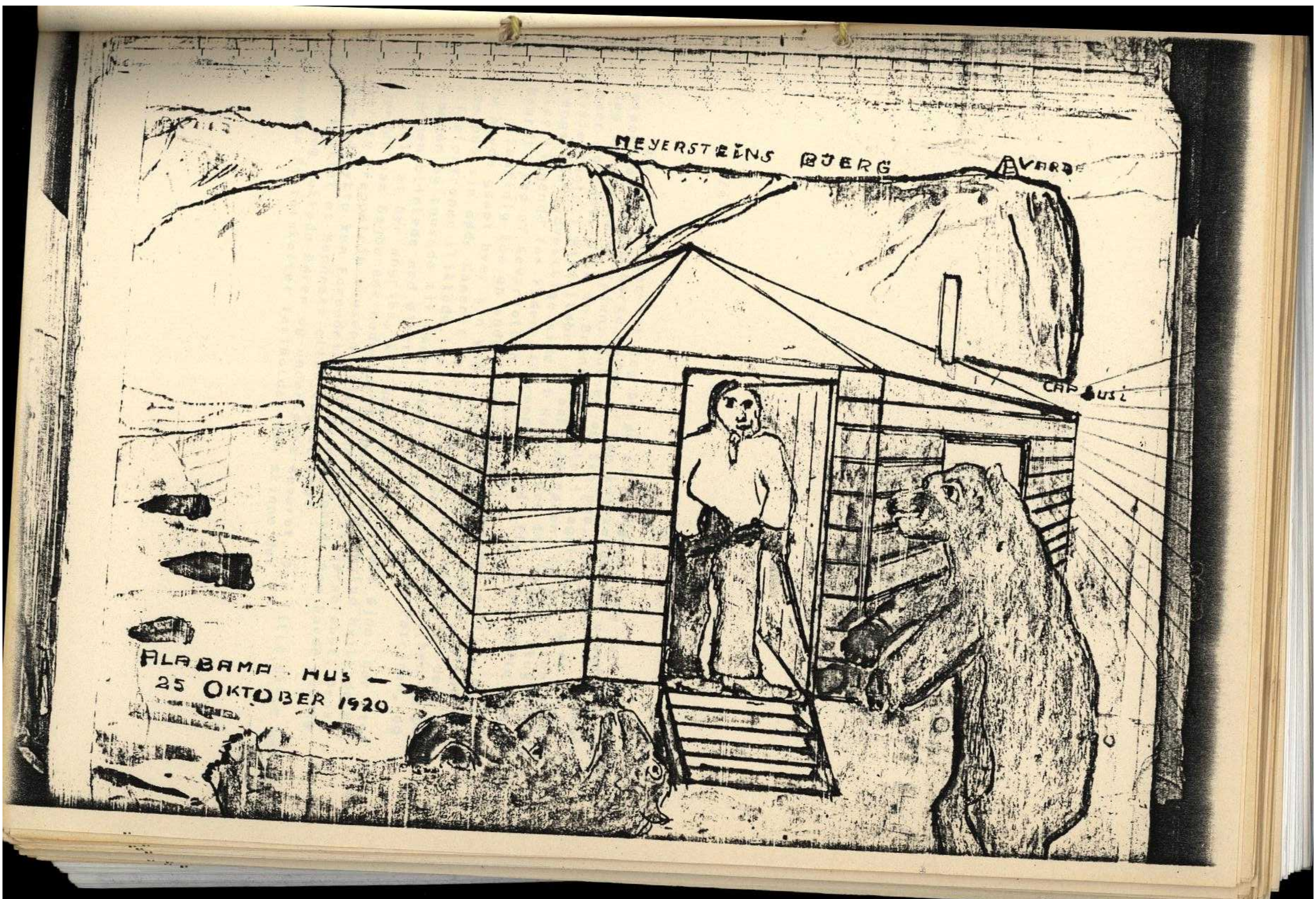
MEYERSTEINS BÜERG
VARD
CAP
ALABAMA HUS —
25 OKTOBER 1920

Den 25' Oktober fik jeg Besøg af 2 Bjørne. Jeg var endnu ikke staaet op da jeg hørte Lyden af den knirkende Sne udenfor Huset. Jeg sprang ud af Køjen. Bukser og Sko paa, smøyede Anorakken over Hovedet. Stak en Brennike Kugle i Hagelløbet og en 11,5 Riffelkugle i Riffelløbet og aabnede Døren. En Bjørn kom gaaende langs den sydvestlige side af Huset. Den fik Brennikekuglen, og blev liggende for Foden af Trappen. Ved Affyringen fløte jeg et haardt Stød af Geværkolben i Skulderen.

Samtidig kom en anden Bjørn fram langs den østlige Gavl. (De to havde gaaet hver sin Vej rundt om Huset). Bjørnen standsede, saa paa sin døde Kameret og saa paa mig. Jeg holdt til den, men Riffelpatronen klikkede. Nu satte Bjørnen det ene Forben op paa Trappen og snusede til Børseløbet. Atter klikkede Patronen, og Bjørnen blinkede med øjnerne.

Vil et Dyr angribe, kan man lære det i dets øjne. Her stod Bjørnen paa Bagbenene nedenfor Trappen, med en Fod hvilende paa øverste Trappetrin snusende til Mundingen af Børseløbet. Dens øjne udtrykte kun Forundring og Nysgærrighed. Den havde aldrig før truffet et Menneske eller lugtet Krut.

Jeg lukkede Døren og undersøgte Geværet. Den lille Skrue som ovenpaa Pistolskæftet fastholder den skinne der

forbinder Laasen med Skæftet, var gaaet løs, og Skæftet var antagelig ved Affyringen af første Skud, bøjet ned efter saaledes at Hanerne ikke kunne naa ned til Slagstiften. Patronen var overhodet ikke ramt af Stiften.

Jeg trykkede Skæftet paa Plads og aabnede Døren, men da var Bjørnen paa Flugt ud over Havisen. Den døde Bjørn fik jeg flaaet! Skindet frøs stivt efter haanden som jeg fjernede det fra Kroppen.

Temperaturen 12° Frost.

Solen forlod mig i første Uge af November. Hvilken Dag ved jeg ikke, for det blev Snestorm der varede indtil om Morgenen den 8' November. Kl.12 Middag spejdede jeg mot Syd efter Solen, men Rødmen paa Himmelen fortalte mig at Solen for flere Dage siden havde sagt os Farvel, og den 3 Maaneder lange Nat er begyndt.

Det er godt koldt inde i Huset nu, nemlig Fodkoldt. Der laa 4 Kakkelovnsrør udenfor Huset. Dem har jeg taget ind og anbragt paa nogle Konserveadaaser, saa de danner en Bue rundt om Bordet, og lader de to Blæselamper brøle ind i hver sin Ende af Rørene - for at kunde holde Varmen naar jeg sidder ved Bordet. Men Blæselamperne oser saa meget og dette er ikke sundt for Bjørne- eller Ræveskind, derfor har jeg i de sidste Dager gravet en Hule ind i en af

de to store Snefaner der har dannet sig Nord for Huset for derinde at opbevare Skindene.

Som Indgangsdør gar jeg benyttet en af de tomme Proviantkasser der ligger udenfor. Hængsler til Døren fik jeg vad at skære et Par af Ejnar Mikkelsens gamle Støvleskafter itu, - derved fik jeg baade Dør og Karm, og murede de to til med Sneblokke, i Aabningen.

Fredag den 13' November.

I Morges steg mig Ideen at maale Forskellen paa Temperaturen i Snehulen og Huset. I fri Luft var det — 33° .. Inde i Huset med begge Blæselampene tændte - 25° - I Snehulen uden noget Varmeelement - 14° Celcius. Altsaa flyttet jeg hen i Snehulen og lod Skindene blive i Træhuset.

Jeg har indrettet Hulen saa der er ganske hyggeligt. En lang 1 1/2 alner? bred gang der ender 2 x 3 M. Rum. Her har jeg mit Proviantkammer. Moskusoksekød som jeg med øksen kan hugge i Skiver ud fra den frosne Krop. Der staar nu 3 store 30 Liters Dunke med Petroleum. Og en Del Daaser med Konserves. Fra Gangen fører en smal Aabning ind til et større Rum. Her er mit Soveværelse. Gulvet er den renskrabede Jord. Her har jeg lagt det tørrede Moskusokseskindet, og ovenpaa dette alle de Tæpper og Tøj der fandtes i Huset. Dette er min Seng.

Ved siden af Sengen har jeg stillet en omvendt Proviantkasse hvorpaa staar min Primus, Kasserolle, Stegepande og Kjøkkenlampen. Paa modsatte Side af Sengen har jeg stukket en 1/4 Tommes Jernspids ind i Snevæggen, hvorpaa jeg har hængt Kaptajnens Uhr og et Thermometer. Ved Primusen kan jeg kontrollere Temperaturen til - 10° - hvilket er betydeligt behageligere end de -25° i Træhuset med begge Blæselamper tændte.

For at gøre mig Livet mere behageligt, anbragte jeg een af Ejnar Mikkelsens Skistaver Oven paa Hulen. Er det Uvejer vil Lyden forplante sig gennem Sneen, og saa er det ingen Grund til at gaa ud. Mine Patroner ligger i en Pose under min Hovedpute, og mit Gevær, som altid er ladt, ligger indsvøbt i et Tæppe i min Seng. Derved undgaar jeg at Fingrene brænder fast paa det kolde Staal, saadan som det tidligere er hændt mig.

I morgen flytter jeg den døde Bjørnekrop hen ovenpaa Hulen. Jag kan da høre naar der er Ræve deroppe. Skistangen vil sige mig hvordan Vejret er, og Uhret vil sige mig om der paa denne Tid af Dagener lyst nok at se at skyde.

Man bør altid udnytte Omstendighederne til at gøre sig Livet behageligt.

Remperaturen i Aften: - 33° Celcius.

Der har ikke været noget videre af Interesse at notere op. Orkan og fint Vejr afløser hinanden. Samme Omskiften som Aaret i Fjor paa Sabineøen, kun med den Forskel at her har jeg det saa roligt og ingen at skændes med. Min Hules Vægge og Loft er som glaceret af Is. Og Lufften om Morgenen er tung og indelukket.

Først paa Maaneden lagde jeg en Sæddel i Træhuset med Beretning om hvorfor jeg var flyttet ind i Snehulen. Er Vejret godt, gaar jeg lange Ture paa Frozen Bay. Jeg maa jo ogsaa af og til hen til Huset for at bage Brød og deponere de Skind jeg har erhvervet. Rævene besøger fasteligt Bjørnekroppen ovenover Hulen, men oftest paa Tider hvor jeg ikke kan se at skyde.

I Dag er det Aarets korteste Dag, og kun mellem Kl.11 - 13 kan jeg lige skimte Træhuset. Der udover er det mørk Nat.

I Eftermiddag ved 3- Tiden hørte jeg en Ræv gø ved Bjørnekroppen ovenover Hulen. Straks efter kom en Bjørn spadserende hen over Snefanen. Den standsede fra tid til anden - saadan som en ældre Herre gør for at tage Lokaliteterne i øjesyn. Langsomt nærmede den sig Bjørnekroppen og begyndte at æde.

Der var imidlertid kommet flere Ræve, ogsaa de vilde æde! De knurrede

og bjeffede efter Bjørnen. Denne brummede og forfulgte en Ræv hen over Snefanen. Dette benyttede de andre Ræve sig af ved at æde af den døde Bjørnekrop. Men Bjørnen kom tilbage i flyvende Fart, og fejede alle Ræve væk. Den vilde have Madro nu.

Temperaturen: - 30° Celcius.

JULEAFTEN 24) DECEMBER 1920.

De sidste 3 Dage har jeg holdt mig her hjemme i min Hule. Det har været stiv nordlig Kuling med Snefog. Bortset fra en Tur hen i Træhuset for at bage Brød, har jeg ikke været udenfor Hulen.

Imidlertid: Jeg har masser af Lekture, saa Tiden falder mig ikke Lang. Desuden har jeg foretaget et Regneexperiment og kommer til det Resultat at der er nøjagtig 43 Dage til Solen kommer igen.

Juleaften i Fjor havde Falsøe pyntet Stuen op med smaa Danmarksflag, og Nielsen presterede sit Mesterværk i Kogekunst: Risengrød, Haresteg og Æblekage, dernæst den daglige 2 Mands 66.

I Aar har jeg hugget mig en Skive Kød af den frosne Moskus-oksekrop og stegt den paa Panden med tørrede Kartoffelskiver, og nydt dette med samme Velbehag. Underholdning har jeg heller ikke manglet.

Jeg har de sidste 3 Dage haft Julegæster, nemlig en Bjørn og en Del Ræve. De farer rundt deroppe over mit Hoved. Bjørnen slaass med Rævene om den døde Bjørnekrop. Alle vil de æde sig Mætte, og hvorfor ikke. Det er jo Jul, og der maa være Fred paa Jord.

Nogen Fred synes der dog ikke at være mellem Dyrene, og det er ikke just Orgeltoner jeg hører deroppe fra.

Temperaturen i Middags: - 33° Celcius.

JULEDAG 25'JANUAR 1920.

Da jeg i Morges kom ud, saa jeg at Bjørnen havde gravet en Hule ind i Senfanen lige heroverfor. Der er ca. 5 Meter mellem vore Indgange.

Jeg gik derover og kikkede ind. Bjørnen sov fredeligt. Den snorkede højlydt. Hele Natten havde den maattet slaass med Rævene om Julemaden. "Saa sov og snork Din Julesalme i Fred!"

Jeg havde taget min Kasserolle med og fyldt denne med Sne til at smelte og saa da at Bjørnen i Løbet af Natten havde slæbt den døde Bjørnekrop en halv snes Meter hen af Senfanen. Jeg satte Kasserollen i Gangen og gik atter ud og krabbede op til den døde Bjørnekrop. Men just som jeg bøjde mig for at vælte Bjørne-kroppen hen til sit sædvanlige Leje,

MIN VINTERBOLIG
1920-21.-

Bjørnehi - Julenat 1920

POLARULVE JULEMORGEN 1920

hørte jeg en Lyd ude fra Havisen der mindede mig om den lyd vores Slædehunder frambragte naar de løb henover frosset Sne. Jeg saa op, men der var intet at se, og kun de sædvanlige Lyde fra Isen langs Kysten naar Tidevandet hæver eller sænker den.

Altsaa maatte jeg have forvækslet Lyden. Jeg bøjede mig atter over Bjørnekroppen, men nu gentog Lyden sig, og denne Gang mere tydelig.

I samme Øjeblik jeg saa op, kom 2 Polarulve frem bag en Isskodse ca 20 Meter fra mig. De standsede brat. Den ene foran den anden. Den hvide Aande stod frem ud af Næseborene! Saa tog den bagerste Initiativet! Dens Nakkehaar rejste sig og i vild Karriere satte de op imod mig. Og jeg,ja,jeg ruschede paa Enden ned af Snefanen, fik et forsvarligt Nakkedrag ved at slaa Baghovedet mod Karmen af Indgangshullet, faldt saa lang jeg var, - vaklede ind i Sovekammeret, greb mit Gevær, ud i Gangen og saa Hovedet af den ene Ulv kikke ind mit "Aandehul", smed Børsen til Kinden, men da var Ulven væk. Løb hen til Indgangen. Ulven stod kun 3 Meter fra mig. Umuligt at skyde fejl! selv i Mørke. Jeg har aldrig set et Dyr falde som denne Ulv. Paa strive Ben sprang den en Meter op i Luften og faldt ned paa Ryggen og blev liggende død.

Man kan som Regel regne med at naar to Dyr følges ad, og den ene af dem bliver skudt, uden at den anden har set Jægeren, vil komme tilbage og snuse til den døde Kammerat. Det var dette jeg regnede med, derfor blev jeg staaende inde i Hulen. Men det varede kun et øjeblik, saa føltes det som om mine Fingre skulde fryse fast til Børsens Staal, og jeg opgav at sætte Børsen fra mig og kravlede ud gennem Indgangshullet.

I samme Nu jeg stak Hovedet ud, saa jeg den levende Ulv forsvinde som en mørk Streg ud over Havisen. Havde jeg ventet et halvt Minut længer, kunde jeg ogsaa have faaet den. Inde i Hulen flaaede jeg Ulven, ved Lampelys. Dens Mavesæk indeholdt en Klump Bjørnehaar og de 3 yderste Led af en voksen Bjørn. Derover var Mavesækken som renvasket.

Temperaturen - 38° Celcius.

26) DECEMBER 1920. (ANDEN JULEDAG).

Ved 3 Tiden i Eftermiddag kom Bjørnen gaaende ind over Snefanen. Den standsede ved den døde Bjørnekrop og begyndte at æde. Plutselig udstødte den en Hvæsen, rasende snærre-Lyd og satte i et langt Spring nedover Havisen. Samtidig hørte jeg Ulven, let paa Fod, komme løbende hen over Snefanen, standset

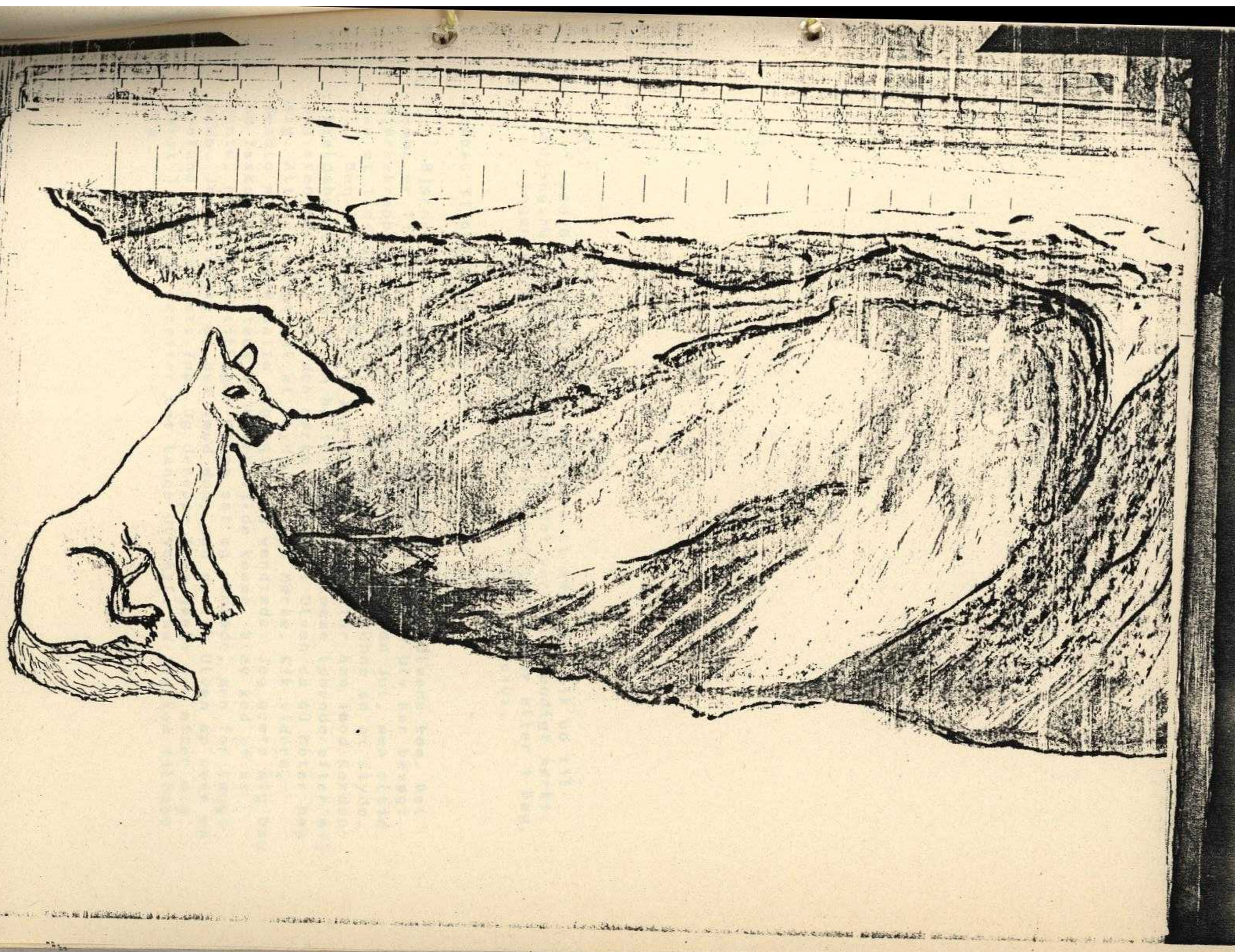

ved Bjørnekroppen og begyndte at æde. Jeg gik ud til Indgangshullet for at se ud, men det var fuldstendigt mørkt. Ingen Ræve har ladt sig høre hverken i Gaar eller i Dag.

Temperaturen: - 40° Celcius.

LØRDAG 31' DECEMBER 1920.

Bjørnen forsvandt herfra samtidig med at Ulvene kom. Det samme er Tilfældet med Rævene. Den overlevende Ulv har besøgt Bjørnekroppen ovenover min Hule hver Dag siden Jul, men altid paa et Tidspunkt da der er for mørkt til at kunne se at skyde.

Den 28' December var jeg gaaet en lang Tur hen imod Nordenskjøldsbugten. Paa Vejen hørte jeg Ulven komme løbende efter mig. Jeg stansede. Jeg saa den mørke Siluet af Ulven ca 40 Meter bag mig. Alt for langt til at skyde i dette Mørke. Gik videre,- vendte mig. Ulven satte sig ogsaa og vendtede. Jeg gemte mig bag en Isskodse og ventede at Ulven vilde komme. Blev ked af at vente, og kikkede tilbage. Ulven sat og ventede, men for langt enda. Jeg forsøgte at gaa imod den, men nu løb Ulven op over en Snefane mod Bjergets Top. Og deroppe fraa gøede den efter mig. Først 3 Glam og derefter det lange Ulvehyl. Da jeg kom tilbage fra

Nordenskiøldsbugten var Ulven ved Depotet over min Snehule, men den løb uten at jeg kom den paa Skudhold. Den kom igen mellem 3 og 7 Eftermiddag, men da var det meget mørkt.
Temperaturen i Middags: - 30° Celcius.

ONSDAG 12ᵗ JANUAR 1921.

Ulven følger mig hvorhen jeg end gaar! Forleden var jeg omme i Nordenskjøldsbugten og paa Tilbagevejen viste det sig at Ulven havde fulgt mit Udspor. Men den selv saa jeg intet til. Derimod kommer den hver Nat til Bjørnekroppen oven paa min Hule, men aldrig paa et Tidspunkt da det er lyst nok til at skyde.
Kl.11 Formiddag kan jeg nu lige skimte Kap Pansch og Højdedraget hvor vi gik i Land. I Middags kom Ulven til Bjørne-kroppen, og da det nu var lyst nok til at skyde, tog jeg min Børse og gik ud. Ulven var imidlertid løbet hen til Træhuset og arbejdede med at grave een af Tønderne med Hundefoder frem af Sneen. Men Opgav det og kom nu løbende tilbage mod min Snefane. I samme øjevblik den kom frem over Kanten af Snefanen gav jeg Ild. Et Kraftigt Stød fik jeg i højre Skulder. Mellem Ulven og mig laa en sort Stribe som markerede Skudlinien, men Ulven blev staaende og gloede paa Mig. Jeg vilde knække

Bøssen ned for at lade igen, og opdagede at jeg stod med Skæftet i højre Haand og Løbet i venstre.Geværet var knækket! Antagelig har jeg havt Sne i Løbet og Staalet har ikke kunnet taale de Høje Kuldegrader og er derfor sprunget ved det Kraftige Tryk.

Imidlertid, Ulven rejste Nakkehaarene og krængede Læberne opefter. Jeg skiftede Geværløbet over i højre Haans, men Ulven angreb ikke. Den slog en Bue om mig, og travede derefter ganske roligt op over Snefanen, og først da den var naaet op paa Bjerget begyndte den at gø og hyle som det Vilddyr den er.

Jeg havde sat mig for, at jeg vilde have den Ulv, at før eller senere vilde jeg komme den paa Skud. Og nu er jeg fuldkommen slaaet ud. Der er ikke andet at gøre end at gaa ned til Nielsen paa Kap Phillip Broche og se om han kan hjelpe mig paa een eller anden maade. Derfor har jeg i Eftermiddag redigeret en Beretning om Grunden til at jeg tager herfra. Og denne henlegger jeg paa Bordet i Træhuset før jeg gaar herfra. Fint stille Vejr hele Dagen i Dag.

Temperaturen: - 38° Celcius.

Lørdag d. 15ᵗ Januar 1921.

I Forgaars Morgen Kl.9 Formiddag gik jeg fra Alabama Hus. Tog Kurs efter de to Skær i Frozen Bay, og passerede disse en Time senere. Det var nu saa lyst at jeg tydeligt kunde se Højlandet fra Kap Pansch og en Del af Landet til Kap Phillip Broche, men tabte igen Højlandet af Syne Kl.4 Eftermiddag.

Kl.5 passerede jeg 2 Ræver i Sneen. De var sideløbende i Rætning øst-Vest, og vidste at jeg nu befandt mig paa Isen af Freeden Bay. Jeg havde ingen Landkenning, og ingen Anelse om min nøjagtige Position. Kort tid senere mente jeg at se Lys forud, og tog Retning mod dette i det jeg antog det for at være Lys fra et Vindu i Depothuset.

Det viste sig imidlertid at være en Stjerne der steg op over Horrizonten. Hvor lang Tid jeg havde fulgt denne, og hvor jeg i øjeblikket befandt mig, kunde jeg ikke afgøre. Og for ikke at fjærne mig endnu lengere, lagde jeg mine Tæpper, de to Halvdele af min Børse og Thermometeret paa Sneen og gik rundt disse for ikke at fjærne mig fra Stedet. Thermometeret havde jeg medbragt som en Foræring til Nielsen.

Det viste nedtil - 50° , medens det han havde paa Stationen kun viste indtil - 30° Celcius. Paa det Tidspunkt jeg opgav at gaa videre var Temperaturen - 42° Celcius.

Det var Graavejr, - Udsigt til Sne, derfor fik jeg først højt op ad Formiddagen Landkending. Det vist sig at jeg befandt mig paa Freed Bay midt imellem Kap David Gray og Kap Phillip Broche, og havde tatt Kurs mod Claveringstredet.

Kl.var 2 1/2 Eftermiddag d.14 Januar da jeg naaede Depot-huset efter 28 Timers uafbrudt Marsch.

Jeg blev modtaget af Falsøe og Broer Sandberg. Nielsen og Madsen var paa Sporet efter en Ulv, maaske var det min Ven deroppe fra Kap Susi?

Falsøe bød paa Varm Havregrød og Kaffe med friskbagt Brød og derefter bød han mig sin Seng. Dette kom mig godt til Pas, for jeg var Træt.

Gleden over Gensynet af Nielsen og Madsen var gensidigt. Man havde jo saa meget at fortælle hinanden.

Bl. andet fortalte man mig at Kaptajnen havde naaet at komme Tilbage fra Kap Susi til at kunne fejre sin 31 aarige Fødselsdag sammen med Kameraterne.

Umiddelbart derefter var de alle sejlet over til Bass Roch, men efterladt Falsøe og Broer Sandberg hos Nielsen. De

havde været saa heldige paa Overrejsen at findt den Isflage med Telthuset og Proviant i Behold, og transporteret Provianten til Bass Roch.

Det var et Held at jeg kom herned i Gaar, for i Dag raser der en heftig Snestorm.

Temperaturen: - 29° Celcius.

Nielsen var vidunderlig! Med en Jernskrue, en Fil, Hammer og et Bor fik han repareret min Børse saa den blev som ny! Jeg vilde gaa tilbage til Kap Susi igen, saasnart Geværet var repareret, men Vejret tillod det ikke. Det satte ind med en Række Snestorm-dage. Fra den 16' til den 22' Januar havde jeg overhodet ingen Chanse for at komme af Sted, og derefter vilde Kammeraterne at jeg blev indtil Solen kom tilbage.

Den 7' Februar paabegyndte jeg Tilbagerejsen. Nielsen, Madsen og Broer Sandberg fulgte mig til Kysten af Frozen Bay. Her tog vi Afsked med hinanden. Nielsen og Madsen lovede at afhendte mig med Hundeslæde i Maj Maaned.

Hundrede Meter ude paa Isen standsede jeg og saa mig tilbage. De tre Venner stod endnu paa Brinken! der inde paa Land. Samtidig stod Solen op i Syd. Kl. var 12 Middag. En Ravn

DET YDERSTE SKÆR I FJORDEN

FROZEN BAY 7.2.1921.

ISKODSER MED SNEGRAVE

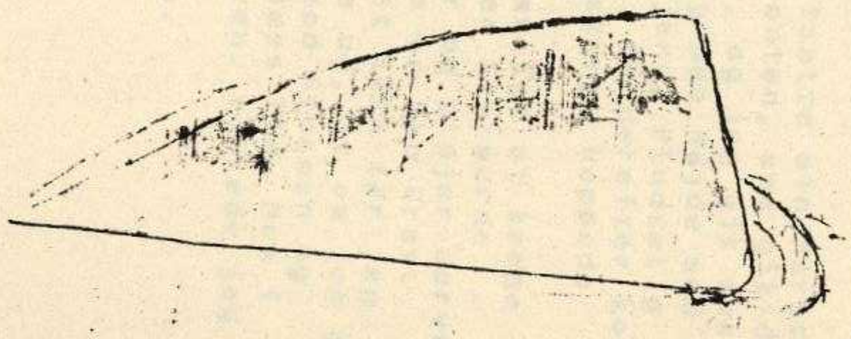

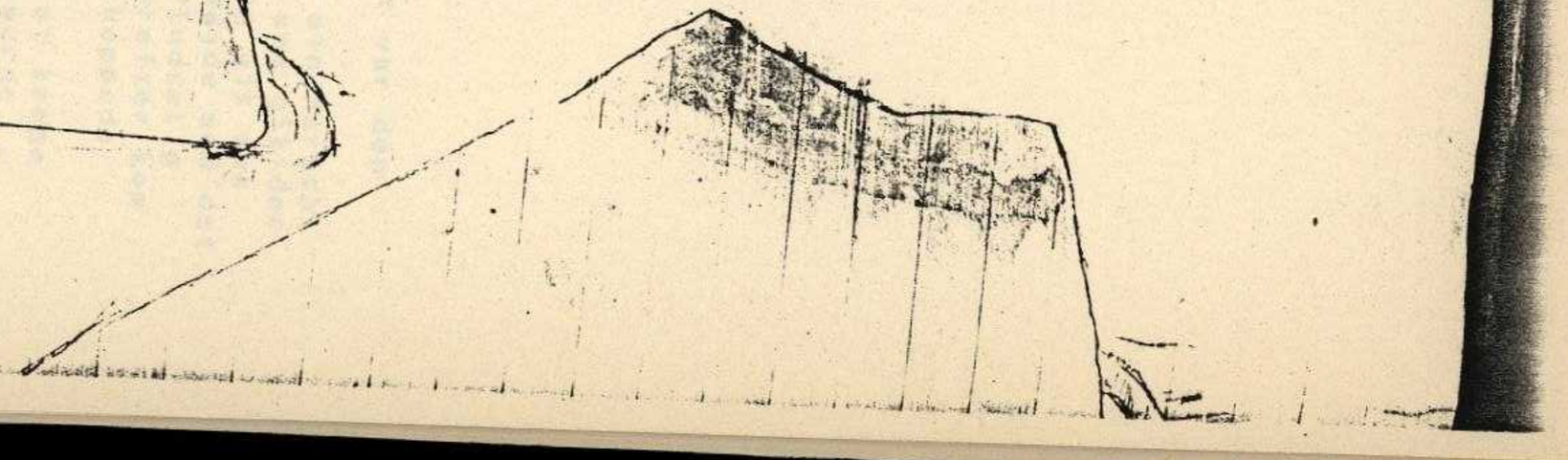

skrøppede op! Ogsaa den bød Solen velkommen. Det var den første Ravn jeg hørte for Aaret 1921.

Jeg vinkede Farvel til Kameraterne og fortsatte min Marsch. Solen blev kun staaende 18 Minutter over Horizonten, saa gik den atter ned. Vejret var fint. Stjernene kom frem, og jeg gik saa hurtigt jeg kunde. Kl. ca 4 Eftermiddag var jeg paa Højde med det første Skar, og jeg kunde skimte Meyersteens Bjerg. Pludselig slukkedes den ene efter den anden af Stjernene. Og derefter kom det første Varsel om Orkanen, - en frossen Sneskorpe hoppede forbi mig.

Og saa kom Uvejret! Det var mig faktisk Umuligt at kæmpe imod. Til alt Held faldt jeg i en Snegrav. Under Stormerne snurrede Vinden omkring de fastfrosne Isskodser og pløjer derved Sneen op saaledes at der rundt Isskodser dannes en dyb Grav. Hernede var Læ for Stormen, men længe varede det ikke før jeg følte Kulden. Jeg rystede af Kulde. Jeg regnede ud, at om jeg gik foroverbøjet, vilde jeg kunne stride mig frem mod Stormen og saaledes naa frem til min Hule i Løpet af en Times Tid. Men i samme øjeblikk jeg fik Overkroppen over Snegraven. tumlede jeg atter tilbage.

Det vilde være den visse Død at gaa videre.

(90)

Med mine Bælgvanter gravede jeg en Hule ind i Snegravens Veg, og da denne var stor nok til at jeg kunde ligge derinde, lagde jeg mine Tæpper som underlag. Og for ikke at falde i Søvn, bankede jeg mine Hænder og Fødder for at holde Varmen.

Først næste Dag ved 11 Tiden standsede Snestormen. Jeg havde da Forfrysninger i begge Haandled,- der hvor Ærmerne hører op og Vanterne begynder.

Lemmen der tjente mig som Indgang mtil Hulen, var sperret af Sne. Jeg maatte først hen til Træhuset efter en Skovl, og grave mig Vej ind til mit Sovekammer.

Hvor jeg var Træt! Rent ud sagt; jeg følte mig elendig og ønskede at jeg var blevet hos Kameraterne dernede. Jeg vilde Tænde Lampen,men Tændstikkerne slukkedes øjeblikkelig, saa jeg opgav det og smed mig som jeg stod med Tøjet paa, i Sengen, og faldt straks i Søvn. Hvorlenge jeg havde sovet, ved jeg ikke, men da jeg vognede, frøs jeg saa jeg rystede. Nu kunde Lampen brænde. Jeg fik ogsaa tændt Primusen og kogt Kaffe. Derefter klædte jeg mig af og gik i Seng. Hvor var jeg sløj.

Men da jeg igen vognede, havde jeg Appetit. Et Par Skiver stegt Moskusoksekød, og varm Kaffe gjorde mig godt,

men jag var stiv og ømm i alle Lemmer og maatte tvinge mig selv til at gaa ud selv om jeg mest havde Lyst til at gaa i Seng igen.

Indgangslemmen skulde repareres, - jeg maatte ogsaa hen i Træhuset for at bage Brød. En Omgang med Gramofonen gjorde mig godt! Det bragte mig til at tenke paa noget andet. En lang Spadsertur bragte mig fornyet Energi.

Ulveexkrementer med Moskusoksehaar fortalte mig at den næppe mere vilde komme paa Besøg hos mig, og saa den ikke mere.

Jeg opdagede at jeg havde faaet den eensomme Mands Vaner, - at tale højt med mig selv. Og det var ikke absolut et Blomster-sprog der flød fra mine Læber:

"Og nu sidder den Sprællemand dernede paa Bass Rock og tror at jeg er paa Kap Phillip Broche! Nej, du - mens Du sidder lunt og godt i en oppvarmet Stue -----

Naa hold saa Kæft, John! Du har det som Du selv har ønsket det! --

Selvfølgeligt har jeg det! Jeg skal vise ham hvem der har Evner!--

Jo, men han var nu ellers flink til at hjelpe mig med at gøre Huset i Stand.-

Ja, selvfølgelig var han det!

Men saa hold dog Kæft, Mand! Du maa jo være Idiot, at gaa og tale højt med Dig selv!"

Lange Ture i Omegnen hjalp mig til at tenke

og min Selvmedlidenhed lidt efter lidt forsvandt.

I Midten af April begyndte Snefanen at Smelte. Jeg opdagede det ved at min Udgangsdør faldt ud af Hullet, hvor jeg med Sne havde muret den fast. Den ene Sten efter den anden kom tilsyne, ganske simpelt fordi Solen fordampede Sneen.

I Slutningen af April flyttede jeg atter hen i Træhuset og indrettede mig det lige saa hyggeligt som før.

Gennemsnits Temperatur for April var - 17° Celcius.

Første halvdel af Maj Maaned gik jeg hver Dag til Fjelds for at spejde ud over Frozen Bay, om ikkje Kameraderne fra Kap Phillip Broche skulle komme. Hver Dag indbildte jeg mig at der maatte være sket noget der forhindrede dem i at komme. De kunde være syge, - være forulykkede, - dødsfald. Ja, jeg hidsede mig op i den Grad, at jeg begyndte at forme en Slæde sammen af et Par Ski. Da jeg havde faaet Slæden ferdig, kom jeg i Tanker om der af det lasede Sejldug der hang i Trævler paa Telthuset kunne syes et Segl til Slæden. En Teltstang fik jeg anbragt paa Slæden som Mast. En Bred Fok fik jeg rigget op, og det hele saa ret lovende ud. Om der vilde komme et Par Dage med nordlig, ikke altfor kraftig Vind, skulde det nok gaa.

Den 22' Maj syntes Vejrgudene at vilde opfylde mine Ønsker. Jeg surrede mine Vildtskind, et udstoppet Moskusoksehoved, og en Del Bøger (- en foræring til Nielsen -)og Proviant paa Slæden, satte Sejl og tog Trækrebet over Skulderen og sagde pent Farvel.

Men det gik ikke saa let som jeg havde tenkt mig. Vinden løjede af, og da jeg naaede det første Skar,var det blevet fuldkommen Stille, og selv kunde jeg ikke trække Slæden. For en Maaned siden havde Midnatssolen staaet paa Himmelen alle 24 Timer hvad der bevirkede at Sneen var bløt. Ganske vist havde jeg valgt Natten til min Start, for at benytte mig af at den svage Nattefrost skulle gøre Sneen fastere, men der var ikke andet at gøre end at opgive denne Form for Rejse.

Jeg havde slidt i 8 Timer og kun naaet 1 dansk Mil frem. Og der vara endnu 6 1/2 mil tilbage. Nej, Tak, ikke noget for mig. Jeg lod Slæden staa og gik hjem. Det var Klokken 3 Morgen den 24' Maj.

Temperaturen paa dette tidspunkt var - 1° Celcius.

Jeg havde regnet ud, at naar jeg nu tog mig en lang Søvn, og derefter et ordentligt Maaltid Mad, - kunde jeg naa ud til Slæden paa 1 Time, tage de Skind

jeg kunde bære, og naa ned til Kap Phillip Broche ved en 12 Timers Marsch. Altsaa gik jeg til Køjs.

Klokken 4 Eftermiddag vaagnede jeg ved at nogen bankede paa Døren. Det var Nielsen og Madsen. De var begge Sneblinde, Taarene tøt dem ned af Kinderne. De havde set mit Udspor, men ikke set mit Hjemspor, og frygtede derfor at være gaaet forgæves.

Madsen var den der var mest angrebet af Sneblindhed, og maatte straks til Køjs og have Bind om øjnerne. Dagen efter gik Nielsen og jeg op paa Bjerget hvorfra vi havde en glimrende Udsigt, saa han kunde se langt omkring, - helt til Sabineøen og Bass Rock. Mod Vest laa Hochstetter Voreland og mod Nord Kap Borgen og derefter Is. Is saa langt øjet ragte.

Madsen kom sig ret hurtigt ved at holde sig i den mørke Stue. Han gav et Nummer paa den 3 strengede Violin, og vi morede os kosteligt over den revnede Gramofonplade.

Den 28) Maj gik vi fra Alabama Hus. Vi tog Lasten fra min hjemmelavede Slæde, ogsaa Sejlet, og overførte dette til Hunde-slæden. Der var kun en Hund, de andre 2 Hunde døde i Løbet af Vinteren. Sejlet kom og derfor til god

Nytte. Vi tog Turen i korte Dagsmarscher. Sidste Gang vi teltede var paa det flade Land mellem de to Bugter. Falsøe og Broer Sandberg kom os i Møde paa Freeden Bay. Ogsaa han var angrebet af Sneblindhet, og maatte derfor ligesom Nielsen og Madsen gaa med Solbiller.

Vi kom til Depothuset den 30'Maj Kl. 3 1/2 Eftermiddag. Vi var nu 5 Mand her i Deporhuset. 5 Mand der hver Dag tærede paa Provianten, og da denne i Forvejen kun var beregnet til 2 Mand,maatte Rationerne ytterligere skærpes. Falsøe og Broer Sandberg talte om at da man paa Bass Rock havde bjerget all Proviant fra Isflagen, maatte der være Proviant til et Par Mand mere derovre. Og de tilbød at flytte over til Skibsmandskabet naar Isforholdene tillod det.

Den 9'Juni saa det ud til at der nu var aabent Vand helt over til Bass Rock. Vi gik derfor i Baaden alle 5 og roede derover imod. Det viste sig imidlertid at kun Halvdelen af Distanzen var Isfrit. To danske mil fra Depothuset, - mindt imellem Bass Rock og Kap David Gray,maatte vi hale Baaden op paa Isen og fortsætte til Fods. Heldigvis havde vi Medtaget den mindste Slæde, for det Tilfælde at man derover kunde hjælpe os med lidt Proviant. Vi naaede

Danmarkshavn. Ydderligere traf vi Styrmand Larsen, Jæger Sørensen og Matros Hansen. Kaptajn Hansen var flyttet til Germania Havn.

Haaber Nielsen fortalte os følgende:

"Da der ikke kom Skib derop i Fjor, og Brændselet slap op, maatte Mandskabet paa Fangststationen paa Hvalrosodde nedbryde Huset der siden Danmarksexpeditionen 1907 havde staaet ubenyttet paa Sne.....(???) og transportere dette paa Hundeslæde de 4 Mil til Hvalrosodden og benytte det som Brændsel.

Ved Danmarks Havn Station havde man maatet brænde en Del af Udhusene. I Løbet af Vinteren havde man maattet tilbrings ca. 18 Timer i Døgnet i Sængen for at kunne holde Varmen i Kroppen, og spare paa Brændsel. Paa begge Stationerne havde man kun haft den nedsaltede Laks, fanget sidste Aar, og af og til en Moskusokse at spise. Ved Juletider var Haaber Nielsen flyttet til Danmarks Havn, og Akestrands flyttet herfra til Hvalrosodde.

1/2 Morgen. Bass Rock den 10' Juni Klokken 3

Det forundrede os at finde Pladsen omkring Deporhusene optaget af Slædehunde! Mandskabet laa og sov. Men kom hurtigt op! Den der aabnede Døren, var Haaber Nielsen fra Stationen paa Danmarkshavn. Ydderligere traf vi Styrmand Larsen, Jæger Sørensen og Matros Hansen. Kaptajn Hansen var flyttet til Germania Havn.

Haaber Nielsen fortalte os følgende:

"Da der ikke kom Skib derop i Fjor, og Brændselet slap op, maatte Mandskabet paa Fangststationen paa Hvalrosodde nedbryde Huset der siden Danmarksexpeditionen 1907 havde staaet ubenyttet paa Sne.....(???) og transportere dette paa Hundeslæde de 4 Mil til Hvalrosodden og benytte det som Brændsel.

Ved Danmarks Havn Station havde man maatet brænde en Del af Udhusene. I Løbet af Vinteren havde man maattet tilbrings ca. 18 Timer i Døgnet i Sængen for at kunne holde Varmen i Kroppen, og spare paa Brændsel. Paa begge Stationerne havde man kun haft den nedsaltede Laks, fanget sidste Aar, og af og til en Moskusokse at spise. Ved Juletider var Haaber Nielsen flyttet til Danmarks Havn, og Akestrands flyttet herfra til Hvalrosodde.

Fisker Nielsen døde paa Hvalrosodde af Skørbug den 28' Januar i Aar. I Februar kørte Aa estrand og Jæger Larsen hans Lig til Danmarks Havn. Andkommen hertil, fandt de at Robert Frorup var syg af Skørbug. Han døde den 9' Marts. Begge blev begravede ved Siden af Danmarks Monumentet der var rejst af Danmarksexpeditionen 1908.

Da den sidste Proviant var spist op, og de sidste Pinde brændt, besluttede de overlevende Mandskap fra de to Stationer at søge ned til Sabineøen for at søge Hjælp.

Den 14' April startede de fra Danmarks Havn med 2 Hundeslæder. Jæger Larsen var da saa haardt angrebet af Skørbug, at han paa hele Rejsen, 45 danske Mil, maatte køres paa Slæde. Løs Sne og Isskruinger besværliggjorde Rejsen.

Paa 5 Dage var de kun naaet 5 1/2 dansk Mil frem. Nu blev Slagter Andersen ogsaa angrebet af Skørbug og maatte ligeledes køres paa Slæde. Heldigvis blev Isen bedre. De var ogsaa heldige at nedlægge en Bjørn til Hundefoder, men inden de naaede Kap Berlin havde de kun en Haandfuld Ris tilbage af Proviant, og kun een Hund var i Stand til at trække noget af Betydning. Dertil kom at Aa estrand og Haaber Nielsen ogsaa var saa haardt angrebet af Skørbug, at de kun med Besvær kunde slæbe sig frem. Kun een Mand, H.L.Jensen var fremdeles livskraftig.

Ved Kap Berlin efterlod de al deres Bagage, og kørte

de syge paa de tomme Slæder gennem Claveringstrædet til Germania Havn hvor de fandt Stationen tom. Dog var der lidt Kul, og nogle Daaser Blodpølser som vi havde efterladt. Desværre havde vi, da vi i Fjor forlod Huset, ikke efterladt nogen Beretning. Dette bør man altid gøre. Derfor regnede man med at der heller ikke her havde været Skib, og at vi var flyttet til Depothusene paa Bass Rock!

De mindst syge, Haaber Nielsen og Akstrand kørte til Bass Rock medens H.L.Jensen blev tilbage paa Germania Havn Station for at pleje de haardt angrebne Kamerater, Jægerne Larsen og Andersen. Paa Bass Roch havde man fundet Skibsmandskabet, havde faaet en Last Proviant og Kaptajn Hansen var fulgt med dem tilbage til Germania Havn, og var blevet der, medens Haaber Nielsen med et Hundespand var vendt tilbage til Bass Roch.Falsøe og Broer Sandberg blev paa Bass Rock."

Haaber Nielsen kørte den Del Proviant ud til Baaden for os med sit Hundespand, - og Nielsen, Madsen og jeg vendte hjem til Kap Phillip Broche, hvortil vi ankom den 12' Juni Kl. 4 Morgen. Det havde været en kold Rejse hjem. Ingen Sol.Sne og kold Blæst.
Varm Kaffe og saa i Seng.

Den 7de Juli fandt Nielsen en rustet Blikbox bag Huset hvori det laa et Brev Adresseret til Mr. Baldwins Polarexpeditions, Canada. Brevet, der var skrevet paa engelsk, oversatte jeg for Nielsen og Madsen, og var en Meddelelse fra Kaptajn Halvorsen om Bord paa Depotsskibet "Belgica" dateret 16 August 1901, - at han havde udrusted 2 Huse med Proviant paa Bass Rock, og et Hus her paa Shannon ø, fordi De, grundet paa Ishindring ikke kunde naa op til Koldewey øen

Disse depoter blev udlagte som Basis for Baldwin-Ziegler Expetitionen der imidlertid aldrig blev udsendt. Depoterne blev dog staaende, og kom baade Ejnar Mikkelsen og os til Gode.

Rævejagten indstilledes i April. Bjørnejagten fortsatte lejlighedsvis. I denne Tid er det nærmest Jagt paa Sæler naar disse ligger ved deres Aandehuller paa Isen ude paa Freeden Bay. Ogsaa skindlægning af Fugle, indsamling af Æg til Udpusting.

En Nat var en Bjørn kommet paa Besøg. Sporene viste at den vaar gaaet rundt om Huset, havde stjaalet en død Sæl og slæbt den ned til Strandbredden hvor den var i Færd med at æde den.

Jeg fik den at se da jeg om Morgenen aabnede Døren.

Nielsen og Madsen gik ned og skød Bjørnen medens jeg lavede Morgenkaffen.

En dag saa vi en Bjørn komme ud paa Isen ved Kap David Gray. I Kikkerten kunde vi følge den paa dens Vandring. Et Stykke fra Land standsede den og snusede i Sneen! Stod og tænkte sig om, men fortsatte sin Vej med Kurs mod Pendulumøerne. Vi fulgte den stadig i Kikkerten. Næsten kommen ud af Syne standsede Bjørnen, svajede med Forkroppen, som Bjørne har for Skik, og vendte saa om og fulgte sit eget Spor tilbage til Kap David Gray hvor den havde staaet og snuset til Sneen. Nu begyndte den at grave med For-lapperne i Sneen, og halede noget op af Sneen, for saa at begynde at lege med dette. Tog det i Munden, kastede det i Vejret,greb det, trillede sig rundt i Sneen og saaledes fortsatte den en Tid. Lod saa Tingen ligge i Sneen, og fortsatte sin Vandring saa langt vi kunde følge den i Kikkerten.

Det vjste sig senere at være en Stump Sælskind den havde leget med.

En Dag kom en Flok Moskusokser paa Besøg. Madsen tog et Billede af dem med sit Kamera. Desværre blev det overbelyst og utydeligt.

Vi vidste at Thorshanen ynglede i en Ferkvandsdam paa Fladlandet. En Dag - 27' Juli - gik jeg langs

Stranden til Smeltevandsdammen paa Lavlandet. Jeg var ogsaa heldig at faa et Par gamle Thorshaner og paa tilbagevejen gik jeg op over Højlandet, og da jeg ikke regnede med at træffe noget at skyde paa denne Strækning, havde jeg ikke ladet Geværet.

Da jeg var naaet saa nær at jeg kunde se Huset nede ved Stranden, rejste der sig plutselig en Moskusoksetyr ca. 15 Meter fra mig. Tyren gav mig ikke Tid til at lade. Øjeblikkelig gik den til Angreb. Min første Tanke der fløj mig gennem Hovedet var at naar Dyret var mig nær nok, at kaste den Geværet i Hovedet og springe til side og saa søge Dækning bag en Sten.

Men Tyren stemmede plutselig Forbenene i Jorden og blev staaende ca. 3 Meter fra mig. Og der stod vi saa og gloede paa hinanden. Nu var der ikke andet at gøre end at blive staaende. At give sig til at løbe nu, vilde være Galskab. Der var "Mord" at læse i dens øjne, men lidt efter lidt begyndte dens Blik af flakke og se til Sidene. Med langsomme Bevægelser uden at tage Blikket fra Tyren, knækkene jeg Geværet ned og stak en Kugle i Løbet. Tyren drejede nu af til Siden for at gaa forbi mig. Derved fik jeg Lejlighed til at give den Kuglen. Absolut dræbende.

Nielsen og Madsen havde iagttaget Optrinnet nede fra Huset, og kom Løbende med deres Geværer, men da

gaaet ov... Højlandet
var slaaet Læk.
De hvilede sig medens
den følgende Dag - Torsd
fra Kap Phillip Broche. V
de os klar til Rejsen, og først
August ved Middagstid gik vi
i vor egen

var Dramaet heldigvis overstaaet.
Oksen var en gammel Tyr, udskildt fra Flokken af unge Kræfter. Det gør ingen Skade paa Vildtbestanden om en saadan Tyr gaar i Suppegryden.
Den 15' August Kl.6 Morgen blev vi vækkede ved at der blev banket paa Døren. Det var Styrmand Larsen, Falsøe og H.L.Jensen som stod derude. De var kommet for at hente os.
De fotalte at den danske Stad havde laanet Kompagniet en Sum til Køb af nyt Skib, "Teddy" hed det, og til udrustning for at eftersøge os. "Teddy" blev ført av Gustav Thostrup som førte "Dagny" paa Oprejsen 1919. For Øjeblikket laa det forankret ud for Hansabugten, og havde ligget der den sidste Maaned, men havde ikke kunnet naa videre grundet paa Ishindring. Nu havde disse 3 Mænd meldt sig firvilligt for at hente os. Alle Kameraterne var raske og om Bord paa "Teddy".
De havde slæbt den norske Ispram paa Land paa Lavlandet, og gaaet over Højlandet til Kap. Phillip Broche, fordi deres Pram var slaaet Læk.
De hvilede sig medens vi gjorde os klar til Rejsen, og først den følgende Dag - Torsdag den 16' August ved Middagstid gik vi fra Kap Phillip Broche. Vi sejlede i vor egen

Baad langs Kysten til hvor Isprammen laa, og lod vaar Baad ligge.
Det tog os nøjaktigt 30 Timer at naa "Teddy's" Ankerplads i Pendulumstrædet, og vi stod det i et Stræk, men vi var ogsaa godt trætte da vi naaede frem. Vi blev budt Velkommen af Kaptajn Thostrup, som overrakte mig et Brev fra Hrr. Manniche, - det eneste Brev der var til mig.
Ombord var Kameraterne fra de to nordlige Stationer, nu helt raske, kurerede fra Skørbugen. Journalisten fra Berlingske Tidende, Hrr. Cand.jur. Kaj Dahl og Peter Tuleu , - en ganske ung Mand der skulde landsættes paa en Station ved Kap Hold with Hope, udlagt af Kaptajn Hansen aaret forud. Her skulle han være sammen med Broderen.
Isankeret blev tager ind og vi stod ned mod Germania Havn. Der blev Madsen sat i Land sammen med vor Hund "Dragonen" der atter kom tilbage til sit gamle Hjem.
Forrige Aar havde Kaptajn Hansen Udlagt 3 Fangststationer ved Kap Hold with Hope. Blandt Mandskabet kan nævnes Stjernebo der var forhyret som Matros paa "Dagny's" Oprejse 1919, og Kunst maleren Tuleu som skulde landsættes her.
Jeg imidlertid leste kort Manniches Brev, der lød som følger:

1) Berlingske

Hrr. Jæger John Petersen,
Germania Havn Station,
Østgrønland.

Ved at ordne Deltagernes Breve, ser jeg at der intet Brev er indsendt til Kontoret under Deres Adresse, og da jeg ved, fra egen Erfaring hvor velkommen et lille Kvæk herhjemmefra den saakaldte Civilisation er under slige Forhold under De lever, tillader jeg mig, trods min Travelhed ved "Teddy's" Klarering at skrive dette Brev til Dem. Jeg beder Dem modtage det i Forvisning om at det kommer fra en Mand der baade forstaar at værdsætte Deres Arbejde i Kompagniets Tjeneste, og som Erfaringsmæssig kan tale med om saavel Glæden som Savnet og Anstrengelsene der knytter sig til Livet i arktiske Egne.

Under vort forholdsvis korte Samvær i Sommeren 1919, blev jeg, om ikke fuldt ud, saa dog ret godt fortrolig med Deres Karakter og Evner, og ved

Afskeden stod det mig klart, at De vilde blive det Selskab, hvortil De saavel som jeg selv har knyttet os, en god Mand.

De har set Dem adskilligt om i Verden, har lært mange mennesker at kende, og indhøstet Erfaringer, baade om godt og ondt. De har Sans for Dyrelivet, og dettes mangehaande Foreteelser. Dette betvinger den dygtige Jæger og samtidig Respekt for den levende Natur. Legemlig er De udrustet med skarpe Sanser, og et sundt, hærdet Legeme ligeledes Egenskaber, der sikkert er kommet Dem selv og Deres Fæller til uvurderlig Nytte deroppe i det kolde Nord, vel ikke mindst under den unormale Situstion - "Dagny's" unormale udeblivelse, kan have bragt Dem i.

Jeg tror kære Hrr. Petersen, at De har været Deres Station en god Mand - en trofast Kamerat for Hans Nielsen og Falsøe. Jeg tør dristigt paa Forhaand sige Dem Tak derfor ikke alene paa egne men ogsaa paa hele Bestyrelsens Vegne. Gennem Andre, og navnlig gennem mine Bekendte paa Lolland har jeg i fuldeste Maal faaet min Opfattelse bekræftet.

Naar Deres Familie ikke har sendt Kontoret noget Brev til Dem, maa jeg antage at der foreligger bestemte Grunde derfor.

(106)

Om Deres Kærestes Skæbne kan jeg ikke udtale mig bestemt, men jeg vil dog ikke ved denne Lejlighed undlate at antyde at jeg i Fjor hørte at hun var død. Hvorfor eller fra hvem, kan jeg i øjeblikket ikke afgøre. Jeg haaber dog at dette Rygte intet har paa sig! I modsat Fald bevidner jeg Dem min Deltagelse.

Om Forholdene her hjemme og i den store Verden, vil Kaptajn Thostrup kunne berette. Tidene er vanskelige - overordentlig vanskelige tør jeg sige! Arbejdsløsheden er stor og Pengeknaphed spores overalt. De kan tro det har været vanskeligt at holde Østgr. Kompagni over Vandet.

Aktionærene vil jo gerne se lidt Resultater før de atter punger ud. Heldigvis har Staten givet os et rentefrit Laan. "Teddy" er vist en god Skude, og i Kaptajn Thostrups Hænder føler jeg mig overbevist om at den naar frem hvor den skal.

Ængstelse over "Dagny's" Udeblivelse er selvfølgelig stor overalt! Maatte gode Tiender snart komme os i Hænde. Vi sender nye Folk derop, flinke og vistnok ogsaa dygtige unge Mænd. Jeg beder Dem om at dygtiggøre disse i Deres Erfaringer. Lær

dem Metoder saavel indenfor Jagten som Rævefangstens Omraade. Ligeledes anmoder jeg Dem om saa hyppigt som muligt at demonstrere Skindlægning af Fugl og Præparering af Æg.

Jeg tror det vilde være Kompagniet til stort Gavn om De paatog Dem som Leder at een Station, at forblive endnu et Aar deroppe! Man skulde nok vide at paaskønne dette, ogsaa rent pehuniart - Kaptajn Thostrup har som sagt Fuldmagter i et og alt! Tal fornuftigt og indgaaende med ham om Tingene.

Og lev saa vel! Bevar Deres Sindsligevægt og benyt fremdeles Deres Evner og Kræfter, som Deres Samvittighed tilsiger Dem. Bestyrelsen sender Dem og Deres Fæller venlige Tanker og sin bedste Hilsen,

Deres forbundne

A.L.Manniche.

ZoolHave vil gerne have nogle levende Dyr, navnlig Fugle som maager,kjærer etc.etc. De vil nok gøre lidt i den Retning.

Kaptajn Thostrup kaldte mig ind i sin Kahyt og spurgte om jeg havde tænkt over Hrr. Manniches Brev og tilbud om at blive i Grønland endnu et Aar,

og jeg svarede at jeg havde bestemt mig for at tage Hjem, og begrundede det saaledes:

"Paa rejsen herop 1919 ansaa Manniche mig for at være den mest forkerte Mand han havde faaet herop. Ved hans Afrejse herfra til Danmark, tilbød han mig forlenget Kontrakt. Og da jeg ikke vilde modtage dette, lovede han, at om jeg naar Skibet kom igen 1920 havde bestemt mig for at blive, skulle Kaptajnen være bemyndiget for at forhandle med mig.

Men da "Dagny" kom igen 1920 udtalte Kaptajnen at han havde Ordrer til at tage mig med hjem, - at der ikke var Brug for mig heroppe og antydede at jeg ikke havde "Evner" til dette.

Imidlertid har Hrr. Manniche haft lejlighed til at undersøge mine Forhold derhjemme, og vel vidende at Kompagniet staar paa Falittens Rand! søger han efter et Halmstraa for at redde Stumperne i Land. Først smører han mig om Munden med Honning, dernæst minder han mig hvad jeg derhjemme har tabt, og siger mig omtrent med aabne Ord, at jeg intet kan opnaa derhjemme. For at slutte med at jeg er den eneste Redningsplanke for Kompagniet."

"Jeg har," sagde Kaptajnen, "Fuldmagt til at underskrive og bifalde et hvilket som helst Krav De maatte stille, og jeg

personligt havde tenkt mig at benytte Dem til at tage op til Danmarks Havn, Hvalrosodde og Kap Phillip Broche og hente den Fangst der er efterladt der. Desuden vilde jeg føle mig beroliget ved at vide Dem sammen med den unge Mand der skal landsættes her!"

"Det østgrønlandske Kompagni bør ikke betragtes som en Barnehave",sagde jeg. "Og efter 2 Aars Ophold heroppe tror jeg ikke at jeg egner mig som Barnepige".

Hjemme paa Kontoret var jeg en Dag beskeftiget med at efterse de Skind vi havde med hjem fra Shannonøen. En af Bastyrelses-medlemerne og dennes Hustru kom paa Besøg. Fruen som var interes-seret i Skindene, blev paa Lagret medens hendes Mand gik ind paa det indre Kontor.

"Min Mand fortalte mig i Aftes om en Mand der i 9 Maaneder har boet ganske alene for sig selv! Kender De ham?" spurgte hun.

"Ja",svarede jeg,"jeg kender ham særdeles godt".

"Sig mig", sagde hun,"Er han ikke saadan hvad man siger, lidt til Siden af?"

"Nej, det har jeg aldrig mærket paa ham".

"Jamen De vil da ikke bilde mig ind", svarede hun," at en

Mand ved sine fulle "fem" vil gaa op i ødemarken og blive boende der ganske alene for sig selv!"

Hendes Mand kom ud fra Kontoret, og Fruen sagde henvendt til ham:" Ja, Carl, Vi taler om den unge Mand Du fortalte om i Aftes der boede saa lenge alene. Hrr. Petersen kendte ham godt".

"Ja,"svarede Manden,"Det er jo Hrr. Petersen selv!"

Fruen rødmede helt op til Haarrødderne.

"Men Gud,"udbrod hun,"daa staar jeg her og siger at De ikke er rigtig klog!"

Jeg skyndet mig at sige at hun ikke var den første der havde fortalt mig dette. - Hvor havde hun dog et par dejlige øjne! De smukkeste jeg indtil da havde set.

Angaaende Mineralet jeg i sin Tid Fandt paa Fastlandet udfor Claveringstrædet, saa var der herom delte Meninger:

Kaptajn Thostrup sagde: "Det var godt gjort at De ved Skibbruddet vadene ned gennem Vandet i Kahytten for at redde det".

Manniche sagde:"Er det noget at tage med hjem! Havde der endda været en Guldmine".

Grosserer Møller sagde:"Gaar De til Grønland igen, bør De studere Geologi".

Og Kaptajn Hansen sagde: "Hvorfor har De ikke givet det til mig? Det var mig der skulde have afleveret det Kompagniet, da det var mig der var Lederen".

Men hvad Mineralet virkeligt bestod af, faar jeg aldrig at vide.

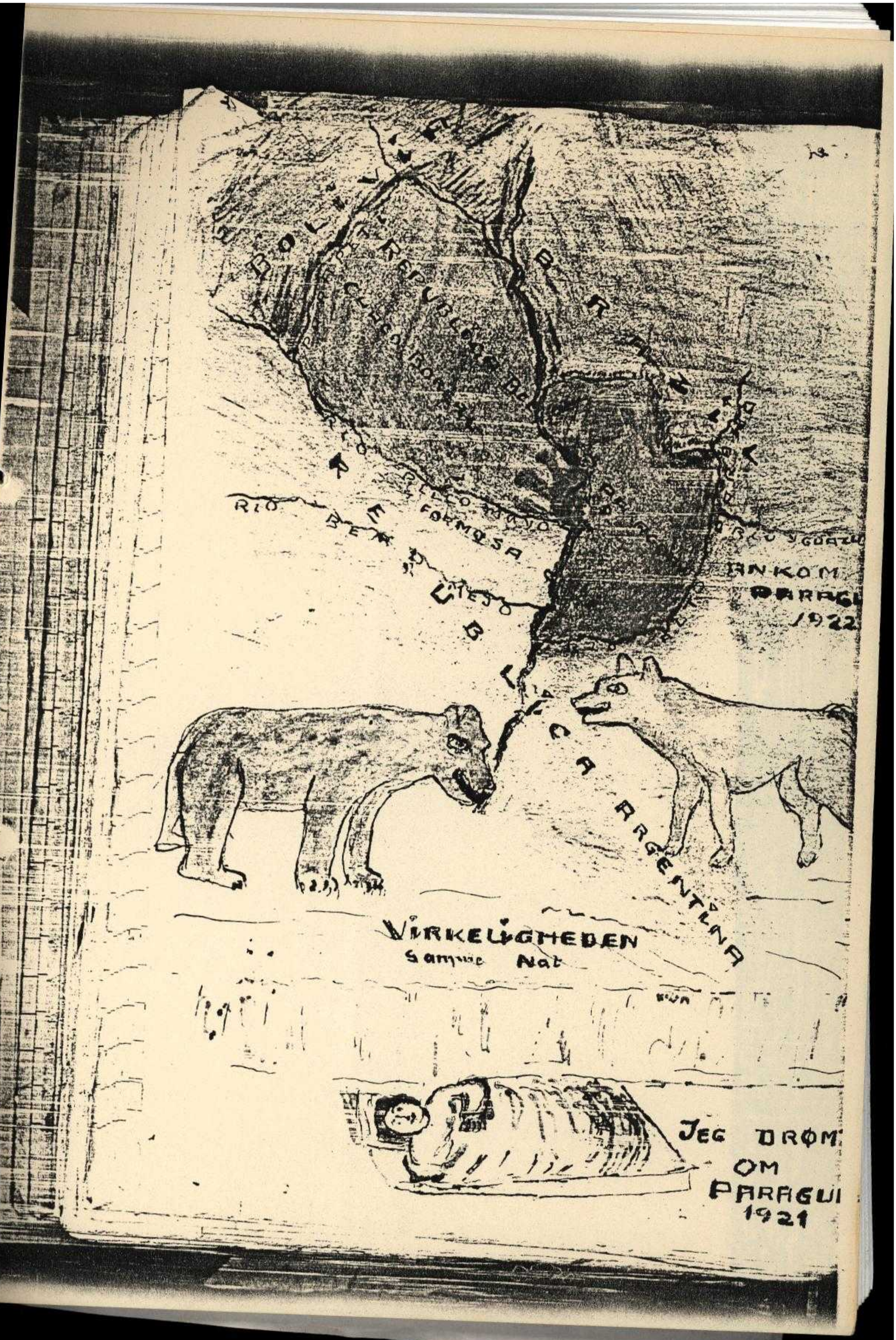
BOLIVIA
RIO PILCOMAYO
FORMOSA
RIO BERMEJO
CHACO BOREAL
CHACO AUSTRAL
PARAGUAY
RIO PARAGUAY
RIO VERDE
RIO PILCOMAYO
RIO BERMEJO
LA ARGENTINA
VIRKELIGHEDEN
Samme Nat
1921
JEG DRØM
OM
PARAGUI
1921

Del III.

Vanleg trykk og vanleg papir.

Nb: Nargendringane som er påteikna. Dei må rettast under setjinga.....

Stundom må eg smila med meg sjølv, med eg les dagboka. Så typisk for han dette: "Bedre at være alene! Man slaas ikke med sig selv!" Han vart ein einsam ulv der oppe.

Sjølv etter at han fekk si kjære Erna til Paraguay og fekk familie, vart krinsen rundt han aldri stor. I alle fall ikkje i dei åra eg kjende han. Det var nokre få, gode vener. Helst av skandinavisk opphav.

Og han snakka ikkje mykje om sine eigne "bedrifter". Derfor gjekk det lenge før eg fekk vita om "Johnny Walker" og tida på Grønland.

Det undrar meg kor aggressiv han synest vera, stundom. Særleg i møtet med autorietetar som har ei "overfrå- og ned-haldning". Då stod han på sitt, uansett. Kvifor?

Åra hadde vel slipt han, då eg kom inn i biletet. Me har vel alle vore meir radikale i yngre år?

Kanskje desse draga ved han kom frå konflikter som hadde vore i åra som låg bakom. Mindreverdskjendsle? Ting frå barndommen?

Eller kanskje frå det faktum at det låg ei han hadde kjær på eit sanatorium. Ei som var borte då då Mannicke skreiv brevet som nådde han og han stod på heimreis etter to år der oppe. Mannicke skriv (s.106): "Om Deres Kærestes Skebne kan jeg ikke udtale mig bestemt, men jeg vil dog ikke ved denne Lejlighed undlate at antyde at jeg i Fjor hørte at hun var død".

Dagbøkene fortel litt meir, men det skal få liggja. Kvifor skal me vita alt? Kanskje dei spørsmåla som ikkje får svar, kan vera dei mest verdfulle for oss, når alt kjem til alt?

Like pirrande for interessa hjå meg, var alle dei namn på stader og tidlegare ekspedisjonar som han trekte fram. Kunne eg finna noko ut om dei?

Eg starta opp med å kontakta norsk polarinstitutt, og fekk eit hyggeleg brev tilbake. Dei sende meg ein del stoff og lova å hjelpa med det dei kunne.

Eg fann mangt, og fekk ein heil del ting i tilknytning til det dagboka hadde fortalt meg. Ting som kunne gjera ting han skreiv om, lettare å skjøna. Til dømes fann eg i G. Isachsen: "Norske fangstmænds færder til Grønland" på sidene 226 og 227 om kva båtar som hadde vore der oppe i området i den tida Johnny Walker var der.

I 1919 var der tre norske båtar. Ein av dei var "Sælbarden" av Ålesund. Ein båt med kombinert seglføring og 24 hestars motor. Ført av Paul A.Lillenes som var ein av eigarane, og busett på Tjærvåg på Sunnmøre.

Eg meinar å hugsa han nemnde denne båten. Men han ville ikkje seia at det var dei som hadde stole klokka hans. Det kunne og vera andre løysingar på forsvinninga. Derimot var det sansynleg at det var dei som skremde hundane, - og kanskje skaut eine. Var det ein måte å visa mishag med at danskane hadde kome inn i eit område som dei norske fangstfolka meinte var sitt?

På side 31 og 32 i dagboka skriv han om dette.Men eg undrast: Korleis kunne riflepatronene vara stempla Ålesund 1919 ? Eg visste ikkje om våpenproduksjon der oppe. Og så kunne Polarinstituttet gjeva den enklaste forklaringa av verda: Det vanlege den tida var at ein ikkje kjøpte ferdige skot, men ladde sjølv. Og då vart det vanleg at ein og stempla partonene. I brevet vert det referert eit utsagn av geolog Thore S. Wisnes: " Våpenhandlere ladet opp patronene på nytt, og ofte stemplet de dem. Særlig var dette alminnelig med Remington-patroner".

Og når Johnny Walker avsluttar dagboka si med: "Men hvad Mineralet virkeligt bestod af, faar jeg aldrig vide", tenkjer han på det mineralet han har omtalt på side 41. Om det skriv Reidunn Lund i Polarinstituttet, også med referanse til T.S. Wisnes:

"De geologiske forholdene rundt 74,5 grader består bl.a. av sedimentære lag som kan inneholde lag av kullskifer. I slike områder er det ikke uvanlig å finne mineralet svovelkis, FeSr, en blanding av jern og svovel. Det er et hårdt metall som kan ripe glass".

Dermed skulle det vera avklåra.

Kap.2.

Men kor langt tilbake i tid kan ein finna opplysningar om dette området? Kunne eg finna nokre av dei pennestrøk som var skrive om dette før?

Eg fann både til å lesa og tenkja gjennom. Her er litt av det:

Helge Ingstad skreiv ei bok som heitte: "Landet under leidarstjernen" (Gyldendal 1959). Leiarstjerna, var eit gammalt namn på Polarstjerna. Landet var Grønland. Opningssitatet hans er frå Sturla sitt kvad til Håkon Håkonsson då Grønland i 921 hadde vorte ein del av Noregsveldet:

" MOT NORD I HADDE HUG Å ØKE
EDERS VELDE OVER KALDE HEIMEN;
DETTE GLEDER GODE MENN,
KONGE UNDER LEIDARSTJERNEN."

På side 386 i boka, har han eit gammalt kart over Noregsveldet. Ei avmerkt stripe godt nord for Kapp Farvel og Gardar, kjem opp i det området dagboka fortel om. Lenger sør på kysten av Austgrønland, står det: " Land oppdaget av nordmenn og islendinger, og delvis utnyttet".

Me veit at på sør-vestsida av Grønland låg busetnaden, "bygdene". Austanfor vart det kalla "ubygdene", eit ord som vel skulle tyda på at det var lite eigna til å byggja og bu på.

Men dei trudde det var fastland, fortel Ingstad. Han fortel eit gammalt sagn der mannen Hall gjekk landevegen frå Grønland til Noreg. Han leidde med seg ei geit, og levde av geitemjølka på turen!

Men mest var kysten kjend for ulukker og forlis.

Torgils Orrabeinfostre var ein av dei som forliste der, men kom frå det med livet. Han var islending, men med ætt og farsarv her frå den fjorden eg ser ut over. Han kom for å krevja arven sin. Med han var her, vann han seg vener. Ein av dei var Eirik Raude som rådde han til å reisa til Grønland.

Derfor drog han så ut frå Island og vestover, med familie og trælar og det som skulle til for å slå seg ned i eit nytt land. Då dei forliste på Austgrønland, berga dei folket, skipsbåten og ein del ting. Dei greidde å få opp hus før vinteren kom, og berga seg så nokonlunde. Men då isen ikkje gjekk opp neste sommar og ein ny vinter kom, kom og sjukdom og trengsle. Med nauda stridde dei vinteren.

Men før dei kom seg sørover til folk, gjorde trælane opprør ein dag Torgils og mennene hans var i fjellet. Dei drap kona til Torgils, og sette ut med skipsbåten og det dei hadde stole.

Heime att sette Torgils etter, i ein båt dei fekke laga seg av drivved og skinn. Begge båtane kom til folk, og Torgils fekk hemn over trælane sine slik tida kravde det.

Eit av dei eldste namna me kjenner frå denne delen av Grønland, er Gunnbjørnskjær. Ingstad seier at nordmannen Gunnbjørn Ulvsson kom av leia i 870 og fann land. Dette var det Eirik Raude sigla etter då han fann denne verda si største øy.

Olav den heilage hadde ein søsterson som reiste mot Grønland. Han misste livet der aust på kysten. Han heitte Finn Fegin, og omkom med alle som var i båten. Olav bad ein grønlending som kom til Noreg, og å finna slektningen hans og få han i vigsla jord. Grønlendingen greidde dette. Han gjorde fleire ferder, og fann fleire. Av dette fekk han namnet Lik-Lodin.

I 1124 omkom nordmannen Arnbjørn der med alle sine reisefeller. I 1189 forliste presten Ingemund Torgeirsson der. Alle omkom, men presten hadde skrive sogan deira på vokstavler som låg attmed liket hans då dei vart funne i hola dei hadde søkt ly.

Einar Torgeirsson forliste omlag samstundes. Nokre av skipsmannskapet prøvde å gå over innlandsisen og vest til bygdene. Dei omkom. Men dei andre greidde til slutt å koma seg til folk og verta berga.

Så seint som i 1285 vart det oppdaga nytt land frå Island. Det vart kalla Nyland og Dunøyane. Etter reisetid og retning, meiner Ingstad at det må ha vore ein del av kysten av Austgrønland som ikkje var kjend før.

Av kjende namn ellers, er Krossøyane, Berufjord og Finnisbu. I Berufjord hadde domkyrkja retten til kvalfangsten, og på Krossøyane hadde ho retten til isbjørnjakta. At dette kan ein gå ut frå at der var normal jakt i området, også for andre.

Isbjørnjakt var velkjend. Torgils, som eg før har nemnt, drap ein isbjørn som drap bufe i "bygdene". Han kunne då krevja inn "skotpremie" etter den skikken som var då, fortel Ingstad. I tillegg var det vanleg å jakta på kvalross, sel, rev og rein. Ingstad meiner og at "sauene" dei jakta på på Grønland, var moskusar. Ville sauer var der truleg ikkje. Derimot vart eit hovud av ein slik grønlandsk "sau" sendt til Noreg. Det vart stilt ut i ei kyrkje, noko som eit vanleg sauehovud ikkje hadde vorte.

No er det "sauehovudet" borte. Sameleis er skinnbåtar og anna dei tok med heim frå den store øya i vest, og hengde i kyrkjene sine.

Ingstad fortel om Audun som reiste til Grønland og der brukte "alt han åtte" for å kjøpa ein levande isbjørn. Denne fekk han med seg til Noreg ved høve, og gjekk i land på Møre. Derfrå gjekk han til Hordaland, og tok deretter vegen austover og sørover inne i landet.

På turen møtte han Harald Hardråde og fortalde norskekongen at han skulle til Danmark til kongen med isbjørnen. For underleg, både fordi Grønland var norsk land, og fordi venskapen mellom kongane den gongen, ikkje var så stor.

Men Audun kom til København med bjørnen, og kom att med skip og rikdom han hadde fått i byte, sagdest det.

Ingstad seier at kanskje dette var opphavet til sagnet om "Kjætta på Dovre"? Eller kanskje me kan undrast på om dette var grunnen til at Danskane vart så lystne på Grønland at me ikkje fekk det att saman med fridomen vår mange hundreår seinare?

Dei norrøne innbyggjarane hadde kontakt med "innfødde" på øya. Det kalla dei "skrælingar" slik som dei og kalla indianarane i Amerika. Eit anna namn var "troll" og "trollkvinner". Desse vart ofte drepne av inmigrantane. Truleg var der og fredelege kontaktar.

Då Amdrup vitja munningen av Scoresbysund under ekspedisjonen sin i 1898-90, fann han under utgravingar på eskimobuplassar to ting som tyder på kontakt med norrøne folk. Det eine var ein kam med eit maltesarkors på. Slike kors vart mykje brukte i den tida i "bygdene". Han fann og eit nålehus med to vanlege kors på.

Korset er eit element som ikkje er med i eskimokunst, og må ha kome gjennom handel, eller kanskje restar etter skipsforlis i området. Men sjangsen er der og for at dei eskimoane som budde der, hadde hatt bytehandel eller annan fredeleg kontakt, og slik hadde vorte eigarar av tinga.

Då eg gjekk i skulen, lærde me at det var under svartedauden at kontakten mellom Noreg og Grønland stogga. Me fekk til og med høyra at dei nordiske ætlingane der borte hadde døydd ut, med dei speida etter båtar frå Noreg som kom med varer dei trong.

Dette går Ingstad i mot. Av dei teoriar om grunnen til at den norrøne busetnaden døydde ut som han stiller opp, vil eg her berre ta fram den om krigshandlingar og drap.

Særleg engelskmennene hadde røva og herja der oppe. Son til Hans Egede fekk ei slik soge frå eskimoane i hans tid. Der var og ein traktat mellom den engelske og den danske kongen der trælane som hadde vorte tekne, skulle verta sette frie.

Så engelskmennene var gode arvtakarar etter våre vikingforfedre.

I alle fall var Grønland kjend som land lenge etter svartdauden. Danskekongen Erik av Pommern klaga til den engelske kongen Henrik den VI om ulovleg handel på Grønland. Det var danskane som hadde retten på den handelen.

Men tyskarar og andre var og i farvatnet. Dei dreiv fiske og fangst. Viktigaste handelsvara var tørrfisk, men elles anna som kunne kjøpast og seljast.

Omlag 1500 reiste portugisaren Gaspar Cortereal til Grønlands austkyst. Han drog seinare til vestkysten og teikna til slutt eit kart som viser utruleg god kjennskap til dei faktiske tilhøva.

Omlag samstundes, seier Ingstad, at engelskmenn dreiv handel med folk på Gunnbjørnskjær. Han meiner staden låg i Angmagssalik, tvert for Island.

Fleire tyske båtar var ved Grønland, meir eller mindre friviljug, rundt 1540.

Kap. 3.

Eg fekk og i hendene ei perle av ei bok, utlånt av universitets-biblioteket i Tromsø. Tittelsida sa: "THE GERMAN ARCTIC EXPEDITION OF 1869-70, and NARRATIVE OF THE WRECK OF THE "HANSA" IN THE ICE. By captain Koldewey, commander of the expedition, assisted by members of the scientific staff. with numerous woodcuts, two coloured maps, two portraits on steel, and four chromo-lithographic illustrations". Boka var omsett til engelsk av rev. L. Mercier og utgjeve av H.W.Bates, "assistant secretary, Royal geographic society". Utgjevaråret var 1874.

Ei uvanleg bok. Eit ekstra samleobjekt fordi Roald Amundsen hadde skrive sin autograf på skrå over tittelbladet. Eg har knapt vore så oppglødd over noko bok utenom Bibelen, som over denne. Og oppglødinga heldt seg - til eg midt i ei spanande isbjørnjakt på side 98 misste heile samanhengen. Neste sida var 113! Det gode gått i surr under innbindinga! Mange sider mangla!

Men trass dette: Her var illustrasjonar som ein diverre ikkje finn liknament til i dag. Og dei to kapteinane, i ståltrykk, som det var pengesetlar trykkeriet arbeidde med. Fine bilete var av dei to båtane dei førde, og som etter planen skulle vera i fylgje under ekspedisjonen.

Her fann eg her mange ting som dagboka hadde gjeve glimt av.

det

Koldewey førde "Germania".På turen oppover til Grønland gjekk alt som planlagt. Men då dei kom inn i isen, kom båtane fråeinannan på grunn av feilsignalisering. Dei fann kvarandre heller ikkje att. Slik kom dei til å føreta undersøkingane sine kvar for seg.

Mykje av informasjonen frå "Germania", har paralellar til Johnny Walker si dagbok. På side 41 i dagboka stod det om steinkolet " i en Dalsænkning ut mod Claveringstrædet". Det var i dei "beste for" fann "nogle gyldne smaaklumper. De krystaliserede og lignede de Kandisklumper min gamle Bestemoder tog i Munden naar hun drak Kaffe". I boka frå Germaniaekspedisjonen står det at dei fann mykje kol i sandsteinen på sørsida av Kuhn-øya. Dette er noko lenger nord enn det Johnny Walker oppgjev for funnet sitt.

Etter det eg kan kalkulera det til på dette grove kartet, skulle eg tru skilnaden var ein halv grad. Kanskje er det to sider av same berglaget som då må gå tvert over Kap. Borlose Warren.

Elles er her mangt som samsvarar med minneboka. På side 71 er det snakk om reisdyrhorn og ruinar av eskimobusetnad.Johnny Walker undrast på kven som drap reinen. Kvite eller eskimoar, eller begge i lag?

Germaniaekspedisjonen skriv og om reindyr her. Dei kan fortelja mykje meir om eskimohusa som var nok i mykje betre stand den gongen. Og så samla dei inn bruksting og ymse anna, for å stilla det ut i musea i Europa. Dei fortel om døde som låg i "kross og krok", dvs. spreidde utover på golv og briskar.

Døydde dei av forgiftning? Av overfall? Eller sjukdomar som dei ikkje hadde ein nedarva immunitet mot? Matlagera hadde vore fulle, så dei svalt ikkje i hel.

Eg veit ikkje om det dei tok til Europa, kunne gjeva svar på spørsmåla ved nærare gransking. Men i alle fall er det sikk'ert at dette området frå gamal tid har vore eit rikt jaktområde.

Ein av dei danske stasjonane var Germaniahamn, så det var ikkje uventa at mykje av stofet er knytt til landet rundt den 74 og 75 graden. Hovudkartet var og nokså nøyaktig her. Lenger nord har dei berre teke med eit stykke land som var sett av Lambert i 1670. Men dei har ført på eit spørsmålsteikn på kartet der, så kanskje dei var i tvil om kor rett det var?

Johnny Walker skriv at han fann ein av oppmålingsvardane deira. Han laga sjølv eit kart over området, og som eg har fått med. Som dei andre notatane hans, samstemmer dei.

Rart å vita at danskane 50 år etter Germaniaekspedisjonen, framleis brukte det kartet!

Det andre skipet, "Hanza," lukkast ikkje i å koma seg ut av isen flytande, slik som Germania. Det forliste, og det nett på dei sidene Gilbert and Rivington, Printers, lurde meg på. Men truleg var det skrudd sundt på høgde med det danske fangstområdet.

Boka fortelde at det sokk på 70 grader 52' nordleg breidde og 21 grader vestleg lengde. Det var om natta mellom den 21. og 22. oktober.

Men som folka frå "Dagny," fekk dei berga mykje opp på isen og var

bra rusta etter tilhøva. Og som kapteinen på "Dagny", gjekk tanken til folk som tidlegare hadde greidd å koma seg til folk sørover langs kysten. "Dagny" sin kaptein snakka om "Hanzaexpeditionen". Johnny Walker hadde protestert fordi han meinte det ikkje ville gå.

Korleis gjekk det så med Hanza.mannskapet?

Folka gjekk "i land" på isen. Dei fekk med seg tre båtar, og proviantlageret. Til og med flaggstang fekk dei opp. Så fyllte dei dagane med vedhogging, dagboksskriving, vitskaplege observasjonar og anna.

Ja, dei dreiv "hobbyar" og. På side 119 er det bilete av nokre som byggjer ein swinx av snø! Og dei var ikkje dei einaste som har vore der nord i polarområdet og drøymde om vaiande palmar og tropelandskap!

Dei var på eit kjempeisflak som var omlag 7 nautiske mil i omkrins. Det svinga sakte rundt. Frå 10. til 22. nove~mber hadde dei snutt 360 grader. Men etter det dreiv vind og stra~um' det rundt på berre 4 dagar.

Straumen dreiv dei sørover langs kysten. Dei såg Scoresbysund mellom anna. Maten var bra, og helsa god. Berre eit feberanfall og ei frosen tå, u~tgjorde sjukdomsregistreringane.

11. januar kom storm frå nordvest og snøbyggjer. Flaket tok til å verta brote opp. Bølgjene slo innover mot huset, angt vart vaska bort. Noko fann dei att. Anna vart borte for all tid.

Folket søkte ly i to av båtane, og bergå seg. Etter stormen var flaket berre 150 fot i tverrmål, men dei vart framleis verande der. Dei hadde ikkje båtar som var eigna til å draga over isen for å søkja mot land. Eg hugsar bestefar spesielt roste "den norske Ispram" som dei hadde hatt på "Dagny." Der hadde nordmennene vore mykje meir framsynte enn andre, for deira båt var laga slik at han fungerte som slede når dei drog han over isen mellom råkene. Denne eigenskapen gjorde det mogeleg for danskane å nå land og koma til folk. Denne båttypen mangla Hanza-folka for å koma seg inn til landet dei såg der inne.

Men livet på isflaket hadde mange inntrykk å gje. Ein sjømann si dagbok vert referet på side 130, og eg har prøvt å omsetja det frå den engelske, etter fattig evne:

"Torsdag 9. januar 1870. Northern Hotel.

→ Veret sist kveld var roleg og klårt. Månen skein vakkert. Nordlyset og stjernene glitra over det vakre, dødsbleike landskapet av is og snø.

Når ein lytta ut i kvelden nådde ein forunderleg og samstundes klår lyd fram til øyra. Litt etter var han der att, som om nokon kom mot huset med rolege, avmålte steg.

Me lytta. Kven var det?

Alt var stilt. Ikkje ein puset ein gong. Litt seinare høyrdest ein

~straum

lyd som av ynking og klage. Det er isen. Og så vert det stilt, som i grava.

I det bleike lyset frå månen kan me skimta kyststripa som i eit trollys. Derfrå ser kjempesteinar over til oss.

Is, klipper og tusenvis glitrande stjerner. Å, du underfullt vakre og trollske natt her nord!"

Men det var ikkje idyll alltid. Stormar og bylgjer ville vaska dei bort. Isfjell såg ut til å knusa dei. Smeltevatn og mindre og mindre plass til aktivitet tok på både pågangsmot og humør.

Den 7. mai forlet dei flaket. Det var ope vatn inn til kysten. 200 dagar, - ,mellom 6 og 7 månader hadde det gått sidan forliset. Og siste dagen hadde dei teke til å driva nordover att. Dei var ved sørspisse av Grønland.

Dei kom seg til ein misjonsstasjon, Friedrichsthal, og fekk bu der litt. Seinare kom dei til Juliannehaab og derfrå til Europa og Tyskland.

Dei greidde det. Men ville mannskapet frå "Dagny" greitt ein så lang tur? Var tilhøve like gode? Hadde dei hatt nok mat for ei så lang drift langs kysten, og dei hadde greitt seg?

Svaret veit ingen, men truleg var det berginga at dei kom seg i land, i tide.

Kap. 4.

På side 99 i Minneboka skriv bestefar: "Den 7.juli fandt Nielsen en rustet Blikbox bag huset hvor det laa eit Brev Addresseret til Mr. Baldwins Polarexpeditions, Canada. Brevet, der var skrevet paa engelsk, oversatte jeg for Nielsen og Madsen, og var en Meddelelse fra Kaptajn Halvorsen om Bord på Depotskibet "Belgica" dateret 16. august 1901, at han havde udrustet 2 Huse med Proviant paa Bass Roch, og et Hus på Shannon ø, fordi de grundet Ishindring ikke kunde naa op til Koldewey-øen.

Disse Depoter ble utlagte som Basis for Baldwin-Ziegler Expeditionen der imidlertid aldrig blev udsent. Depotene blev dog staaende, og kom Ejnar Mikkelsen og os til Gode".

Om denne ekspedisjonen fann eg stoff i Palle Koch si bok: "Kaptainen. Logbog over polarforskeren Ejnar Mikkelsen's togt gennem tilværelsen". (Gyldendahl, København. 1980). På sidene 45 til 53 kjem Palle Koch inn på ein del stoff som for den som ser det på frástand, verkar tragikomisk.

Ejnar Mikkelsen var med og rusta ut flaggskipet "America" til denne eskpedisjonen. Leiaren for det heile var E.B.Baldwin. Tittelen var polarforskar. Han hadde vore med R.Peary på ein ekspedisjon på Nordaustgrønland i 1893-94 som meteorolog. Han hadde og vore med på ein ekspedisjon til Frantz Josefs land. No var målet Nordpolen!

Planen var kort og godt å leggja ut proviantdepot nordover frå Frantz Josefs land, og så føreta turen med slede fram til polpunktet.

Og då heile polarisen på grunn av jordrotasjonen vert driven mot Austgrønland, ville dei til slutt hamna der. Derfor vart altså kaptein Halvorsen og "Belgica" send dit med proviant til heimturen.

Men eg undrast på kvifor bestefar skreiv at turen aldri vart gjennomført?Prinsippet er kjend. Vår eigen Nansen let "Fram" frysa inn i isen i 1893 for å driva på same måten mot polen.Då dei såg at isdrifta ikkje førde dei nok mot nord, forlet han og Hjalmar Johansen båten på 84° 4' nord for å taka resten me hundeslede. Me veit at dei kom til 86° 14', - lenger nord enn noko menneske hadde kome til dess.

Med denne ekspedisjonen til Nansen, skulle både isdrifta og tilhøve vera bra kartlagt, slik at dei vel skulle ha dei beste sjangsane til å nå målet?

Målet var i alle fall klart definert, og kunngjort. Ekspedisjonsflagget var blått med ei amerikansk ørn i kamp med ein isbjørn. Der stod og målet: "To the pole - or burst!". Har det vore nokon gong, før eller etter, vore ein ekspedisjon med så stort mål?

Proviantmengda var enorm. Større enn for nokon tidlegare ekspedisjon. Lat oss saksa litt frå Palle Koch (s.48):

> "Allerede ved afgangen fra Dundee var "America" godt lastet og ved ankomsten til Tromsø viste det sig, at der ydermere skulle skaffes plads til alt, hvad der rummedes i et fyldt pakhus.
>
> "To the Pole - or burst!" var ekspedisjonene heroiske motto og feltråb. Foreløbig så det ud til at skibene skulle briste inden afsejlingen fra Norge. "Fridtjof" var allerede stoppet til randen. Ombord i "America" måtte kahytterne tages i brug som lagerrum; endog kabyssen, hvor det gerne skulle have været lidt albuerum, fik sin kvote, bl. a. nogle kasser med dynamit. Da man forlot Tromsø rystede erfarne Nordhavsfolk på hovedet: Dækket var fyldt op med gods, der burde have ligget i lasterummene, der til gengæld husede materialer, som udmærket kunne have tålt en rejse på dæksplads.
>
> De erfarne ville have rystet endnu mere, om de havde vidst, hvad der ventede skibet i Archangelsk: 428 sibiriske hunde, 15 ponyer, 10 tons hø, 100 sække havre, en stor motorbåd, 15 tønder petroleum, 20 fustager hundefoder, 6 store både, 3 transportable huse, atskillige hesteslæder og nogle tons tørrede fisk... Ejnar Mikkelsen var godt tilfreds med, at han havde frasagt sig jobbet som skipper.
>
> Da man omsider stod ut fra Archangelsk, befandt Kaptajn Johansson sig i fokkemastens udkigstønde, det eneste sted, hvorfra der var tilstrækkeligt udsyn til forsvarligt at kunne manøvrere skibet. Fra stormasten vajede ekspedisjonens stander, et blåt silkeflag, hvorpå velmenende amerikanske damer med gulltråd havde baldyret en sejerssikker ørn i nærkamp med en isbjørn, et håndarbejde i håndfast symbolik

y lasterummene

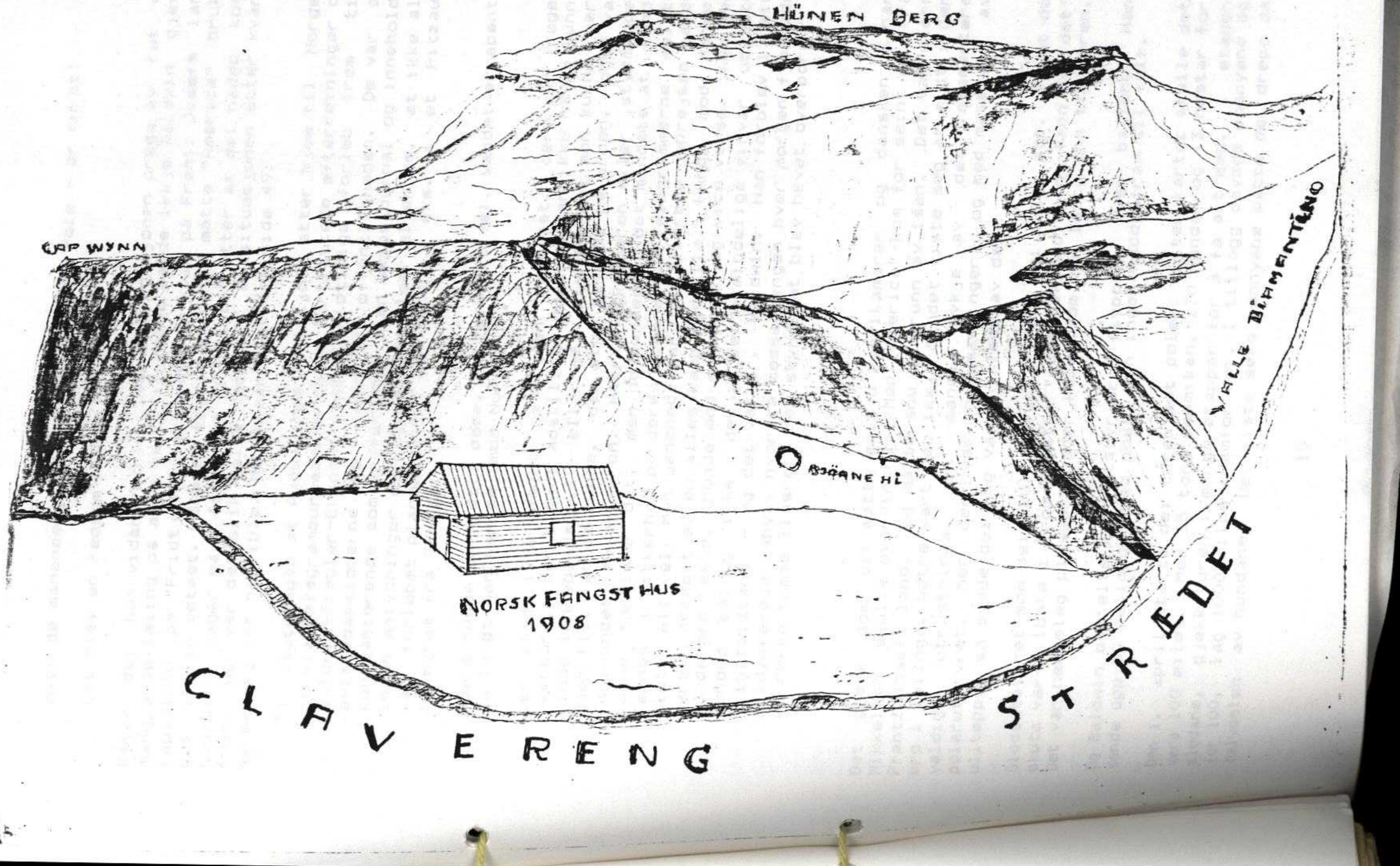
HÜNEN BERG
CAP WYNN
VALLE BIANCHINO
BJÖRNE HI
NORSK FANGST HUS
1908
CLAVERENG STRÆDET

over de manende guldbogstaver "To the Pole - or burst!

Det blev en redsom rejse."

Etter det han vidare skriv, var ekspedisjonen prega av rot og manglande leiing på alle felt.Til dømes hadde ikkje Baldwin gjeve kapteinen på "Fridtjof" klår ordre om kvar på Frantz Josefs land dei skulle møtast. Som ei fylgje av dette måtte "America" bruka kostbare dagar på å finna att "Fridtjof" etter at dei hadde kome fram. Og var det slik Palle Koch sa, må situasjonen etter kvart nærma seg det horrible. Me saksar litt frå side 49:

"I slutningen at August kom "Fridtjof" atter hjem til Norge, og via telegrambureauerne nåede kortfattede efterretninger om Baldwin-Ziegler-Ekspeditionens hidtidige forløb frem til avisredaktionerne og videre til offentligheden. De var så konstanterende som indføringen i en skibsjournal og inneholdt ingen antydninger om uoverenstemmelser eller om, at ikke alt var forløbet planmæssigt. Der stod f. eks. i et Ritzau-telegram fra Tromsø:

"Seks hunde er hidtil døde, ellers alt vel. Vandet er åbent, så langt man kan se imod Nord".

Der stod ikke noget om at den dækslast, der var røget overbord, deriblandt adskillige hunde, man ikke havde kunne finde lænkeplads til - eller om, hvordan det mon kunne være gået til, at de hunde, der stod lænkede på broen, også var forsvundet en efter en. Hverken skipperen eller styrmanden kunne forklare det, men de opnåede i det mindste at kunde færdes i sikkerhed på deres domæne... Telegrammerne meldte blot: Alt vel. Men sandhede var, at allerede opprejsen havde været præget af en alles kamp mod alle. Hunde mod hunde, hunde mod heste, hunde mod mennesker og vice versa. Kun een ombord deltog ikke i den af det almindelige virvar udløste krigstilstand - og det var mr. Baldwin. Han forblev i sin hvidlakerede kahyt, hvorfra messedrengen hver morgen fjernede en række tomme flasker, der skyndsomt blev hevet overbord."

Det gjekk som det måtte gå.Sju amerikanarar og dansken Ejnar Mikkelsen skulle overvintra. Men "America" kom for seint ut frå Frantz Josefs land, og måtte snu på grunn av isen. Det var sterk uro i leiinga. Betre vart det ikkje då det viste seg at midt i den veldige utrustninga, så mangla mykje av det elementære polarutstyret. Men der var to symaskinger, og med massevis av ullteppe, så sydde dei seg varme klede av dei.

Sledeutstyret som dei skulle bruka, fann dei ikkje att. Først då skuta var tilbake i Tromsø etter "endt" ekspedisjon, fann dei det! Det var nemmeleg plassert under kolet som var lasta inn til fyren.

Og Baldwin bestelte nytt utstyr pr. flypost. Dvs. ballong. Han sende opp 30 ballongar med post, men ingen nådde fram til folk.

Den 1. april starta dei turen mot polen. Etter kartet skulle det vera 100 miles. Med 25 tonn pemmikan, 170 hundar og 13 hestar for sledane, gjekk turen i mange etappar for å få alt med. I staden for 100, låg 1000 miles framfor dei. I tillegg døydde ponnyane og halvdelen av hundane. Dei siste seks ponnyane måtte dei drepa då

dei kom attende til leiren etter mislukka fristnad. Dei trong dei til mat! To års proviantforsyning var brukt opp!

Då "Fridtjof" kom tilbake 1.juli 1902, venta Baldwin nye forsyningar, slik han hadde bestelt pr. ballong. I staden kom bakepulverkongen Ziegler sin advokat og privatsekretær for å krevja han til rekneskap. Midt i juli vende både "Fridtjof" og "America" tilbake frå Ishavet. Planane var oppgjevne. Ekspedisjonen hadde døydt i starten. "Ballongane" hadde på både eine og andre måten sprukke. Ziegler og Baldwin reiste sak mot einannan.

Kap.4.

Men kven var denne Ziegler? Også her kunne Palle Koch fortelja noko:

> "William Ziegler var en tysk innvandrer, som det var gået godt i Staterne. Han var faktisk blevet mangemillionær på bagepulver, men det hed til gengæld "Royal Baking Powder", så det skulle jo have alle chancer for at slå konkurrenterne af marken. Men chancen for at gøre sin ophavsmand udødelig fik det kongelige bagepulver først den dag, Evelyn Briggs Baldwin mødte i audiens hos pulverkongen Ziegler for at stille ham i udsigt, at der til næste år ville stå en dåse " Royal Baking Powder" lige midt på Nodpolen under Stars and Stripes, hvis han var villig til at slippe en god del af sine mange dollars i det ædle formåls tjeneste.

Det var han - og dermed gik Baldwin-Ziegler-Ekspedisjonen, den største og mest bekostelige hidtil, ind i sin forberedende fase".

Det hadde altså gått rundt 20 år frå depotet til "bakepulverekspedisjonen" var utlagt der på Austgrønland, til Johnny Walker kom til å bruka både mjølet og bakepulveret deira.

Etter at eg hadde lese denne soga, var det tid for julebaksten hjå oss. Eg hugsa boksane ho mor hadde, og gjekk til butikken for å kjøpa ein. Men nei. Her i vårt omland kunne dei ikkje skaffast. Det var nye tider og nye merke.....

Med min barndoms Royal Baking Powder, var det liksom høgtid. Boksen minte om jul. Eg hugsar boksen fordi han for oss små var eit mysterium. Utanpå hadde boksen bilete av ein same sort boks, og den att hadde bilete av ein endå mindre boks. Og slik forsette det liksom i mindre og mindre utgåver, innover i boksen. Me undrast alltid på kor mange slike boksar det var innover.

Det var ein slik boks som skulle stå under Stars and Stripes og gjera både produktet og eigaren udøyeleg!

Men eg mintest vg tilbake til ei Royal kakebok, - eit svart hefte med lokkande kakebilete på framsida, og bilete av boksen bakpå. Eg måtte stad og låna meg ei frå mi barnsdoms gastronomiske høgtidsverd. Boka har "Royal bakepulver" og "Norsk produkt" på alle sider.

I mitt minne er "Royal kakevafler" uløyseleg knytte til høgtid og fest:

2 egg, 125 gr. farin.
125 gr. smeltet smør.
200 gr. potetmel.
75 gr. hvetemel.
1 rund teskje Royal Bakepulver.

Pisk egg og sukker, ha i smøret og så litt etter litt melet, som bakepulveret er blandet godt inn i. Røren er nokså tykk, så det blir at legge en klatt midt i vaffeljernet. Ikke trykk.
Royal kakevafler har en behagelig likhet med drammenske fløtevafler og smaker aldeles deilig til eggedosis, geleer eller med et glass vin til."

Kanskje det var "Royal Kakevafler" den gode Baldwin åt om nettene? Men heime hjå oss var vinen bannlyst. Vaflene derimot kan eg kjenna smaken av enno.

Bileta inne i boka, fekk og fantasien i sving hjå oss, dei gongene med fekk gjø i henne. På reklamefronten gjekk det i alle fall bra. Og mikroskopbileta på innsida av bakpermen, kunne overtyda den mest motstandsdyktige. Høyr berre:

"Med Royal er De trygg.

Vil De sikre Dem
vellykkede kakar
aldri ødelagte ingredienser
aldri i sløsing med tid eller
krefter
alltid sunt og lekkert bak-
verk
aldri nogen pulversmak
DA BAKER DE BESTANDIG
MED ROYAL BAKEPULVER.

NORSK PRODUKT."

Tru om Johnny Walker fann ei slik oppskriftsbok i utrustninga? Eg trur han ville ha likt "Tea Pedersens London Buns" på side 8, eller "Lady Goldenglow" på side 20. Til esktra fest kunne han spandert på seg "Lady Goldenglow med glasur" frå side 21.

Og med Søramerika i tankane, kunne han rigga til "Tropisk aroma" også frå side 21, eller "aromatisk fyll og glasur" frå same sida. Og i bitre stunder kunne han brutalt slege til med ei "Royal djevlekake" frå side 22, event. med tilhøyrande "sjokoladefyll og glasur".

Det nærste eg kom polarekspedisjonen til Baldwin-Ziegler, må vera slikt dei kunne ha plukka opp under turen til Tromsø. Side 28 har "Royal Nordlandskake", og side 38 har "Paula Messels

Midnattsolkjeks. Kunne den passa på Austgrønland?

"I Nord-Norge, skriver fru Paula Messels som innledning til sin fornøyelige opskrift, når midnattsolen skinner, er omgivelsene så henrivende vakre at man ikke kan sove, men heller går på visitter. Hvad som da serveres til kaffen eller teen er de populære Midnattsolkjeks.

Farinen og margarinen røres sammen. Heri vann, egg og litt mandelessens. Mel og bakepulver siktes smmen og legges på bakebordet. Røren legges deri og blandes til deig som rulles til små kuler som legges i små smurte konfektformer. Stekes i passe ovn og er som regel ferdig på en halv time. Kjeksene dekoreres med flerfarvet marengs fra et papirkremmerhus".

Oppskrifte er elles:

"250 gr. farin. 250 gr. margarin.
3 dl. lunkent vann, 3 hele egg
citron eller mandelessens
1 kg. kvetemel
3-4 strøkne teskjeer Royal
Bakepulver.

Maregns.
2 eggehviter og finsiktet melis
så skjeen står av sig selv. Rør
1/2 time, da først er røren som
den skal. Klumper må ikke
finnes. Fjerdedelen får være
hvit, resten farves med marsi-
panfarve, en del lyserød, en
lysegul og en lysegrønn".

Har du lyst à prøva noko spesielt, så versågod! Men eg "bakte" berre i tankane. For dei for vidare til nye vinklar på soga dagboka gav meg.

Kapittel 5.

På side 104 i Palle Koch si bok, vart det fortalt at Ejnar Mikkelsen reiste til Noreg og kjøpte båt til ein polarekspedisjon. Om dette vert det fortalt slik:

" "Alabama" hed Nordlandsjagten, som han fandt i Stavanger og erhvervede for 6.000 kr. Og "Alabama" blev den ved at hedde, for man skal være varsom med à udskifte et skibs navn. Det siger sømandsovertroen.-----

En jagt på 45 tons, gaffelrigget, bygget af fyr i 1989, havde sejlet mellom Finmarken og Bergen med fisk og siden i fragtfrat på Frankrig med rogn. Han førte den selv til København, bistået af broderen Thorvald og to norske matroser. Igennem 8 stormende døgn havde den vist sine gode sejleregenskaber og i perioder gjort 9 knobs fart.

Da den blev præsenteret ved Langslinje, forhaledes den til Olsens Verft i Kalkbrænderihavnen for at blive ombygget til ishavssejlas - få sin "ishud", en beklædning af skroget med to tommers tykke, udsøgte planker, samt installeret en 16 hestes Danmotor".

Danskane kalla altså "Alabama" for "Nordlandsjagt", truleg

"Yachting in the Arctic Seas" av engelskmannen Lamont. Han hadde lite godt å seia om båttypen, fordi ho hadde gått på Nordlandsfart.

> "Meget ofte går disse fartøyene fullstendig sjøudyktige over til Spitsbergen på den mest vågsomme beskjeftigelse man kan drive på sjøen. Derfor er det ikke noe under at man ofte ikke hører mere til dem eller at de knuses i isen eller driver på land i en storm. De er alltid rigget som en jakt eller skonnert meget brede i akterenden og runde i bunnen, beslått inntil forriggen med 2-toms furubord og i stevnen med et par jernskinner. Da de er korte og runde er de meget lette å manøvere i isen. Som man kunne vente på forhånd seiler de bedre unna været enn de krysser.
>
> Lamont leide et slikt fartøy til en tur til Spitsbergen i 1859 og tilbrakte 9-10 uker om bord sammen med en venn i en trang og illeluktende kahytt. Fartøyet, som het "Anna Lovisa", kantret siden i en storm, "hvilket ikke så sjelden hender med

Gøthesen i boka eg før har nemnt, s.80-81, fortel om boka "Yachting in the Arctic Seas" av engelskmannen Lamont. Han hadde lite godt å seia om båttypen:

> "Meget ofte går disse fartøyene fullstendig sjøudyktige over til Spitsbergen på den mest vågsomme beskjeftigelse man kan drive på sjøen. Derfor er det ikke noe under at man ofte ikke hører mere til dem eller at de knuses i isen eller driver på land i en storm. De er alltid rigget som en jakt eller skonnert meget brede i akterenden og runde i bunnen, beslått inntil forriggen med 2-toms furubord og i stevnen med et par jernskinner. Da de er korte og runde er de meget lette å manøvere i isen. Som man kunne vente på forhånd seiler de bedre unna været enn de krysser.
>
> Lamont leide et slikt fartøy til en tur til Spitsbergen i 1859 og tilbrakte 9-10 uker om bord sammen med en venn i en trang og illeluktende kahytt. Fartøyet, som het "Anna Lovisa", kantret siden i en storm, "hvilket ikke så sjelden hender med

Gøthesen i boka eg før har nemnt, s.80-81, fortel om boka "Yachting in the Arctic Seas" av engelskmannen Lamont. Han hadde lite godt å seia om båttypen:

> "Meget ofte går disse fartøyene fullstendig sjøudyktige over til Spitsbergen på den mest vågsomme beskjeftigelse man kan drive på sjøen. Derfor er det ikke noe under at man ofte ikke hører mere til dem eller at de knuses i isen eller driver på land i en storm. De er alltid rigget som en jakt eller skonnert meget brede i akterenden og runde i bunnen, beslått inntil forriggen med 2-toms furubord og i stevnen med et par jernskinner. Da de er korte og runde er de meget lette å manøvere i isen. Som man kunne vente på forhånd seiler de bedre unna været enn de krysser.
>
> Lamont leide et slikt fartøy til en tur til Spitsbergen i 1859 og tilbrakte 9-10 uker om bord sammen med en venn i en trang og illeluktende kahytt. Fartøyet, som het "Anna Lovisa", kantret siden i en storm, "hvilket ikke så sjelden hender med

Men var "Alabama" ei hardangerjakt? I alle fall er der ei anna hardangerjakt som har skrive ishavssoge. Hans Nerhus skriv i ei lita bok frå Forlaget Form og Farge, (Oslo 1980) om "Gjøa". Båten som Roald Amundsen førde som første skute gjennom Nordvestpassasjen, var bygd i Rosendal. Forfattaren meinar derfor at båten ikkje burde kallast "hardangerjakt". Knut Johannesen Skaale bygde båten for Asbjørn Sexe frå Ullensvang. Namnet "Gjøa" fekk ho etter kona til Sexe.

Men "Gjøa" forliste ved Kabelvåg i 1882, og vraket vart seld for reparasjon til H.Chr.Johannesen. Han hadde vore i Nordrussland og var ein av dei som hadde æra for Nordenskiolds stordåd i Nordaustpassasjen. Så skriv Hans Nerhus på side 20:

> "Alt i 1884 var Johannesen i Karahavet med "Gjøa". Dei siglde opp under Kong Karls land der dei og gjekk i land. Sidan gjekk han årvisse turar til Ishavet. SÅLEIS VAR HAN I 1897 MED "GJØA" VED GRØNLANDS AUSTKYST OG GJEKK INN I BUKTA. ETTER Å HA VORE I LAND PÅ SHANNON, STEMNDE HAN SØROVER, GJORDE GOD FANGST AV BJØRN, FØR HAN FOR VIDARE TIL VIRGO BAY PÅ SVALBARD". (Uthevinga gjor av meg).

Kanskje hadde "Gjøa" og lege på bukta Johnny Walker såg utover så ofte? Kanskje han la til der "Alabama" skulle få si siste hamn? H.Chr. Johannesen hadde og ei jakt som heitte "Lydianna", og som vart skrudd ned lenger aust i havet. Men "Gjøa" kom heil og verdskjend ut av alle skruingar.

Gøthesen i boka eg før har nemnt, s.80-81, fortel om boka "Yachting in the Arctic Seas" av engelskmannen Lamont. Han hadde lite godt å seia om båttypen:

> "Meget ofte går disse fartøyene fullstendig sjøudyktige over til Spitsbergen på den mest vågsomme beskjeftigelse man kan drive på sjøen. Derfor er det ikke noe under at man ofte ikke hører mere til dem eller at de knuses i isen eller driver på land i en storm. De er alltid rigget som en jakt eller skonnert meget brede i akterenden og runde i bunnen, beslått inntil forriggen med 2-toms furubord og i stevnen med et par jernskinner. Da de er korte og runde er de meget lette å manøvere i isen. Som man kunne vente på forhånd seiler de bedre unna været enn de krysser.
>
> Lamont leide et slikt fartøy til en tur til Spitsbergen i 1859 og tilbrakte 9-10 uker om bord sammen med en venn i en trang og illeluktende kahytt. Fartøyet, som het "Anna Lovisa", kantret siden i en storm, "hvilket ikke så sjelden hender med

Nordenskiold

disse elendige fartøyene",sier han."

Men altså både Roald Amundsen og danskane sin store polarforskar Ejnar Mikkelsen valde denne båttypen til sine reiser. Det fanst forresten mykje i Palle Koch si bok og Ejnar Mikkelsen som kasta lys over dagboksnotatane. Reisa med "Alabama" starta den 20.juni 1909. Ejnar Mikkelsen var leiar.

Eigentleg skulle dei leita etter tre omkomne etter Danmarksekspedisjonen. Men isvan skar gjorde at dei ikkje kom så langt nord som dei hadde planlagt. Målet var Danmarkshavn der den føregåande ekspedisjone hadde hatt sitt kvarter. Mikkelsen hadde fått lov å bruka Baldwin-Ziegler sine depot, i tillegg til si eiga utrustning. Vinterleiren vart lagt ved Shannonøya si bukt på nord-austkysten der fleire ekspedisjonar før dei hadde vore. Palle Koch fortel på side 109:

"Man måtte sætte skibet i arktisk dok ved den ø, der engang for længe siden havde rummet eskimoliv og som Clavering og Sabine som de første europæere nåede med den engelske brig "Griper" i 1823. Som Kaptajn Koldewey havde besøgt i 1869 med det tyske ekspedisjonsskib "Germania" - og som Mikkelsen og Iversen skulle lære at kende til gavns. Foreløbig blev opholdet af en måneds varighed. Man måtte afvente de strenge frostgrader, der skulle lægge et sikkert isdække over 60 km brede farvand, der skilte Shannonøen fra Koldewey-øerne, og mens efterårets snestorme begyndte at stemme instrumenterne, og før de skulle spille op for fuldt orkester, indrettede de syv mand deres vinterkvarter i "Alabama"s endnu intakte, godt beskyttede hylster. Storsejlet blev spændt hen over skibet fra for til agter som telttag, og man begyndte forberedelserne til slæderejsen: proviant blev vejet af og pakket ned, slæder og seletøj gjort klar, de hunde, der blev udtaget som de bedst egnede, trænedes under hyl og spetakkel til at fungere sammen i et kobbel, hvad der kræver både tålmodighed og ikke mindst træfsikkerhed med hundepisken. Besøg fikk de indimellem af bjørn, rev og polarulv, men jagt blev det ikke rigtigt til, bortset fra et par bjørne, hvis nysgerrighed bragte dem inden for skudhold. Moskusokserne, der havde betydet en velkommen kødreserve, klarede frisag.

Ejnar Mikkelsen gjorde sig tanker om den forestående rejse op til Lamberts Land. Sejlende var de ikke nået så langt nordpå, som de burde være, hvis planerne skulle holde, men det var nødvendigt at foretage denne recognoscering op til Brønlunds grav og 79-fjorden, så man straks til foråret kunne begive sig ud på den store rejse videre nordpå over Indlandsisen til Danmarksfjord. Men efterårsrejsen betød vildt, uberegneligt vejr og mørketid, og distancen ville blive på i alt 1000 km."

Meininga var å nå opp til det området som dei heldt på i å kartleggja då Mylius-Eriksen, Høegh-Hagen og Brønlund vart borte. Og uten høve til å bruka båt, var einaste råda hundeslede. Depo vart lagt ut med høvelege mellomrom. Dei rekna med 16 dagars sledereise til Danmarkshavn. På side 112-113 fortel Palle Koch:

"Den 31.oktober er man næsten fremme ved Danmarks-Ekspedisjonens depot. Ejnar Mikkelsen kører i forvejen for at

finde det, inden mørkret bliver totalt. Han kender ikke dets nøjagtige position og må undersøge hver pynt undervejs. Så opdager han nogle rævespor, der leder han lige til depotet: Nogle tomme blikkasser bag en stor sten, nogle fyldte konservesdåser, nogle stykker træ - og ved et hul i sneen flere træstumper og nogle rensdyrhår.

Jørgensen og Iversen var nået fram. De tre fra "Alabama" stod ved efterårsrejsens mål. I tavshed slog de lejr for at hvile ud efter dagsrejsen. Da de igen tørnede ud, var det for at grave sneen bort fra Jørgen Brønlunds lig.

Ejner Mikkelsens tanker gik til deres sidste møde for en tre år siden. Det var hos a Porta i København. Brønlund havde fortalt, at han gerne ville have været med ham på ekspedisjonen til Brauforthavet, men han havde lovet at følge Mylius og ville ikke bryde sit ord. Det blev et dyrt løfte.

Ved hans lig fandt de en pose, inneholdende en kalender og en lommebog med nogle tegninger, som Mylius-Eriksen og Høegh-Hagen havde lavet - landtoninger fra Danmarksfjorden - derutover kun enkelte brugsgenstande og et par patroner. Så samlede de sten til en beskyttet grav over den omkomne. da dette var gjort, slædede de videre nordover for at søge de to andres sidste hvilested - "midt i fjorden foran bræ" , som Brønlund havde skrevet i sin sidste melding. Det viste sig omsonst at søge på havisen. Det var tydeligt, at den havde været brudt sidste år, helt ind til bræen, og var drevet til søs. Så fortsatte Jørgensen mot NV til en pynt, de tre måtte have passeret, mens Mikkelsen holdt ret vestpå mod land for at lede efter en lejr langs kysten, men ingen af dem fandt det mindste spor. Mylius og Hagen må have teltet på isen - og være forsvundet med den".

Ved avreisa frå Danmark hadde dei fått med eit lik-klede frå fru Mylius-Erichsen, og ein krans frå foreldra til Høegh-Hagen. Til Brønlund var der ingen ting, kanskje fordi han var grønlendar og ikkje hadde familie og nære i Danmark. No la dei lik-kledet og kransen på steinhaugen på Brønlunds grav

Men dette er og eit lite mysterium, for T.Gabrielsen og I.P.Koch hadde funne Brønlund sitt lik på ei reise nordover i 1908. Dei fann og dagboka hans, nokre kart og anna som dei tok med seg. Det var etter det at nestkommanderande på turen, Premierløytnant Alf Trolle, tok kommandoen og førde reste av mannskapet vel heim. Desse to forteljingane fyller vel kvarandre ut, og ein må rekna med at dei første ikkje hadde teke seg tid eller hatt høve til å leita skikkeleg. Dei hadde heller ikkje fylgt skikken med å sikra liket mot ville dyr. No gjorde Mikkelsen og dei andre det, som ei siste hjelp til eit medmenneske. For Mikkelsen nok ei siste helsing til ein gamal ven.

Kap. 5.

Ved sidan av Palle Koch si bok, fortel Ejnar Mikkelsen og om dette i boka: "Tre aar på Grønlands Østkyst"(Køb. og Kristiania, Gyldendalske boghandel - Nordisk forleg MDCCCCXIII).

Den turen eg har fortalt om, var om hausten. Neste tur var om våren. Dei ville då leita meir grundig, og SAMSTUNDES GJERA SEG KJENDE MED LANDET DER NORD: På grunn av sjukdom, vart dei berre to som reiste: Iversen og Mikkelsen. Alt vart nøye planlagt, og depo lagde ut. Dei gjorde og ein avtale med dei andre, at dei skulle venta til den 15. august med å reisa heimover. Var dei to ikkje komne, skulle dei reisa likevel for etter den datoen minka sjangsane for å koma seg ut av isen,

Og Iversen og Mikkelsen kom ikkje tilbake til dess. Turen kosta dei livet, nesten. Skjørbuk og svolt. Uver. Problem med å koma seg fram. Høyr berre kva Mikkelsen sjølv skriv om korleis dei kom tilbake til det Johnny Walker kalla "Alabama Hus". Eg hentar stoffet frå kapitlet "Nye skuffelsen", s.247-248:

fra 5"

"Det generer os ikke synderligt, dette ravnsorte Mørke! Vi er bleven vant til det og fortryder kun nu og da vor Villighed til at ønske Solen ned i Sommer, men ikke i Nat - vi er jo paa Shannon, vi er hjemme, alt vilde være saa herligt og godt, hvis Maanen bare vilde komme, saa kunde vi gaa igen, og i Løbet af en Timestid vil Turen være endt, vi vil være ombord i en varm Kahyt - omgivet af vore Kammerater.
Ja, saadan drømmer vi, saadan taler vi, og vi vilde være fuldkommen lykkelige, hvis vi bare havde lidt at spise, men det har vi ikke, saa vi trøster os med, at vor Appetit bare vil være saa meget desto bedre, naar vi endelig kommer hjem til alt det herlige, der er der tæt forude, og yderligere trøster vi os med at bruge vor sidste Petroelum til at smelte lidt Is og varme noget Vand - det smager da altid af lidt.

Primusapparatet oplyser de nærmeste Par Fod - laver et Hul i Mørket - og tæt ved det sidder vi og varmer vore valne Hænder ved den varme Flamme, og alt imens gaar Talen glad og lystig. Turen er jo overstaaet, vi er jo hjemme, og at "Alabama" maa være her, er vi nu sikre paa, for Isen, det kan vi se eller retterere føle i Mørket, har ikke været brudt i Sommer.

Et svagt, rødlig Skær farver den mørke Himel; der ude i Øster kommer Maanen, nu kan vi se at gaa, kun pakke sammen og saa afsted - mange Minutter varer det ikke.

Vi glider paa den blanke Is, vi falder, vi slaar os, men hvad bryder vi os om det, nu nærmer vi os jo Hjemmet, Varme og Husly? Saa drejer vi os om den sidste Pynt, der forude i Mørket skimter vi det det snebare Land omkring vor Vinterhavn, endnu en Anstrengelse, og vi vil være inde! Trætheden er glemt, og med Øjnerne stift rettede imod Pynten glider vi over Isen.

"En Mast, Iver - Du Almægtige, er det ikke en Mast?" jeg griber Iversen i Armen, for vel har vi ventet at finde vore Kammerater her, men nu er der Vished.

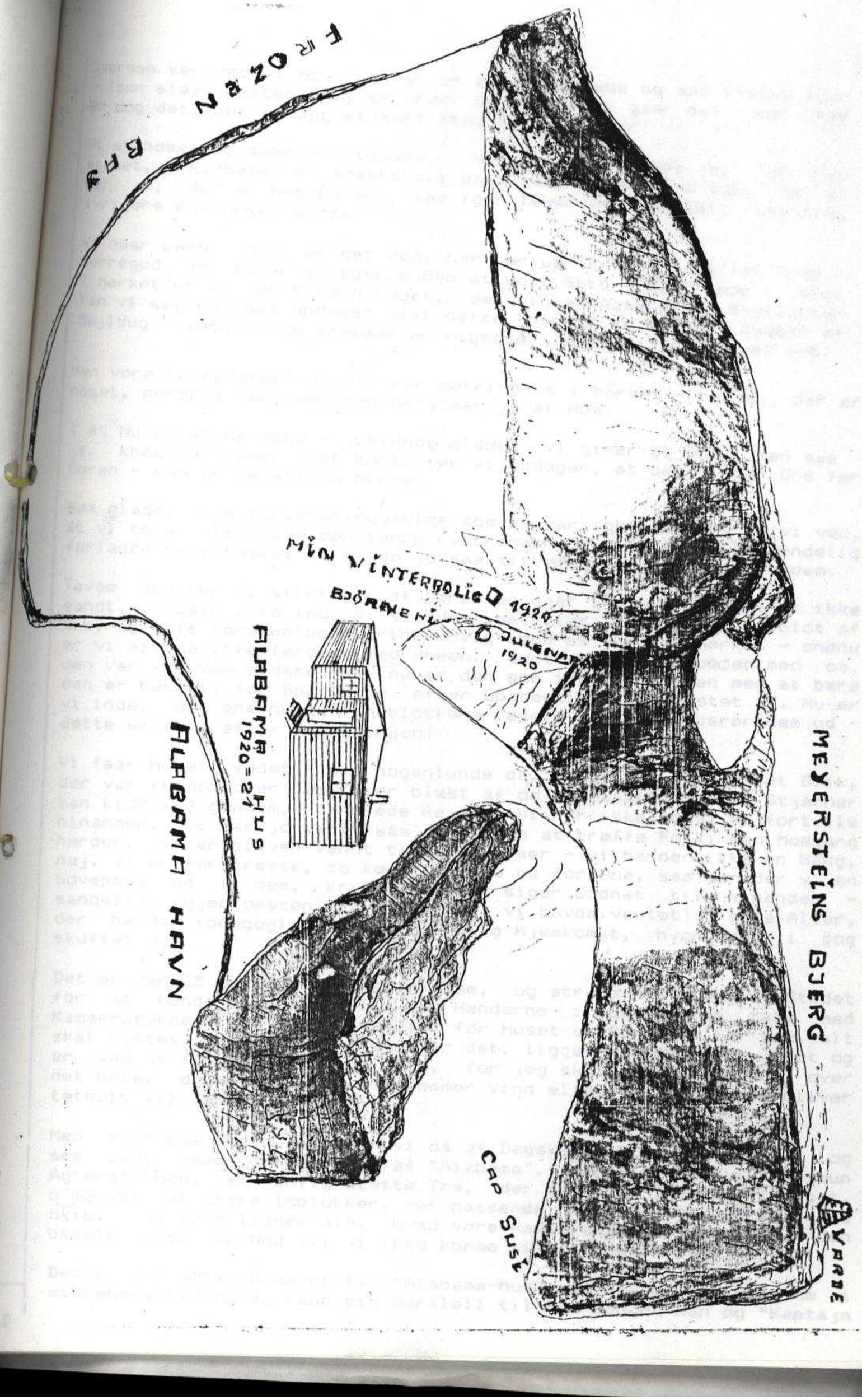
FRA NAZORET
MIN VINTERBOLIG 1920
BJØRNEHI
JULENATT 1920
MEYERSTEINS BJERG
VARDE
CAP SUST
ALABAMA HUS 1920-21
ALABAMA HAVN

Iversen ser ogsaa, og vi giver et Brøl af Glæde og saa afsted igen - Isen slaar næsten Gnister under os, saa rask gaar det - men hvad er dog det, det er dog et sært Sted Masten staar!

Vi standser og spørger hinanden: Hvad er sket? Naa ja, Isen har skruet, "Alabama" er maaske sat pasa Land - men hvad saa, den er der jo, der er Mennesker, saa igen løber vi, dobbelt spendte, ivrigere end nogen sinde.

Vi naar Land. Hvor er det dog, her ser ud? Er det Is eller hvad - Herregud, der staar jo agterenden at vort Skib - højt oppe i Land. I Mørket er vi løbet imod noget, der ligner Agtereden, Skylighten kan vi se, men saa opdager viat dette "noget" er et Hus, bygget af Sejldug - vore bange Anelser er rigtige, "Alabama" er skruet ned.

Men vore Kammerater? Vi stirrer omkring os i Mørket - halløj, der er noget, deroppe imellem Stenene staar jo et Hus.

I et Nu er vi deroppe - jublende glade, vi giver et Brøl, men saa - ja, knapt er Lyden døet bort, før vi opdager, at der ligger Sne for Døren - saa er de altsaa borte.

Saa glade, saa forventningsfulde som vi var, og saa - nu da vi ved, at vi to er alene paa den lange Kystrtrækning - føler vi os uendelig forladte og ensomme; vi havde jo saa sikkert ventet at træffe dem.

Tavse brækker vi sikringen af Døren og gaar ind - nej, det er ikke sandt, vi gaar ikke ind, vi standser betuttet, for Huset er fuldt af Sne, og hele Døraabningen griner hvid imod os igennem Mørket - endnu er vi altsaa ikke færdige med Sneen. Godt at vi har Spaden med os, den var vor Ven sidste Nat, nu er den god igen, og Møjen med at bære den er betalt, for Spadestik efter Spadestik bliverkastet ud. Nu er vi inde, den ene hugger Sneblokkene løse, den anden bærer dem ud - dette er ikke efter Beregningen!

Vi faar Huset ryddet - saa nogenlunde da, og vi ser nu, at det Blik, der var loddet over Taget, er blæst af og at Maanen og alle Stjerner kan kige ind gennem, de brede Revner. Vi har ikke meget at fortelle hinanden, vi har jo været saa sikre paa at træffe Folk; men Modgang hærder, vi er bleven vandt til Skuffelser - vi bander ikke en Gang, nej, vi er for trætte, to køjer klares ud for Sne, saa spreder vi en Sovepose ud i dem, kryber ind og siger Godnat til hinanden - sandelig, Hjemkomsten blev ikke det, vi havde ventet! I gode Alfer, der havde foregøglet os en glædelig Hjemkomst, hvor har i dog skuffet os!

Det er den 25 November vi naaer hjem, og straks næste Dag, i Stedet for at kunde sidde stille med Hænderne i Skødet og tale med Kammeraterne, har vi nu travlt, for Huset skal ryddes for Sne, alt skal rystes, og imens Iversen gør det, ligger jeg oppe paa Taget og er ved at fryse Fingrene af mig, for jeg skal spigre Sejldug over det hele, da Huset, hvis der kommer Vind eller Sne inden det bliver tætnet, vil fyge fuldt paany.

Men midt paa Dagen benytter vi os af Dagskæret til at gaa rundt og see paa, hvad der er igen af "Alabama". Meget er det ikke, kun Agterstevnen, en enlig Støtte Træ, der rager op igennem Islaget, omgivet at store Isblokker, et passende Monument over vort tabte Skib. Paa Land ligger alt, hvad vore Kammerater har bjerget, i den bedste Orden, og Nød vil vi ikke komme til at lide."

Dette var altså ophavet til "Alabama-hus" som bestefar skreiv om i minneboka si. Og eg fann ein paralell til den gongen han og "Kaptajn

Hansen kom til same døra: Snøen som låg over alt. Sameleis stod her om dette "noget", segldukshuset, som dei fann restane av etter så mange år.

Det var eit trekkfult hus, og kaldt. Mikkelsen og Iversen klagar over at dei ikkje fekk det varmt der inne. Dei og brukte fyrlampane for å få temperaturen opp, men hadde likevel strev med å få lufta over frysepunktet når det var på det kaldaste. Og då berre rundt varmekjeldene. Ute med veggene greidde dei det slett ikkje!

Det vart etter kvart klart for Mikkelsen og Iversen at kammeratane hadde reist heim, slik avtalen hadde vore: Etter ein viss dato skulle dei ikkje venta lenger. Og datoen var passert då dei kom til Shannon att. Ventetida til neste sommar korta dei med jakt, på isbjørn, moskus og rev. Mikkelsen skriv og om ei snøfonn i nærleiken med eit bjørnehi i. Skal tru det var det same, og at det var same bjørneslekta som var der då Bestefar budde der?

I tillegg vart det lese; - bøker dei hadde lese før. Dei fortalde kvarandre dei same fortelj̊ingane, til dei gjekk kvarandre på nervane og måtte ut for å gå ilska av seg. Eller dei spelte på grammofonen som og den gongen fanst. Høyr berre kva Mikkelsen skriv på side 262 i kapittelet "Ventetiden":

" Saa faar vi en Ide. Vi inviterer Helge Nissen og Herold til at synge for os. Grammofonen bliver trukket op - det er da altid nye Stemmer - og nye er de for hver eneste Gang vi hører dem, for hver Gang maa vi file Naalen til, og Resultatet er frygteligt - det lyder saa hvinende falsk, at de to Herrer Herold og Nissen sikkert ikke kunde kende deres egne Stemmer; men det er netop det fine ved det, nu sidder vi og hører andre Toner end de originale. Puh, hvor her er kedeligt! - men endelig sker det noget, heldigvis, det redder os næsten fra Vanvid. Fjederen springer, det er da altid en Afveksling, og vi er henrykte ved at lave den i Stand paany. Ja, det er kedelige Dage, men de er kun et Forspil for dem, der kommer til Vinter - hvor dan skal vi dog komme igennem dem, hele tre hundrede?"

Skal tru om Herold og Nissen song det som vert sitert på side 73 i dagboka:" Pladen er een af Christian Schrøders gamle slagere.... Se Maanen han smiler fra Himmelen graa og Stjernerne nikke og dikke..."?

Men elles gjekk dei på jakt og var ute i terrenget når veret tillet. Likevel, naturleg nok, fall tida lang. Mikkelsen skildrar korleis dei såg syner, hø yrde fottrinn og opplevde merkelege ting, alt som resultat at den gnagande einsemda. Bittert var det for dei då dei på ei vitjing på Bass Rock, fann at der hadde vore eit norsk skip innom, med dei sat og venta forgjeves på Shannon. Det var dampskipet "Laura" som var inne den 23. juli. 16 kvartmil hadde skilt dei frå båten, og berginga frå enno ei mørketid i einsemda.

Skibsregisteret fortel om "Laura". HRLC "Laura". Førar J.J.Øien. Hiembyen var Kristiania. Eigar: A/S Arktisk Sport-Bureu, Magnus K.Giæver, Kristiania.

Til slutt vil eg lata Mikkelsen fortelja ei bjørnesoge, som viser kor farleg det var å bu der oppe med desse store dyra rundt seg. Eg tek med eit stykke frå kapittel 15. "Det siste aar", s.278-280:

"Revene har igen vovet sig ned til Huset, og med Hovedet paa Siden, med spillende, forstaaende Øjne har de betragtet de nyankomne, hver Gang vi har aabnet Døren. De ser saa kønne ud, at

vi ikke nænner at skyde dem, og de gør os jo heller ingen Fortræd. Tværtimod er det helt opmuntrende at høre deres ivrige Bjæffen, hver Gang jeg holder op med at kløve Brænde.

For det giver Støj at hugge Brænde inde i et Hus, der hviler paa Stenstøtter, og det overdøver alt - dog nej, ikke alt, for over Støjen hører vi en voldsom Skraben paa Husvæggen. Det lyder mystisk, men jeg har det travlt med at hugge Brænde, og Iversen forlader sine Gryder for at erfare noget nærmere om Støjens Ophav.

"Hvad er det?" spørger jeg ind mellem Økseslagene, og Svaret lyder:"Den angriber den Onde lyne mig!" men hvem "den" monne være, det faar jeg ikke Oplysning om, førend jeg et halvt Sekund senere staar ved Iversens side og ser en Bjørn ikke tyve Skridt fra Huset.

Det er vor Logerende, den er bleven fornærmet over Støjen ved Siden af dens Bolig og har havt i Sinde at opsøge sig et nyt og roligere Logi, men da vi saa aabner Døren, standser den og vender sig forbavset om. Bjørnen betænker sig kun en Brøkdel af et Sekund, inden den opfatter Situationen - aah, her har jeg jo min Aftensmad, lige klar til at fange an med! Og i næste Nu begynder den at gaa angrebsvis til Værks.

Meget ser jeg ikke, men da jeg springer tilbage, ind i Huset, er det med et mentalt fotografi af en stor, laadden Klump, som med gnistrende Øjne, glimtende Tænder, Bugen tæt ved Jorden og Benene udstrakt, hurtigt og lydløst glider nærmere, som en kæmpemessig, Kridhvit Kat.

Døren er smækket i, en Slaa er skudt for, og som yderligere Sikkerhed mod den uvelkomne Gæst sætter Iversen Ryggen imod Døren, for dette er kommet bag paa os, og det er rent galt. Han har kun et Skud i sin Bøsse, jeg intet i min, begge er frosne, og det er tvivlsomt, om vi kan tø dem op i en Fart.

Men Bjørnen skal købe sin Aftensmad saa dyrt som muligt. En Økse er et rart Vaaben, hvis det kommer til Haandgemæng, saa jeg griber den i Forbifarten, kravler over Kassedyngen og faar fat paa min Riffel.

Jeg tænkte det nok - den er frossen! Aabnes kan den, men Ak og Ve, den kan ikke lukkes igen, for Patronen kommer kun halvt ind i Kamret, og medens Iversen staar og stemmer Ryggen imod Døren, og Bjørnen dunker udvendig, hamrer jeg løs paa Patronen med Øksen. I skal den, men glad er jeg ikke, for selv i Skyndingen ved jeg, at det vil være mere af Lykken end af Forstanden, om det gaar godt, og Patronen ikke eksploderer, men heldigvis faar vor uvelkomne besøgende andet at Tænke paa, og i saa meget som et halvt Minut faar vi Fred.

Saa hen til Ovnen for at varme Riflerne, men de bliver ikke tøede, inden Bjørnen er der igen, og med -spørgsmaalet:"Er Riflen klar?" springer Iversen igen hen til Døren. Nej, Riflen er ikke klar, desværre, for med to Skud vilde det hele være en Leg, medens et er det ramme Alvor; men nu er Bjørnen ked af at vente længre, han er vel sulten, den Stakkel, og da Døren ikke aabnes for første Slag, slaar han til med hele sin Magt.

Det hjælper. Iversen bliver kastet langt ind i Huset, over imod Kabyssen, hvor alle hans Kasseroller, hans Kød, Kartofler og Grød, hele vor Middag, som vi har glædet os saa meget til, bliver fejet

ned paa Dørken. Slaaen falder, og Døren svinger op med et dumpt Brag. I et Nu er Iversen ved Siden af mig med Bøssen i Haanden - den har han ikke sluppet.

Ikke et Muk mæler vi, ser blot paa hinanden, for der i Døren, med begge Labber paa Dørtrinnet, staar Bjørnen, med gabet aabent i forbløffelse over den mærkelige Hule, den er kommet ind i. Savlet driver den af Munden, og aldrig har jeg set saa maalløs Forbløffelse i noget Dyrs Øjne. Vi har taget Stilling saa langt fra Bjørnen som mulig, Iversen med sin Riffel hævet og klar til Skud , jeg med min halvt ubrugelige Riffel i venstre Haand og Øksen hævet til Slag i højre.

Højt og skarpt lyder klikket, da Iversen spænder Hanen paa sin Bøsse. Naa Bjørn - tænker jeg - bed nu dit Fadervor og staa fast, for nu gælder det - men inden Tanken er tænkt til Ende, lyder der et Rabalder, som var Verdens Undergang nær.

Mine Øjne viger ikke fra Bjørnen. Jeg ser den store, hvide Bringe vibrere, da Skuddet gaar af, saa kommer den en lille Blodsdraabe eller to, endnu staar den paa Dørtrinet som forstenet af Forbavselse, men saa opgiver den Belejringen, løber et Par Skridt, falder over Slæden og synker til Jorden, livløs, uden at give et Kny fra sig. Kampen er endt, Sejren er vor, den ubudne Gæst har betalt en høj Pris for sin Frækhed, men hele Aftenen sidder vi og pudser Rifler, for den Historie vil vi ikke have om igen!

Næste Dag prøver vi Riflerne. Nu er de i Orden, og Bjørnene kan komme, saa galt de lyster - jo flere jo bedre - og de følgende dage bliver livlige, for et Utal af Ræve, en Ulv og to eller et Par store Bjørne aflægger os Besøg. Ulvene er for hurtige og holder sig paa ærbødigt Afstand, men Bjørnene kommer luntende saa langsomt, adstadigt og sorgløst, som kun Landets fornemste og stærkeste Dyr kan, og de slipper med Skrækken og Streifskud - det er vanskeligt at bedømme Afstanden, naar Solen er borte."

Her var og moskusjakt, og dei brukte moskuskjøt til vintermat. Også til mat på turar til Bass Roch. Og så hadde dei båt der, sikkert den same som det står om i dagboka til bestefar. Palle Koch skriv i si bok på s. 129 om "Det tredie aar". Her hadde Mikkelsen og Ivsersen den same tanken som Kaptein Hansen hadde: Å reisa langs kysten til område der det budde folk fast. Båten var den same som skapte historie på Amdrup-ekspedisjonen i 1900. Det var den som Mikkelsen hadde hatt med på "Alabama" som skibsbåt. Båten låg no ved Alabamahuset. Men dei to, svake etter alle prøvingane dei hadde hatt, ville truleg ikkje ein gong vore i stand til å rulla han til sjøen!

Hadde båten vore brukt i tida etterpå, før 1920? Eller hadde han berre lege der og sprukke opp? I dagboka på side 66, er han i bruk att:"Vi satte Baaden paa Vandet og jeg roede Baaden til Pynten Øst for Nordenskiøldsbugten."

Då våren kom, var tanken på skip som kunne berga dei, altoverskyggjande. Palle Koch skriv, s. 134:

"Hver dag går de 600 fod til vejrs i fjeldet for at se, hvordan issituasjonen arter sig, men som ved en stilltiende aftale nævner man aldrig ordet: Skib. Det er for belastende."

Men så kjem dagen:

"Det er blevet 19. juli. Tidlig morgen, de sover begge. men vågner ved at høre en kasse vælte udenfor. Iversen er hurtigt ud af køjen, springer over gulvet pa bare ben, kun iført en islandsk trøje. "Det må være Bjørn",tænker Mikkelsen. Han gør sig fri af soveposen, griber efter sin riffel, men i det samme får Iversen døren op, står som forstenet og råber tilbage: D u gude Gud, der er SKIB"."

Året var då 1919. "Sjøblomsten" av Ålesund hadde ikkje hatt noko vellukka fangst, fortel Palle Koch. Skipperen "Poul Lillenæs" hadde bestemt seg for å reisa heim att. Då han låg utanfor Kvalrosøya, let han kikerten gli over landet innanfor og såg eit stykke drivtømmer som var reist opp inne på stranda. Alle båtane hadde fått bod om å sjå etter spor av polarforskarane Mikkelsen og Iversen, og derfor sende han ein båt i land.

På drivtømmeret stod skreve:

"Bass Rock" og datoen "11/4-1912".

Mikkelsen hadde og skrive initialane sine der, men det hadde dei ikkje sett. Kanskje det var utviska av ver og vind. Men båten reiste nordover langs Pendulumøyane og fann karan på Bass Rock. "En halv snes dage senere" nådde dei Ålesund, og vart stornyhende verda over. Sjølv førstesida i New York Times vart rydda for å få plass til oppslaget, 28. juli same år.

Kap.6.

Namnet "Poul Lillenæs", førar av "Sjøblomsten" av Ålesund, verka kjend. Skal tru om det ikkje var same mannen som i 1919 førde "Sælbarden" av Ålesund? Bestefar skriv rett nok ikkje namn, men eg fann det i "Norske fangstmænds færder til Grønland". Der stod det skrive "Paul A. Lillenes". Tru om det ikkje var same namnet som var fordanska?

Det er litt underleg i så fall, at han som vart helt etter å ha berga ein dansk polarforskar, gjorde "ugagn" 6 år seinare? Men at norske gangstmenn skyt ein hund for ein ulv, tett ved ei dansk overvintringshytte, kan vel vanskeleg kallast anna? Ta feil, er det i alle fall svært lite truleg at dei gjorde, skulle eg meina.

Eller kanskje det var bevisst gjort? Med eg les frå denne tida, synest eg å sjå litt etter kvart profilen av ein konflikt. Den som braut ut ti år etter at bestefar kom heim frå isen.

Dette er ein lite omtalt kapittel i norsk soge. Ikkje av dei ting norske skuleborn vart spurde om i sogeprøvane sine. Skal tru det er det same for danske born i Danmark?

Helge Ingstad har eg nemnt tidlegare. Han skriv i ei anna bok om Grønland: Øst for den store bre", Gyldendahl norsk forlag. (7.oppl. 1982), nett om den delen av kjempeøya der bestefar vandra. På side 9 omtalar forlaget situasjonen:

> "Sommeren 1931 okkuperte den norske stat strøket mellom 71° 35' og 75° 40' på Øst-Grønland og neste sommer arealet mellom 60° 30' og 63° 40' ! Det første området fikk navnet Eirik Raudes land. Danmark innbragte okkupasjons-spørsmålet for den internasjonale domstol i Haag. Dommen falt i April 1933; den gikk i Norges disfavør.
>
> Boken skildrer den tid (1932-33) forfatteren overvintret i Eirik Raudes land i egenskap av sysselmann for de okuperte områder og som leder av sin egen fangstekspedisjon".

I nordre del av Eirik Raude sitt land, var det bestefar dreiv fangst. Det same området hadde Ejnar Mikkelsen vorte så godt kjendt med, både på godt og vondt. Nordmennene viste ved sitt namnevalg at dei meinte norske rettar gjekk tilbake til den gamle busetninga på Grønland. Men det var ikkje entusiasme og romantikk som låg bak okkupasjonen. Det var viljen til å utnytta resursar som danskane lite eller dårleg hadde hatt evnen til å utnytta. Det var og viljen til å få fram i lyset ein historisk urett som Noreg hadde lidt i den storpolitiske "handelen". Då Noreg vart overdrege til Sverige med eit pennestrøk, røva "herrane" samstundes frå oss land som frå gammal tid var vårt. Landet vart delt. Fastlandet vart "gjeve" bort. Øyane og landområda vest i havet, beheldt Danmark. Med den tids internasjonale godkjenning. Og etter Haagdomstolen sitt vedtak: For all tid.

I overnemnde bok var Helge Ingstad sysselmann på eit stykke norsk Austgrønland. Han fortel om snøstormar, laussnø og skruis. Han skriv om dagar med strålande sol, imponerande natur. Vakker.

Dragande og vill. Han skriv om gamle eskimobustader, om reingevir som viste at ein gong var dette dyret vanleg her. Han fortel om isbjørn- og moskusjakt. På nytt mange paralellar til det du andre bøkene fortel.

Ja, endå draumane synest å gå att. Ei tid dei var mykje på reiser rundt i "riket", bygde dei igloar å bu i. På turane hadde dei med eit "reisebibliotek". Lat meg ta med litt frå sidene 103-104:

"Vårt bibliotek var lite, men utsøkt. Det bestod av en bok. Denne var skrevet av Maudmannen Odd Dahl, og handlet om en kanoferd gjennem Syd-Amerikas tropeland. En bok for oss! Her fikk vi rakt inn i igloen steikende sol, grønn skog, kanoer og skvulpende floder, indianere av begge kjønn, som verken brukte votter eller renpesk, men tvert imot gikk splitter nakne. Vi blev varme bare av lesningen.

Men det gjeveste ved boken var nu billedene. De gav oss de mest besnærende utsnitt av floder og urskogsliv under ekvators sol. Her foretok vi et skjønnsomt utvalg, rev bladene løs og festet billedene til igloens snevegg med avbrente fyrstikker. Det blev et billedgalleri av de sjeldne, og vår nye bolig fikk et virkelig dekorativt tilsnitt.

Biblioteket gikk riktignok efter denne medfart en bedrøvelig skjebne i møte. Tekstens blader løsnet og stumper og stykker av Amasonasflodens kapitler hvirvlet lystig avsted blandt Grønlands fjell. Men det fikk så være eftersom vi hadde lest boken et dusin ganger".

Skal tru om det er einsemda, kulden eller den veldige naturen der oppe som skaper lengten i desse menneskja etter tropesol ng varme? Er det ein dagdraum med ein lengtar etter sola der i Polarnatta? Er det også eit bevis på "dagdrømmens nødvendighet", slik Ibsen synest seia i "Villanden"?
Helge Ingstad og medhjelparane hans hadde ikkje noko tvil om at Noreg skulle få tilbake dette som hadde vore norsk område, og som nordmenn hadde brukt til jakt og fangst så lenge. Ein radiotelegrafist budde fast i husa på Antarctichavn, med dei andre reiste rundt i området. Då tida for dommen skulle falla i Haag kom, var alle samla rundt radioen. Og med dei ventar, planlegg dei nytt hus der oppe på Erik Raudes land.

På side 157 i tidlegare nemnde bok, kjem så siste akt av dramaet:

"Da tar Western til å sveive motoren, det er telegraftid. Snart hører vi tikkingen fra radiorummet, der bølger et budskap over ishavet til den vesle hytten var Grønlands kyst.--

Etter en tid kommer Western inn. Han sier ikke noe, bare rekker mig et telegram. Der står: "Norge for Haag-domstolen tapt Grønladsasaken i alle punkter".

Det blir ikke sagt stort. Men likesom tilfeldig faller det sig slik at vi, en efter en, reiser oss stille og søker ut av hytten. - Omkring oss ligger landet gnistrende hvitt under vårsolen. Der skimter vi innløpet til Drømbukten på andre siden av fjordisen, hvor skyggene hildres til værs.

Der er Nansenryggen, der er Steinrøysdalen og haugen hvor den første moskusen blev skutt. Bakom stiger landet forjett-ende frem med fjell bak fjell, alt dette vi har levd oss inn med og regnet som vårt. - - "

Så enkelt og brutalt stoggar han forteljinga si. Det var draumen som vart knust. Slaget som vart tapt. Rettar som hadde vore norske i gammal sagatid, men som europeisk "diplomati" - stal frå oss.

Sverre Steen skriv om dette i "Det norske folks liv og historie gjennem tidene. Tidsrummet 1170 til omkring 1814" (Aschehoug, Oslo 1933), s.348-349:

"Ved Kieltraktaten avstod kongen av Danmark for sig og sine efterfølgere kongeriket Norge til kongen av Sverige. Som eratatning for Norge fikk den danske krone de svenske besiddelser i Tyskland, Pommern, Rugen og 1. mill. rdlr. - fulle av bitterhet sa nordmenn senere at de var solgt for 1 million sølvpenger. Det som blev avstått til Sverige var bare det egentlige Norge, mens Danmark beholdt Island, Færøyene og Grønland, - så uklar var iallfall bilandenes stilling til Norge at det gikk an å overtyde den svenske forhandler om at de alltid hadde vært danske. De dansk-norske statsmenn selv har visstnok ment, ennu så sent som i 1814, at bilandene i tilfelle av en fredelig riksopløsning burde følge Norge som de hadde tilhørt fra gammel tid. Men nu blev Kielfreden sluttet under tvang, efter en tapt krig, og da må den danske forhandler ha ansett det riktig å redde for Danmark hvad reddes kunde - tidligere hadde men jo alvorlig drøftet den plan å avstå bare Trondhjems stift. Strengt juridisk hadde kongen rett til å skille bilandene fra Norge, men det var allikevel uklokt å gjøre det. Nordmennene fikk ved denne optreden en følelse av at Danmark ved den lite hederlige skilsmisse på underfundig måte tilegnet sig land som rettelig var norsk. Og det er denne følelse som har virket siden. Tross all jus og alle formildende omstendigheter har bilandsparagrafen alltid stått som det sàreste punkt i Kieltraktaten".

For oss som lever så langt i ettertid, er det vanskeleg å forstå det som var oppe i tida. Både i 1814 og i 1933. Men det klart at i alle fall ein del kjende seg djupt sàra og vonbrotne. Uretten vart førd vidare. Og er vel fastslegen for all ettertid.

Men kvifor gjekk det som det gjekk? Hadde nordmennene vore for godtruande? Hadde Danmark eit betre diplomati og meir prestisje til å føra opp overfor det internasjonale samfunnet? Hadde Noreg aldri ein reell sjangse?

No nyttar det lite og sitja her og stilla spørsmål. Ikkje ynskjer eg heller å skriva ei sogebok der emnet skal studerast. Men spørsmålet er i høgste grad relevant til den dagboka eg har, - og som eg har teke med i skriveria mine her.

Heftet til N.C.Th.Møller: "Historiske meddelelser om a/s Østgrøn-landsk kompagni" (Poul Petri's bogtrykkeri . København 1939, sluttar (s.18) med desse orda:

"Vort politiske Forhold til Omverdenen har jeg med Vilje ikke berørt i min Beretning.Jeg skal blot nevne, at Kompag-

niet ved sin Virksomhed blev Anledning til Konflikten med Norge, som førte til Delegasjonsmødet i Kristiania i Januar 1924 og siden Retssagen om Suveræniteten over Landet for den internationale Domstol i Haag 1933".

Litt lenger oppe på same sida, står namnet til Kirkeminister J.C. Christensen som hadde støtta selskapet heile tida, og som etter "Dagny" sitt forlis, hjelpte selskapet både økonomisk og moralsk. Tidlegare i boka står det at han meinte denne aktiviteten skulle haldast utanfor det polistiske liv. Likevel vert det fleire gonger slege fast at dette er eit " nasjonalt" tiltak. Møllers sluttkommentar til denne støtta, er:

"Naar vi kom til ham med vore Vanskeligheder, udtalte han gerne disse ord: "For mig spiller det mindre Rolle, om Foretagendet i første Omgang er rentabelt, vigtigere, at der overhovedet bliver gjort noget deroppe". "

Palle Koch i si tidlegare nemnde bok om "Ejnar Mikkelsen", har på sidene 201 og utover ein heil del frå dansk side i denne striden. Dette fordi Ejnar Mikkelsen saman med Knud Rasmussen og Lauge Koch representerte "den østgrønlandske sagkundskab" i den danske delegasjonen. Om deira tid der nede skriv Koch (s.201):

"Fredspaladset var ikke just stedet, hvor garvede ekspedisjonsfolk følte sig allermest hjemme. Det var ukendt land, men ikke den form for ukendt land, der hidtil havde draget dem. Det eneste ved juraens og statsrettens højborg, der kunne vække lidt genkendelsens glæde, var vel egentlig fontænen i Fredspaladsets gård - en kraftanstrengelse i kongeligt porcelæn, domineret af fire faretruende isbjørne på midteropsatsen og med hvalrosser og seler i dekorative attituder langs bassinets cirkelkreds. Danmarks 5 meter i diameter-gave, opstillet i Haag i 1923, uden at man dengang kunne ane, hvilken aktuel symbolsk betydning en ádan donation skulle få knapt 10 år senere".

På same sida fortel Koch at Ekstrabladet har spurt Mikkelsen kva han ventar seg av rettssaka i Haag. På dette svarar han (s.201-202):

"- Forhåbentlig en så klar og utvetydig anerkendelse af alle Danmarks rettigheder i Østgrønland, at de nuværende usikre forhold ophører, således at vi danske i fred kan fortsætte det arbejde, der gennem generationer er udført af os for landets undersøgelse, men først og fremst for fortsat ophjælpning til selvstændighed af Østgrønlands beboere. --

- Det er en absolut nødvendighed for en voksende jægerbefolkning at have reservater, ellers vil den gå til grunde - men ulykkeligvis bevirkede fremmede jægeres indtrængen i Østgrønland, og netop i de områder, som var det naturlige opland for såvel angmagssalik'erne som Scoresbysunds befolkning, at de rejser, som østgrønlænderne havde genoptaget adskillige år inden disse fremmedes ankomst, er blevet hæmmet ved, at disse har sat sig fast så at sige uden for de to koloniområders døre, hvor de driver en hårdændet fangst med gift og selvskud, som østgrønlænderne ikke kender, men som ødelægger dyrebestanden

HAZEN BERG

GERMANIA BJERG

SABINE Ø

STREDET

CLAVERING

GERMANÅ ELV

ESKIMO NESSET

GERMANÅ HAVN

DET ØSTGRØNLANDSKE
KOPANIS FANGSTHUS
1919 – 1920

NORSK FANGSTMANDS
GRAV 1908

KOLDEWEY'S OBSERVATORIE
1870–71

DET NORDLIGE

- ødelægger fremtidsmulighederne for den i landet barnefødte befolkning.

Og dette bør ikke ske!

Der lever i Østgrønland rundt regnet ca. 1000 indfødte, og indtil sidste år drev kun 15 a 20 norske og danske jægere fangst i disse egne, men disse fremmede jægere er kun trækfugle eller måske rettere: rovfugle, der slår sig ned på byttet, tager det mest mulige i løbet af et år eller to og så forlater landet for bestandig med deres større eller mindre bytte.

Før bosiddende som grønlænderne bliver de aldrig, og trods alle påstande om det modsatte kan jagten i Østgrønland aldrig give en europæer fornødent vederlag for hans slidsomme tilværelse der - han ødelægger kun dyrebestanden for sig selv og for landets egne børn, lægger de kyster øde, hvor grønlænderne inden de fremmedes ankomst havde deres naturlige opland, hvorfra dyrebestandens overskud kom ind på grønlændernes egentlige områder - og dette triste resultat af fremmed indgripen kan allerede nu efter ganske få års forløb spores tydeligt ved nedgang i østgrønlændernes fangstudbytte.

For danske, hvem østgrønlændernes sag lidder nær på hjerte, bliver Haag-domstolens kendelse ikke alene en skelnen mellem ret eller uret - men nok så meget dom, der enten fratager en lille og værgeløs stamme dens ret til fædres jord og dens ret til at eksistere, eller også vil den gengive den de fremtidsmuligheder, som de sidste tredive år har vist, at østgrønlændernes udvikling og vækst tilfulde har krav på.

Går dommen i Haag Danmark imod, vil østgrønlændernes saga være slut, men giver den Danmark medhold som følge af vort igennem generationer udførte målbevidste arbejde for landets udforskning og østgrønlændernes ophjælpning til selvstændighed, vil kommende østgrønlandske slægter have betingelser for at eksistere ved at udnytte kystens få jagtmuligheder, stammen til gavn og fortsat udvikling".

Etter så "vektige" ord er det freistande å stilla mange spørsmål: Hadde danskane verkeleg så mykje meir ekspertise enn me norske i å både livberga seg der oppe, og å vurdera jakt og viltmengd? Har dei vurderingane Johnny Walker gjorde seg om utryddelsesjakt, vore så totalt misforstått når det gjalt den jakta han og dei andre var lønna for å gjera? Og kva innfødde stammar var det der oppe i det området både Johnny Walker levde i, og det som seinare vart kalla "Eirik Raudes land"? Var det kanskje norske fangstfolk som hadde utrydda eskimoane det var spor etter rundt den 74 graden, var det det han meinte?

Ein kunne og - med ettertida sin "visdom" - sett seg ned og vurdert både eskimoane og folket på Grønland si utvikling etter vedtaket i Haag? Greidde Danmark å skaffa dei "gull og grøne skogar", slik ein kan få inntrykk av at Ejnar Mikkelsen ser føre seg? Og kva bevis har han for at "Går dommen i Haag Danmark imod, vil østgrønlændernes saga være slut...." ? Var det noko i behandlinga han fekk på "Sjøblomsten" på veg til Noreg som gav han grunn til å avskriva nordmennene både deira evne og vilje til å kunna gjera noko godt for folket på Grønland?

Nok om det. Men lat meg taka med at same dagen som dommen fall "udvekslede to brødre - uafhengig af hinanden - telgrammer" fortel Palle Koch på side 204:

Det ene lød:

Kongen, Oslo
Forstår skuffelsen i Norge ved domsafsigelsen, men glemmende det forbigangne stoler jag på godt samarbejde mellem Norge og Danmark til gavn for fællesfølelsen i Norden.

Christian R.

Det andet lød:

Kongen, København.
Har netop fået dommernes ordlyd og gratulerer Danmark med resultatet. At den vil vække skuffelse her, er utvivlsomt, men jeg håber på, at tiden læger alle sår, og at således et godt samarbejde atter kan indtræde til gavn for fællesfølelsen i Norden.

Haakon R.

Kaptittel 8.

Det er vanskeleg å vera innom norsk fangst på Grønland, uten å koma bort i namnet John Giæver. Han har skrive - på sin lett respektlause måte - om livet og folka som har overvintra i polarnatta, på Jan Mayen, Svalbard eller Austgrønland. Mange bøker har han gjeve ut. Eg skal ... ta med med noko frå ei: "Den gang jeg drog av sted" (Tiden Norsk Forlag, Oslo 1977) frå side 96 og utover:

"LARSEN OG KNUDSEN PÅ SANDODDEN".

Begge hadde de vært med i 1919 da det Københavnske Østgrønlandske Fangstkompagnie begynte sin misslykte virksomhet på Nordøstgrønland. Da diverse millioner var ødet i villmarka, ramlet foretaket i 1923.

I 1929 startet et nytt dansk foretak, A/S Nanok, i konkurranse med det norske A/S Arktisk Næringsdrift.

Larsen og Knudsen var selvsagt med, foruten gamle Niels Hansen og hovmester Jensen.

Nordmennene kom til Myggbukta i 1922. Det var Johan Olsen med kutteren "Annie I" som forsvant sporlaust på hjemtur året etter. Slik hadde imidlertid danskene i allfall tre år hele kysten for seg sjøl. Det er da pussig at de valgte å slå seg ned i det området som oplagt er kystens fattigste og vanskeligste. Den beste stasjonen deres var "Valdemarshåb" ved Sandodden i Youngsund, - tre mil vest om sunnmøringenes Kapp Herschel. Det ble bare med håpet på Sandodden. Med det

er et trivelig sted. Det visste altså Larsen og Knudsen, og derfor forbeholdt de seg denne stasjonen. Tilfellet ville at jeg lå på Kapp Herschel vinteren 1929-30.

Følgelig var vi konkurrenter. Og nå kan man jo vanskelig gi et bilde av fangstlivet der oppe i nordvest uten å komme inn på forholdet mellom danske og norske fangstfolk. Mellom 74 og 76 grader har konkurransen vært noe av et problem. Landet er jo like karrig for oss som for dem. Når så kjemper som Herman Andersen, Peder Røbek og Jonas Karlsbak likevel greide å fange omlag 15-20 ganger så mye rev som sine danske naboer, - da kunne de gamle av garden på Sandodden bare forklare det med at reven hadde tatt parti for Norge.

Det er underlig med overtrua.

Det ble bestemt at danskene skulle fange helt fram til stua på Herschel den vinteren. Følgelig drog de alt hva de eide av redskap de tre milene østover øde slettene og satte opp en ren front av sakser og feller like vest for huset mitt. Hele vinteren trampet de så de tre mils "dau-marsj" for å røkte denne redskapen. Fordi de trodde at reven var å finne ved de norske husene. Alltid var de to mann i følge, Larsen og Knuden. Det var spill av arbeidskraft, og de anammet ikke en rev i min nærhet. For det var ingen. Men jeg fikk jo morsomme gjester ofte den vinteren.

På Sandodden lå det den vinteren seks mann. Stasjonen har knapt nok terreng for en. Det var selskapets direktør J.G.Jennow, geologen Richard Bøgvad, elektriker Rasmussen og sirkusfiolinist Jensen. Helt gjennom hyggelige mennesker alle sammen, bare ikke fangstmenn. Trangt hadde de det, og utrustningen var spartansk. Larsen og Knudsen likte god mat, og de var hjertelig velkommen på Herschel hos meg.

"De gamle jægere" var alle små folk. Både Larsen og Knudsen, Hansen og hovmester Jensen. Musiker Jensen og direktør Jennow var nye og lange. Rasmussen bare lang i beina. Nå er små folk støtt likere enn oss sdkyskrapere. Så misforstå meg rett. Jeg bare konstaterer fakta.

Larsen og Knudsen var av små-sorten. Når de kom skeivende på ski med stive bein, så de mest ut som julenisser av tre i polarutstyr. Så mye klær hengte de på seg at de knapt kunne bøye leddene. Skiene var fem fot lange med bindinger til å stramme. Når så fottøyet bestod av sjølgjorte seildukslugger, forstår enhver at føttene sleit vondt. Karene hadde permanent gnagsår. Stavene var kosteskaft de første åra.

Larsen var fisker fra Skagen. Til å begynne med. Seinere ble han cowboy i Argentina. Deretter ble han gift i Danmark og utvandret aleine til Umanak på Vestgrønland. Der holdt han på å svelte i hel som fotograf og melkeleverandør. Som rimelig kan være. Så vidt jeg vet ble han sjåfør i København.

Om Knudsen vet jeg bare at han var utdannet som herregårdsjæger, og at han skaut Grønlands største bjørn. Den målte over tre meter fra snute til halespiss. Han viste

meg foto av den, så rekorden ver nok i orden.

Nei, forresten, jeg vet mer om Knudsen:

Han var ombord i den danske skonnerten "Teddy" som ble fast i isen samme året som vår "Annie I" forsvant. "Teddy" drev fra 77 grader helt ned til om lag 68. Der sakk den, men karene dreiv videre på et isflak og kom seg seinhøstes inn til Angmagsalik.

Mens de nå lå fast og dreiv, tok en del av folkene til å ofre. Hva de eide av mynt lemper de over bord. men om natta sneik Knudsen ut på isen og plukket opp pengene. Det holdt jeg med han i, men Larsen bante på at det var derfor skuta sakk!

Larsen hadde opplevd allverden, og han fortalte meg alt sammen. Han var en morsom fyr, selv når han jamret som aller verst. Ellers ble han av partnerne sine framstilt som en skrytlaup "der lyver ligesà hurtig som en nordmann løber på sine skier". Saken var imidlertid at han kunne opptre fanatisk dumdristig til tider, og enkelte utrolige opplevelser måtte han nødvendigvis få.

Det er ikke vettig manns handling f.eks à stille seg rett foran et bjørnehi og lempe ei lysbombe inn i snøhula.

Larsen gjorde det, og skaut bjørnen i spranget. Sporene i nysnøen viste at det var sant.

Han ska-skaut en bjørn på nattgammal is og gav seg til à springe etter den. Sjølsagt gikk han ned, og bjørnen snudde mens han lå der og krabbet ved iskanten. Men Larsen hadde ikke sloppet rifla. Han spente albuene mot iskanten og skaut bamsen i hue.

Jeg leste om det i en tilskuers dagbok.

Likevel, fantasi måtte han ha, så mange forunderlige kakesorter han oppfant. Det het forresten alltid at det var terter. Med hensyn til melmat hadde han ellers en stor pasjon. Vi fikk uvær på oss, Larsen og jeg, en kveld på veien mellom Sandodden og Herschel. Det var slitsomt, og særlig strevde nà han hardt for à holde følge. Han var jo ingen skiløper. Midtveis ville han gi opp.

- Det er lige maiet, kamerad! Gà du videre, du gamle, og bjerg dit liv! Her parkerer Larsen!

Så svor jeg noen vers og prøvde à erte han på meg, men han hadde bestemt seg til à dø der og da. Og sjølsagt lot det seg gjøre à krepere nokså enkelt akkuratt den kvelden på sletta. Det var bare à sette seg ned og vente.

- Du Larsen, hør nà, sa jeg, vet du hva som venter oss på Herschel?

- Nà, den gir jai hede, hule, danske helvede!

- Pannekaker! Med stikkelsbær!

-Hvad'sa? Fænnekæger! Det var sæd'n. Med stekkelsbær, sgu" Du, Giæver, du, jai føler mig liesom bedre. Muligens om vi gjorde et lille forsøg.

Så fikk jeg han foran meg, og fram kom vi. Mens kakestabelen tinte i steikeovnen, spilte Larsen munnspill. Som så mangen annen hadde han bare trodd at han var utslitt. Det kan nå være farlig nok. Men seinere fortalte han meg, at han under hele innspruten hadde ett pannekaker i tankene ustanselig. Så fantasi hadde han all right.

Hvorfor ikke ta med Niels Hansen? Så har vi hele det gamle trekløveret. Han traff jeg flere år seinere lenger nord på kysten. En sommerdag jeg holdt på å forlise utfor stasjonen hans og måtte ta nødhavn der.

Niels Hansen var en liten kar på over seksti, en gutt med kvitt skjegg. Uforbeholden: I nordmænd er nogle forbandede bæster! Skål, nordmann, dette er sgu min allersidste flaske.

Han var mest lykkelig når han fikk fred til å stelle med sine "roer og radisser", som han gjødet med moskusmøkk, - og når han fikk fortelle om sin gamle mor.

- Ser du, nordmann, min mo'er, hun er kraftknuse nok en pige, hun. Lige halvfems år, der er hun; men sterk og livlig som sin dreng. Som mai,sgu! a, hende sku' du ha' seet! Paulsen der, det kyllinghoved, siger at det kan jeg ikke vide, om min mo'er fremdeles er lige skarp. Ham Paulsen, der ikke magter at drage op vår lille båd----

- Så ved jai nok dog en der magter den, Niels, smiler Paulsen.

- Jo, rigtig nok, men hun er beklagelisvis ikke her til at hjelpe dai, - min mo'er! Og Niels Hansen strøk seg over det kvite, bølgende skjegget.

*

Som jeg nevnte overfor, var provianten på Sandodden spartansk i 1929, og jeg hjalp danskene så langt jeg evnet. Men når jeg var på besøk hos dem, merket jeg ingen mangel. Bortsett fra at kaffen var grufullt tilsatt med sikori, enskjønt de hadde kaffe nok.

En kveld da Larsen klager særlig sterkt over kostholdet, sa jeg at de levde nå svært bra de dagene jeg var på Sandodden. Da fikk jeg desverre vite at det gode de disket opp med skrev seg fra julepakkene. Alle mann ofret sine private julegaver for å ha noe å by fram.

Jeg vil ikke fordriste meg til å si at slik bør det være. Men slik var det iallfall mellom nordmenn og dansker på Grønland."

I boka si : "Soldøgn og mørketid", på same forlag og same årstal som den eg før har sitert, fortel føreordet kort og enkelt den bakgrunnen den norske okupasjonen av Grønland hadde. Eg tek det med, for Giæver har erfaring og kunnskap, både som fangstmann og kjendtmann i ishavshistorie:

"DE KALDE FAKTA

Grønland, Island og Færøyane var norske land inntil 1814. Dette ble fastslått av den faste domstol for mellomfolkelig rettspleie iHaag ved dommen i "grønlandssaken" den 5. april 1933.

Samtidig fastslo domstolen at suvereniteten over de nevnte land gikk over til Danmark ved den svensk-danske Kieltraktaten av 1814. Som kjendt ble denne traktaten nødtvungent akseptert også av Norge..

Østgrønland var så å si ukjendt land dengang. Men i løpet av forrige århundre ble store deler av østkysten utforsket og delvis kartlagt av en rekke danske og andre europeiske ekspedisjoner.

Skipper Edvard Holm Johannesen fra Tromsø startet klappmysfangst i Danmarkstredet i 1874. Fra 1876 var norske skuter årvisst på selfangst og håkjerringfiske i "Stredet".

Mange av disse skutene fikk ikke full fangst i juni og juli. De gikk da nordover langs kysten på "kompleteringsfangst" etter kobbe, kvalross, isbjørn og moskus. Den første selvstendige sommerekspedisjon til Nordøstgrønland foretok kaptein Ragnvald Knudsen med d/s "Hekla" av Tønsberg i 1889. Han drev særlig etter kvalross helt nord til Shannonøya.

De norske ekspedisjonene var ganske alminnelige i begynnelsen av dette århundret.De strakte seg over fjordkompleksene fra Scoresbysund og nordover til landråka helt forbi Germanialand.

Den første norske overvintringsekspedisjonen på Nordøstgrønland ble ledet av Severin Liavåg fra Hjørungsvåg på Sunnmøre 1908-09. De var sju mann, og de bygde de to første husa her på kysten - på Wollaston Forland. Vebjørn Landmark fra Brandal "vintret" året etter med fem mann på Claveringøya og Sabineøya.

Spørsmålet om suverenitet over Østgrønland kom opp først i 1915, da Danmark søkte å få en rekke makter til å anerkjenne at det utstrakte sin overhøyhet til å omfatte hele Grønland. Den norske utenriksminister Ihlen svarte på en muntlig henvendelse fra Danmarks ambassadør at "den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning". Fra norsk side ble det seinere hevdet at Ihlens uttalelse var helt uforbindende.

Så, i 1921, bekjendtgjorde Danmark at hele Grønland var inndratt under dansk styre og at landet var lukket for beseiling av fremmede skip.

Norge protesterte.

I 1923 ble forhandlinger innledet mellom landene, og de førte til Grønlandsavtalen av 9. juni 1924. Den gjalt strekningen fra Lindenowfjorden i sør opp til Nordostrundingen, og den skulle gjelde i tjue år.

Avtalen gav dansker og nordmenn like rettigheter på Østgrønland, "med fri adgang for Fartøyer, hvorhos Besætning og andre ombordværende personer er berettiget til at gaa i Land, overvintre og drive Jagt, Fangst og Fiskeri". - Videre: " er der Adgang for Personer eller Selskaber til at tage Grund i Besiddelse til Brug, naar den i Besiddelse tagne Strækning virkelig indrettes og benyttes til Beboelse eller Oplag eller paa anden effektiv Maade, og den ikke allerede er taget i Besiddelse av nogen anden".

"Retten fortabes, naar Besidderen eller hans Fuldmægtig ikke har indfundet sig paa stedet i fem paa hinanden følgende Aar".

Som man ser, er bestemmelsene sværet løselige. De gir ingen eksakte regler for utstrekningen av land som kunne annekteres eller hvordan anneksjonen skulle foretas. Ingen bestemmelse om enerett til beslaglagt land, - eller om eiendomsretten til hus som ikke var besøkt av eieren eller hans fullmektig i løpet av fem år. Disse uklarheter forårsaket da også en mengde forviklinger mellom danske og norske fangstmenn i åra framover.

Et dansk selskap drev i noen år fangst på strekningen fra Hold With Hope nordover til Sabineøya. Langs kysten bygde man fire stasjoner.

I 1929 kom selskapet Arktisk Næringsdrift i stand. De inspirerende og ledende i tiltaket var Hallvard Devold og Adolf Hoel i Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser. Foruten at fangsten fikk sitt organiserte opplegg, ble det nå realisert et videre vitenskapelig utforskning og en kartlegging av Nordøstgrønland. Dermed var det hele gjort mer bevisst også politisk.

Med ekspedisjonen 1929 - 31 kom virksomheten inn i fullt organisert form. Stasjoner og hytter fikk videre nybygging eller forbedring i nord som i sør - også med dansk bistand, når det knep. Arktisk Næringsdrift overtok hele ansvaret for Myggbukta, reiste ny, stor stasjonsbygning og innstallerte bedre radioutstyr.

Så kom okkupasjonshandlingen, våren 1931, som førte til prosessen i Haag 1932-33. Hallvard Devold og hans menn i Myggbukta heiste flagget for norsk suverenitet, med den norske regjerings velsignelse. De gav Nordøstgrønland nytt navn, Eirik Raudes Land.

Det er mangt en kunne notere av historikk videre om vår nasjonale trivsel som utrivsel i Eirik Raudes Land, også etter den sviende dommen i Haag. ".....

Kapittel 9.

Eg har bladd i mange bøker sidan eg starta med å lesa og meditera over dagbøkene til bestefar. Mellom dei mange, fann eg ei som på ein måte knytte ein ring med dei tankane eg sjølv hadde skrive den gongen. Det er boka "Mannen og båten" av "ishavspresten", biskop Monrad Norderval. Mellom dei mange interessante ting han både opplevde og skreiv om, var ein tur oppover til dei område tankane mine har arbeidt med.

På side 203 i boka (2. opplag, 1958, Misjonsselskapets forlag), fortel han om korleis dei etter 14 dagar med tjukk skodde, fekk sjå Austgrønland i tindrande sol . Han skildrar fjordar med fantastiske isfjell som hadde "irrgrønne grotter, hemmelighetsfulle, farlige". Det var på høgd med Shannon omlag. Dei var på land og såg på eskimobustadane. Dei vart slegne av fjella og av det "blomsterparadis" som la seg der isen hadde trekt seg tilbake.

Og Norderval går tilbake i soga. Han fortel om Scoresby som såg folk her på kysten. Den siste rapporten om levande eskimoar på desse kantar av øya.

Eg har lyst å "saksa" litt også frå denne boka:

> "I flere mannsaldrer har nordmennene hatt sin fangstvirksomhet på disse storslåtte, golde kystene. Somme år har de brakt heim verdier, andre år har de lidd mannetap og økonomisk ruin. Slik er livet her oppe i de store muligheters og det umuliges land.
>
> Ombord med oss er Grønlands-veteranen Herman Andresen, den berømmeligste av alle fangstmenn her borte, den reine sagnskikkelsen som det går de eventyrligeste historier om over heile Aust-Grønland. Mannen som hadde 740 rev en vinter, mens de danske fangstmennene tre mil borte bare hadde en eneste, og den reven var det Andresen sjøl som fikk tak i til dem. På sjølveste julaften!
>
> "Men då gikk æ' bare ut for døra i et ærend, og så kom det en røv forbi, og så tok æ han med nævan. og så gikk æ' inn at te dem og sa: "Sjæ her e' røven som det ikke fins nokka ta her i distriktet."
>
> Eller da han tok fjorten moskus i en jafs: "Det hadde sæ sånn at æ' gikk mæ' på en moskusflokk, og så ville æ' jage han til sjøs, der karan' mine låg med båtan'. Men så rente storoksen på mæ', og heile bølingen kom etter i forrykandes fart, og då visste æ' ikke anna råd enn at æ' hoppa opp på ryggen på oksen og klorte mæ' fast i ragget. Og det ska' æ' helse og sei blei ridetur! Inn gjennom dalane så det slo gneista' under klauan' ... Men så fekk æ' ala mæ' framover litt om senn til æ' nådde ti hornan', og så styrt' æ' heilt ned til berget der karan' mine låg med båtan' og så hoppa æ' av og så ropt' æ' :Skyt kara', skyt! Og så skaut dei, fjorten støkker og så velta æ' dei ut over berget og rett

ned i båtan' og så sa æ':"Sånn ska' dokker fange moskus", sa æ"."

Det går legio av slike historier om ham, og han er kamerat og gemyttlig og stor i anlegget, ikke noe knussel der! Han har hatt fellene sine stående der borte i ingenmannsland sia 1927 og fikk stadfesting på fangstrettighetene sine av sjølveste domstolen i Haag. Kom ikke der! Over førti større og mindre fangsthytter har han å skjøtte i disse veldige områdene, heilt fra Shannon og Kunøva i nord til Antarctichamn i sør nede ved Mestersvig.

Så har vi den andre "store" blant fangstmennene på Aust-Grønland, forfatteren og alt mulig annet, kaptein Jon Giæver, også med mange overvintringer bak seg både her og i andre varmefattige strøk på jordkloden. En spirituell grobian med et hjerte av gull og ei' tunge dyppa i edder og galle. Dette var karer å kvesse en prest på ! Voi, voi!"

Skuta Noderval var med, var "Polarbjørn" av Ålesund. Året før hadde dei slept fangstskuta "Veidemann" skadd ut av isen. Dette året gjekk "Veidemann" tapt. Og så var det "Polarbjørn" sin tur. Klemd mellom to isflak, vert dei liggjande fast. Veret var så fint at dei ynskte storm i havet, for å få isen oppbroten. Men isen driv berre roleg mot sør, til han, inne ved land, stangar mot nokre skjer. Skruinga tek til, og båten vert knust som i ei knipetang. Det er soga om "Hansa", "Dagny", "Teddy" og alle dei andre, - om att.

Som så ofte, vart skuta hangande på isen til dei fekk lossa alt dei dei trong til å berga seg for ei tid i alle fall.På side 214 skriv så Norderval:

> "Så mangt et skipsmannskap har ned gjennom tidene stått i samme situasjon som vi. Skuta sakk under dem, de kom seg på isen med pargaset sitt, været var godt, de sjøl ved godt mot, det skulle nok gå! Så en dag svartna himmelen til, lufta ble fylt av isnåler og tordnende larm, isflak reiste seg mot isflak med dunder og brak, alt var et eneste fykende, rykende ishelvete. Og da stormen var over, og sola på nytt skinte gjennom skylagene, var det ingen ting å se annet enn is og snø i det uendelige, og så et selhode stikkende opp i den svarte råkene hist og her, en bjørn luskende troskyldig og farlig omkring, men av menneskene var det ikke noen mer".

Men i dette tilfellet gjekk det greitt. Frå den amerikanske basen på Thule kom fly og helikopter, og saman med båthjelp frå danskane der oppe, vart alle berga. Det var nye tider og ny teknologi. Berre isen og landet med sine urkrefter, dei same, Ufornaderlege. Framfor desse tankane gjer Norderval seg same tankane som eg fekk hi natta. Nesten, i alle fall. Slik sluttar han boka si:

> "Men når havets elementer, storm, sjø og is, rotter seg sammen i dette ingenmannsland i yttersete linje der isflak tørner i hop som berserker og kastes mot hverandre i voldsom dønning, da er der ikke muligheter for noe gjort med menneskehender. På et overblåst hav er det ikke vilkår for å holde fartøyet opp mot storm og sjø, det er ikke annet igjen enn å la det stå til unna været som best det kan i et

svimlednde dødsritt gjennom snøkave og sjørokk og nattmørke. Er du heldig, seiler du deg ut i åpent hav. Er du uheldig, seiler du deg inn i baksen, fast som grunnfjell, og seiler deg samtidig inn i evigheten...

"Og han har lagt evigheten i deres hjerter...." Igjen dette underlige ordet fra Predikerens Bok. Det skjønne er deilig så langt det rekker, men det er ikke nok for menneskets hjerte.

"Du har skapt meg til deg, o Gud, og mitt hjerte er urolig inntil det finner hvile i deg".

Vi er ikke bare undergangens slekt, vi er også evighetsmennesker, dagens og lysets barn. Våre skuter kan gå i smadder, og vi sjøl bli knust mellom hivende flak. Allikevel er det ikke djupet under våre føtter som opptar tankt og sinn. Det er håpets kvite, skinnende himmelfugl vi stirrer etter og venter på....

"Bare at mennesket ikke til fulle kan skjønne den gjerning Gud har gjort, fra begynnelsen og til enden".

Du forunmderlige Prediker....

Vi forstår så lite av livets runddans med oss. Vi begynte en gang en ferd til fjerne, skjønne kyster. Vårt skip var lastet med glede og forventning. Den skulle vare så lenge, så lenge, den skjønne ungdom! Alt var skjønt i sin tid....

Men det gikk så fort, så fort. Og nå er ferden snart slutt. Somme tider føler vi oss som skuter i svimlende seilas, unna været, på lykke og fromme lar vi det stå til...

"Men han har lagt evigheten i våre hjerter.... "

Kom storm, kom is, kom død! La de mørke skyggene av glupske uhyrer gli hen over havbotnen i vente på åtsel der ovenfra, fisk, sel...

Vi er oppreiste mennesker, vårt sinn er vendt mot det som er der oventil, ikke til det som er på jorden, vi er under regnbuens tegn... dine evighetsbarn, o Gud! !

Sluttord.

Skal tru kva du ville ha sagt til meg, om me kunne ha sett oss vel til rette under mangotrea i Caacupe og så lese gjennom det eg har skrive?

Det hadde vorte mykje, både ris og ros, trur eg. Men no kan me ikkje det. Di "skuta" gjekk stilt og roleg ned nett før jula i 1977. Som "Dagny" stilt og roleg forlet folka sine den natta mellom 7.og 8. august 1920, vart middagskvila di forlengd til den evige søvn.

Eg hugsar ein gong me sat og pratte, og du sa: "Du skal ikke være bange for mitt åndelige liv. JEG HVET PÅ HVEM JEG TROR". Det kom meg i tanken no, - og gjev meg vona om at me skal treffast att.

Bestemor - og resten av familien - bur på si sida av jordkula, og me har nord på vår. Kontakten er pr. brev eller telefon. Gjennom henne har eg fått dagbøkene ettersendt, og nokre andre opplysningar eg mangla. Då du gav meg lov å bruka det du hadde skrive, sa du: "Du må gerne skrive alt du vil fra mitt liv. Men husk: Vi skal dele likt, om du tjener noget på det!"

Det står ved lag. Vil nokon trykkja dette, så skal me dela likt, bestemor og dei, og eg.

Etter avtale!

Inge Bjørn.